วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๑ กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๒๖

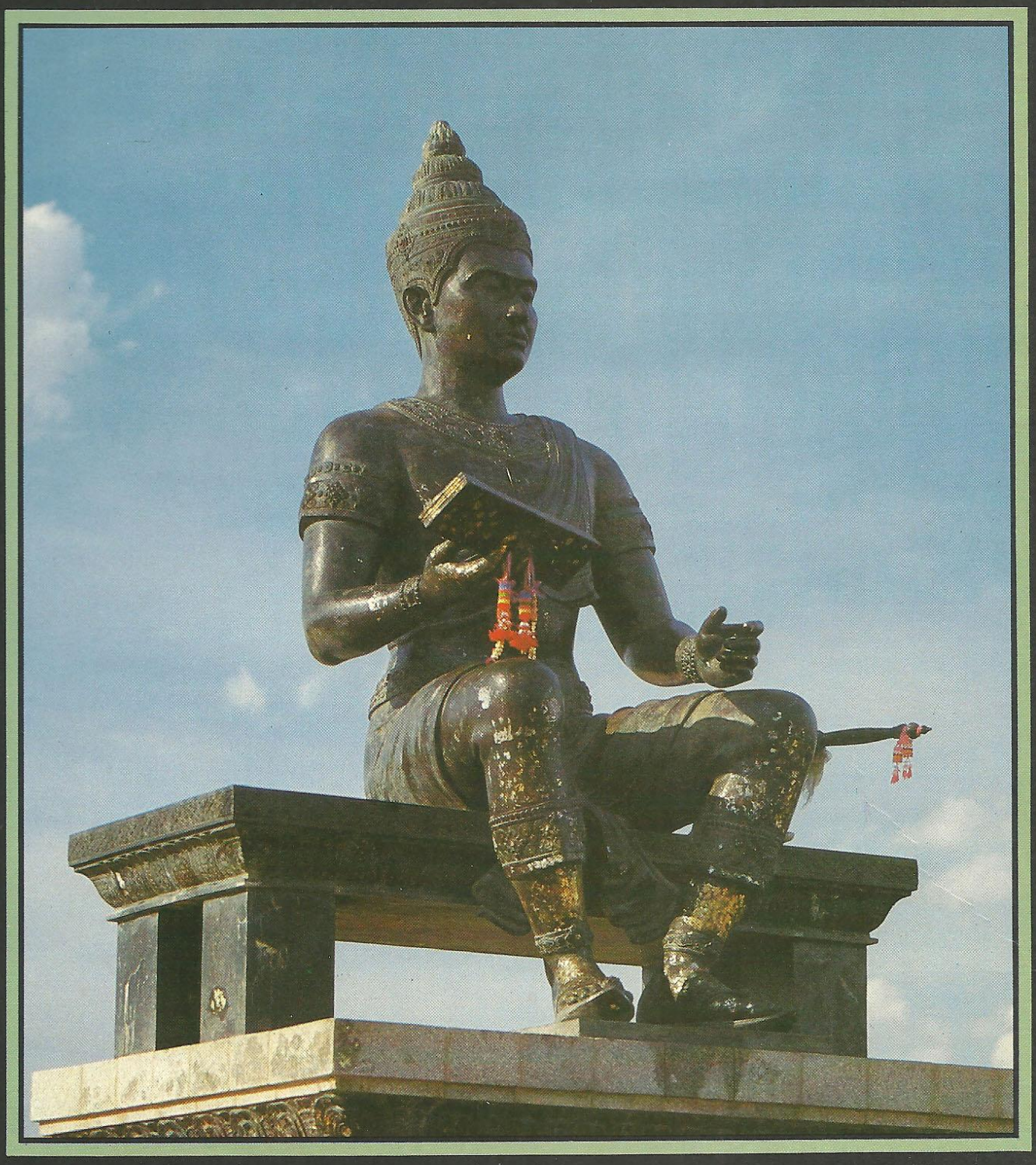

“มงคลอันอุดม จะบังเกิดแก่บุตร ผู้ปฏิบัติอุปถัมภ์ ค้ำชูมารดา”

สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ
พระราชทาน คำขวัญเกี่ยวกับ พระคุณแม่
เนื่องในโอกาสวันแม่แห่งชาติ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๖
แด่สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปกหน้า พระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
จังหวัดสุโขทัย

ปกหลัง หลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช หลักที่ ๑
ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ

(ภาพโดย จรินทร์ ปัญญาศิริ)

"วารสารไทย" เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูล ความรู้เชิงสารคดี ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา

นายกระมล ทองธรรมชาติ

ร.ท.สุวิทย์ ยอดมณี

น.ต.ถาวร ชนะภัย

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์โฆษณา

นายเย็นใจ เลาหวณิช

บรรณาธิการผู้ช่วย

นายกำพล แกล้วทนงค์

คณะผู้จัดทำ

นายเย็นใจ เลาหวณิช
นางคณิตา เลขะกุล
นายชาคริต จุลกะเสวี
นางสาวชมภูกา หงษ์สุวรรณ
นายบุรีรักษ์ นามวัฒน์
นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
นางสาวพรพิมล วรดิลก
นายสถิตย์ เล็งไธสง
นายอนันต์ ขุนสิน
นายกำพล แกล้วทนงค์
นายวิจิตร อาวะกุล
นายจรินทร์ บัญญาศิริ
นายชลินทร์ มิลินทสูต
นางดวงกมล จันทร์สม
นายบุญญรักษ์ นิงสานนท์
นางปรารถนา สุทิน
นางศิริวัลย์ เหมะจันทร
นายสมบูรณ์ สุขสำราญ
นางสาวอนงค์ ณ บางช้าง
นางลักษมี เสนจันทร์ฒิชัย

ฝ่ายศิลป์

นางสาวชมภูกา หงษ์สุวรรณ

นายศิริชัย สมศิริธรรม

ฝ่ายเผยแพร่

ฝ่ายส่งเสริมและประสานงาน

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

เจ้าของ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานวารสารไทย

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ตึกบัญชาการชั้น ๒

ทำเนียบรัฐบาล โทร. ๒๘๑๖๗๐๖, ๒๘๒๓๔๘๗

วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นอภินันทนาการแก่ประชาชนทั่วไป

ทรรศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องตรงกับความเห็นของบรรณาธิการและคณะผู้จัดทำ

จาก บรรณาธิการ

คงจะปฏิเสธยากว่า คำว่า **"เอกลักษณ์ของชาติ"** หรือ **"เอกลักษณ์ไทย"** มิใช่คำที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าคำนี้จะใช้กันจนกลายเป็นความเคยชิน แต่ก็ยังมีนักคิดตั้งข้อสงสัยว่า **"เอกลักษณ์ไทย"** นั้นแท้ที่จริงคืออะไร ที่ใคร ๆ เข้าใจกันว่านี่คือ เอกลักษณ์ นั่นไม่ใช่เอกลักษณ์ ความเข้าใจเหล่านี้ตรงกันหรือไม่ บางคนคิดต่อไปอีกว่าเอกลักษณ์ของชาติไทยนั้นมีความสำคัญเพียงไร จึงมีการกล่าวกันจน **"ติดตลาด"** จนกระทั่งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมาดำเนินการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติกันโดยเฉพาะ

อันที่จริงคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งมีอายุได้ ๕ ปีเศษแล้ว ได้เคยพิจารณาเรื่องเหล่านี้มาก่อน แต่เป็นการพิจารณาเฉพาะในแวดวงคณะกรรมการเท่านั้น ยังไม่อาจถือว่าเป็นความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ได้ ดังนั้น เมื่อปรากฏว่ามีผู้เรียกร้องให้คณะกรรมการฯ ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับเรื่องนี้มากขึ้น คณะกรรมการจึงจัดให้มีการประชุมสัมมนา เรื่อง **เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย** ขึ้นณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๖ - ๗ กรกฎาคม ที่ผ่านมานี้ โดยมีจุดประสงค์สำคัญ เพื่อระดมความคิดในเรื่องความหมายของคำว่า "เอกลักษณ์ของชาติ" และเรื่องการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติเพื่อพัฒนาชาติไทย

ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย ผู้แทนของสถาบันสำคัญของชาติครบครัน คือ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาธิปไตยในการนี้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ได้ทรงพระกรุณา เสด็จมาเป็นองค์ประธานเปิดงาน พระดำรัสของพระองค์ท่านช่วยให้ความหมายคำว่า **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ตลอดจนความสำคัญของเอกลักษณ์ของชาติกระจ่างขึ้นเป็นอันมาก **วารสารไทย** จึงขออัญเชิญมาลงพิมพ์เผยแพร่พร้อมกับคำกราบทูลรายงานของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ไว้ในวารสารฉบับนี้

ในการประชุมสัมมนาครั้งนี้ ฯพณฯ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้มาแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง **"เอกลักษณ์ของชาติ"** และได้ฝากข้อคิดที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ไว้หลายประการ **วารสารไทย** จึงนำมาเผยแพร่ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ยังมีเรื่องที่เกี่ยวกับ เอกลักษณ์ไทยอีกหลายเรื่องจากนักคิดที่มีชื่อ ซึ่งได้นำมาเผยแพร่ในฉบับนี้ หวังว่าคงจะเป็นอาหารทางความคิดมื้อใหญ่ที่จะทำให้ท่านผู้อ่านอิ่มสมองไปนาน

วันที่ ๒๔ กันยายนนี้ เป็นวัน **"มหิดล"** หรือวันคล้ายวันเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศวรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์ เพื่อบำบัดทุกข์แก่ประชาชนผู้เจ็บไข้ได้ป่วย จนกระทั่งได้รับการถวายพระสมัญญาว่า**"พระบิดาแห่งการแพทย์ไทย"** แต่มีคนไทยน้อยคนนักจะทราบว่า พระองค์ท่านยังทรงเป็นนักอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของไทยอีกด้วยบทความเทอดพระเกียรติของศาสตราจารย์บุญ อินทรัมพรรย์ ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดเหตุการณ์โดยตรง จึงนับว่าเหมาะสมแก่การนำมาเผยแพร่ในวารสารฉบับนี้

เมื่อปลายเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา บรรณาธิการวารสารไทย ได้รับหนังสือที่ นร.๑๓๐๔/กสพ/๙๕๕ จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานเยาวชนแห่งชาติ แจ้งว่าคณะผู้ดำเนินการพิจารณาผลงานดีเด่นเพื่อเยาวชนประจำปี ๒๕๒๕ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้พิจารณาคัดเลือกผลงานของ **วารสารไทย** เป็นผลงานที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติในด้านการส่งเสริมคุณธรรม สติปัญญา และให้ความบันเทิงที่ไม่มีพิษมีภัย ในนามของคณะผู้จัดทำ **วารสารไทย** ผมขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย และขอถือโอกาสนี้เพิ่มเติมว่า คณะผู้จัดทำ **วารสารไทย** ทุกคนทำงานร่วมกันเป็น **"ทีม"** และทุกคนทำงานเพื่องาน มิได้หวังว่าจะได้รับรางวัล หรือสิ่งตอบแทนพิเศษใด ๆ งานจึงสำเร็จลุล่วงมาได้ แม้ว่าจะพบอุปสรรคต่าง ๆ มากมายมาตลอด

แต่เมื่อมีการให้กำลังใจกัน ก็ทำให้พวกเราหายเหนื่อย และมีกำลังใจเพิ่มขึ้นในอันที่จะเอาชนะอุปสรรคต่อไป และจะปรับปรุงคุณภาพของ **วารสารไทย** ให้สามารถสนองความต้องการของท่านผู้อ่านได้อย่างดีที่สุด ข้อคิดเห็นของท่านเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งต่อคณะผู้จัดทำ มิว่าจะเป็นการติหรือการชม เพราะเป็นเสมือนกระจกเงาสะท้อนความจริง

อ่านวารสารไทยจบแล้วกรุณาแบ่งปันให้ผู้อื่นได้อ่านต่อ ๆ กันด้วย

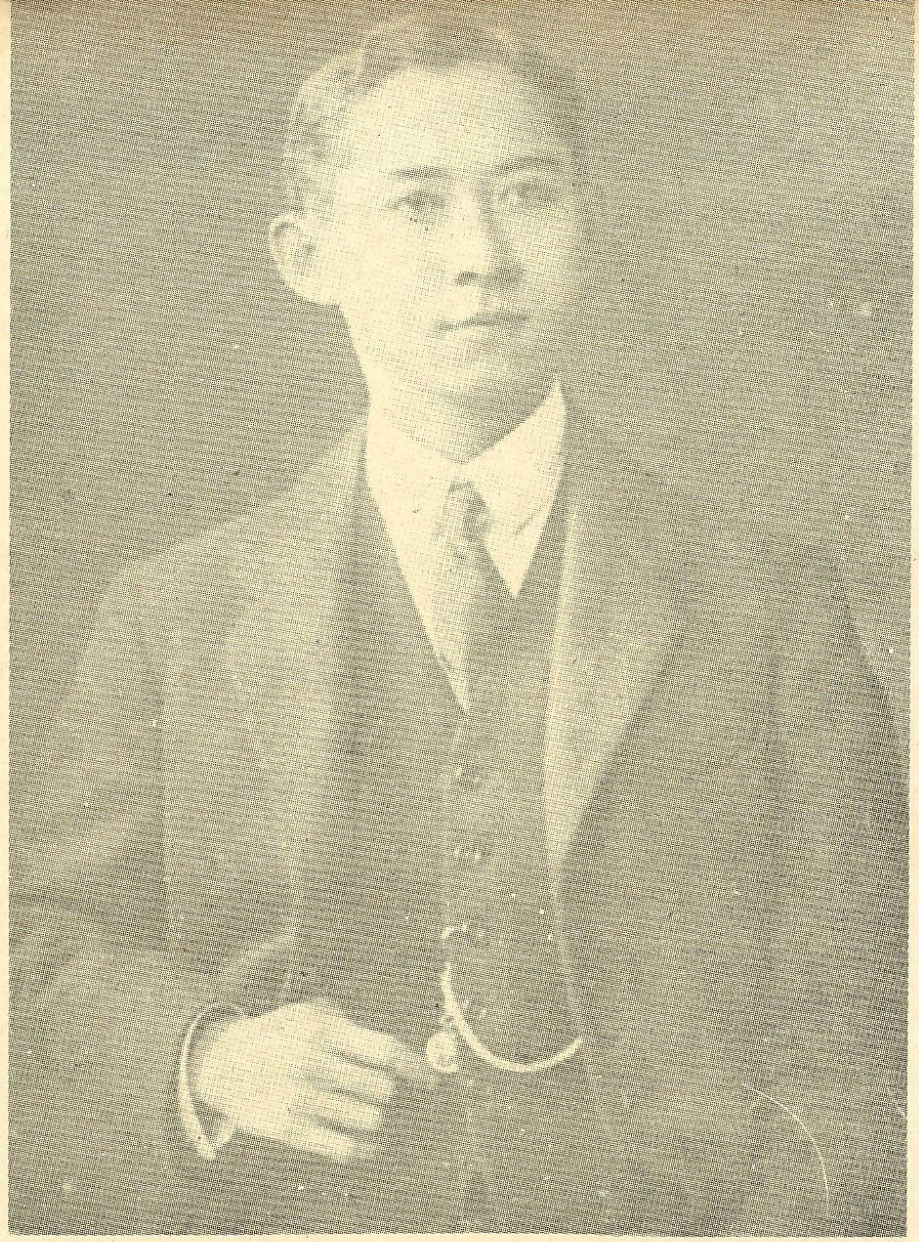

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

ศาสตราจารย์บุญ อินทรัมพรรย์

วันหนึ่งใน พ.ศ. ๒๕๒๒ อธิบดีกรมประมง, นาวาโทสว่าง เจริญผล, และข้าพเจ้าได้มีโอกาสสนทนากันเกี่ยวกับโครงการบำรุงพันธุ์ปลาแบบประชาอาสา ซึ่งรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ เราทั้งสองชื่นชมในโครงการนี้มาก เพราะเป็นโครงการที่ประชาชนสนับสนุนรัฐบาลและเต็มอกเต็มใจร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ นับว่าโครงการนี้เป็นโครงการของประชาชนคนทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกเสือแห่งชาติและลูกเสือชาวบ้าน ได้สมัครเรียนวิชาเพาะพันธุ์ปลา ลงมือฝึกหัด เพาะพันธุ์ปลาในบ่อและในแหล่งน้ำ, แล้วช่วยกันนำเอาลูกปลาที่ผลิตได้ ไปสมทบกับลูกปลาของสถานีประมง เพื่อปล่อยลงในแหล่งน้ำให้เจริญเติบโตต่อไป

กิจกรรมนี้ได้จารึกในประวัติศาสตร์ของชาติแล้วว่า รัฐบาลและประชาชนได้ร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมบำรุงพันธุ์ปลาแบบประชาอาสาขึ้น, นับว่าเป็นการบำรุงพันธุ์ปลายุคใหม่ของไทย, และเป็นวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรปลา. ข่าวได้ก่อความสนใจทั่วไป, รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านด้วย. ศูนย์นานาชาติเพื่อการพัฒนาทรัพยากรสัตว์น้ำ (INTERNATIONAL CENTER FOR LIVING AQUATIC RESOURCES MANAGEMENT), ซึ่งมีสำนักงานอยู่ในนครมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์, ก็เขียนบทความแสดงความยินดีแก่ไทย เกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวลงในจุลสารของศูนย์ ฉบับประจำเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ภายใต้หัวข้อเรื่อง "Thailand Celebrates Fish Day"

ท่านอธิบดีกล่าวกับข้าพเจ้าว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำมิใช่เรื่องใหม่ ทูลกระหม่อมสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก ได้ทรงแลเห็นประโยชน์ในเรื่องการเพาะพันธุ์ปลาในประเทศไทยมาก่อน และได้ทรงแสดงความนิยมของพระองค์ในเรื่องนี้ให้ปรากฏ. กล่าวคือ พระองค์ได้ประทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ช่วยงานที่รัฐบาลได้ตั้งต้นมาแล้วให้เจริญยิ่งขึ้น เพราะพระปรีชาญาณพระองค์ทรงเห็นว่าการเพาะพันธุ์ปลานั้นต้องการความดูแลของผู้มีวิชาโดยเฉพาะและรัฐบาลในเวลานั้น (พ.ศ. ๒๔๖๘) ก็งดทุนสำหรับส่งนักเรียนไปศึกษาในต่างประเทศ. พระองค์จึงประทานทรัพย์ให้แก่กระทรวงเกษตราธิการใช้เป็นทุนส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาการสัตว์น้ำในต่างประเทศ, อาชีพในกิจการสัตว์น้ำในเวลานั้นยังไม่เป็นที่นิยมของคนไทยมากนัก. การที่พระองค์ประทานทุนการศึกษาวิชากิจการสัตว์น้ำ ก็เสมือนพระองค์ได้ยกย่องกิจการสัตว์น้ำ. ดังนั้นพระปฏิบัติการจึงเป็นเรื่องจูงใจให้ผู้มีทุนทรัพย์ส่วนตัวตามรอยพระยุคลบาท โดยจัดส่งบุตรไปศึกษาวิชาการสัตว์น้ำกันขึ้น, และฝ่ายรัฐบาลก็ได้จัดให้มีการสอนวิชาการประมง รวมทั้งวิชาอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำขึ้นในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นแห่งแรก. เมื่อมีมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นในต่างจังหวัด, ทางการมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ก็ได้จัดให้มีหลักสูตรวิชาการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำขึ้น. ทั้งนี้ ก็เพราะเห็นว่าปลาและสัตว์น้ำเป็นอาหารสำคัญของประชาชน ท่านอธิบดีสว่างสรุปการสนทนาว่า กรมประมงระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ, พระเมตตาคุณและพระเกียรติคุณของสมเด็จพระบรมราชชนกเป็นอย่างล้นพ้น, และกำลังคิดหาทางแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทีต่อพระองค์ท่าน, พระองค์มิได้ทรงเป็น "พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย" เท่านั้น และยังทรงเป็น "พระประทีปแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของไทย" ด้วย. ข้าพเจ้าก็ได้เรียนท่านอธิบดีว่า หากว่าข้าพเจ้าจะช่วยได้บ้างก็ขอได้แจ้งมา. ข้าพเจ้าอาสาเช่นนี้ก็เพราะข้าพเจ้าเป็นนักเรียนคนหนึ่งที่ได้ไปเรียนวิชาการสัตว์น้ำตามความต้องการของกระทรวงเกษตราธิการด้วยทุนทรัพย์ของทูลกระหม่อมสมเด็จพระบรมราชชนก.

ในเดือนมกราคม ๒๕๒๓ ข้าพเจ้าก็ได้รับหนังสือจากกรมประมง ให้เกียรติเป็นผู้เขียน "บทความเทอดพระเกียรติ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก, พระประทีปแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของไทย". กรมประมงแจ้งว่าจะพิมพ์บทความนั้นรวมในหนังสืออนุสรณ์คล้ายวันสถาปนากรมประมง มาบรรจบครบรอบ ๕๕ ปีในเดือนกันยายน ๒๕๒๔ ครั้นถึงวันที่ ๒๔ กันยายน, ซึ่งคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล นักศึกษาแพทย์และคนทั้งหลายได้ถือเอาเป็นวันคล้ายวันสวรรคตของสมเด็จพระบรมราชชนกเป็น "วันมหิดล" และมีงานหลายอย่างเป็นการเฉลิมพระเกียรติของพระองค์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นต้นมา, ท่านอธิบดีกรมประมง

จึงได้ชักชวนข้าราชการชั้นผู้ใหญ่พร้อมกันไปวางพวงมาลา ณ พระบรมรูป, ประดิษฐานอยู่ในบริเวณโรงพยาบาลศิริราช. เป็นปีแรกของกรมประมงร่วมในงานวันมหิดล. ท่านอธิบดียืนยันแก่ข้าพเจ้าว่ากรมประมงจักได้ร่วมงานวางพวงมาลา ณ พระบรมรูปในวันมหิดลเทอดพระเกียรติสมเด็จพระบรมราชชนกต่อไปทุก ๆ ปี. ข้าพเจ้าก็ได้ให้คำมั่นแก่ท่านอธิบดีว่า ข้าพเจ้าจะร่วมกับข้าราชการกรมประมงด้วยทุกครั้งตราบเท่าที่ร่างกายอำนวย.

ทูลกระหม่อมสมเด็จพระบรมราชชนกมีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย. คนทั้งหลาย, โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการแพทย์นั้นซาบซึ้งเสมอว่า พระองค์ทรงสนพระทัย, ทรงเสียสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์, ทุ่มเทพระวรกาย กำลังพระสติปัญญา ตลอดจนความสุขสำราญส่วนพระองค์เพื่อความเจริญก้าวหน้าของการแพทย์, การศึกษาพยาบาล, กิจกรรมของโรงพยาบาลศิริราช ตลอดจนการสาธารณสุข และการแพทย์ของประเทศไทยเพื่อในที่สุดจะช่วยให้ประชาชนทั้งลายได้มีความสุขและปราศจากโรคภัย, จนวงการแพทย์ได้ถวายพระนามเทอดพระเกียรติว่า "พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย".

ในการเขียนบทความเทอดพระเกียรติทูลกระหม่อม ตามความประสงค์ของกรมประมงคราวนี้ ข้าพเจ้าก็ได้อาศัยเรื่องราวที่บรรดานายแพทย์หลายท่านได้เขียนและคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลรวบรวมพิมพ์ขึ้นเมื่อ ๒๔ กันยายน ๒๕๐๘, และได้พึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์สุด แสงวิเชียร, ปัจจุบันเป็น ศาสตราจารย์เกียรติคุณแห่งคณะแพทย์ศาสตร์ และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, ท่านผู้นี้ยังได้กรุณาให้ข้าพเจ้ายืมเอกสารเกี่ยวกับประวัติพระกรณียกิจและพระจริยาวัตรของสมเด็จพระบรมราชชนก, ซึ่งเป็นเรื่องราวที่บุคคลในวงการประมงและอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำสมควรจะได้ทราบเป็นพื้นฐานไว้ด้วย.

พระประวัติ ขณะทรงพระเยาว์, การศึกษาและพระกรณียกิจ

ทูลกระหม่อม สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงเป็นพระราชปิโยรส ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง, และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า. ทูลกระหม่อมประสูติเมื่อวันศุกร์ เดือนยี่ ขึ้น ๓ ค่ำ ปีเถาะ ร.ศ. ๑๑๐ ตรงกับวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๓๔, เป็นปีที่ ๑๔ ในรัชกาลที่ ๕. มีพระนามเต็มว่า "สมเด็จเจ้าฟ้าชายมหิดล อดุลยเดช นเรศวร มหาราชาธิบดินทร์จุฬาลงกรณ์นรินทราวรางกูร สมบูรณ์เบญจพรศิริสวัสดิ์ ขัติยวโรภโตสุชาติ์ คุณสังกาศเกียรติประกฤษฐ์ ลักษณะวิจิตร พิสิษฐบุรุษย์-ชนุตมรัตนพัฒนศักดิ์ อรรควรราชกุมาร".

ขณะทรงพระเยาว์, พระวรกายแบบบาง. ทูลกระหม่อมได้ทรงศึกษาที่โรงเรียนราชกุมารในพระบรมมหาราชวัง. พระองค์ทรงศึกษาภาษาไทยวิชาเลข และภาษาอังกฤษ. ปรากฏว่า ทูลกระหม่อมทรงสนพระทัยในภาษาอังกฤษมาก. เมื่อพระชันษาได้ ๑๐ ปี พระองค์มีหน้าที่เข้าเฝ้าสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และต้องตามเสด็จไปในงานต่าง ๆ ด้วย, เช่น พิธีสวดต่าง ๆ และออกขุนนาง เป็นต้น. พระองค์ทรงเป็นพระโอรสองค์เล็กของสมเด็จพระมารดา จึงเป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระมารดามาก และต้องตามเสด็จเสมอไปในที่ต่าง ๆ. พระองค์จึงมีโอกาสใกล้ชิดกับราษฎรตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์. พระองค์ทรงเรียกพระองค์เองกับสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง, สมเด็จพระมารดาและพระญาติที่สนิทว่า "แดง", ดังนั้น ในกาลต่อมา นักเรียนไทยรุ่นแรกที่ไปศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและได้อยู่ใกล้ชิดกับพระองค์ ตลอดจนราษฎรธรรมดา "ตามีตามา" ก็ขอกล่าวพระนามตามว่า "ทูลกระหม่อมแดง" ด้วย ทูลกระหม่อมทรงศึกษาวิชาทหารบกพิเศษตามประเพณีพร้อม ๆ กับพระเชษฐาและพระอนุชาของพระองค์ รวมกันเป็นเจ้าฟ้าสี่พระองค์ พระองค์ทรงรับการฝึกแถวสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง คือวันพุธและวันเสาร์ เริ่มแต่เวลา ๖.๓๐น.และเลิกเวลา๘.๐๐น.

เมื่อทูลกระหม่อมทรงพระเจริญขึ้น สมควรแก่การที่จะได้รับเกียรติตามขัตติยราชประเพณี, สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงก็ได้โปรดให้มีพระราชพิธีมหามงคลกาลโสกันต์ใน พ.ศ. ๒๔๔๖. หลังพิธีโสกันต์แล้ว ทูลกระหม่อมก็ได้เลื่อนชั้นเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม มีพระนามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า "สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดชนเรศวรมหาราชาธิบดินทร์ จุฬาลงกรณ์นรินทรวรางกูล สมบูรณ์เบญจพรศิริสวัสดิ์ ขัติยวโรภโตสุชาติ์ คุณสังกาศเกียรติประกฤษฐ์ ลักษณะวิจิตรพิสิษฐบุรุษย์ ชนุตมรัตนพัฒนศักดิ์ อรรควรราชกุมาร กรมขุนสงขลานครินทรมุสิกนาม"

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ ทูลกระหม่อมทรงผนวชเป็นสามเณรที่วัดบวรนิเวศวรวิหาร ในเวลาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ (ขณะนั้นทรงเป็นพระบรมโอรสาธิราช) ทรงผนวชเป็นพระภิกษุ, ทูลกระหม่อมทรงลา

ทูลกระหม่อม สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก นั้น นอกจากวงการแพทย์ไทยได้ถวายพระนามเทอดพระเกียรติว่า "พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย" แล้วยังทรงเป็น "พระประทีปแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของไทย" อีกด้วย พระกรณียกิจ และพระจริยาวัตรของพระองค์ท่านเป็นเรื่องราวที่คนทั้งหลายต้องการทราบและศึกษาเพื่อตามรอยพระยุคลบาท เพราะเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนตามคุณธรรมอันสูงส่งเป็นที่ประทับจิตใจประชาชนชาวไทยโดยทั่วหน้า

ผนวชเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๔๔๗.

ใน พ.ศ. ๒๔๔๘ ทูลกระหม่อมเสด็จไปศึกษาวิชาในต่างประเทศครั้งแรก, ทรงศึกษาเบื้องต้น ณ โรงเรียนแฮร์โรว์ ในประเทศอังกฤษ. ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๐ เสด็จไปศึกษาวิชาทหารบกที่ Royal Prussian Military College ณ เมืองปอตสดัม ประเทศเยอรมนี และต่อมาเสด็จไปศึกษาที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกชั้นสูงใกล้กรุงเบอร์ลิน. พระองค์ทรงศึกษาวิชาทหารบกยังไม่ทันจบ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้พระองค์ไปศึกษา ณ โรงเรียนนายเรือ Imperial Cerman Naval College ที่เมือง Flensburg ทูลกระหม่อมสำเร็จการศึกษา ณ โรงเรียนนายเรือนั้น, และสอบไล่ได้เป็นที่ ๒ และได้ชนะการประกวดออกแบบเรือดำน้ำ. ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ พระองค์ได้เป็นนายเรือตรีในกองทัพเยอรมัน และได้รับพระราชทานยศเป็นนายเรือตรีแห่งราชนาวีไทย.

ทูลกระหม่อมได้ทรงรับราชการในกองทัพเยอรมันเป็นเวลา ๓ ปี. ในระหว่างที่ประทับอยู่ในเยอรมนี, พระองค์ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าไกเซอร์และพระราชินี แห่งประเทศเยอรมนีอย่างใกล้ชิด, บางครั้งก็ได้ร่วมเสวยพระกระยาหารด้วย. พระองค์ทรงรับสั่งภาษาเยอรมันและฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี.

ครั้นสงครามโลกครั้งที่ ๑ อุบัติขึ้น, ทูลกระหม่อมเสด็จออกจากประเทศเยอรมนีกลับประเทศไทย. พระองค์เข้ารับราชการในกระทรวงทหารเรือเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๔๕๘ ในระหว่างที่รับราชการนั้น พระองค์สนพระทัยในเรื่องเรือรบเล็ก ๆ ที่ไทยอาจจะมีได้มาก และทรงนึกถึงเรือดำน้ำเป็นพิเศษและทรงนึกถึงปัญหาเรื่องอาหารในเรือดำน้ำ, เพราะการหุงต้มในเรือดำน้ำทำไม่ได้เหมือนในเรือรบประเภทอื่นจะต้องคิดทำอาหารที่เก็บเอาไว้ได้และเหมาะแก่คนไทย. จะทราบว่าอะไรเป็นอาหารดีและเหมาะก็ต้องศึกษาและทดลอง นอกจากนั้นพระองค์ได้ทรงช่วยอบรมนักเรียนนายเรือ. คนทั้งหลายได้รู้ถึงพระนิสัยของพระองค์ว่าไม่ถือพระองค์, ไม่ทรงยอมรับสิ่งใดที่เป็นการยกย่องพระองค์เกินกว่าระเบียบและวินัยของทหาร. พระองค์จึงเป็นที่รักใคร่ของนายทหารและพลทหารในกองทัพเรือเป็นอันมาก ทูลกระหม่อมทรงรับราชการในกระทรวงทหารเรือได้เพียง ๙ เดือน ก็ทรงลาออก. เหตุที่ทรงลาออก มีกล่าวกันหลายนัย. แต่เรื่องพระอนามัยไม่สมบูรณ์ และเป็นพระประสงค์จะไปรักษาพระองค์ในประเทศหนาวนั้น เป็นเหตุหนึ่ง.

เมื่อทูลกระหม่อมได้ทรงลาออกจากกระทรวงทหารเรือแล้ว พลเอกสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาชัยนาทนเรนทร, ขณะนั้นทรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นชัยนาทนเรนทรหรือในวงการแพทย์ ถวายพระนามว่า "เสด็จในกรม" ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนแพทยาลัย และทรงมีอำนาจเด็ดขาดที่จะปรับปรุงการแพทย์ของประเทศไทยให้ดีขึ้นนั้น, ได้ทรงเห็นว่าทูลกระหม่อมทรงห่วงใยในความผาสุกของอาณาประชาราษฎร์, จึงทูลเสนอแนะทูลกระหม่อมหันพระทัยมาสนพระทัยในกิจการแพทย์และสาธารณสุข.

ทูลกระหม่อมจึงตัดสินพระทัยไปรักษาพระวรกายและไปศึกษาวิชาแพทย์และสาธารณสุขที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดด้วย ในสหรัฐอเมริกาใน พ.ศ. ๒๔๕๙. ในยุคเดียวกัน เสด็จในกรมฯ ก็ทรงปรับปรุงหลักสูตรการเรียนวิชาแพทยศาสตร์ และทรงแนะนำให้กระทรวงศึกษาติดต่อกับมูลนิธิร็อคคิเฟลเลอร์ ขออาจารย์มาสอน. นอกจากนั้น เสด็จในกรมฯ ได้ทูลขอให้ทูลกระหม่อมทรงติดต่อกับมูลนิธินี้โดยตรงอีกทางหนึ่งด้วย เพราะการติดต่อด้วยหนังสือล่าช้าและหวังในผลสำเร็จเร็วนั้นยาก. ด้วยพระปรีชาสามารถและด้วยการเสียสละความสุขและพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อร่วมมือกับมูลนิธินี้, ทูลกระหม่อมก็ทรงชนะจิตใจเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิ. เรื่องก็ตกลงได้สะดวก. มูลนิธิยินยอมให้ความช่วยเหลือการแพทย์ของไทย. นับว่าพระองค์ไม่ใช่ทรงเป็นนักเรียนไทยคนแรกในสหรัฐอเมริกาเท่านั้นยังทรงรับภาระช่วยประเทศไทยในการศึกษาอีกด้วย.

สภาวะสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในยุโรป เป็นเหตุให้ประเทศไทยเลือกเอาประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งการศึกษาของนักเรียนไทยขึ้นอีกประเทศหนึ่ง. พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นปีแรกที่นักเรียนไทยประมาณ ๑๙ คน เดินทางไปสหรัฐอเมริกาผ่านเกาะฮ่องกง และนครซานฟรานซิสโก. พระยาชนินทรภักดี (ต๋อย อัสเสวี) เป็นคนแรกได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ปกครองนักเรียนและควบคุมนักเรียนไปเอง. นักเรียนไทยเป็นนักเรียนทุนรัฐบาลและทุนส่วนตัว. ในจำนวนนี้ เป็นนักเรียนแพทย์ชาย ๒ คน ทุนส่วนพระองค์ของทูลกระหม่อม คือ นายนิตย์ เปาเวทย์ (พันโทนายแพทย์นิตย์ เวชชวิศิษฏ์ อดีตอธิบดีกรมการแพทย์) นายลิ ศรีพยัตต์ (หลวงลิ ปิธรรมศรีพยัตต์), และเป็นกุลสตรี ๒ ท่าน เป็นนักเรียนวิชาพยาบาลทุนของสมเด็จพระศรีวรินทราบรมราชเทวีฯ คือ นางสาวสังวาลย์ ตะละภัฏ (สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) และนางสาวอุบล ปาลกวงศ์ (อุบล ศรีพยัตต์). เมื่อถึงนครซานฟรานซิสโก ท่านเจ้าคุณชนินทร์ฯ ได้จัดการให้กุลสตรี ๒ ท่าน เข้าโรงเรียน ณ เมืองเบิร์กลีย์ มลรัฐคาลิฟอร์เนียร์, เรียบร้อยแล้วก็เดินทางพร้อมกับนักเรียนไทยไปเมืองบอสตัน. ทูลกระหม่อมก็ได้เสด็จมาคอยรับอยู่แล้ว ณ สถานีรถไฟ และได้ทรงจัดหาที่พักไว้ให้เรียบร้อยเป็นการชั่วคราวด้วย.

ใน พ.ศ. ๒๔๖๓ ทูลกระหม่อมได้ทรงศึกษาจบในวิชาสองปีแรกของหลักสูตรแพทย์ ของคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และทรงศึกษาจบวิชาของครึ่งปีที่สามในหลักสูตรวิชาอนามัยและสาธารณสุข. พระองค์เสด็จกลับมาประเทศไทยชั่วเวลาหนึ่ง เนื่องในการถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง. ระหว่างที่ทรงกลับมานี้ พระองค์ก็ไม่ได้ประทับรอเวลาอยู่เฉย ๆ. ได้เสด็จไปฝึกงานที่ห้องปฏิบัติการพยาธิวิทยาของโรงพยาบาลศิริราช. แม้ว่าห้องปฏิบัติการนั้นเปรียบเทียบกับของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดไม่ได้ และยังขาดเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยก็ดี. ทูลกระหม่อมก็ไม่ได้ว่าโรงพยาบาลไทยจะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ทางวิทยาศาสตร์พร้อม. พระองค์ทรงแสดงว่านักวิจัยจะต้องพยายามหาวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเสมอ.

ทูลกระหม่อมได้ทรงนิพนธ์หนังสือเรื่อง "ทูเบอร์คูโลสิส" ซึ่งกรมสาธารณสุขพิมพ์แจกประชาชนในงานพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระเชษฐาธิราช เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๖๓

ทูลกระหม่อมได้ทรงมีส่วนร่วมในการขยายหน้าที่และกิจการของโรงพยาบาลศิริราชให้เหมาะสมกับเป็นโรงเรียนแพทย์ เช่น ทรงเป็นธุระในการหาเงิน. พระองค์ได้ทรงอุทิศพระราชทรัพย์สร้างตึกทันสมัยหลังแรกขึ้นในโรงพยาบาลศิริราชใช้เป็นตึกศัลยกรรมชาย. พระองค์ไม่ยอมให้พระนามของพระองค์เกี่ยวข้องกับชื่ออาคารนี้, (หลังสวรรคตแล้ว. อาคารหลังนี้จึงได้ชื่อว่า "ตึกมหิดลบำเพ็ญ")

ระหว่างที่ประทับอยู่ในกรุงเทพฯ ครั้งนี้ทูลกระหม่อมมีพระชนมายุครบ ๒๘ พรรษา ได้ทรงบริจาคเป็นจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ให้เป็นทุนแก่มหาวิทยาลัยเพื่อเก็บดอกผลสำหรับส่งนักศึกษาออกไปศึกษาต่อในต่างประเทศในแขนงการแพทย์ หรือในแขนงเตรียมแพทย์สามสาขาคือ เคมี, ฟิสิกซ์ และชีววิทยา. ศาสตราจารย์ น.พ.สุด แสงวิเชียร เล่าว่าทางการมหาวิทยาลัยอยากจะให้มีพิธีรับมอบทุนดังกล่าวนี้ให้เหมาะแก่การอุทิศเงินจำนวนมากเช่นนี้, แต่ทูลกระหม่อมทรงปฏิเสธไม่ยอมเสด็จมาในพิธี, เพราะไม่อยากจะให้มีคนมายกย่องการกระทำของพระองค์ท่าน. การสนใจอย่างจริงจังของทูลกระหม่อมได้ทำให้ทุกคนในวงการแพทย์เกิดความหวังว่า กิจการทางวิชาแพทย์นี้จะมีทางเจริญก้าวหน้าต่อไปได้.

ทูลกระหม่อมได้อภิเษกสมรสกับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนี เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๔๖๓. ภายหลังพิธีอภิเษกสมรสแล้วทั้งสองพระองค์ได้เสด็จไปสหรัฐอเมริกาเพื่อทรงศึกษาต่อ, ทูลกระหม่อมได้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรการอนามัยและสาธารณสุขแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และได้รับประกาศนียบัตร เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๖๔.

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ รัฐบาลไทยได้แต่งตั้งให้ทูลกระหม่อมเป็นผู้แทนประเทศเพื่อทำการติดต่อกับมูลนิธิร็อคคิเฟลเลอร์ ในเรื่องขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับการสาธารณสุขและการศึกษาวิชาแพทย์ของประเทศ. ในระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่ทูลกระหม่อมต้องทรงสละเวลาและพระราชทรัพย์เพื่อช่วยให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศไทยและให้สมกับข้อตกลงที่รัฐบาลให้ไว้แก่มูลนิธิ. พระองค์ต้องทรงเป็นผู้บัญชาการโรงเรียนแพทยาลัย และต้องทรงช่วยสอนวิชาตามหลักสูตรเตรียมแพทย์ได้แก่วิชา Vertebrate anatomy และวิชาพิเศษต่าง ๆ ที่ "บ่ม" อัตตะลักษณะของนักศึกษาแพทย์ เป็นต้น. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

พระราชทานยศทางเสือป่าแก่ทูลกระหม่อม : ใน พ.ศ. ๒๔๖๖ ยศนายกองโทแห่งกองเสือป่าหลวง และใน พ.ศ. ๒๔๖๗ ยศนายกองเอกแห่งกรมนักเรียนแพทย์เสือป่าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์.

ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้มีพระราชบัญญัติการแพทย์ขึ้นเป็นครั้งแรก. พระองค์ก็ทรงช่วยราชการด้านการสาธารณสุขอย่างมากมาย เช่น พระองค์ทรงบรรยายเรื่อง "ธาตุปัจจัยในการสาธารณสุข" ในการประชุมอบรมสาธารณสุขมณฑล ทรงนำแพทย์ไปดูกิจการสุขาภิบาลในเขตกรุงเทพฯ, ไปดูตลาดและดูส้วมตามวัดต่าง ๆ ในพระนคร. บางคราวพระองค์ได้ทรงชักชวนให้แพทย์ผู้เข้ารับการอบรมได้ร่วมกันบริจาคเงินคนละเล็กละน้อยเพื่อสร้างส้วมให้ถูกลักษณะ และส่วนใหญ่ที่ขาดนั้นพระองค์ก็ทรงบริจาคร่วมเพิ่มให้ครบ. พระองค์ทรงกระทำทุกอย่างเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางสาธารณสุขให้แก่แพทย์.

ในระหว่างที่ทูลกระหม่อมประทับอยู่ในกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. ๒๔๖๗-๒๔๖๘ พระองค์ได้ทรงมีโอกาสสนทนากับเจ้าพระยาพลเทพ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิราช, ม.ร.ว.สุวพรรณ สนิทวงศ์ (หรือที่เรียกกันว่า "ดอกเตอร์ใหญ่") ผู้ซึ่งรู้สภาพของพันธุ์ปลาน้ำจืดอย่างจัดเจน และเกรงว่าปลาจะสูญพันธุ์ได้และให้ความเห็นเรื่องการบำรุงพันธุ์ปลา, และ ดร.สมิท (Dr. Hugh M. Smith) อดีตผู้บัญชาการประมงของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในเวลานั้นตำแหน่งที่ปรึกษาแผนกสัตว์น้ำของรัฐบาลสยาม. เมื่อบุคคลสำคัญ. ทั้งสามท่านดังกล่าวได้ถวายคำชี้แจงทูลกระหม่อมก็ทรงเข้าใจในสมุฏฐานของเรื่องได้รวดเร็ว. พระองค์ก็ทรงเห็นว่าหลักการแก้ไขขั้นต้นนั้นก็คือ สร้าง "นักวิชาการ" ขึ้นในทำนองเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงช่วยและวางแผนสร้างบุคลากรแพทย์สาขาต่าง ๆ ขึ้น. เนื่องด้วยพระองค์สนพระทัยในเรื่องอาหารและความผาสุกของประชาราษฎร์ก็เกี่ยวกับเรื่องอาหารอยู่แล้ว และเมื่อปลาเป็นอาหารสำคัญของราษฎรชาวไร่ชาวนา, ด้วยพระปรีชาญาณ พระองค์ทรงเห็นว่า การบำรุงพันธุ์ปลาเป็นเรื่องสำคัญของประเทศและจะช่วยผู้ที่มีรายได้ต่ำ. พระองค์จึงมีลายพระหัตถ์ถึงท่านเจ้าพระยาพลเทพ แสดงพระประณิธานที่จะประทานทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนแก่กระทรวงเกษตราธิการ เพื่อจัดส่งนักเรียนไปศึกษาวิชากิจการสัตว์น้ำในต่างประเทศ. ผู้ที่ได้รับทุนคือหลวงจุลชีพพิชชาธร (จุล วัจนะคุปต์, ครั้งนั้นเป็นอาจารย์สอนวิชาชีววิทยาในคณะอักษรศาสตร์และวิทยา

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาได้เป็นอธิบดีกรมประมง), นายบุญ อินทรัมพรรย์ (ครั้งนั้นเป็นนักเรียนเตรียมแพทย์ในคณะอักษรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาได้เป็นอธิบดีกรมประมง) และนายโชติ สุวัตถิ (ครั้งนั้นเป็นข้าราชการในกรมรักษาสัตว์น้ำ และต่อมาได้เป็นคณบดีคณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

ใน พ.ศ. ๒๔๗๑ ทูลกระหม่อมได้ร่วมมือกับแพทย์ฝรั่งชื่อ E.H. Graven รายงานเรื่องเกี่ยวกับพยาธิตัวตืดในเด็กผู้กินปลา, เรื่องชื่อ Diphyllobothrium Latum in Massachusetts ตีพิมพ์ในวารสารแพทย์สมาคมอเมริกัน.

พระองค์ทรงศึกษาสำเร็จใน พ.ศ. ๒๔๗๑ นั้น, และได้ปริญญาแพทยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตเกียรตินิยม (M.D. Cum Laude) ในเดือนมิถุนายน. ก่อนเสด็จกลับกรุงเทพฯ, พระองค์ทรงแวะเยี่ยมนักเรียนทุนของพระองค์ในยุโรป และทรงถือโอกาสทอดพระเนตรตามสถาบันการแพทย์ต่าง ๆ, และเสด็จถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๑.

ทูลกระหม่อมทรงให้โอวาทแก่แพทย์ผู้เป็นสมาชิกของสโมสรแพทย์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และของแพทยสมาคมแห่งกรุงสยาม และพระองค์ได้ทรงรับเป็นสมาชิกของแพทยสมาคมด้วย.

ทูลกระหม่อมทรงสมัครเป็นแพทย์ประจำบ้าน ณ โรงพยาบาลแมคคอร์มิค จังหวัดเชียงใหม่. พระองค์เสด็จไปรับหน้าที่เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๔๗๒. พระองค์ประทับอยู่ที่เชียงใหม่ได้ประมาณ ๓ สัปดาห์ ก็ประชวรต้องเสด็จกลับกรุงเทพฯ เมื่อพฤษภาคม ๒๔๗๒. พระองค์ประชวรอยู่ ๔ เดือน, บางครั้งพระอาการก็เลวลง บางครั้งก็มีท่าจะดีขึ้นทำให้พระองค์และแพทย์ประจำพระองค์รู้ว่าโอกาสที่จะหายไม่มี, แต่ตลอดเวลาที่ประชวร พระองค์ตรัสเกี่ยวกับการแพทย์เป็นชั่วโมง ๆ ตรัสถึงกาลภายหน้าและงานที่พระองค์จะทรงกระทำเมื่อพระอาการดีขึ้น. ศาสตราจารย์เอลลิส-(Professor A.G. Ellis), ซึ่งเป็นผู้แทนมูลนิธิร็อคคิเฟลเลอร์และเป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล) มีโอกาสได้เฝ้าทูลกระหม่อมเป็นครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม และได้ทูลเรื่องมูลนิธิอาจจะมีโปรแกรมที่แน่นอนเกี่ยวกับการก่อสร้าง คือขยายตึกพยาธิแล้วสร้างตึกใหม่ให้กับโรงพยาบาลศิริราช. ทูลกระหม่อมตรัสว่าพระองค์จะประทานเงินเพิ่มเพื่อจะให้ตึกสำหรับพยาบาลเป็นสถานที่เหมาะที่สุด. เมื่อศาสตราจารย์ เอลลิส พูดว่าเงินจะใช้นั้นพอ. พระองค์ก็ตรัสว่าจะประทานที่ดินให้. นับว่าพระองค์ได้ทรงช่วยให้ความประสงค์ของมูลนิธิผสมผสานกับพระประสงค์ของพระองค์เกิดผลทันใด. ต่อจากนั้นเพียงเวลาไม่ถึงเดือน คือวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๒ เวลาบ่าย ๑๖.๔๕ น. พระองค์เสด็จสวรรคต รวมพระชนมายุได้ ๓๗ ปี ๘ เดือน ๒๓ วัน.

ทูลกระหม่อมและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงมีพระธิดาและพระโอรสรวม ๓ พระองค์ ตามลำดับ: สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ประสูติวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล, รัชกาลที่ ๘, ทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเดลเบิร์ก ประเทศเยอรมนี, และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, รัชกาลที่ ๙, ทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ณ เมืองเคมบริดจ์ มลรัฐแมสซาจูเซตต์ ประเทศสหรัฐอเมริกา.

พระจริยาวัตร

พระจริยาวัตรของทูลกระหม่อมสมเด็จพระบรมราชชนก เป็นเรื่องราวที่คนทั้งหลายต้องการทราบและศึกษาเพื่อตามรอยพระยุคลบาท, เพราะพระจริยาวัตรเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของการเป็นพลเมืองดี.

วารสารศิริราช และจุลสาร ซึ่งคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลได้พิมพ์ขึ้นเฉพาะงานวันมหิดล เป็นแหล่งสำคัญ. เพราะท่าน, ที่ได้เคยได้ไปศึกษาในสหรัฐอเมริกาในสมัยเดียวกันกับพระองค์หรือนายแพทย์ผู้เป็นนักศึกษาแพทย์ได้รับการสอน และอบรมจากพระองค์, เป็นผู้เขียน. แหล่งสำคัญอีกแห่งหนึ่งก็คือจุลสารซึ่งสมาคมนักเรียนเก่าสหรัฐอเมริกาในพระบรมราชูปถัมภ์ พิมพ์ขึ้นในงานประจำปีของสมาคม. เรื่องราวเหล่านั้น, แม้บางเรื่องจะเป็นเรื่องเก่าเล่าใหม่ คนทั้งหลายก็อ่านและไม่เบื่อ. ข้าพเจ้าก็ได้อาศัยเอกสารดังกล่าว ซึ่งมีอยู่กระจัดกระจายและมากมาย, หากว่าข้อความใดบกพร่อง ก็ขอได้ให้อภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย.

ทูลกระหม่อมสมเด็จพระบรมราชชนกทรงมีความสุภาพอ่อนโยน. พระองค์ทรงเป็นนักประชาธิปไตยไม่ถือพระองค์ และทรงเป็นที่เคารพและรักของคนที่ทำงานร่วมกับพระองค์.

มีเรื่องเล่ากันต่อ ๆ มาว่า นักเรียนไทยที่ไปเรียนใหม่ ๆ ในประเทศเยอรมนีนั้น เวลาพบพระองค์ครั้งแรกจะแสดงเคารพอย่างธรรมเนียมไทย คือ ถวายคำนับแล้ว

ลงกราบ. พระองค์จะทรงรีบเข้าจับตัว ไม่ยอมให้ลงกราบ รับสั่งว่า "เราเลิกธรรมเนียมนี้กันเสียที". นักเรียนเก่าสหรัฐอเมริกาและนักศึกษาแพทย์, ผู้ได้เคยอยู่ใกล้ชิดกับพระองค์, จะรับรองได้.

ศาสตราจารย์เอลลิส สดุดีพระองค์ไว้ว่าทรงเป็น "a refined and distinguished and lovable gentleman, in the true sense of that word".

เราจะยินเรื่องเล่ากันมาว่า พระองค์ "ทรงเป็นเจ้าฟ้า แต่ไม่เป็นเจ้ายศเจ้าศักดิ์, โปรดแต่การประพฤติปฏิบัติอย่างไพร่ฟ้า".

พระดำรัสของพระองค์ที่มีความว่า "เวลาฉันมาทำงานในห้องทดลองวิทยาศาสตร์ควรถือเสมือนว่า ฉันเป็นนักเรียนคนหนึ่งไม่ใช่เจ้านาย" นั้น เป็นเรื่องที่เล่ากันบ่อย และรู้กันทั้งแพทย์ผู้เป็นอาจารย์และผู้เคยเป็นนักศึกษาแพทย์ที่โรงพยาบาลศิริราช.

เรื่องพระองค์เสด็จพร้อมด้วยศาสตราจารย์เอลลิส ไปเจาะเลือดจากนักโทษ ๑๒๘ คน ในเรือนจำในเวลากลางคืน, เพราะวัยอ่อนตัวพยาธิชนิดหนึ่งนั้นจะออกมาอยู่ตามผิวหนังคนในเวลากลางคืน, ทรงเจาะเอาเลือดเพียงคนละหนึ่งหยด, กว่าจะเสด็จก็หลังเที่ยงคืน. ก่อนกลับพระองค์ทรงยิ้มให้กับนักโทษเหล่านั้น และรับสั่งว่า "ขอบใจที่ให้เลือดแก่ฉัน" เป็นเรื่องที่คนทั้งหลายสนใจฟังทุกเมื่อ.

ทรงสนพระทัยในการเรียนและมีความขยันหมั่นเพียรอย่างยิ่ง, ดังเป็นที่ทราบอยู่แล้วว่าหลักสูตรวิชาทหารเรือก็ดี หลักสูตรวิชาแพทย์ก็ดีที่ทรงศึกษานั้นเป็นวิชาที่หนัก, นอกจากนั้นแล้วพระองค์ยังสนพระทัยในเรื่องภาษาไทยและการศึกษาทั่วไปของไทย.

เกี่ยวกับภาษาไทย พระองค์ทรงมีลายพระหัตถ์ให้ความคิดเห็นแก่พระยาเมธาธิบดี, ท่านผู้นี้ในเวลานั้นดำรงตำแหน่งผู้ดูแลนักเรียนไทยในสหรัฐอเมริกาใน พ.ศ. ๒๔๗๐. ลายพระหัตถ์มีความตอนหนึ่งว่า "การเขียนเรื่องต่าง ๆ ในภาษาไทยนั้น เราจะต้องพยายามเพาะความคิดของเราเองให้เป็นคุณลักษณะของเรา, เราไม่ควรยืมความคิดของเขามาคิด, เราควรมีสิ่งเกิดจากสมองของเราเองมาแสดงในภาษาของเรา, เมื่อเรามีความคิดแล้ว เราก็คงจะสามารถสร้างภาษาของเราเองให้เป็นเครื่องมือแสดงความคิดอันนั้นได้, สิ่งที่เราต้องการจริง ๆ นั้นคือ การอบรมความคิด"

เกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป พระองค์ทรงให้ความคิดเห็นแก่นายชุ่นใช้ แม้นมาศ ใน พ.ศ. ๒๔๗๒ ว่า "ข้อความที่สนใจแก่ข้าพเจ้านั้นมีว่า รายจ่ายสำหรับการศึกษานั้น ยังไม่มีตำแหน่งในงบประมาณของครอบครัวไทย, การศึกษานั้นเป็นสิ่งควรซื้อด้วยทรัพย์อันมีค่า เหมือนอาหารหรือเครื่องแต่งกาย"

ในการสอนนักศึกษาแพทย์นั้น พระองค์ก็ทรงแทรกความรู้ในวิชาเบ็ดเตล็ดรวมทั้งการฝึกหัดพูดต่อหน้าที่ประชุม, ซึ่งบางคราวผู้พูดจะเป็นข้าราชการระดับสูง, บางคราวจะเป็นชาวต่างประเทศ. ท่านเหล่านี้พระองค์ทรงเชิญมาร่วมด้วยเพื่อให้นักศึกษาแพทย์มีความกล้าหาญในที่ประชุม บางคราว พระองค์ทรงพาไปดูละครคลาสสิก, ดูโขนและละครรำ และทรงซักถามนักศึกษาด้วยว่า อะไรเป็นของสำคัญ ควรสังเกต, ทำให้นักศึกษาสนใจและรักศิลป์. การที่พระองค์ทรงสอนและแนะนำดังกล่าวแล้วนี้ ก็ย่อมเป็นนัยอยู่แล้วว่าพระองค์ก็ได้ศึกษาและฝึกหัดปฏิบัติเป็นผลดีแก่พระองค์มาแล้ว. ศาสตราจารย์นายแพทย์อำนวย เสมรสุตร ได้เล่าให้ฟังไว้ในวารสารศิริราช เนื่องในงานวันมหิดลปี ๒๕๐๗ ถึงพระดำรัสของพระองค์ที่ว่า "ขอให้พวกเธอจงเข้าใจและจำไว้ว่า ฉันไม่ต้องการให้พวกเธอมีความรู้ทางแพทย์อย่างเดียว ฉันต้องให้พวกเธอเป็นคนด้วย" นั้น เป็นเรื่องเล่ากันมาในทุกวันนี้.

ทรงมีพระหฤทัยร่าเริงและแจ่มใสเสมอ. มีเรื่องเล่ากันว่าพระองค์โปรดนักศึกษาแพทย์ประหนึ่งบิดาเอาใจใส่ต่อบุตร. นักศึกษาแพทย์จะแย่งกันขึ้นรถพระที่นั่ง "เพื่อจะได้ฟังรับสั่งที่ไพเราะและชมพระพักตร์ที่อิ่มเอิบแจ่มใส" และรู้สึกเอาว่าพระองค์เองก็ทรงมีความสุขที่ได้ทรงช่วยให้นักศึกษาแพทย์มีความสุขและร่าเริง.

ทรงทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อยและประณีตในการปฏิบัติงาน. ลายพระหัตถ์ของพระองค์, แม้ว่าจะหวัด, ก็หวัดอย่างเรียบร้อยและอ่านได้ง่าย. เมื่อทรงศึกษาวิชาแพทย์และวิชาอนามัยและสาธารณสุข. พระองค์ก็จัดเวลาเรียน, เวลารับแขกและนักเรียนไทย, และเวลาเสวยพระกระยาหาร, ทั้งนี้เป็นการสะดวกแก่ผู้ที่จะไปเฝ้า ; เฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนไทยถ้ามาเฝ้าในเวลาจะเสวยพระกระยาหารค่ำที่ภัตตาคารแบบบริการตนเอง, พระองค์ก็ทรงชวนให้ตามเสด็จไปด้วย.

ทรงเป็นผู้มัธยัสถ์, ไม่โปรดการฟุ่มเฟือย. นักเรียนไทยรุ่นแรกผู้ได้อยู่ใกล้ชิดกับพระองค์, อาทิ พระพิศาลสุขุมวิท, อดีตอธิบดีกรมโยธาธิการ และกรรมการผู้ก่อตั้งสมาคมนักเรียนเก่าสหรัฐอเมริกา เป็นต้น, ได้เล่าให้นักเรียนรุ่นหลังฟังต่อ ๆ กันไปว่า ทูลกระหม่อมทรงขัดรองพระบาทของพระองค์เองทุกวัน และรับสั่งเสมอว่า

เงินที่พระองค์ได้มาใช้ เป็น "เงินของตามีตามา" ฉะนั้น พระองค์จะต้องใช้อย่างประหยัดที่สุด และเพื่อจะได้มีเงินทุนการศึกษาแก่รุ่นหลังด้วย.

นักศึกษาแพทย์รุ่นแรก ๆ เล่ากันต่อ ๆ มาว่า วันหนึ่งที่โรงพยาบาลศิริราชพระองค์ทรงเห็นน้ำประปาไหลไปเปล่า ๆ ที่อ่างล้างมือ พระองค์ได้เสด็จไปปิดก๊อกน้ำนั้นด้วยพระองค์เองและรับสั่งว่า "ระวังหน่อย เงินทองของประชาชนเขา".

ทรงอยู่ในระเบียบและวินัยโดยเคร่งครัด. เรื่องนี้ พลตรีพระศักดาพลรักษ์เล่าไว้ในวารสารศิริราชว่า เมื่อครั้งเป็นนักเรียนวิชาทหารบกในประเทศเยอรมนีนั้น ได้เห็นนายทหารเยอรมันที่เป็นพระพี่เลี้ยงประจำพระองค์ เคร่งครัดต่อระเบียบและมารยาททุกอย่างจนดูว่าจะบังคับพระองค์ท่านมากเกินไป. พระองค์กลับรับสั่งว่า "ดี เขาบังคับฉันอย่างนี้มาก ๆ เพราะว่าทางเมืองไทยเขาพะนอฉันเคยตัวไปหมด สบายเกินไป".

ทรงมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์, ทรงประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ. นักเรียนไทยรุ่นแรกในสหรัฐอเมริกา จำได้เสมอว่า "พระองค์ทรงเป็นห่วงเมืองไทยเรามาก และมีพระประสงค์อันแรงกล้าจะมารับใช้เมืองไทยและคนไทย"

ทรงกระทำพระองค์ให้เป็นที่เชื่อถือได้. ทั้งนี้จะเห็นได้ในกรณีที่พระองค์ได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลและจากมูลนิธิร็อคคิเฟลเลอร์ในการพัฒนากิจการแพทย์และการสาธารณสุขได้เป็นผลสำเร็จ. กิจการแพทย์ของไทยได้เจริญก้าวหน้าและได้รับการยกย่องต่อมาทั้งในประเทศและนอกประเทศนั้น ก็เพราะพระองค์ทรงมีความสามารถในการกระทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย และเป็นที่เชื่อถือได้ทุกเมื่อ. ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยก็ได้จารึกไว้ต่อมาว่า พระองค์ทรงเป็น "พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย".

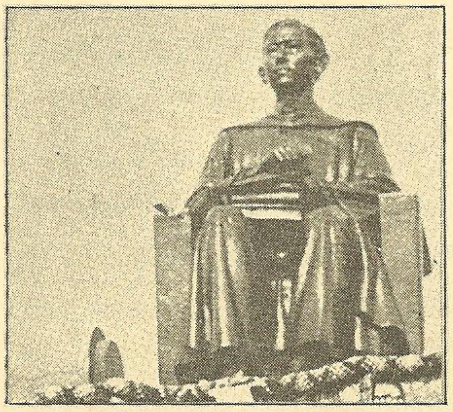

ทรงกระทำหน้าที่แบบบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อส่วนรวมหรือสาธารณะ. พระองค์ทรงมีพระประณิธานจะช่วยประชาชน. พระองค์ได้ทรงกระทำหน้าที่ด้วย "ใจรัก" และไม่ทรงโปรดที่จะให้มีการยกย่องพระองค์.

ผู้ที่เป็นแพทย์, เป็นนักศึกษาแพทย์และเป็นนักเรียนพยาบาล ณ โรงพยาบาลศิริราชจะเล่าเรื่อง ตึก "มหิดลบำเพ็ญ" ได้เสมอว่า พระนามของพระองค์จารึกกับตึกได้นั้นก็เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว. เรื่องนี้ทำให้ข้าพเจ้าระลึกถึงพระดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันของเรา เนื่องในงานพิธีพระราชทานปริญญาในเดือนสิงหาคม ๒๕๐๖ ความว่า "การทำงานด้วยใจรักต้องหวังผลของงานนั้นเป็นสำคัญ. แม้จะไม่มีใครรู้เห็น ก็ไม่วิตก, เพราะผลสำเร็จนั้นจะเป็นประจักษ์พยานที่มั่นคง. ที่พูดเช่นนี้ เหมือนกับสอนให้ปิดทองหลังพระ. การปิดทองหลังพระนั้น เมื่อถึงคราวจำเป็นก็ต้องปิด. ว่าที่จริงแล้วคนโดยมากไม่ค่อยชอบปิดทองหลังพระกันนัก, เพราะนึกว่าไม่มีใครเห็น, แต่ถ้าทุกคนพากันปิดทองแต่ข้างหน้า ไม่มีใครปิดทองหลังพระเลย, พระจะเป็นพระที่งามบริบูรณ์ไม่ได้.

ทรงเป็นมิตรของคนทุกคน. พระองค์ทรงสร้างมิตรทั้งที่เป็นคนไทยและต่างประเทศ.

เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนในสหรัฐอเมริกานั้น วันหนึ่งทูลกระหม่อมทรงรับสั่งให้ไปนั่งรถคู่ไปกับพระองค์. พระองค์ทรงพาดูเมืองบรุกไลน์. พระองค์ทรงขับรถผ่านป้อมจราจร, ตำรวจก็แสดงความเคารพพระองค์อย่างดี และพระองค์ก็ทรงโบกพระหัตถ์. พระองค์รับสั่งแก่ข้าพเจ้ารู้จักกับตำรวจนี้มานาน. วันหนึ่งเขาเรียกพระองค์ให้ขับรถไปหาเขา, เมื่อพระองค์ขับรถถึงเขาก็บอกว่า พระองค์ขับรถดี รักษากฎจราจรดีมาก. แต่นั้นมาพระองค์กับเขาก็เป็นมิตรกัน.

หากว่า ท่านผู้อ่านกับผู้สนใจในกิจการลูกเสือ, คือทั้งลูกเสือแห่งชาติและลูกเสือชาวบ้าน, ท่านจะสังเกตได้ว่า ทูลกระหม่อมทรงเป็นเสือป่าหลวงและมีพระจริยาวัตรสอดคล้องกับกฎของลูกเสือทุกประการในอุดมการณ์ว่าด้วยการเป็นพลเมืองดี

เมื่อพระองค์ได้เสด็จสวรรคตแล้ว, "เมืองไทยและคนไทย รู้สึกเศร้าสลดใจอย่างยิ่งที่ได้สูญเสียเจ้านายซึ่งเป็นอัจฉริยบุรุษไปพระองค์หนึ่ง". พระองค์ทรงเป็นอัจฉริยบุรุษ คือพระองค์ทรงมีความสมบูรณ์ด้วยพระชาติ, ความถึงพร้อมด้วยพระสิริรูปสมบัติ, ความเป็นที่รักแห่งประชาชน และความถึงพร้อมด้วยภูมิธรรม. พระองค์ทรงเข้าใจในอรรถแห่งเมตตา, แห่งการช่วยเหลือในทางที่ชอบ, แห่งความเห็นใจและรู้ใจผู้อื่นในทางที่ชอบ, แห่งปฏิสันถารธรรม, แห่งความธรรม, และขันติธรรม แล้วได้ทรงปฏิบัติคุณธรรมเหล่านี้เป็นนิจนิรันดร

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระประชวร

สัมภาษณ์พิเศษ ราชเลขานุการ และรองราชเลขานุการ
ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ข่าวที่สร้างความตระหนกตกใจให้แก่ประชาชนชาวไทยอย่างใหญ่หลวงก็คือข่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระประชวร แม้จะเป็นที่ยอมรับกันว่า ความเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเรื่องธรรมดาสามัญก็ตาม แต่ก็ไม่มีใครคาดคิดว่าองค์พระประมุขของชาติจะทรงพระประชวรไปได้ เนื่องจากเราจะได้เห็นและได้ยินข่าวและภาพพระราชกรณียกิจเป็นประจำทุกวัน ทั้งทางวิทยุโทรทัศน์ว่าพระองค์เสด็จพระราชดำเนินจังหวัดโน้นจังหวัดนี้อยู่เสมอ ข่าวทรงพระประชวรที่ประกาศออกมา จึงทำให้ประชาชนทุกคนระลึกขึ้นได้ว่าพระองค์ก็ทรงมีเลือดเนื้อร่างกายเช่นปุถุชนธรรมดา และได้ทรงตรากตรำพระวรกายต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว การตรากตรำเช่นนี้มิใช่แต่มนุษย์เท่านั้น แม้เครื่องจักรกลก็ยังมีวันชำรุดเสียหายได้ โดยปกติเมื่อหัวหน้าครอบครัวล้มเจ็บลง บ้านทั้งบ้านก็จะต้องวุ่นวาย โดยเฉพาะแม่บ้าน ซึ่งจะต้องรับภาระหนักขึ้น ทั้งจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่คอยให้กำลังใจแก่คนเจ็บ และยังจะต้องบริหารงานตลอดจนปกครองคนในครอบครัวแทน เพื่อให้ทุกอย่างดำเนินไปตามปกติ ต้องเหนื่อยทั้งกายและใจ ยิ่งครอบครัวใหญ่เท่าใด ความเหนื่อยยากก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น แล้วถ้าเป็นประเทศทั้งประเทศเล่าจะหนักสักเพียงใด

ในนิทานสำหรับเด็กนั้น พระราชินีหรือเจ้าหญิง มักจะอยู่แต่ในวัง แต่งตัวสวย ๆ มีคนคอยรับใช้มากมาย และมีความสุขสบายตลอดเวลา เป็นประดุจชีวิตในฝัน

สำหรับเด็กหญิงตัวน้อย ๆ

เพื่อให้ได้คำตอบในเรื่องนี้อย่างแท้จริง คณะผู้เขียนจึงได้ติดต่อกับสำนักราชเลขาธิการ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่เป็นจริงออกมาให้ผู้อ่านทุกท่านได้ทราบเบื้องหลังของการมีชีวิตที่หลาย ๆ คนฝันใฝ่ และเพื่อให้ทราบถึงความเป็นไปในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวร ซึ่งอาจจะเป็นการตอบคำถามที่ตรงกับใจของคนที่ต้องการทราบข้อมูลที่แท้จริงเสียที

เราได้รับความกรุณาเป็นอย่างมากจาก**ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์** และ **ท่านผู้หญิงมนัสนิตย์ วณิกกุล** ราชเลขานุการ และรองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นผู้ที่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทเป็นนิจ ดังนั้นคณะเราจึงถือโอกาสนี้ ซักถามคำถามต่าง ๆ แทนประชาชนชาวไทยอย่างเต็มที่ ซึ่งท่านผู้หญิงทั้งสองได้เล่าให้ฟังว่า

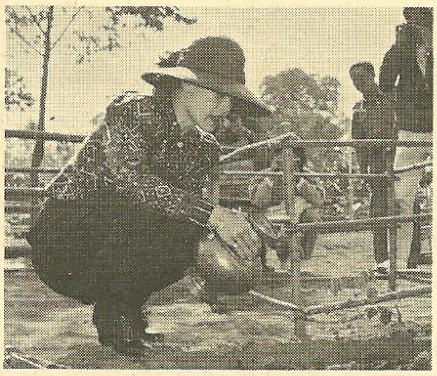

วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๕ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกป่าในโครงการป่ารักน้ำ บ้านถ้ำติ้ว อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร ทรงปลูกไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้ชัน กระถินณรงค์ ยูคาลิปตัส ประมาณ ๑๐๐ ต้น ในเนื้อที่ ๑ ไร่

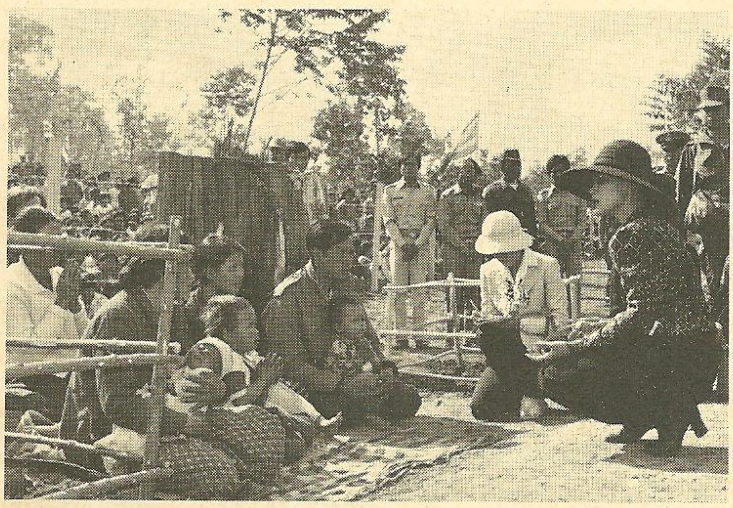

เมื่อทรงพระประชวรนั้น ผู้ที่ได้เข้าเฝ้าฯ ใกล้ชิดตลอดเวลาก็มีแต่คณะแพทย์เท่านั้น แม้องค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถก็ไม่อาจจะเสด็จฯ เข้าเฝ้าฯ ได้ทุกโอกาส แต่ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงพระประชวร ก็ยังทรงพระวิตกและทรงเป็นห่วงในพระราชภารกิจต่าง ๆ เมื่อทรงมีพระอาการดีขึ้นบ้างแล้ว จึงได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้ประธานผู้รับผิดชอบโครงการพระราชดำริเข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายรายงานความคืบหน้า ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้ทรงมีพระราชวินิจฉัยถึงวิธีการที่จะปฏิบัติต่อไป เนื่องจากไม่มีพระราชประสงค์ให้งานล่าช้าไปเพราะสาเหตุที่ทรงพระประชวร และเพื่อเป็นการสนองพระราชประสงค์นี้ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงทรงรับพระราชภาระในการตรวจงานตามโครงการแทนพระองค์ และทรงรายงานผลโดยตรงต่อพระองค์ท่าน ทั้งยังทรงรับพระราชภาระในการเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรต่างจังหวัดแทนพระองค์ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การเยี่ยมราษฎรต่อเนื่องกัน ไม่เว้นระยะนานเกินไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยงานด้านเกษตรกรรมมาก เพราะงานเกษตรกรรมนับเป็นอาชีพหลักของพ่อบ้านไทย ดังนั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงสนับสนุนงานหัตถกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นเสมือนงานของแม่บ้านควบคู่ไปในขณะเดียวกัน โดยทรงก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ขึ้นเพื่อสนับสนุนหัตถกรรมไทยพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ เช่นการทอผ้าทั้งไหมและฝ้ายทุกชนิด การจักสานด้วยหวาย, ไม้ไผ่, ย่านลิเพา, การทอเสื่อ, การปักซอยแบบไทย การทำเครื่องถมทอง การทำดอกไม้ประดิษฐ์ และอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก ซึ่งงานหัตถกรรมเหล่านี้จะช่วยเป็นอาชีพเสริมแก่ชาวไร่ชาวนาเมื่อว่างจากฤดูเพาะปลูก หรือในยามที่พืชผลเสียหายเพราะดินฟ้าอากาศไม่อำนวย หรือราคาตกต่ำ งานหัตถกรรมก็จะช่วยให้ครอบครัวมีรายได้เลี้ยงตัวเองไปจนกว่าจะถึงฤดูเพาะปลูกคราวต่อไป

ส่วนโครงการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริขึ้นด้วยพระองค์เองเพื่อเป็นการส่งเสริมโครงการอนุรักษ์ป่าไม้ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั้น คือ*โครงการบ้านป่ารักน้ำ* ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่มีผู้กราบบังคมทูลอยู่เนือง ๆ ว่าภาคอีสานแห้งแล้งกันดารน้ำมากขึ้นทุกวัน บางท้องที่ถึงกับทำการเพาะปลูกอะไรไม่ได้ และราษฎรจำนวนหนึ่งต้องอพยพไปทำมาหากินที่อื่น ทิ้งที่ดินให้รกร้างว่างเปล่า สูญเสียทรัพยากร

เมื่อหัวหน้าครอบครัว เกิดเจ็บป่วยกระทันหัน แม่บ้านย่อมมีภาระรับผิดชอบเพิ่มขึ้นทั้งกายและใจ แต่เมื่อพระประมุขของประเทศทรงพระประชวร สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ต้องทรงมีพระราชภาระเพิ่มมากกว่าคนสามัญเป็นทวีคูณ.....

ของชาติไปอย่างน่าเสียดาย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชปรารภว่าสาเหตุใหญ่เกิดจากการที่ชาวบ้านตัดไม้ทำลายป่าโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ บ้างก็นำไปปลูกสร้างบ้านเรือนโดยที่ไม้ยังโตไม่ได้ขนาด บ้างก็นำไปเผาถ่านหรือทำฟืน หรือบุกเบิกทำพื้นที่เกษตรกรรม โดยตัดไม้มีค่าที่ยังไม่ได้ขนาดทิ้งไป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์จะทรงทำตัวอย่างชักชวนให้ชาวบ้านหันมารักต้นไม้ และระลึกขึ้นได้ว่าต้นไม้คือทรัพยากรของชาติที่สมควรช่วยกันทะนุบำรุงไว้ จึงทรงทดลองตั้งโครงการบ้านป่ารักน้ำขึ้นเป็นครั้งแรกที่ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร ในเขตบ้านทรายทอง บ้านท่าวัด บ้านถ้ำติ้ว บ้านหนองม่วง และต่อมาที่บ้านหนองไผ่ ตำบลโคกศรี อำเภอสว่างแดนดิน โดยการนำพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่ามาปรับปรุงปลูกต้นไม้มีค่า เช่น ไม้พยุง ไม้มะค่าโมง ไม้เต็ง ไม้รัง สลับกับไม้โตเร็วชนิดต่าง ๆ เพื่อให้ร่มเงาแก่ไม้มีค่า เช่นต้นยูคาลิปตัส ต้นแคบ้าน ต้นขี้เหล็ก กระถินณรงค์ เป็นต้น ไม้โตเร็วเหล่านี้เมื่อโตได้ระยะหนึ่งก็สามารถตัดไปทำฟืนได้ ส่วนใบที่ร่วงทับถมอยู่ตามพื้นดินก็จะกลายเป็นปุ๋ยอย่างดีให้แก่ไม้มีค่าซึ่งได้เติบโตขึ้นมาแข็งแรงแล้วต่อไป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงคัดเลือกครอบครัวราษฎรที่ยากจนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองมาอยู่อาศัยในบริเวณที่ดินนี้ โดยทรงมอบให้มีหน้าที่ดูแลต้นไม้ที่ปลูกไว้ และทรงจัดให้มีสวัสดิการแก่ชาวบ้านเหล่านี้ตามสมควร เช่นพระราชทานบ้านให้อยู่อาศัย พระราชทานตุ่มน้ำฝน และถังซีเมนต์ขนาดใหญ่สำหรับเก็บน้ำฝนไว้ใช้ด้วยกัน มีบ่อน้ำบาดาล มีธนาคารข้าว และเงินพระราชทานเป็นค่าจ้างดูแลต้นไม้จำนวนหนึ่ง นอกจากนั้นยังทรงสอนให้ทำสวนครัว เลี้ยงไก่ และทอผ้า เพื่อให้สมาชิกของโครงการสามารถเลี้ยงตัวเองได้ต่อไปในอนาคต ที่ดินในโครงการนี้บางแห่งราษฎรผู้เป็นเจ้าของได้ทิ้งไว้ให้รกร้างโดยเปล่าประโยชน์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงเช่ามาทำโครงการนี้ โดยทรงชี้แจงเหตุผลให้ราษฎรเข้าใจเป็นอย่างดี และได้ทรงมอบให้พันเอก เรวัติ บุญทับ รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๓ เป็นผู้ควบคุมดูแลโครงการ ซึ่งขณะนี้มีชาวบ้านให้ความสนใจกันมาก และเริ่มขอกล้าไม้ไปปลูกกันบ้างแล้ว

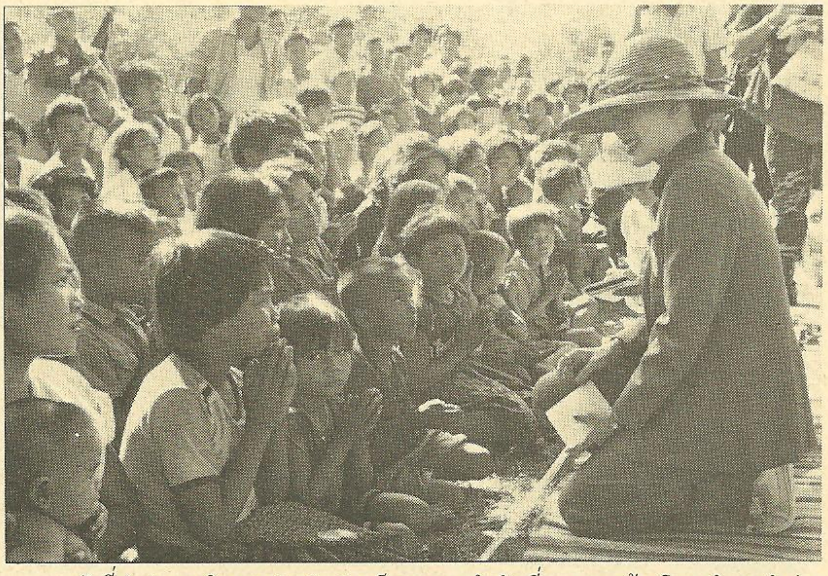

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๕ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

สำหรับโครงการอีกโครงการหนึ่งซึ่งเป็นโครงการใหม่ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์จะชักชวนให้ชาวไทยช่วยกันสนับสนุน คือ *โครงการข้าวซ้อมมือ* ซึ่งได้ทรงส่งเสริมให้ราษฎรที่ยากจนทำ เพราะมีพระราชดำริว่า ข้าวซ้อมมือมีคุณประโยชน์มากในการบำรุงร่างกาย สมควรที่จะเผยแพร่ให้กว้างขวางเพื่อสนับสนุนการบริโภคข้าวซ้อมมือ จึงทรงรับซื้อไว้โดยตรง และทรงนำไปจำหน่ายที่**ร้านจิตรลดา** ผู้ที่สนใจข้าวซ้อมมือก็สามารถติดต่อซื้อ หรือรับไปจำหน่ายได้ที่ **กองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต โทร. ๒๘๑-๑๑๑๑, ๒๘๑-๓๔๕๓ และ ๒๘๑-๑๒๐๒**

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นเพียงพระราชกรณียกิจบางส่วนของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เท่านั้น ยิ่งในขณะที่

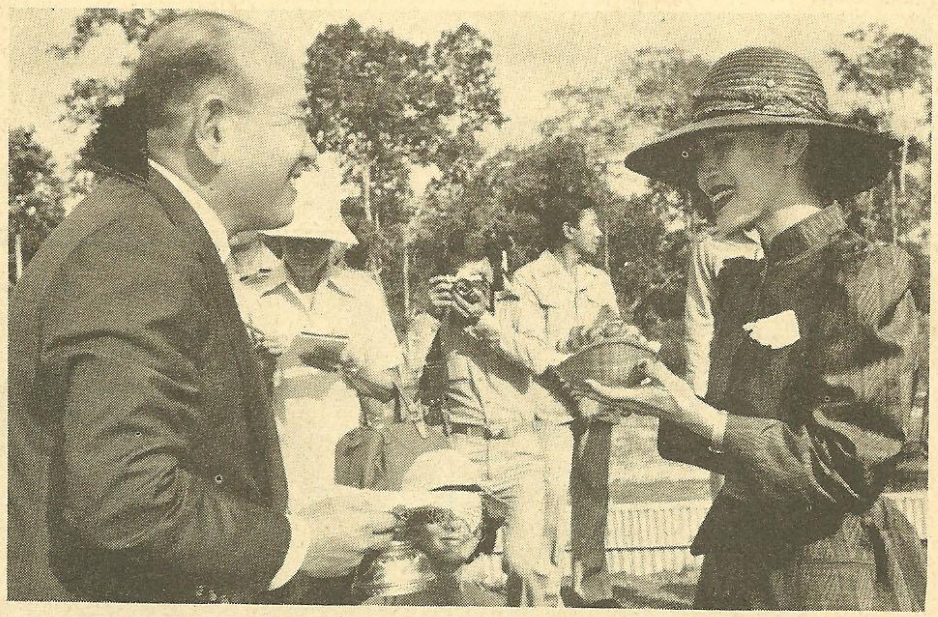

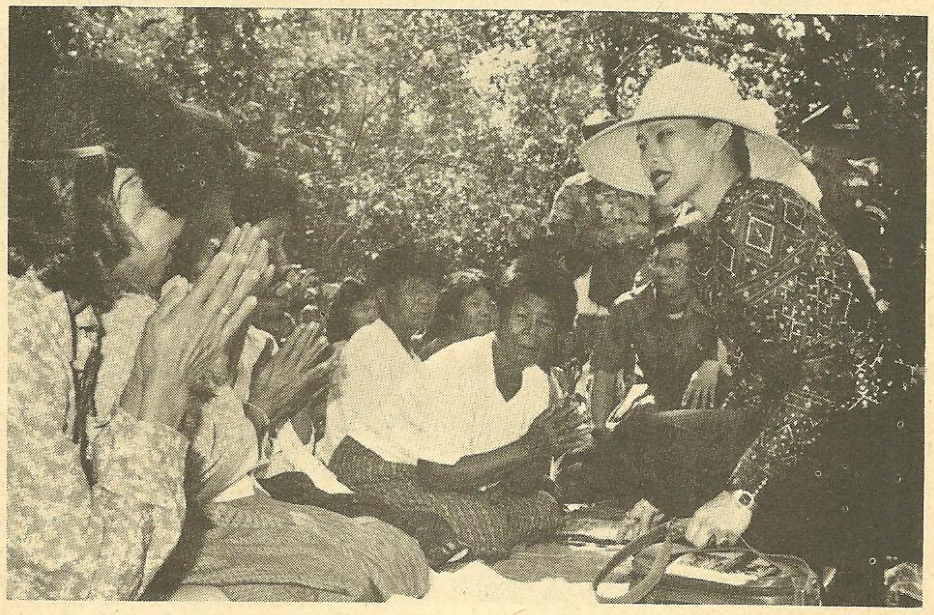

วันพี่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๕ เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยวังถ้ำ ตามพระราชดำริ และทรงเยี่ยมราษฎรบ้านโนนอุดม ตำบลไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร แล้วเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรแนวสันเขื่อน และท่อส่งน้ำไปยังคลองโลหะทำด้วยเหล็กอาบสังกะสี ซึ่งบริษัท สุมิโตโม โคออร์เปอร์เรชั่น และบริษัท นิปปอน สตีล เมธอล โปรดัคท์ น้อมเกล้าฯ ถวาย

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๕ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านหนองกวั่ง ตำบลมาย อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระ-ประชวรนี้ พระราชภารกิจก็ต้องเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ เมื่อเสด็จฯ กลับถึงที่ประทับแต่ละวัน ก็ทรงจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ทอดพระเนตรและที่ประชาชนกราบบังคมทูลนำมาทรงไตร่ตรองและบันทึกไว้เป็นข้อมูลในการช่วยเหลือประชาชนต่อไป เวลาที่ทรงว่างจากพระราชภารกิจนี้ส่วนมากเป็นเวลาดึกสงัด ซึ่งประชาชนส่วนมากพักผ่อนกันหมดแล้ว แต่พระองค์ยังต้องทรงปฏิบัติงานต่าง ๆ อยู่ และล้วนเป็นงานเพื่อประชาชนทั้งสิ้น

หากประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงหมายกำหนดการพระราชกรณียกิจแล้ว จะตระ-หนักดีว่าทุกพระองค์ทรงมีพระวิริยะ อุตสา-หะสูงเพียงใด และจะหาใครที่รักประชาชนอุทิศชีวิตให้ประชาชนด้วยความบริสุทธิ์ใจเช่นพระองค์นั้นยากแสนยาก

อากาศภายนอกร้อนอบอ้าวมากทีเดียวในวันนั้น แต่ตรงข้ามกับจิตใจที่ชุ่มชื่นของคณะผู้เขียน เมื่อได้มีโอกาสรับฟังเรื่องราวที่ทำให้เกิดความซาบซึ้งในพระมหากรุณา-ธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวไทย และอดที่จะปลื้มใจแทนประชาชนชาวไทยทุกคนไม่ได้ที่โชคดีมีสองพระองค์ทรงเป็นร่มเกล้า **สมแล้วที่ทรงเป็นพระประมุขอันเป็นที่รักและเทิดทูนยิ่งของพวกเราชาวไทย**

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

บทความออกอากาศ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๖

วันที่ ๑๒ สิงหาคม เป็นมหามงคลสมัยคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ คู่พระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ประชาชนทั่วประเทศต่างก็ปลื้มเปรมปรีดิ์ ที่จะได้มีโอกาสแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศนานัปการ พระบารมีแผ่ไพศาลคุ้มเกล้าชาวไทยทั้งปวง ในวโรกาสอันสำคัญยิ่งนี้ จึงจะขอกล่าวถึงพระราชกรณียกิจบางประการที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่บ้านเมืองและอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระปรีชาสามารถหลายด้านพระองค์ได้ทรงใช้ความสามารถพิเศษเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมตลอดมา เป็นการแบ่งเบาพระราชภารกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมกับเป็นคู่พระบารมีทั้งในยามปกติและในยามคับขัน

ในยามสงบสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ สุดที่จะพรรณา แต่ที่ประจักษ์กันในปัจจุบันนี้ ก็คือพระอัจฉริยภาพในด้านมัณฑนศิลป์ เช่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ซึ่งเป็นปีที่มีการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปีพระองค์ได้ตรวจพบว่าพระที่นั่งวิมานเมฆ ซึ่งเคยเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นศิลปวัตถุที่มีคุณค่ายิ่งทั้งทางศิลปและประวัติศาสตร์ มีศิลปวัตถุและภาพฝีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นจำนวนมากมาย ด้วยเหตุที่พระองค์ทรงมีสายพระเนตรไกล และมีรสนิยมสูงยิ่ง จึงมีพระราชดำริที่จะจัดซ่อมรักษาไว้และจัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถานส่วนพระองค์ของสมเด็จพระปิยมหาราช และได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตพระบาทสม-

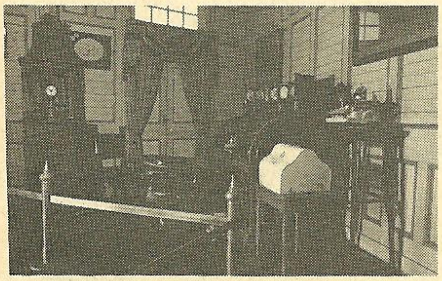

ภายในพระราชฐาน พระที่นั่งวิมานเมฆ

เด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อดำเนินการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็พระราชทานตามพระราชประสงค์

พระที่นั่งวิมานเมฆนี้ อยู่ในพระราชวังดุสิต สร้างด้วยไม้สักทองทั้งหลังซึ่งประมาณค่ามิได้ เพราะเป็นไม้ที่มีราคาและหายากยิ่ง พระที่นั่งองค์นี้ นอกจากความงดงามของตัวอาคารและบริเวณโดยรอบแล้ว ยังมีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ เพราะเคยเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเคยใช้เป็นที่ประชุมเสนาบดีสภาทุกวันจันทร์อยู่ระยะหนึ่ง จนเสด็จย้ายไปประทับที่พระที่นั่งอัมพรสถาน

เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พระราชวังดุสิตบางส่วนก็มาใช้เป็นสถานที่ราชการพระที่นั่งวิมานเมฆ จึงกลายเป็นเรือนเก็บพัสดุสิ่งของบางชิ้นก็ถูกโยกย้ายไปประดับพระที่นั่งพระองค์อื่น พระที่นั่งวิมานเมฆก็ถูกกลืนหายไปจากความทรงจำของคนทั้งหลาย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงอำนวยการในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ด้วยพระองค์เอง พระราชภารกิจอันหนักนี้สำเร็จลงได้ด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า กอร์ปด้วยพระปรีชาญาณอันล้ำเลิศในด้านมัณฑนศิลป์เริ่มด้วยพระองค์พร้อมทั้งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทรงรื้อค้นสิ่งของซึ่งเป็นถาวรวัตถุอันมีค่า มาทำความสะอาดและทำทะเบียนถ่ายภาพเป็นหลักฐานและแยกประเภท เพื่อตกแต่งในห้องต่าง ๆ จัดให้ใกล้เคียงสมัยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงศึกษาและวินิจฉัยว่าควรจะจัดห้องใดอย่างไร ทั้งของไทยและต่างประเทศรวมทั้งของรัสเซียฝีมือฟาแบร์เช ที่นับกันว่างามวิเศษสุดซึ่งพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียถวายเมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรป ห้องทั้งหมดมีถึง ๓๑ ห้องแต่ละห้องทรงนำวัตถุที่แยกประเภทต่าง ๆ แล้วนั้นไปตกแต่งอย่างสวยงามยิ่ง

ด้วยพระอัจฉริยะในด้านมัณฑนศิลป์ พระที่นั่งวิมานเมฆ จึงกลายเป็นอนุสรณ์สถานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันมีความวิจิตรตระการตาหาค่ามิได้ และแสดงวัฒนธรรมอันล้ำค่าของไทย นอกจากนั้นพระองค์ยังมีพระราชประสงค์ที่จะนำของอันสูงค่าเหล่านี้เผยแพร่ให้ประชาชนได้ชมด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตเปิดให้ประชาชนเข้าชมได้เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ - ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๕ และเมื่อวันที่ ๑ - ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๖ นี้เป็นครั้งที่สอง

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตให้ประชาชนเข้าชมพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ซึ่งได้ทรงตกแต่งด้วยของต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ และที่ ๖ ซึ่งเป็นฝีมือของ ฟาแบร์เช (Fabershé) ช่างชาวฝรั่งเศสแต่ไปทำที่รัสเซีย มีทั้งพระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าสั่งทำใหม่ตามแนวคิดไทย เช่น บาตรน้ำมนต์ มีฐานรองเป็นรูปครุฑ วัว และหงส์ ซึ่งถือกันว่าเป็นพาหนะของพระนารายณ์ พระศิวะ และพระพรหม เป็นต้น ของที่เป็นฝีมือฟาแบร์เชนี้ กำลังเป็นที่ตื่นตาตื่นใจกันทั่วโลกในฝีมืออันงามเลิศ และถ้าใครมีอยู่เป็นสมบัติก็ได้รับการยกย่องว่ามีรสนิยมสูง

นอกจากของต่างประเทศแล้ว ยังมีของฝีมือของไทยอันงดงามที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงออกแบบดัดแปลงของพื้นบ้านให้เป็นของมีค่าด้วยวิธีผสมกลมกลืนกันอย่างน่าพิศวง เช่น ทรงนำแบบกระติ๊บข้าวของชาวอีสานมาแปลงเป็นกระเป๋าถือโดยใช้ลวดเงินลวดทองขัดกันตามลวดลายเดิม ตรงที่ปิดเปิดก็ทรงออกแบบเป็นไทย ๆ อาทิเป็น ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ รวงข้าว ทรงนำคนโทน้ำของชาวเหนือมาแปลงเป็นแจกันเงินทอง มีดอกบัวตูมเป็นโลหะชุบทอง๑๓ ดอกเพราะทองแท้อ่อนไปทำได้ไม่สวยราคาก็สูงมาก ดังนี้เป็นต้น ความงดงามของวัตถุต่าง ๆ ทั้งของไทยโบราณและประยุกต์และของต่างประเทศมีมากมายสุดที่จะกล่าวได้ สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือการทำคร่ำทอง ซึ่งกำลังจะสูญหายไป ผู้ชำนาญการในด้านนี้ก็เหลืออยู่เพียงคนเดียวแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญมาสอนที่ศูนย์ศิลปาชีพเพื่อสืบทอดศิลปกรรมด้านนี้ไว้มิให้สูญ ครูผู้นั้นคือครูสมาน ไชยกุสุม การทำคร่ำทองซึ่งแต่เดิมใช้ทำด้ามอาวุธ ก็ได้ปรับปรุงให้ทันสมัย ทำเป็นลวดลายต่าง ๆ บนตลับแป้งเป็นต้น การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดศิลปวัตถุเหล่านี้ที่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทก็เพราะเป็นศิลปผสมผสานกับ

ยุโรป จึงมีพระราชประสงค์จะให้อยู่ในสถานที่ซึ่งเป็นศิลปผสมผสานเช่นเดียวกัน

การที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดพระที่นั่งวิมานเมฆและทรงเปิดพระที่นั่งจักรีให้ประชาชนชมนี้ นอกจากจะเป็นที่เลื่องลือไปทั้งในและนอกประเทศ ในด้านความงดงามของศิลปกรรมไทยแล้ว ยังเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกด้วย แม้จะมีการเก็บค่าเข้าชม เงินที่ได้รับก็นำไปใช้เพื่อการกุศลบำรุงมูลนิธิศิลปาชีพ ซึ่งยกฐานะคนยากจนและฟื้นฟู รักษาศิลปพื้นบ้าน เป็นการธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระปรีชาสามารถในศิลปการด้านมัณฑนศิลป์มาช้านาน ประจักษ์พยานจะเห็นได้จากคำกราบบังคมทูลของมหาวิทยาลัยศิลปากร ในโอกาสที่ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ในด้านมัณฑนศิลป์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นเวลา ๑๘ ปีมาแล้ว ตอนหนึ่งมีความว่า "สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถทรงพระปรีชาสามารถด้านมัณฑนศิลป์เป็นที่ประจักษ์ เช่น ทรงพระราชดำริริเริ่มนำแบบเครื่องแต่งกายสตรีไทยสมัยเก่าก่อนให้เหมาะแก่การที่จะใช้ในปัจจุบันสมัย ปรากฏเป็นผลดีเป็นที่นิยมแพร่หลายทุกวันนี้ นอกจากนั้นยังทรงสนพระราชหฤทัยในพระราชกิจทางด้านการตกแต่งพระราชฐานและพระราชอุทยานได้ทรงกำกับการและพระราชทานพระราชวินิจฉัยให้งานทั้งปวงลุล่วงเป็นผลสำเร็จด้วยดีสมพระเกียรติทุกประการ"

ในยามคับขัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงช่วยเหลือป้องกันบ้านเมืองอย่างเต็มที่ พระองค์ได้ทรงติดตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทุกแห่ง เพื่อเยี่ยมเยียนทหาร ตำรวจ อาสาสมัครที่ปฏิบัติการเพื่อประเทศชาติ โดยมิได้นึกถึงความยากลำบากพระวรกาย พระองค์ได้ทรงพบเห็นความยากลำบากของเขาเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง เมื่อทรงพบทหาร ตำรวจอาสาสมัครที่ได้รับบาดเจ็บก็ทรงเข้าไปช่วยเหลือโดยมิได้ทรงรังเกียจ และบางครั้งทรงเร่งเจ้าหน้าที่เข้าช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน พระองค์ได้รับพระราชทานยศเป็นพันเอก เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๐๒ และดำรงตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ซึ่งต่อมาได้แปรสภาพเป็นกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ และได้ย้ายที่ตั้งไปอยู่ที่จังหวัดชลบุรี (เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑) ภายหลังสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานชื่อค่ายใหม่ว่า "ค่ายนวมินทราชินี" และพระราชทานสมญานามกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ว่า ทหารเสือนวมินทราชินี พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งนาวาเอก นาวาอากาศเอก และเป็นนายทหารพิเศษประจำกองทัพเรือ และนายทหารพิเศษประจำกองทัพอากาศ เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๔ และทรงดำรงตำแหน่งนายทหารพิเศษประจำกองนักเรียนนายเรืออากาศรักษาพระองค์ โรงเรียนนายเรืออากาศกรมยุทธศึกษาทหารอากาศ และประจำกองพันอากาศโยธิน ๑ รักษาพระองค์ อีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๓

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยทหารหาญอยู่ตลอดเวลา บางครั้งก็เสด็จฝ่าภยันตรายไปเยี่ยมทหารที่ปฏิบัติการรบเพื่ออธิปไตยของชาติ เพื่อเป็นกำลังใจของทหารเหล่านั้น ยามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวรก็เสด็จแทนพระองค์ไปเพียงพระองค์เดียว โดยเฉพาะกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ซึ่งทรงดำรงตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษนั้น ได้ทรงปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เช่น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นองค์ประธานในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามเนื่องในโอกาสไปปฏิบัติราชการชายแดนประจำปี ๒๕๒๕ ณ ค่ายนวมินทราชินี จังหวัดชลบุรี และเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๖ นี้เองพระองค์ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมทหารสังกัดกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองซึ่งปฏิบัติราชการสนามเพื่อคุ้มครองอธิปไตยของชาติ กรณีที่ทหารเวียดนามลุกล้ำเข้ามาในชายแดนไทยที่เขาพนมประ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี

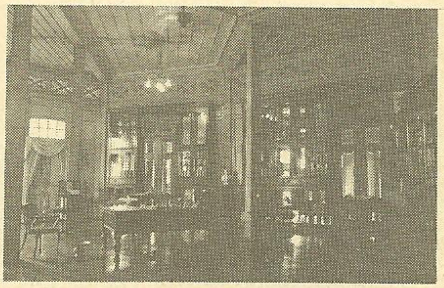

ภายในพระราชฐาน พระที่นั่งวิมานเมฆ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อประเทศชาติทั้งในยามสงบและในยามคับขัน ทรงห่วงใยพสกนิกรดุจแม่ห่วงใยสายโลหิตของตน ทรงเป็นสมเด็จแม่แห่งชาติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยนี้ขอเชิญชวนชาวไทยทุกหมู่เหล่าขอพระราชทานพระราชวโรกาสถวายพระพรชัย ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์ทั้งหลายในสากลพิภพได้ดลบันดาลให้ทรงพระเกษมสำราญ และทรงเจริญด้วยจตุรพิธพรอายุวรรณะ สุขะ พละ ทรงปรารถนาสิ่งใดได้สำเร็จสมมโนรถทุกประการ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

พระราชทานแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา
เรื่อง เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย
ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล
วันพุธที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๒๖ เวลา ๙.๐๐ น.

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดี ที่คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ได้ร่วมกันจัดให้มีการสัมมนาเรื่อง **"เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"** ขึ้นในวันนี้

เอกลักษณ์ของชาตินั้น นอกจากจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเป็นชาติ และลักษณะไทยว่าแตกต่างจากชาติอื่นแล้ว ยังมีความสำคัญต่อความอยู่รอด ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของชาติไทยอีกด้วย การที่ประเทศไทย ซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนานชาติหนึ่งในโลก สามารถดำรงความเป็นอิสระ ปกครองประเทศเป็นปึกแผ่นมากว่า ๗๐๐ ปีจนบัดนี้ ก็เนื่องมาจากชาวไทยมีเอกลักษณ์สำคัญ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงให้ชื่อว่า **"คุณธรรม ๓ ประการของชนชาติไทย"** คือ ความรักอิสระเสรี ประการหนึ่ง ความปราศจากวิหิงสาหรือการไม่เบียดเบียนผู้อื่นประการหนึ่ง และความฉลาดในการประสานประโยชน์อีกประการหนึ่ง

นอกจากเอกลักษณ์สำคัญทั้งสามประการนี้แล้ว เรายังมีเอกลักษณ์สำคัญที่ควรแก่การภาคภูมิใจอีกหลายประการ เช่น ความโอบอ้อมอารี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ตกทุกข์ได้ยาก ความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ อันมี บิดามารดา บุพการี ครูบาอาจารย์ ประมุขผู้ปกครองตลอดจนประเทศชาติ เป็นอาทิ ความรัก ความผูกพันอันแน่นแฟ้นของสมาชิกในครอบครัวไทยเหล่านี้ เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่เป็นความภูมิใจของคนไทย

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นไทย หรือเอกลักษณ์ไทย มีทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี คุณธรรมบางอย่างแม้เป็นสิ่งดี แต่ถ้าเราไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ และไม่ระมัดระวังในการปฏิบัติแล้ว ก็อาจนำไปสู่เอกลักษณ์ที่ไม่ดีได้ เช่น ความฉลาดในการประสานประโยชน์อาจนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การคดโกงหรือทุจริต ในทำนองเดียวกัน ความรักความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ก็อาจทำให้คนเรารักแต่เฉพาะสมาชิกในครอบครัวของตน จนขาดความสามัคคีกับผู้อื่น และขาดความยุติธรรมได้

อีกประการหนึ่ง เอกลักษณ์มิใช่สิ่งที่มั่นคงถาวร แต่อาจเปลี่ยนแปรได้ตามกาลสมัย เพราะอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การที่วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของต่างประเทศเข้ามาทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทยค่อยเปลี่ยนไป เช่น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ครูกับศิษย์เยาวชนกับศาสนา ซึ่งนับวันจะห่างกันยิ่งกว่าที่เคยเป็นมา

โดยที่เอกลักษณ์เป็นสิ่งที่แปรเปลี่ยนได้ จึงจำเป็นที่ประชาชนชาวไทยจะได้ช่วยกันอนุรักษ์เอกลักษณ์ที่มีความสำคัญและดีงามอยู่เดิมนั้นให้คงอยู่ต่อไป ขจัดและสะกัดกั้นสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ทั้งที่มีอยู่เดิม และจากแหล่งภายนอก ในขณะเดียวกันควรส่งเสริมและสนับสนุนคุณธรรม ค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น การพึ่งตนเองให้มากยิ่งขึ้นด้วย การกระทำเช่นนี้ได้ชื่อว่าเป็นการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญมาก เพราะเอกลักษณ์ของชาตินั้น นอกจากจะเป็นบ่อเกิดแห่งความภาคภูมิใจของคนในชาติแล้ว ยังเป็นจุดรวมที่ช่วยให้เกิดการประสานความคิด ประสานจิตใจซึ่งจะนำไปสู่ความสามัคคีของปวงชน และความมั่นคงของชาติอีกด้วย

การสัมมนาที่จัดขึ้นในครั้งนี้ นับว่าเป็นนิมิตอันดีที่ท่านทั้งหลายซึ่งมาจากต่างอาชีพกันทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ได้มาร่วมประชุมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พิจารณาแนวทางการเสริมสร้างเอกลักษณ์ที่ดีของชาติอันจะเป็นกำลังสำคัญ สนับสนุนการพัฒนาประเทศชาติในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป

ขออวยพรให้การสัมมนาครั้งนี้สำเร็จผลสมบูรณ์ตามที่มุ่งหมายไว้ทุกประการ และขอให้ทุกท่านที่มาร่วมชุมนุมประสบแต่ความสุขความเจริญตลอดไป.

คำกราบทูลรายงานองค์ประธานในพิธี

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

โดย ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี

ในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง "เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"

วันพุธที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๒๖ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ตึก สันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

ขอพระราชทานกราบทูลทราบฝ่าพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้าในนามของคณะผู้จัดสัมมนา และผู้เข้าร่วมสัมมนา รู้สึกเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่ใต้ฝ่าพระบาทได้ทรงพระกรุณาเสด็จมาเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง **"เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"** ในครั้งนี้

การจัดสัมมนาครั้งนี้ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และสมาคมนักประชาสัมพันธ์

แห่งประเทศไทยได้ร่วมกัดจัดขึ้น โดยได้พิจารณาเห็นว่า เอกลักษณ์ที่ดีของชาตินั้นจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ เป็นส่วนสำคัญที่ผูกมัดจิตใจของคนไทยด้วยกัน ให้มีความคิดความเชื่อแบบไทย ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตแบบไทย มีความสำนึกและภูมิใจที่เป็นคนไทย อาทิเช่น เราต่างภูมิใจที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยของเราเองขึ้น และในปีนี้ก็จะได้มี **การฉลองลายสือไทครบ ๗๐๐ ปี** เรามีศาสนาประจำชาติและประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ศาสนูปถัมภก และเหนือสิ่งอื่นใด ประเทศของเรามีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐ ทรงรักประชาชน ทรงเป็นตัวอย่างของความเสียสละ อุตสาหะ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจโดยมิเห็นแก่ความเหนื่อยยาก ได้เสด็จไปทรงดูแลทุกข์สุขราษฎรโดยถ้วนหน้า ไม่ว่าราษฎรนั้นจะอยู่ในถิ่นทุรกันดารสักเพียงใดก็ตาม

กล่าวได้ว่า ตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่ชนชาติไทยได้รวมตัวกันตั้งประเทศ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุขของชาติสืบต่อกันมานั้น ทรงเป็นจุดรวมของความรัก ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ส่งผลให้ไทยเป็นเอกราชและมีเกียรติภูมิของตนเองมาจนบัดนี้

การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ตลอดจนความศรัทธายึดมั่นในระบอบการปกครองประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย จึงถือได้ว่าเป็นภาระหน้าที่ของคนไทยทุกคน

ความสำคัญของงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ จึงได้กำหนดไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาไว้อย่างแน่ชัดว่า จะพัฒนาลักษณะของสังคมไทยให้มีเอกลักษณ์สูงเด่น พร้อมกันนั้นก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมความคิดเห็นและดำเนินการสนับสนุนหน่วยงานทุกฝ่ายที่มีหน้าที่ในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ การจัดสัมมนาครั้งนี้ จึงถือเป็นการระดมกำลังความคิดในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติดังกล่าว

การสัมมนาครั้งนี้จะใช้เวลา ๒ วัน ประกอบด้วยการบรรยาย การอภิปราย เป็นคณะและการประชุมกลุ่มย่อย โดยคณะผู้จัดสัมมนาได้เรียนเชิญท่านผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านมาร่วมในการบรรยายและอภิปราย เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหลายฝ่าย เช่น ผู้นำในระดับต่าง ๆ ทั้งจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ กลุ่มเกษตรกร นักธุรกิจ ผู้แทนสมาคมและมูลนิธิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูประชาบาล และผู้แทนจากคณะสงฆ์ ตลอดจนสมาชิกรัฐสภา และผู้แทนจากพรรคการเมือง นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนสื่อมวลชนสาขาต่าง ๆ รวมประมาณ ๓๐๐ คน ซึ่งต่างก็มีความสนใจและห่วงใยในเรื่องเอกลักษณ์ของชาติ

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าใคร่ขอพระราชทานพระวโรกาสกราบทูลอัญเชิญใต้ฝ่าพระบาททรงเปิดการสัมมนา เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาและขอประทานพระดำรัสเพื่อเป็นแนวทางในการสัมมนาและในการปฏิบัติสืบไป

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ปาฐก

ถาพิเศษ โดย ม.ร.ว.ดึกฤทธิ์ ปราโมช

เรื่อง "เอกลักษณ์ของชาติ"
ในการสัมมนาเรื่อง
"เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"
๖ กรกฎาคม ๒๕๒๖ เวลา ๙.๑๕-๑๐.๐๐ น.
ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

คำว่า "**เอกลักษณ์**" นั้น เห็นจะพอตีความได้ว่า เป็นธรรมะหรือธรรมหรือเป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคลหรือในคน ชาติใดชาติหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่าเป็นตัวของเขาเอง แตกต่างจากคนอื่นและทำให้บุคคลอื่นรู้ตัวว่าบุคคลนั้นเป็นใครด้วยเอกลักษณ์ของตัวเอง ส่วน "**เอกลักษณ์แห่งชาติ**" ทำให้รู้ตัวว่าตนนั้นอยู่ในเชื้อชาติใด เป็นชาติใดและรู้จักคนที่มีเชื้อชาติเดียวกันว่าเป็นคนเชื้อชาติเดียวกัน ด้วยเหตุนี้เอกลักษณ์จึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องรักษา เป็นธรรมะที่รักษาบุคคลแต่ละคนให้คงความเป็นตัวของตัวเองโดยแท้ และสำหรับเอกลักษณ์ของชาติก็เป็นธรรมะที่รักษาชาติให้คงอยู่เป็นชาตินั้นตลอดไปไม่เปลี่ยนแปลง

คนไทยเรารู้ตัวว่าเป็นไทยก็เพราะมีเอกลักษณ์บางอย่างที่มีอยู่ในตัวซึ่งไม่เหมือนคนอื่น ๆ **ศาสตราจารย์ หลุยส์ ฟีโนส์** ได้เขียนไว้ในหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศเอเชียอาคเนย์ว่า การอพยพของคนไทยจากตอนเหนือสู่ตอนใต้นั้น จะต้องถือว่าเหมือนกับการไหลนองของน้ำ มิใช่เป็นการบุกรุก คนไทยนั้นเปรียบได้กับน้ำ เมื่อไหลมาถึงที่ซึ่งเป็นช่องแคบก็สามารถบีบตัวให้ไหลผ่านช่องแคบไปได้ และเมื่อไหลมาถึงลุ่มน้ำอันกว้างขวาง ก็สามารถที่จะแผ่ขยายออกไปจนเต็มลุ่มน้ำอันกว้างขวางนั้นได้ เมื่อฟ้าเป็นสีใด น้ำก็สะท้อนเป็นสีของฟ้านั้น แต่ถ้าตักน้ำมาดูแล้ว ก็จะเห็นน้ำเป็นสีน้ำ ไม่ได้มีสีอะไรทั้งสิ้น ยังคงมีลักษณะของความเป็นน้ำ และนี่คือเอกลักษณ์ของคนไทย

คนไทยเราอยู่ได้ในทุกสภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เสียเอกลักษณ์ คือไม่เสียความเป็นไทย แม้ว่าจะอยู่ในต่างประเทศก็ตาม เช่น คนไทยในประเทศจีนในแคว้นสิบสองปันนา ซึ่งไม่เคยรู้จักว่ามีประเทศไทยและไม่เคยมาเมืองไทยเลย แต่สามารถพูดคุยกันได้อย่างรู้

เรื่องกับคนไทย มีความรู้สึกสัมพันธ์กันทางสายเลือด ใช้ศัพท์เรียกกันว่า**พี่น้องไทย** หรืออย่างคนไทยอีกพวกหนึ่งในจีน คือพวก "**จ้วง**" ก็ไม่รู้ว่าตัวเองเป็นไทยด้วยซ้ำ แต่เอกลักษณ์เป็นไทยทุกประการ ความรู้สึกในด้านความสัมพันธ์กันทางสายเลือดนี้ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญยิ่งของคนไทย และเป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดเอกลักษณ์อื่น ๆ อีกมากมายหลายอย่าง แต่ความรู้สึกที่เป็นไทยด้วยกันนั้นเป็นความรู้สึกที่สูงสุด เป็นความรู้สึกที่ทำให้เสียสละต่อกันได้และเป็นความรู้สึกที่ทำให้ประเทศไทยปราศจากความรุนแรงต่าง ๆ ที่มีในประเทศอื่นอยู่เป็นนิจ เพราะถ้ามีการอ้างถึงความรู้สึกผูกพันกันนี้ก็จะทำให้เหตุการณ์นั้นยุติลงได้ เพราะเหตุว่าเราถือว่าเราเป็นญาติกันเป็นคนไทยด้วยกัน

คำว่า "**ไทย**" นั้นเป็นชื่อของคนเผ่าหนึ่งหรือสายเลือดหนึ่งที่มีอยู่ในโลก ซึ่งเป็นความหมายที่ทำให้เกิดความผูกพันอยู่มาก นอกจากนั้นยังแปลว่า "**พวก**" ซึ่งก็เป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้เกิดการเอาพวกเอาพ้อง เป็นไทยพวกเดียวกัน และถ้าพูดในส่วนกว้างก็นับว่าเป็นความรู้สึกที่ดีที่สุด เพราะมีสายสัมพันธ์มีความใกล้ชิดกัน แต่ถ้าพูดในส่วนย่อยลงมาว่าเป็นการเล่นพวกเล่นพ้องก็เป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่ง ประการสุดท้ายไทยนั้นแปลว่า "**อิสรภาพ**" หรือ "**ความเป็นตัวของตัวเอง**" "**ไม่ยอมลงให้ผู้ใด**" และด้วยเอกลักษณ์ของความเป็นเอกราชนี้เองที่ทำให้คนไทยหวงแหน สละชีวิตเพื่อป้องกันชาติได้ เพราะคนไทยแต่ละคนนั้นมีอิสรภาพ มีเอกราชอยู่ในตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีประเสริฐอย่างยิ่งด้วยเอกลักษณ์อันนี้เอง จึงทำให้เรื่องความรับผิดชอบร่วมกันออกจะเป็นของลำบากสำหรับคนไทยที่จะรู้สำนึก ส่วนมากจะมีเอกลักษณ์ที่ชอบทำอะไรด้วยตัวเอง กล้ารับผิดชอบ กล้าเสี่ยง แต่ขอให้เป็นไปด้วยปัญญาความคิดสติปัญญาของตัวเอง แต่ก็มีข้อเสียอยู่ว่า การปกครองบ้านเมืองไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะกระทำการใด ๆ เราต้องการความรับผิดชอบร่วมกันมากและเมื่อรับมอบงานจากผู้ใดก็มักจะชอบรื้อใหม่ ใครทำไว้ไม่ดีสู้เราไม่ได้ ไม่ค่อยจะมีการสานต่อกันนัก นี่ก็เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ของไทยอีกอย่างหนึ่งเช่นกัน และสิ่งเหล่านี้คือลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยเบื้องต้น

เอกลักษณ์ของชาติใดชาติหนึ่งนั้นเกิดขึ้นได้จากหลายอย่าง คือ มีติดตัวมาแต่กำเนิดโดยสายเลือด ความเป็นไทยนั้นเกิดมาพร้อมกับคนไทย มีอยู่ในตัวเหมือนเปลวไฟที่จุดอยู่ในตัว ใครจะไปดับหรือไปหรี่ก็คงจะยาก นอกจากนี้เอกลักษณ์ยังเกิดขึ้นจากอิทธิพลของศาสนาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์ของมนุษย์ คนชาติต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์ต่างกันนั้น ถ้าพิจารณาแล้วก็จะเห็นว่าขึ้นอยู่กับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ หลักสำคัญที่คนไทยเรายึดถือร่วมกันหรือมีลักษณะร่วมกันที่มองเห็นได้คือ **ความกตัญญู** ซึ่งทำให้เกิดความเคารพบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ตลอดไปจนความรัก ความเอื้อเฟื้อที่มีต่อคนในครอบครัว นี่เป็น**ลักษณะสำคัญของคนไทย นับถือบิดามารดาสำคัญที่สุด** และก็เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่ค่อยมีคนเข้าใจนัก โดยเฉพาะชาวต่างชาติ แต่ก็เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญมากที่ทำให้คนชราในประเทศไทยมีความอบอุ่น ชีวิตครอบครัวมีความร่มเย็นเป็นสุข มีความมั่นคงทางใจ มีสิ่งยึดเหนี่ยว

ส่วนเอกลักษณ์ที่สำคัญต่อไปคือ ความจงรักภักดีและความเคารพในองค์พระมหากษัตริย์เทียบได้กับบิดามารดา หรืออาจจะมากกว่า คือปกป้องไม่ให้ใครมาแตะต้องว่ากล่าวในทางที่เสียหายและใจของคนไทยเองก็ไม่นึกไปในทางนั้น แม้ว่าความเป็นคนไทยที่มีความเป็น

เอกราชมีอิสรภาพไม่ยอมลงให้ใคร แต่ถ้าเป็นเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์แล้วทุกคนจะยอมลงให้ **เมืองไทยไม่เคยว่างกษัตริย์ สถาบันกษัตริย์ได้ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนไทยจนเรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติอีกอย่างหนึ่งทีเดียว** อย่าคิดว่าเอกลักษณ์คือความจงรักภักดี ในองค์พระมหากษัตริย์ นี่แหละคือเอกลักษณ์ ถ้าคนไทยขาดสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว ความรู้สึกทางใจจะต้องเปลี่ยนแปลงไป จะเกิดความว้าเหว่ เกิดความไม่มั่นใจ ขาดความภูมิใจในชีวิตความเป็นไทย ซึ่งเป็นของสำคัญมาก

คนไทยเป็นชาติที่มีความหยิ่งในชาติภูมิของตนเอง เราถือว่าเป็นการเกิดที่ดีกว่าคนอื่น ถือว่าเป็นชาติที่ประเสริฐกว่าชาติอื่น เห็นได้จากศัพท์ภาษาไทยที่ใช้เรียกสรรพนามบุรุษที่ 3 ชาติอื่น ว่า **มัน** ทั้งนั้น ยกเว้นกับคนไทยเองเท่านั้นที่จะเรียกกันว่าเป็น **คุณ เขา ท่าน** ความรู้สึกเอกลักษณ์ของคนไทยที่เห็นว่าตนเองได้เกิดมาดีแล้ว ถูกแล้ว มีประวัติศาสตร์ มีสถาบันต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องที่ทำให้ได้ภูมิใจ ได้รู้สึกว่าตัวเป็นคนมีความสำคัญ ยิ่งใหญ่ในโลก นี่ก็เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของไทย

อีกอย่างหนึ่งที่เป็นความยึดถือของคนไทยก็คือ **ความเคารพนับถือครูบาอาจารย์** โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ถ้าครูบาอาจารย์คนใดรักษาตัวเป็น มีความเคารพในศิษย์ ในสติปัญญาของเขา ในสภาพคนเป็นศิษย์ เป็นคนไทยของเขา ศิษย์ในเมืองไทยก็จะไม่มีวันเสื่อมความเคารพในครูบาอาจารย์ของเขาเช่นกัน

เพราะฉะนั้นเอกลักษณ์ไทยที่สำคัญอยู่ที่ความยึดถือ เชื่อถือ หนึ่งอยู่ที่ความเคารพหนึ่งในองค์พระมหากษัตริย์ สองในบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ และสามในครูบาอาจารย์ ทั้ง 3 นี้เป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์สำหรับคนไทย ที่อยู่ในใจของคนไทยทั้งปวง แต่สำหรับขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเมืองไทยของเรา มันอาจจะเป็นเอกลักษณ์ที่มีเอกลักษณ์ที่ไม่ตรงกับคนไทยที่เขาอยู่ที่อื่น ๆ ซึ่งที่กล่าวในเบื้องต้นนั้นถือเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยทุกท้องที่ โดยไม่ขึ้นต่อภูมิศาสตร์ เพราะถ้าเป็นคนไทยจะต้องนึกคิดอย่างนั้น ได้สะท้อนสีของฟ้านั้น แม้แต่ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสม์ก็ยังใช้ไม่ได้ผลกับคนไทยที่อยู่ในเมืองจีนนอกเมืองเชียงรุ้ง ซึ่งยังคงดำเนินชีวิตอยู่อย่างสบาย ๆ แบบคนไทย แสดงว่าสะท้อนฟ้าสีแดงได้ แต่ตัวเองก็เป็นน้ำอยู่อย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง และเหล่านี้เองที่ทำให้คนไทยยังเป็นคนไทยและยังรู้จักผูกพันกัน

ศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยและเอกลักษณ์ของไทยมากที่สุด เป็นสิ่งที่เราปฏิเสธไม่ได้ และศาสนาที่เรานับถือคือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ทัศนะต่อชีวิตของคนไทยทุกวันนี้ ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไรก็เป็นทัศนะของชีวิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา คือ มีความเมตตา กรุณาต่อสรรพสิ่งทั้งปวง แต่ไม่ใช่ลุ่มหลงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความทุกข์แห่งตน มีความเมตตากรุณาทั่วไปหมด ทั้งชีวิตมนุษย์และสัตว์ แต่มิได้รักสิ่งใดขนาดจะลุ่มหลง ซึ่งเมื่อสิ่งเหล่านั้นอันตรธานไปแล้วจะเกิดทุกข์ เมื่อเป็นเช่นนี้คนไทยจึงเป็นคนที่ไม่ค่อยจะยึดถืออะไรมากนัก และก็มีคนว่าไว้ว่าคนไทยนั้นมิตรแท้ไม่มี ศัตรูไม่มี ก็จะไปมีทำไม เพราะมิตรแท้ก็ก่อให้เกิดทุกข์ ศัตรูก็ก่อให้เกิดทุกข์ เราอยู่ของเราสบาย ๆ ไม่ดีกว่าหรือ เห็นใครก็รักเรื่อยไป แต่ก็ไม่ถึงกับไปผูกพัน จนเกิดความทุกข์ ความอาลัย และก็ไม่ต้องไปเกลียดใครจนถึง

ขนาดจะบาดหมางอาฆาตพยาบาท เห็นเขาดีไม่ได้เกิดความเดือดร้อนเหล่านี้ไม่ใช่เอกลักษณ์ของไทย เอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่ง คือ ไม่ยึดถือสิ่งใดจนเกินไปนัก มีแต่ความเมตตากรุณาที่แผ่กว้างทั่วไปสำหรับชีวิตทั้งปวง นี่เป็นลักษณะที่ประเสริฐ การมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกันด้วยความกรุณาเหล่านี้ ชาติอื่นที่มาถึงเมืองไทยต่างก็สรรเสริญทั้งนั้นว่าคนไทยเป็นผู้มีความเมตตากรุณา ถึงจะถือพวกถือตัว แต่ก็ยังมีความเมตตากรุณาต่อคนต่างชาติที่เข้ามาอาศัยอุปการะช่วยเหลือเพราะถือว่าเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เป็นผู้ที่มีชีวิตเหมือนกัน

สำหรับขนบธรรมเนียมประเพณีและมารยาทของคนไทยนั้น ไม่ว่าจะเป็นมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ก็ดี ในการเจอกันเคารพกราบไหว้ก็ดี ตลอดจนมารยาทในการรับประทานอาหาร มาจากศาสนาพุทธทั้งสิ้น ขณะนี้ไทยมุสลิมก็ถือมารยาทนี้ ไทยคริสต์ก็ถือเช่นนี้ ซึ่งความจริงแล้วมาจากศาสนาพุทธทั้งนั้น นี่ก็เป็นเอกลักษณ์ที่มาจากพระพุทธศาสนา มาจากกฎเกณฑ์ที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติที่เรียกว่า **เสขิยวัตร** คือมารยาทในการรักษาความเป็นอยู่ในการรักษาความสะอาดและในการรับประทานอาหาร

มีเอกลักษณ์ของคนไทยอีกอย่างหนึ่งที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม คนไทยเราเกิดมาในสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์มากตั้งแต่ก่อนกาลมา จะปลูกพืชสิ่งใดก็งอกงาม อาหารการกินผักปลาในน้ำมีบริบูรณ์จนเหลือเฟือ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดเอกลักษณ์ขึ้นในระหว่างคนไทย เป็น**เอกลักษณ์แห่งการฟุ่มเฟือย** จะทำอะไรต้องทำเป็นการใหญ่ แม้แต่ในการรับประทานอาหารก็จะต้องจัดเป็นสำรับใหญ่โต ซึ่งจะไปตำหนิว่าเป็นนิสัยชั่วไม่ได้ มันเป็นสิ่งธรรมชาติที่ต้องเกิดขึ้นสำหรับคนที่อยู่ในบ้านเมืองที่สุขสบาย บ้านเมืองที่อุดมสมบูรณ์ มันเป็นเรื่องที่แสดงออกซึ่งความภูมิใจของเขาเพราะว่าเขาอยู่ในบ้านเมืองที่มีกินมีใช้ แต่ถ้าเหตุการณ์เปลี่ยนไป ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนไปก็น่าจะมีการแก้ไขกันบ้าง แต่เศรษฐกิจเองก็จะเป็นตัวบังคับที่จะให้ลดความฟุ่มเฟือยลง

เอกลักษณ์เป็นของสำคัญ เป็นของที่เกิดมาจากเหตุหลายทาง ที่สำคัญที่สุดก็คือรักษาความเป็นไทยไว้ เอกลักษณ์เป็นสิ่งที่คอยเตือนใจคนไทยทุกวี่ทุกวัน และทุกลมหายใจเข้าออกว่าเขาเป็นคนไทย และคอยเตือนใจให้รู้ว่าคนที่อยู่รอบตัวเรานั้นก็เป็นคนไทย เป็นคนที่มีเชื้อสายแนบแน่นกับเรา เราจะต้องรัก เราจะต้องช่วยรักษาประโยชน์ นี่เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญที่สุด ส่วนเอกลักษณ์อื่น ๆ นั้น ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย ตามระบบเศรษฐกิจหรือเมื่อวัฒนธรรมอื่นเข้ามาก็จะต้องเปลี่ยนไป ปัญหาการรับเอาแต่ วัฒนธรรมจากชาติอื่นนั้น ถ้าจะว่าไปแล้วไม่น่าวิตกอะไร เพราะเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นการไหล่ผ่านของวัฒนธรรม ซึ่งเรามีหูมีตาก็ย่อมจะต้องรับรู้ได้ จะดีจะชั่วก็ไม่เป็นไร **แต่สิ่งหนึ่งที่มั่นใจได้ก็คือวัฒนธรรมต่างชาตินั้น ถึงคนไทยจะยอมรับ เราก็ยอมรับเฉพาะสิ่งที่เราเห็นว่าถูกต้องเหมาะสมกับเอกลักษณ์ไทย** อย่างเช่น ธรรมเนียมการรับประทานอาหารที่เปลี่ยนจากการใช้มือมาเป็นใช้ช้อนส้อม ก็เป็นตัวอย่างของการเลือกรับเอาวัฒนธรรมมาจากชาติอื่น ที่เหมาะกับใจของเรา ที่เหมาะกับกับข้าวไทยและเอกลักษณ์ไทย ทั้ง ๆ ที่เครื่องโต๊ะทั้งปวงที่ฝรั่งเอามาขายนั้น มีตั้งหลายอย่าง แต่คนไทยเลือกไว้เพียง 2 อย่างคือช้อนกับส้อมเท่านั้น

การเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ กับการพัฒนาชาติไทย

นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ

คณะผู้จัดสัมมนาเรื่อง **"เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"** ได้ขอให้ผมเขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อประกอบการสัมมนา ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการแสวงหาแนวทางการปฏิบัติในอนาคต รวมทั้งเพื่อศึกษาความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้ได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในเรื่องนี้ต่อไป

ความจริงแล้ว ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า **"เอกลักษณ์"** ไว้หลายแห่งและแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ถ้าจะสรุปสาระที่สำคัญของความหมายของคำนี้อย่างสั้น ๆ และง่าย ๆ แล้ว ก็คงจะหมายถึงลักษณะพิเศษหรือลักษณะโดดเด่นของบุคคลหรือของสังคม ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่แตกต่างจากคนอื่นหรือสังคมอื่น หรือเป็นลักษณะที่ซ้ำกับคนอื่น หรือสังคมอื่นก็ได้ แต่จะต้องเป็นลักษณะที่โดดเด่นหรือรู้จักกันกว้างขวางจนสามารถชี้ได้ว่าเป็นของบุคคลหรือของสังคมนั้น ๆ นั่นเอง ทั้งนี้จะเห็นได้จากวิถีแห่งชีวิต ความเชื่อถือนึกคิด พฤติกรรม และลักษณะนิสัยประจำชาติ เป็นต้น

ความสำคัญของเอกลักษณ์นั้น ทำให้เรารู้จักตัวเอง รู้จักสังคมที่เราอาศัยอยู่ว่า

เป็นอย่างไร เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน และเป็นเครื่องส่งเสริมให้คนในชาติบ้านเมืองมีความผูกพันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งยังสามารถนำเอกลักษณ์ที่ดีงามมาใช้ในการธำรงและเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วย

ชาติไทยของเรานั้น มีลักษณะอะไรที่โดดเด่นไม่เหมือนใครบ้างนั้น น่าจะพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพของภูมิศาสตร์มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อเอกลักษณ์ของชาติ เช่นสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม พลเมืองมีนิสัยและสภาพสังคมแบบชาวเกษตรเป็นหลัก อากาศที่ร้อนและแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ทำให้คนไทยมีนิสัยเฉื่อยชา ขาดการวางแผนในอนาคต ทำเลที่ตั้งของประเทศทำให้ไทยได้รับอิทธิพลจากอู่วัฒนธรรมใหญ่ทั้งจากจีนและอินเดีย นอกจากนั้นการมีแผ่นดินที่ติดต่อกันเป็นผืนเดียว ทำให้ประชาชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและการไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของใคร ทำให้คนไทยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง และเป็นชาติที่รักอิสระ อย่างไรก็ดี การที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของใครจนต้องมีขบวนการกู้ชาติ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนไทยขาดอุดมการณ์ของชาติที่ชัดเจนและไม่คุ้นเคยกับการต่อสู้อย่างรุนแรง แต่ก็ด้วยลักษณะดังกล่าวเช่นกัน ได้ทำให้แนวทางสันติและการประสานประโยชน์กลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของไทย

3) ประชากร ประชากรไทยส่วนใหญ่มีเชื้อสายเดียวกัน หรือคนเชื้อสายอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยก็สามารถผสมกลมกลืนกับคนไทยได้เป็นอย่างดี ลักษณะดังกล่าวทำให้สังคมไทยไม่ค่อยมีปัญหาการขัดแย้งทางความคิด เชื้อชาติ และวัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติมีค่อนข้างสูง

4) พุทธศาสนา พุทธศาสนาเป็นรากฐานของระบบความเชื่อของคนไทย และเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดค่านิยมต่าง ๆ เป็นอันมาก นอกจากนี้พุทธศาสนายังเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนตั้งแต่เกิดจนตายโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับพิธีการ ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนา แม้จะไม่ใช่เอกลักษณะของไทยโดยตรง แต่ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ไทยในหลายด้าน

5) วิถีการดำรงชีวิตและเลี้ยงชีพ รากฐานของการดำรงชีวิตและเลี้ยงชีพของคนไทยก็คือเกษตรกรรม เหล่านี้ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ยังคงนิสัยของคนในสังคมเกษตรเอาไว้อย่างครบถ้วน ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ที่สำคัญ ๆ ของไทยขึ้นหลายอย่าง เช่น ลักษณะสังคมเกษตรกรรมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือกันและกัน ก่อให้เกิดนิสัยคนไทยที่โอบอ้อมอารีชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ความเคยชินต่อการอยู่ใต้อิทธิพลของธรรมชาติในการเกษตร ทำให้คนไทยมักยอมจำนนต่ออำนาจที่เหนือกว่า เป็นต้น

จากปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น ได้ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมไทยหลายประการ ในที่นี้ผมขอหยิบยกมากล่าวเฉพาะเอกลักษณ์บางอย่างที่สำคัญ โดย

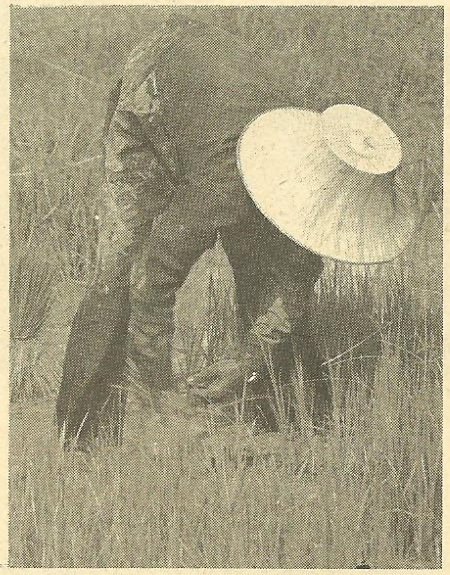

สังเขปเท่านั้น

1) ความรักอิสระ เสรีภาพ และความภูมิใจในชาติ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าความรักอิสระ เสรีภาพ และความภูมิใจในชาตินั้น เป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของชาติไทย เหตุการณ์หลายครั้งในประวัติศาสตร์ เช่นการต่อสู้ของชาวบ้านบางระจัน การร่วมกันต่อสู้ป้องกันเอกราชของชาติของคนไทยในเหตุการณ์เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้น ได้สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของคนไทยเกี่ยวกับความรัก เสรีภาพ และความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี เอกลักษณ์ดังกล่าวนี้ทำให้คนไทยมีความรักหวงแหนในความเป็นชาติ พร้อมที่จะต่อสู้เพื่อปกป้องเอกราชและอธิปไตยของชาติทุกเมื่อเอกลักษณ์นี้จึงนับเป็นการเกื้อกูลอย่างยิ่งต่อการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ

2) รู้จักประสานประโยชน์และนิยมการประนีประนอม เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยก็คือ การนิยมการประนีประนอม และการประสานประโยชน์ กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหารุนแรง คนไทยจะพยายามหาทางยุติปัญหาด้วยวิธีรอมชอมผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่นิยมการเผชิญหน้ากันถึงขั้นแตกหักหรือเอาแพ้เอาชนะกัน ลักษณะดังกล่าวทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบสุข มีการพัฒนาอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและสับสน สถาบันต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3) ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยคือความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ความรู้สึกดังกล่าวต่อองค์พระมหากษัตริย์ของคนในสังคมไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมราษฎร อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

ต่างจากคนในสังคมอื่น กล่าวคือมีความรู้สึกผูกพันเหนียวแน่น มั่นคง ยอมสละชีวิตเลือดเนื้อเพื่อเทอดทูนสถาบัน และยามเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง องค์พระมหากษัตริย์ก็จะช่วยคลี่คลายสถานการณ์ได้อย่างแตกต่างจากพระมหากษัตริย์ในประเทศประชาธิปไตยอื่นในโลก เอกลักษณ์ดังกล่าวได้สืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ทำให้ประชากรในสังคมมีที่ยึดเหนี่ยว มีศูนย์รวมทางจิตใจ ทำให้สังคมมีความมั่นคงสูง เป็นผลดีต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประเทศในทุก ๆ ด้าน

๔) ยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีตามพุทธศาสนา คนไทยเป็นชนชาติที่มีความยึดมั่นในหลักธรรมทางพุทธศาสนาสูง ซึ่งสิ่งนี้ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบสุข ร่มเย็น มีระเบียบและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง นอกจากนี้คนไทยยังยึดมั่นในประเพณีตามพุทธศาสนา ซึ่งมีข้อดี ทำให้ประชาชนรู้สึกสงบและมีที่พึ่งพายึดเหนี่ยวทางจิตใจ อย่างไรก็ดี การรักษาประเพณีตามพุทธศาสนาปัจจุบันมักผสมผสานด้วยความเชื่อตามลัทธิอื่น และเจือปนด้วยความฟุ่มเฟือยแข่งขันกันสูง จึงทำให้ประเพณีเหล่านี้เต็มไปด้วยความสิ้นเปลือง และบางครั้งมีแนวโน้มทำไปสู่การเชื่อถือโชคลาง ทำให้คนไทยเป็นจำนวนมากมีจิตใจไม่เป็นวิทยาศาสตร์ มีทัศนะที่มักยอมจำนน ไม่ดิ้นรนต่อสู้และแสงหาทางออกที่ถูกต้อง

๕) ความเฉื่อยชา การขาดความอดทน และการทำงานโดยปราศจากแผนงาน ลักษณะเด่นประการหนึ่งของคนไทยก็คือ ความเฉื่อยชา ขาดความอดทนและการปราศจากแผนการทำงาน คนไทยมักจะเฉื่อยชาไม่กระตือรือร้น และขาดความอดทนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเอาจริงเอาจัง และประการสำคัญคือไม่มีการวางแผนงานล่วงหน้า ปล่อยให้สภาพแวดล้อมและสิ่งต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานค่อนข้างสูง ซึ่งนับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

เอกลักษณ์ประการนี้ของคนไทยสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ลักษณะสังคมเกษตรกรรม และการประกอบอาชีพที่กระทำกันในครอบครัว ทำให้

การทำงานเป็นไปอย่างง่าย ๆ ขาดแผนงานที่แน่นอน นอกจากนี้ความอุดมสมบูรณ์ของผืนดิน การไม่ต้องเผชิญภัยธรรมชาติอย่างรุนแรงและลักษณะอากาศที่ร้อนขึ้นอยู่เสมอ ทำให้คนไทยขาดความกระตือรือร้นและความอดทนในการทำงาน

๖) **นิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการ** ความนิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการนี้ ปรากฏให้เห็นทั่วไปทั้งในวิถีการดำรงชีวิตประจำวันและการทำงานของคนไทย โดยเฉพาะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเอกลักษณ์ประการนี้ได้ก่อให้เกิดผลเสียหายเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่นการรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองที่มักยึดถือตัวบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหลัก ซึ่งสาเหตุให้พรรคการเมืองไทยขาดระเบียบวินัยเป็นอย่างยิ่ง ส่วนในการดำเนินชีวิต การนิยมยึดถือตัวบุคคลมากกว่าหลักการก่อให้เกิดความอยุติธรรมขึ้นในสังคมได้ง่าย โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาคกัน เป็นต้น

๗) **เคารพอาวุโส** คนไทยทั่วไปมักเคารพเชื่อฟังผู้มีวัย หรือฐานะทางสังคมสูงกว่า เอกลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นตั้งแต่การปฏิบัติในระดับครอบครัวไปจนถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคม และปรากฏออกมาในรูปของประเพณีต่าง ๆ เช่น การรดน้ำอวยพร หรือการแสดงความเคารพผู้ใหญ่ในวาระต่าง ๆ เช่นวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น รวมทั้งคำสอน คำพังเพยต่าง ๆ เช่น เดินตามหลังผู้ใหญ่สุนัขไม่กัด อาบน้ำร้อนมาก่อน เป็นต้น

สันนิษฐานว่า ลักษณะเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือประการแรกเป็นความรู้สึกตามธรรมชาติที่บุคคลจะเคารพเชื่อฟังผู้มีประสบการณ์ยาวนานกว่าหรือมีอำนาจมากกว่า ประการที่สองเป็นเพราะขนบธรรมเนียมของสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน

๘) **ชอบเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่า** เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคนไทยส่วนใหญ่ก็คือ ชอบเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้ที่มีฐานะสูงกว่า กล่าวคือคนในประเทศที่มีฐานะต่ำกว่าก็พยายามเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้ที่มีฐานะสูงกว่า ส่วนคนในประเทศที่มีฐานะสูงอยู่แล้ว ก็พยายามเลียนแบบการบริโภคของคนในประเทศที่เจริญกว่า จึงปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปว่า คนที่มีรายได้ต่ำบางครั้งต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อนำไปซื้อ ที.วี.สี หรือสินค้าอื่น ๆ ที่ผู้มีฐานะมีหน้ามีตาในสังคมบริโภค และคนชั้นสูงในสังคมก็พยายามบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันกับคนในประเทศที่เจริญแล้ว โดยพยายามสั่งสินค้าเหล่านั้นเข้ามาในราคาแพง ทั้งนี้รวมไปถึงการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนเหล่านั้นด้วย ไม่ว่าพฤติกรรมนั้นจะเหมาะสมกับตนหรือไม่

นิสัยรักสนุกและชอบเล่นมาแต่อดีตของคนไทยยังอยู่ในประ
เพณีสำคัญอีกเป็นจำนวนมาก เช่น สงกรานต์ ลอยกระท

๙) **ขาดวินัย** คนไทยมักไม่ชอบระเบียบแบบแผน ชอบทำอะไรง่าย ๆ พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการขาดวินัยของคนไทย ปรากฏให้เห็นชัดเจนทั้งในการทำงานและตลอดไปจนถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่นการทำงานที่ไม่ตรงต่อเวลา การไม่เคารพกฎจราจร การแย่งกันขึ้นรถโดยสาร ซื้อสินค้า หรือเข้าชมมหรสพเป็นต้น

๑๐) **รักสนุก ชอบเล่น** คนไทยเป็นชนชาติที่รักสนุกและชอบเล่นมาแต่อดีต นิสัยดังกล่าวนอกจากปรากฏออกมาในรูปแบบการเล่นแบบต่าง ๆ แล้ว ยังแฝงอยู่ใน

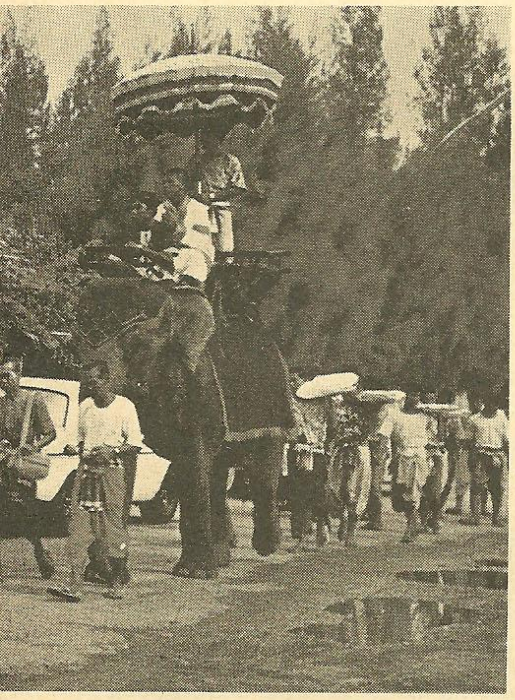

านบวช โกนจุก ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน วันเกิด เป็นต้น

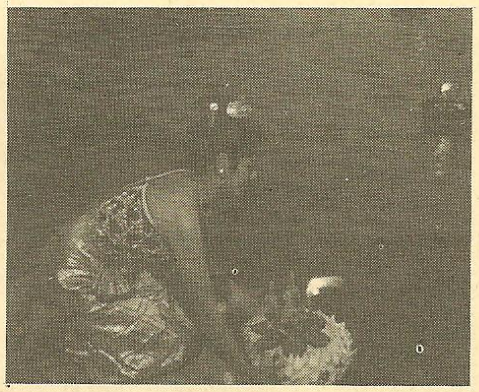

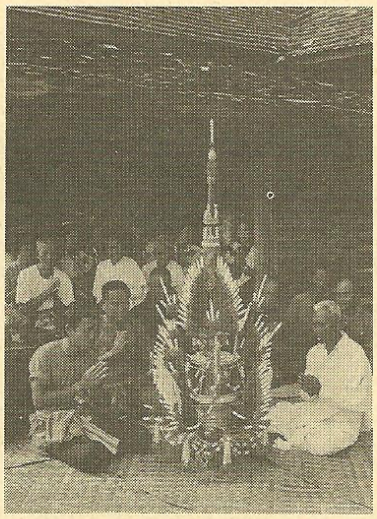

ประเพณีสำคัญอีกเป็นจำนวนมาก เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง งานบวช โกนจุก ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน วันเกิด เป็นต้น และแม้แต่ในการทำงานก็ยังมักแฝงไว้ด้วยการละเล่นและความสนุกสนาน โดยเฉพาะในชนบท เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น ความรักสนุกชอบเล่นดังกล่าว ทำให้คนไทยไม่ค่อยจริงจังกับชีวิตมากนัก สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไม่วิตก อย่างไรก็ดี ความรักสนุกและชอบเล่นมากเกินไป ทำให้คนไทยขาดความจริงจังในการทำงาน ในบางครั้งแม้จะเป็นกิจกรรมที่จะต้องทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่สิ่งที่ออกมากลับกลายเป็นการทำเล่น ๆ ไป เช่น เล่นหุ้น เล่นการเมือง

การพิจารณาว่า เอกลักษณ์มีส่วนสนับสนุนหรือขัดขวางการพัฒนาประเทศอย่างไรนั้น ใคร่ขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมเสียก่อน เมื่อพิจารณาจากปฏิธานของปวงชนชาวไทยที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ ๒๕๒๑ แนวนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา วัตถุประสงค์มูลฐาน และวัตถุประสงค์เฉพาะของชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๖๖/๒๕๒๓ เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์แล้ว สามารถประมวลเป้าหมายของการพัฒนาชาติไทยได้โดยสรุปดังนี้ คือ

๑) สร้างความก้าวหน้ามั่นคง มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในสายตาของบรรดาอารยประเทศ และรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติ

๒) สร้างสวัสดิภาพ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความผาสุกร่มเย็นให้แก่ประชาชน และให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ได้รับสิ่งที่มีคุณค่าขั้นพื้นฐานของมนุษย์

๓) ธำรงรักษาและส่งเสริมพุทธศาสนา และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย

๔) พัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประเทศ เพื่อร่วมจัดสรรและได้รับการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

๕) พัฒนาระบบการบริหารของรัฐให้มีประสิทธิภาพ สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ผมได้กล่าวมาตอนต้นแล้วว่า เอกลักษณ์ทำให้เรารู้จักตัวเราเองหรือสังคมของเราเองว่าเป็นอย่างไร ต่างจากคนอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไร มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน เพราะเอกลักษณ์จะเป็นเครื่องส่งเสริมให้คนในชาติผูกพันเข้าด้วยกันและมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน นอกจากนั้น การรู้จักเอกลักษณ์ของตนเองก็เท่ากับการรู้จักถึงจุดเด่นหรือข้อได้เปรียบของตน และรู้ถึงจุดด้อยหรือข้อเสียเปรียบของตน จึงมีประโยชน์ทำให้สามารถเลือกเอาส่วนที่เด่นและเป็นข้อได้เปรียบของตนขึ้นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้ เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายในการพัฒนาประเทศและเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติดังได้กล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า เอกลักษณ์มีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาชาติไทย ทั้งในแง่การส่งเสริมและขัดขวาง กล่าวคือ

๑) ในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า มั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในสายตาของอารยประเทศ ตลอดจนสามารถธำรงรักษาเอกราชอธิปไตยไว้ได้โดยถาวรนั้น เอกลักษณ์ของชาติไทยในส่วนที่

เกี่ยวกับการนิยมการประนีประนอม การประสานประโยชน์ และแนวทางสันติ จะมีส่วนช่วยให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นไปอย่างราบรื่น มีการรอมชอม ลดการแตกแยก และการทำลายล้าง ตลอดจนทำให้การแก้ไขปัญหาทางการเมืองโน้มเอียงไปในทางที่ใช้ หรือยุติลงโดยสันติวิธี ประชาชนมีแนวคิดต่อต้านลัทธิเผด็จการ และนิยมการปกครองที่เชิดชูสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทำให้เป็นการเกื้อกูลแก่การพัฒนาประชาธิปไตย อันเป็นระบอบการปกครองที่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ

เอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติในสายตาต่างประเทศ ได้แก่ เอกลักษณ์ของชาติไทยในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กล่าวคือ เอกลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นเจ้าบ้านที่ดีที่ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่นแก่แขกผู้มาเยือน โดยเฉพาะแขกในระดับรัฐบาล ได้สร้างความประทับใจในการให้การต้อนรับและความมีน้ำใจของคนไทย ทำให้เป็นที่ส่งเสริมเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของชาติในสายตาต่างประเทศ ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศด้วย อย่างไรก็ตาม เอกลักษณ์ดังกล่าวก็ควรเป็นไปในลักษณะที่เหมาะสม กล่าวคือ มิให้การดำเนินการดังกล่าวฟุ่มเฟือยมากเกินไปจนเกิดภาระหนี้สินในระดับรัฐบาล

นอกจากนั้น เอกลักษณ์ประจำชาติในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชนเป็นผู้มีความยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา และการที่ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่ที่มีเชื้อสายสืบเนื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ทำให้ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวกันค่อนข้างสูง ซึ่งย่อมเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ การสร้างประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคง มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในสายตาของต่างประเทศ

๒) ในการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างสวัสดิภาพ ความผาสุกร่มเย็นให้ประชาชนได้รับสิ่งที่มีคุณค่าขั้นพื้นฐานของมนุษย์และความอยู่ดีกินดีโดยทั่วไปนั้น เอกลักษณ์ของไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา ทำให้ผู้ปกครองถือเป็นหน้าที่ในการสร้างความผาสุกร่มเย็นให้แก่ประชาชน ดังผู้ปกครองประเทศได้ยึดหลักการปกครองแผ่นดินโดยธรรม และได้สืบการดำเนินการนี้มาแต่ระบบการปกครองของไทยในโบราณกาล อย่างไรก็ตาม ภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน การดำรงชีพในลักษณะที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนแข่งขันมากขึ้น ทำให้เอกลักษณ์ดังกล่าวของผู้นำเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เป้าหมายในการพัฒนาชาติไทยเพื่อสร้างความผาสุกร่มเย็นนั้นบรรลุผลได้ยากขึ้น นอกจากนั้นเอกลักษณ์ของไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการยอมรับการแบ่งชนชั้นในสังคม ซึ่งสืบทอดมาจากระบบศักดินา ทำให้สังคมปัจจุบันมีลักษณะเจ้าขุนมูลนายค่อนข้างสูง เป็นอุปสรรคในการสร้างความอยู่ดีกินดีแก่ประชาชนโดยทั่วไป ผู้นำส่วนหนึ่งมิได้ตระหนักว่าเป็นหน้าที่หรือให้ความสำคัญแก่ประโยชน์สุขของประชาชน และประชาชนให้ความสำคัญแก่สิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองน้อย โดยมิได้เข้าใจว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และผู้ปกครองมีหน้าที่โดยตรงในการอำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

นอกจากนั้น ค่านิยมร่วมกันในสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยอีกหลายเรื่อง ที่มีส่วนในการขัดขวางการพัฒนาความอยู่ดีกินดีของประชากร ที่สำคัญคือ ความเฉื่อยชา การขาดความอดทน การชอบบริโภคเพื่อแข่งขันกัน โดยไม่คำนึงถึงขีดความสามารถและความเหมาะสม การนิยมทำพิธีการทางศาสนา ซึ่งบางครั้งนิยมรูปแบบมากกว่าเนื้อหา ทำให้เงื่อความฟุ่มเฟือยไว้อย่างมาก การชอบเลียนแบบต่างประเทศ การรักสนุก ขาดความจริงจังและขาดแผนงานในการประกอบอาชีพและธุรกิจ ทำให้ขีดความสามารถในการประกอบอาชีพต่ำ เป็นอุปสรรคในการสร้างความอยู่ดีกินดีของตนเองและการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวมด้วย

๓) เป้าหมายของชาติในการธำรงรักษาและส่งเสริมพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของชาตินั้น เอกลักษณ์ของคนไทยที่มีความยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีทางพุทธศาสนาค่อนข้างสูง มีส่วนเสริมสร้างให้สังคมไทยมีความสงบสุข มีระเบียบ และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีทางพุทธศาสนานี้ ก็จำเป็นต้องแยกให้ออกว่าสิ่งใดเป็นหลักการที่แท้จริงทางพุทธศาสนา และสิ่งใดเป็นสิ่งปลอมปนซึ่งทำให้เกิดความสิ้นเปลืองโดยไม่จำเป็น การยึดมั่นอย่างงมงายปราศจากความเข้าใจที่ถูกต้อง อาจนำความเสื่อมเสียต่อสถาบันพุทธศาสนาได้

๔) เป้าหมายการพัฒนาการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น เอกลักษณ์ของไทยในส่วนที่เกี่ยวกับความรักเสรีภาพ อิสรภาพ และการเคารพเทอดทูนจงรักภักดีต่อองค์

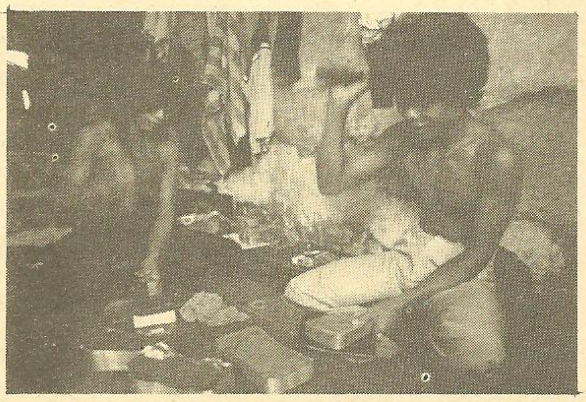

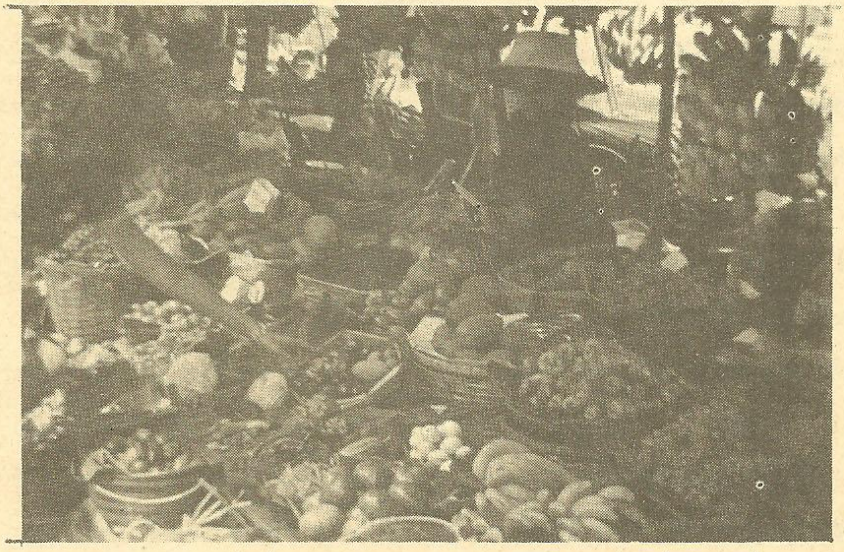

ภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน การดำรงชีพ ในลักษณะที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนแข่งขันมากขึ้น.

พระมหากษัตริย์ มีส่วนเกื้อกูลให้การพัฒนาประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข บรรลุผลตามความมุ่งหมายได้ อย่างไรก็ตาม ความรักเสรีภาพอิสรภาพดังกล่าว หากใช้ไปในทางที่ผิดละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น จนเกิดความวุ่นวายในสังคม ก็จะเป็นปัจจัยบั่นทอนการก้าวไปสู่สังคมประชาธิปไตยได้

โดยที่หลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือการเคารพกฎเกณฑ์และกติกาของบ้านเมือง การดำเนินการตามมติของเสียงส่วนใหญ่โดยเคารพเสียงส่วนน้อย การที่คนไทยมีเอกลักษณ์ชอบทำอะไรตามใจตนเอง ขาดระเบียบวินัย และไม่ให้ความสำคัญต่อกฎเกณฑ์และกติกาของบ้านเมือง ซึ่งปรากฏอยู่เสมอในปัจจุบันทั้งประชาชนโดยทั่วไป นักการเมืองและผู้นำสิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย

๕) เป้าหมายการพัฒนาประเทศอีกประการหนึ่ง คือการพัฒนาระบบการบริหารงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงนั้น หากพิจารณาจากเอกลักษณ์ที่สำคัญ ๆ ของคนไทย พบว่าเอกลักษณ์หลายประการเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาระบอบการบริหารงานของรัฐ อาทิ ความเฉื่อยชา ขาดความอดทน และการทำงานโดยปราศจากแผนงานลักษณะที่นิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการ การเคารพอาวุโสโดยไม่คำนึงถึงหลักความสามารถ การนิยมอภิสิทธิ์และการชอบติดสินบน สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาระบบการบริหารงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า เอกลักษณ์มีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ทั้งในแง่ของการส่งเสริมสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และในทางตรงกันข้ามก็อาจเป็นอุปสรรคขัดขวาง มิให้บรรลุผลตามที่ต้องการก็ได้ ในประเด็นต่อไปจะได้กล่าวถึงการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ โดยจะกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ๑) เอกลักษณ์ที่ควรธำรงรักษา ๒) เอกลักษเณ์ที่ควรขจัดทำลาย และ ๓) เอกลักษณ์ที่ควรเสริมสร้างขึ้นมาใหม่

๑) เอกลักษณ์ที่ควรธำรงรักษา ได้แก่เอกลักษณ์ที่ดี เกื้อกูล ความสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาประเทศตามนัยที่

ได้กล่าวข้างต้น เอกลักษณ์ที่สำคัญที่ควรธำรงรักษาไว้ได้แก่ ๑) เอกลักษณ์เกี่ยวกับการประนีประนอม ประสานประโยชน์และนิยมแนวทางสันติ ซึ่งมีส่วนทำให้สังคมไทยสงบ ราบรื่น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ใช้กำลังรุนแรง ๒) เอกลักษณ์เกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ เนื่องจากทำให้ประชาชนชาวไทยมีศูนย์รวมและที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ตลอดจนมีส่วนสำคัญในการสรรสร้างความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาติ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงต่อไป ๓) เอกลักษณ์เกี่ยวกับความรักเสรีภาพและอิสรภาพ ซึ่งมีส่วนสำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และ ๔) เอกลักษณ์เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีอันดีงามทางพุทธศาสนา

๒) เอกลักษณ์ที่ควรขจัดทำลาย เอกลักษณ์ประเภทนี้หมายถึงเอกลักษณ์ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศ ซึ่งอาจเป็นการขจัดทำลายทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนา เอกลักษณ์ที่ควรขจัดทำลาย ได้แก่ ๑) ความเฉื่อยชา ขาดความอดทนและการทำงานโดยปราศจากแผนงาน ๒) การใช้เสรีภาพและอิสรภาพในทางที่ผิด ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ๓) การเลียนแบบการบริโภคและการดำรงชีวิตของผู้มีฐานะทางสังคมที่สูงกว่า ๔) การขาดระเบียบวินัย ชอบทำอะไรตามใจตนเองโดยไม่เคารพกฎกติกาของบ้านเมือง ๕) การนิยมตัวบุคคลมากกว่าหลักการการนิยมอภิสิทธิ์และการติดสินบน และ ๖) ความรักสนุกจนเกินขอบเขต

๓) เอกลักษณ์ที่ควรสร้างเสริมขึ้นมาใหม่ หมายถึงการสร้างเสริมเอกลักษณ์ขึ้นมาใหม่ โดยพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดี เกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศ เอกลักษณ์ที่ควรสร้างเสริมขึ้นมาใหม่ที่สำคัญได้แก่ ความอดทน ความประหยัด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

เครื่องมือและวิธีการที่พิจารณาเห็นว่าควรนำมาใช้เพื่อการสร้างเสริม ดัดแปลง และแก้ไขเอกลักษณ์ของชาติในภาครัฐบาลและเอกชน มีดังนี้คือ

๑) ภาครัฐบาล เครื่องมือและวิธีการที่สำคัญซึ่งรัฐควรพิจารณานำมาใช้เพื่อธำรงรักษาปรุงแต่ง และสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติ น่าจะได้แก่เครื่องมือและวิธีการที่สำคัญ ๔ ประการ ดังนี้คือ

๑. **ระบบการศึกษา** ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่รัฐสามารถใช้เพื่อธำรงรักษา รวมทั้งการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติขึ้นมาใหม่ ระบบการศึกษาควรได้ชี้นำให้เยาวชนเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ที่ดี และโน้มน้าวจิตใจให้ธำรงรักษาเอกลักษณ์เหล่านั้นไว้ ที่สำคัญคือเอกลักษณ์เกี่ยวกับความจงรักภักดีในองค์พระมหากษัตริย์ เอกลักษณ์เกี่ยวกับการประนีประนอมและการประสานประโยชน์ เอกลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ และเอกลักษณ์เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันระบบการศึกษาควรมีหลักการเกี่ยวกับการชี้ให้เยาวชนของชาติเห็นข้อเสียของเอกลักษณ์บางอย่างที่ไม่ดี เนื่องจากเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศและทำลายชื่อเสียงเกียรติภูมิของประเทศ และชี้ให้เยาวชนของชาติร่วมใจกันสร้างสรรค์เอกลักษณ์ที่ดีของชาติขึ้นมาใหม่ เช่น ร่วมกันขจัดเอกลักษณ์เกี่ยวกับการขาดระเบียบวินัย การทำสิ่งใดตามใจตนเอง การทำงานโดยขาดแผนงาน ขาดความอดทน ความเชื่อถือโชคลาง และความเชื่อที่งมงาย การเสริมสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ของบ้านเมือง ความอดทน ความประหยัด และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เพื่อความเจริญมั่นคงและก้าวหน้าของประเทศ

๒) สื่อมวลชน สื่อมวลชนทุกประเภท โดยเฉพาะสื่อมวลชนของรัฐ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อความหมายและโน้มน้าวให้ประชาชนทุกระดับ ทุกกลุ่มอาชีพได้เข้าใจถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ การธำรงรักษาไว้ การปรุงแต่ง และการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติขึ้นใหม่ เพื่อพัฒนาประเทศชาติไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ สื่อมวลชนของรัฐ โดยเฉพาะสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ น่าจะได้ทำหน้าที่สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในส่วนนี้ให้แก่ประชาชนโดยแพร่หลาย

๓) แบบอย่างของผู้นำในสังคม ผู้นำในสังคมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการธำรงรักษาและสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติ ผู้นำของสังคมจึงน่าจะเป็นแบบอย่างให้คนในสังคมในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติที่ดีไว้ ขจัดเอกลักษณ์ที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชาติและสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของชาติที่ดีขึ้นมาใหม่ เช่นเป็นแบบอย่างที่ดีในการประนีประนอม การประสานประโยชน์ เป็นแบบอย่างที่ดีในการยึดมั่นตามหลักธรรมของพุทธศาสนา เป็นแบบอย่างที่ดีในการมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพกฎเกณฑ์กติกาของบ้านเมือง เพื่อให้เอกลักษณ์ดัง

กล่าวดำรงอยู่ หรือสร้างเสริมได้อย่างมั่นคง

๔) **การสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมของรัฐที่รัฐวางแผนกำหนดขึ้น** กล่าวคือ ในกิจกรรมของรัฐที่ได้กำหนดขึ้น เช่นแผนและโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนโยบายเยาวชนแห่งชาติ นโยบายการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการในกิจกรรมอื่น ๆ ของรัฐน่าที่จะได้สอดแทรกแนวความคิด และการดำเนินการในการสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการธำรงรักษาและสร้างเอกลักษณ์ของชาติเป็นไปอย่างสมบูรณ์

๒) ภาคเอกชน รัฐบาลจะต้องสื่อความเข้าใจต่อผู้นำของภาคเอกชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนเกี่ยวกับความสำคัญของเอกลักษณ์ในการพัฒนาชาติไทย และให้ความรู้เกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่สมควรดำรงรักษา ทำลาย ปรับปรุง และสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งอาจใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ การอภิปราย และการจัดสัมมนาในภาคเอกชน โดยรัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนและความช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่นการจัดประกวดให้รางวัลแก่ผลงานทางด้านภาพยนตร์ วรรณกรรม รายการทางวิทยุโทรทัศน์ และอื่น ๆ ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนเอกลักษณ์ที่ดีของชาติ

สรุป

๑) เอกลักษณ์หมายถึงลักษณะพิเศษ ลักษณะโดดเด่นของบุคคลหรือของสังคม อาจเป็นลักษณะที่แตกต่างจากคนอื่นหรือสังคมอื่น หรือเป็นลักษณะที่ซ้ำกับคนอื่นหรือสังคมอื่น แต่เป็นลักษณะที่โดดเด่นหรือแพร่หลายมาก จนสามารถจะแยกแยะหรือชี้เฉพาะได้ว่าเป็นของบุคคลนั้นหรือของสังคมนั้น และการชี้เฉพาะให้ได้ถูกต้องสมบูรณ์นั้น ควรได้มองลึกไปถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของเอกลักษณ์นั้นประกอบด้วยอันได้แก่วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยของคน เป็นต้น

๒) ยังมีคำอื่นซึ่งมีความหมายใกล้เคียงและมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับเอกลักษณ์ แต่มิใช่เอกลักษณ์ ได้แก่ สัญลักษณ์ ค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ บางส่วนของสัญลักษณ์ ค่านิยม และวัฒนธรรมอาจเป็นเอกลักษณ์ และบางส่วนของเอกลักษณ์ก็อาจเป็นอุดมการณ์

๓) เอกลักษณ์มีความสำคัญ ทำให้เรารู้จักตัวเองหรือสังคมของเราว่าเป็นอย่างไร และมีประโยชน์ในการดำรงชีวิตร่วมกัน เป็นเครื่องส่งเสริมให้คนในชาติผูกพันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเราสามารถนำเอกลักษณ์ส่วนที่ดีงามมาใช้ในการธำรงและเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

๔) เอกลักษณ์มีส่วนสัมพันธ์ในการพัฒนาประเทศ ทั้งในแง่การส่งเสริมและการขัดขวางกล่าวคือ เอกลักษณ์ส่วนที่ดีจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศ แต่เอกลักษณ์ที่ไม่ดีจะเป็นส่วนทำลายและขัดขวางความเจริญก้าวหน้าและรุ่งเรืองของประเทศ เช่นเอกลักษณ์ของชาติเกี่ยวกับการนิยมการประนีประนอม การประสานประโยชน์ จะเป็นส่วนช่วยอันสำคัญยิ่งที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นไปอย่างราบรื่น มีการรอมชอม ลดการแตกแยก และการทำลายล้าง ทำให้การแก้ไขปัญหาทางการเมืองเป็นไปโดยสันติวิธี ประชาชนมีแนวคิดต่อต้านลัทธิเผด็จการ และนิยมการปกครองที่เชิดชูสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทำให้เกื้อกูลแก่การพัฒนาประชาธิปไตย แต่เอกลักษณ์ของคนไทยเกี่ยวกับความเฉื่อยชา การขาดความอดทน ทำให้เป็นอุปสรรคขัดขวางการสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ เป็นต้น

๕) โดยที่เอกลักษณ์มีความสำคัญและมีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ ดังนั้นเอกลักษณ์ที่ดีงามเราจึงควรธำรงรักษาไว้ สำหรับเอกลักษณ์ที่ไม่ดีควรล้มเลิกให้หมดสิ้นไป ส่วนเอกลักษณ์ที่ยังไม่มีหรือไม่ดีโดยสมบูรณ์ ควรสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความจำเป็นในสังคม เอกลักษณ์ในลักษณะนั้นน่าจะได้แก่การประกอบศาสนาพิธีที่เน้นรูปแบบยิ่งกว่าเนื้อหา ความรักเสรีภาพ โดยไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

๖) การธำรงไว้ การเสริมสร้างหรือเปลี่ยนแปลง และการเลิกล้มเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อให้เป็นผลดีหรือเกื้อกูลแก่การพัฒนาชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำและสามารถกระทำได้ โดยผ่านเครื่องมือหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ระบบการศึกษา สื่อมวลชน การสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ รวมทั้งการทำแบบอย่างที่ดีของผู้นำ และการที่จะดำเนินการเช่นว่านั้นให้บังเกิดผลตามที่ปรารถนาจะต้องกระทำทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

๗) ในประการสุดท้าย ผมขอเสนอว่า การทำงานโดยมีแผนซึ่งมีประสิทธิภาพและด้วยความจริงจังน่าจะเป็น **"เอกลักษณ์"** ประการหนึ่งที่คนไทยทั้งชาติสมควรจะได้ร่วมกันสริมสร้างขึ้นจนเป็น **"เอกลักษณ์ของชาติ"** ด้วย

เอกลักษณ์ของสัง

ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง

พระคุณเจ้าที่เคารพและท่านที่มีความสนใจและมีความห่วงใยในเอกลักษณ์ไทยทุกท่าน

ผมได้รับมอบหมายให้ทำในสิ่งที่ยากและเกือบจะเป็นไปไม่ได้ คือให้สรุปสิ่งซึ่งกว้างขวางเหลือเกิน และสรุปในสิ่งซึ่งเรายังตกลงกันไม่ได้ จึงเชื่อว่าสิ่งที่จะสรุปต่อไปนี้ คงจะไม่สามารถเอาสาระสำคัญทั้งหมดมารวมไว้ที่เดียวกันได้ จึงใคร่ขอเสนอว่า ท่านผู้ใดที่มีความเห็นเพิ่มเติม และเห็นว่ายังสรุปบกพร่องในที่ใด ก็ขอได้โปรดช่วยกันเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น เมื่อจบการสัมมนานี้แล้วด้วย ก่อนอื่นจะขอลำดับเหตุการณ์สัมมนาตั้งแต่ต้น ซึ่งนับว่าแต่ละเหตุการณ์ล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อการให้ความคิดเรื่องเอกลักษณ์ไทยทั้งสิ้น

รายการแรกก็คือ ละครเรื่องนายอภัยมณี พอจะสรุปได้ว่าได้แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ไทยบางประการที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างพ่อแม่กับลูก ซึ่งมีความคิด มีค่านิยม มีอุดมคติแตกต่างกัน

คมไทย
ในอนาคต

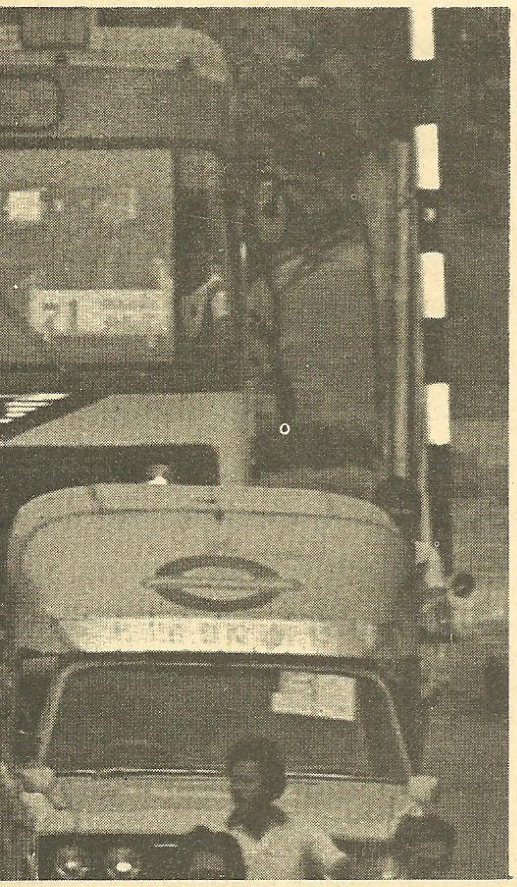

ออกไป ในละครจับสาระสำคัญได้ว่า คนรุ่นพ่อหรือที่เป็นผู้ใหญ่อยู่ในขณะนี้มีค่านิยมที่มุ่งหวังที่จะสร้างฐานะความมั่งคั่ง ความมีหน้ามีตา เกียรติยศชื่อเสียง เห็นความเจริญรุ่งเรืองทางเงิน ยศฐาบรรดาศักดิ์เป็นสิ่งพึงปรารถนา ลงทุนให้ลูกไปเรียนหนังสือข้ามน้ำข้ามทะเลเช่นเดียวกับที่ในวรรณคดีของเราพระเจ้าแผ่นดินส่งพระอภัยมณีกับศรีสุวรรณไปเรียนวิชากับพระอาจารย์ แต่สิ่งที่พ่อได้รับความผิดหวังอย่างยิ่งคือ ลูกทั้งสองคนเป็นลูกนอกคอกในสายตาของพ่อ ไปเรียนวิชาที่ไม่เป็นไปตามคำสั่งของพ่อ คือไม่ได้ไปเรียนบริหารธุรกิจที่จะกลับมาสร้างความมั่งคั่งเกียรติยศชื่อเสียง ความสมบูรณ์พูนสุขในทัศนะของพ่อ แต่กลับไปเรียนวิชานิเวศวิทยาที่ไม่รู้จัก เป็นวิชาที่พยายามจะแก้ไขความบูดเน่าของสิ่งแวดล้อม และน้องชายก็ไปเรียนวิชาที่จะแก้ไขความบูดเน่าของสังคม คือสังคมวิทยา ซึ่งวิชาทั้งสองนี้ทำให้พ่อออกหัก ในที่สุดก็ต้องแยกทางกันเดิน เพราะไม่มีทางที่จะเข้าใจกันได้

ในทัศนะของผมรู้สึกว่าฉากแรกของการสัมมนาของเรานิ่งดงามเหลือเกิน ชี้ให้เห็นค่านิยมและเอกลักษณ์ของคนรุ่นปัจจุบันและคนหนุ่มคนสาวในอนาคตอีก ๒๕ ปีข้างหน้า ไม่อาจจะกล่าวได้ว่าคนรุ่นไหนถูกคนรุ่นไหนผิด แต่สิ่งที่ทำให้เกิดกำลังใจก็คือมีความใฝ่ดี มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของส่วนรวม คือความบูดเน่าของสิ่งแวดล้อมและความบูดเน่าของสังคมเป็นแรงผลักดันให้เกิดบทละครนี้ขึ้น เป็นบทละครที่สั้นแต่มีความประทับใจ และให้ความหมายในทางสร้างสรรค์ต่อเอกลักษณ์ที่ดีของไทย

รายการที่สอง เราได้ฟังท่านอาจารย์ ม.ล.บุญเหลือ ผู้ซึ่งบิดาของท่านเป็นผู้ใหญ่ในสมัยปู่ของเรา คือในแผ่นดิน รัชกาลที่ ๕ ท่านได้ผ่านมามากเห็นมามาก ท่านได้เติบโตมาในตระกูลที่เข้าใจแบบแผน ปัญหาชีวิตประเพณี สถาบันต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เดิม ๆ ของไทยมาก ท่านเขียนบทความมาเสนอให้เห็นความต่อเนื่องของเอกลักษณ์ไทยเท่าที่ท่านรู้จัก ท่านสรุปให้เห็นว่าสังคมไทยนั้นมีสิ่งที่ทำให้อยู่มั่นคงมาได้คือระบบการปกครอง มีพระเจ้าแผ่นดิน มีระบบศักดินาเป็นเครื่องกำหนดฐานะของบุคคลแต่ละชั้น การลงโทษ การปกครอง หรือการตัดสินคดี ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ก็เป็นไปตามรูประบบศักดินาที่มีกำหนดกฎเกณฑ์ไว้แน่นอน ครั้นต่อมาเมื่อเรามีการติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น ศิลปวิทยาการของสากลได้แพร่สะบัดเข้ามาในบ้านเรา และมีภัยภายนอกจากการขู่เข็ญของจักรวรรดิ์นิยม ทำให้เรารู้จักปรับตัว เราก็รีบเอาคุณค่าใหม่ ๆ รับเอาความจำเป็นใหม่ ๆ ทางวิทยาการทางเศรษฐกิจ ทางสังคมเข้ามาสู่บ้านเรามากขึ้น สิ่งเหล่านี้แน่นอนพุ่งเข้ามาก่อนที่กรุงเทพฯ แล้วจึงกระจายไปทุก ๆ ส่วนของอาณาจักร สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ความเปลี่ยนแปลงค่านิยม หรือเอกลักษณ์ไทยที่มีมาแต่ดั้งเดิมแล้วค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงเป็นจังหวะที่เร็วขึ้นเป็นลำดับ คือเปลี่ยนรวดเร็วจนกระทั่งเกิดช่องว่างขึ้นระหว่างมหาชนในกรุงเทพฯกับสังคมในชนบท สังคมของขุนนางกับสังคมของชาวไร่ชาวนาสังคมพ่อ

ค้า ความแตกต่างความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก็มีมากขึ้นเป็นลำดับอย่างไรก็ดีสังคมก็เอาตัวรอดได้ตลอดมา เพราะคุณลักษณะหรือเอกลักษณ์บางประการที่เรามีอยู่ประจำ

เท่าที่อาจารย์ ม.ล.บุญเหลือ ชี้ให้เห็นก็สอดคล้องกับที่ท่านเจ้าคุณศรีวิสุทธิโมลียกที่สมเด็จฯกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ไว้ คือเราเป็นชาติที่รักอิสรภาพ เราเคยได้รับบทเรียนที่เจ็บช้ำมามากในการเสียกรุงให้กับพม่า เพราะฉะนั้นความหวงแหนรักษาเอกราชเป็นค่านิยมส่วนหนึ่งที่ทำให้เราดำรงรักษาและเอาตัวรอดมาได้

ค่านิยมอีกประการหนึ่งที่อาจารย์ ม.ล.บุญเหลือชี้ให้เห็นก็คือว่าการรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่ชอบความรุนแรง สิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เรารู้จักด้านภัยอันตรายในทางการเมืองต่างประเทศที่ขู่เข็ญเราและทำให้เราเสียสละส่วนน้อย เพื่อรักษาส่วนใหญ่ พยายามรวมท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันทางภาษา ลัทธิศาสนาประเพณี ความเป็นอยู่ต่าง ๆ นี้ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน คือให้เกิดเอกลักษณ์ของชาติเป็นส่วนรวมมากขึ้น เพราะต้องการความคงอยู่ อันนี้ก็สืบเนื่องมาจากการรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่ชอบความรุนแรง

อีกประการหนึ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของไทยที่อาจถือเป็นเอกลักษณ์ได้คือการรู้จักประสานประโยชน์ของสิ่งต่าง ๆ ที่แพร่สะพัดเข้ามาสู่บ้านเมืองเราจะเห็นได้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ก็ดี สถาบันศาสนาก็ดี สถาบันการศึกษาก็ดี มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางปรับปรุงเพื่อความคงอยู่ของเราตลอดมา เราอาจจะมีข้อบกพร่องอาจจะมีข้อเสียหายบ้าง แต่เราก็อยู่รอดโดยสวัสดีมาพอสมควรทีเดียว ถึงจะไม่ดีเลิศก็ดีอย่างปานกลาง เราก็อยู่ได้มาตลอดถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้สิ่งที่อาจเป็นค่านิยมที่มีคุณต่อไปข้างหน้าก็ได้นี่คืออดีตที่สืบเนื่องมาถึงปัจจุบันที่ท่านผู้ใหญ่ได้ชี้ให้เราเห็น

รายการที่สามคือ การอภิปรายของผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ในปัจจุบัน ที่ใช้คำสรุปเอาเองว่าเป็นผู้ใหญ่ในปัจจุบันก็เพราะได้คำนึงถึงความรับผิดชอบหน้าที่ตามอายุของท่านแต่ละท่านที่ร่วมกันอภิปราย ซึ่งมีคุณพัทยา สายหู คุณมยูร วิเศษกุล มีคุณไพบูลย์และอีกหลายท่านด้วยกัน เป็นผู้ที่กำลังมีสติปัญญา มีความรับผิดชอบ เป็นคนของยุคปัจจุบัน ในรายการนี้ไม่ได้ชี้ให้ชัดลงไปว่าเอกลักษณ์ปัจจุบันของเราเป็นอย่างไร สิ่งซึ่งเป็นมาแล้วในอดีตยังคงอยู่บริบูรณ์หรือบกพร่องเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่ได้ชี้ให้เห็นสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทั่วไป ชี้ให้เห็นปัญหาของสังคมปัจจุบันมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณมยูรได้ชี้ให้เห็นจุดอ่อนและข้อบกพร่องต่าง ๆ หลายต่อหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา แต่สิ่งที่หยิบยกขึ้นมาก็ไม่มีการลงมติว่าทุกคนจะเห็นชอบตามนั้นว่าจริงเสมอไป ในทัศนะของผู้สรุปรู้สึกว่าเป็นความบกพร่องที่มีเค้ามูลความจริงอยู่มาก แต่ไม่จำเป็นว่าคนไทยทุกคนจะบกพร่องอย่างนั้นไปเสียหมด ชาติในโลกทุกชาติย่อมมีดีมีชั่ว ไทยเราคงไม่เป็นชาติที่เลวเกินไปนัก แต่ก็ไม่ใช่เป็นชาติที่ดีเลิศวิเศษกว่าชาติอื่น ๆ แต่ประการใด คุณลักษณะที่เป็นข้อบกพร่องที่หยิบยกขึ้นมาให้เห็นนั้น คงจะพบในชาติอื่น ๆ โดยเฉพาะในชาติอาเซียอาคเนย์ด้วยกันเป็นของธรรมดา หรือในตะวันตกก็จะมีข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้อยู่ไม่น้อย แต่อาจมีความแตกต่างในระดับความรุนแรงความหนักเบาของลักษณะนั้น ๆ เพราะฉะนั้นลักษณะที่เราอภิปรายกันยืดยาวนั้น เราไม่อาจลงเนื้อความได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยโดยเฉพาะ นอกจากนั้นก็มีเอกลักษณ์ปลีกย่อยที่อภิปรายกันต่อมา เช่น เรื่องผีสาง ซึ่งไม่แน่ใจว่าเป็นเอกลักษณ์ไทย เพราะอย่างที่ท่านเจ้าคุณศรีวิสุทธิโมลีได้ให้คำชี้แจงไว้ เอกลักษณ์น่าจะเป็นเหตุปัจจัยหลาย ๆ อย่างรวมกันจึงจะถือเป็นเอกลักษณ์ แต่ส่วนที่เป็นปลีกย่อยเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เป็นสิ่งของเฉพาะอย่างเรายังชี้ไม่ได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ส่วนรวมของชาติ ลงความว่ารายการที่สาม สิ่งที่เราได้เป็นผลพลอยได้ก็คือเราได้ทราบปัญหา ได้ทราบทัศนะเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของบ้านเมืองในขณะนี้ ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกห่วงใยเป็นอันมาก ว่าในอนาคตอันใกล้นี้เราจะดำรงรักษาเอกลักษณ์ของเราได้หรือไม่ เราจะเอาตัวรอดหรือไม่ บ้านเมืองของเราจะพัฒนาไปถูกเรื่องถูกราวดีหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยทอดทิ้งสภาพสังคม เราจะไม่พูดถึงความยุติธรรมในสังคมจะไม่พยายามที่จะให้เกิดความยุติธรรมในสังคมมากยิ่งขึ้นเห็นจะไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกี่ยวกับเอกลักษณ์ แต่เป็นปัญหาทั่ว ๆ ไปที่จะส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงหรือการดำรงรักษาเอกลักษณ์ของเราต่อไป

รายการที่สี่ อาจารย์เสน่ห์ จามริก ได้เสนอข้อสังเกตสำคัญ ๆ จับได้เป็นสองประเด็นคือ ในประเด็นแรก อาจารย์เสน่ห์ไม่ได้ชี้ให้เห็นความเป็นหนึ่งเดียวหรือความเป็นเอกลักษณ์ของไทย แต่ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างที่มีอยู่ในบ้านเมืองของเราว่าควรจะให้ความสำคัญกับสิ่งที่แตกต่างและการพัฒนาที่ถูกต้องการสร้างความเจริญ ความผาสุขที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองนั้นจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างเหล่านี้ด้วย ความเป็นธรรม โดยพยายามศึกษาสาระที่

สำคัญของสิ่งที่แตกต่างกันอยู่นั้น ในประเด็นที่สอง อาจารย์เสน่ห์ ชี้ให้เห็นว่าในสังคมไทยเรานี้องค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการคงอยู่หรือการเสื่อมสลายของเอกลักษณ์ของไทย คือระบบราชการนั่นเอง ระบบราชการของเรามีทั้งความแข็งแกร่งที่มีนักวิชาการมีวิชาความรู้อยู่ในระบบราชการเป็นอันมากแต่ในขณะเดียวกันก็มีความอ่อนแอ และไร้ประสิทธิภาพอยู่เป็นอันมาก ซึ่งทางออกที่จะแก้ไขระบบราชการให้ดีขึ้นนี้ ยังมองไม่เห็นถนัดนัก จึงยังไม่ได้มีการอภิปรายที่จะเป็นข้อเสนอแนะว่าจะแก้ไขอย่างไรให้ระบบราชการของเราแข็งแกร่งมีประสิทธิภาพ และเกิดคุณประโยชน์มากกว่าที่จะเกิดปัญหาสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการอภิปรายที่สืบเนื่องมาจากที่อาจารย์เสน่ห์ตั้งข้อสังเกตไว้ก็คือ ในเมื่อเราพึ่งราชการไม่ได้เต็มที่ในการสร้างความเจริญให้กับบ้านเมือง เราก็ควรจะต้องพึ่งส่วนภายนอกคือ เอกชนกลุ่มชมรมต่าง ๆ ที่มีความคิด มีความเห็น มีความชำนาญพิเศษ มีความปรารถนาดีต่อบ้านเมือง ที่จะช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ปัญหาที่ซ้อนปัญหาก็คือ คนที่มาร่วมกันอยู่เป็นหมู่เป็นเหล่าที่มีความตั้งใจดี เช่นนักกฎหมาย สถาปนิก นักนิเวศวิทยา นักการศึกษา เหล่านี้ดูไปแล้ว เนื้อแท้ก็คือข้าราชการนั่นเอง ไม่ใช่ใครที่ไหนเพราะเหตุที่ไม่สามารถจะดำเนินงานให้สำเร็จตามความปรารถนาหรือตามหลักวิชาที่ตัวเองได้ศึกษามา จึงเห็นทางที่จะทำอะไรได้บ้างจากกลุ่มชนที่มีความสนใจ และมีความเข้าใจร่วมกัน อันนี้เป็นผลพลอยได้จากการอภิปราย

รายการที่ห้า เราได้ฟังทัศนะของคนหนุ่มที่จะเป็นผู้ใหญ่ต่อในอนาคตอันใกล้ที่พยายามอ่านสถานการณ์และปัญหาในปัจจุบัน และพยายามที่ใช้จินตนาการมองไปข้างหน้า ว่าเป็นอย่างไรต่อไป ก็รู้สึกว่าเป็นการใช้จินตนาการที่มีประโยชน์มาก จากการสนทนานอกรายการก็รู้สึกว่าสมาชิกหลายท่านจะมีอะไรเพิ่มเติมหรือสานต่อทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอยู่เป็นอันมากทีเดียว ทุกแง่ทั้งแง่การศึกษา การเมือง การเศรษฐกิจ การศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

อย่าไรก็ดี หลังจากพระคุณเจ้าได้เพิ่มเติมทัศนะที่มีประโยชน์ยิ่ง โดยนำเอาโลกุตตรธรรมมาใช้ประยุกต์กับการพิจารณาปัญหาแยกแยะปัญหาเรื่องเอกลักษณ์ว่าเอกลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่ตัวตนของมันเอง จะต้องประกอบขึ้นด้วยเหตุและปัจจัยอีกหลายประการซึ่งเราจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน ในประเด็นนี้ใคร่จะขอย้อนกลับไปกล่าวถึงการอภิปรายทั่ว ๆ ไป หลังจากการบรรยายหมู่หรือของการอภิปรายของแต่ละท่าน ว่าเราก็พยายามพูดถึงสิ่งเหล่านี้โดยกว้างขวาง แต่ปราศจากทิศทางที่แน่นอน คิดว่าในระหว่างพูดกันนั้นก็มีเพชรร่วง คือความคิดที่เฉียบแหลมดี เสนอแนะไว้เป็นอันมากทีเดียว แต่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะสรุปให้หมดสิ้นในที่นี้ ที่พอจะสรุปได้ในการอภิปรายใหญ่ทุก ๆ ตอนก็คือ

เราห่วงใยกันมากถึงเรื่องเศรษฐกิจ เราให้เวลาพิจารณาในปัญหาเศรษฐกิจมาก เศรษฐกิจของในเมือง เศรษฐกิจของในชนบท พูดถึงการเกษตร พูดถึงการอุตสาหกรรม แต่ไม่มีการสรุปยุติว่าเราจะมีเอกลักษณ์ทางเศรษฐกิจของเราอย่างไรแน่ สิ่งที่เป็นข้อเสนอแนะที่น่ารับฟังอย่างยิ่งก็คือว่า การที่เราจะทุ่มเทให้กับการอุตสาหกรรมและถือตามทฤษฎีที่เศรษฐศาสตร์จะต้องเปลี่ยนแปลงจากกสิกรรมมาเป็นอุตสาหกรรมและหลังอุตสาหกรรมตามแบบตะวันตกนั้น อาจจะไม่จำเป็นเสมอไป และอาจจะไม่เกิดคุณสำหรับบ้านเมืองเราเสมอไป สิ่งที่จะเป็นไปได้ คือต้องพิจารณาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเราว่าพื้นฐานเดิมคืออะไร ในเมื่อพื้นฐานเดิมของเรา ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ยังเป็นเกษตร การอุตสาหกรรมที่เราจะทำต่อไปนั้นก็น่าจะสัมพันธ์กับการเกษตร

จากนั้นเราก็พูดไปถึงเรื่องศาสนา ศาสนาที่เป็นหลักของชาติมาช้านานก็คือพุทธศาสนา ในขณะเดียวกันเอกลักษณ์อันหนึ่งของไทยก็คือเรามีขันติธรรม เราให้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่นมาช้านาน และเราไม่ได้นับถือพุทธศาสนาอย่างเดียว แต่นับถือผีสางด้วย สิ่งนี้เกิดจากความหวั่นไหว เกิดจากความกลัว ความไม่แน่ใจในตัวเอง เพราะฉะนั้นก็เห็นจะยอมรับกันในแง่ของสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาว่า คนไทยเราถึงแม้จะมีความเคารพนับถือ มีความเข้าใจในหลักธรรมของพุทธศาสนา แต่สิ่งที่เป็นเรื่องของการนับถือผีสางมีรากเง่าดั้งเดิมมาช้านาน และที่เป็นไปในทางที่เกิดคุณก็มีเป็นไปในทางเลอะเทอะเกิดโทษแก่ส่วนรวมก็มี

จากนั้นเราได้พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ในหมู่ชนพูดถึงความเอื้ออารี ความเห็นแก่ตัว พูดถึงเรื่องแรงงาน พูดถึงการพูดจาปฏิสันถาน อย่างไรจึงเป็นมาตรฐานของความสุภาพตามแบบไทย ๆ ซึ่งบางที่ก็ออกมาในรูปที่ว่า มีเหตุมีปัจจัยในทางเศรษฐกิจที่ทำให้พ่อแม่กับลูกห่างเหินกัน ไม่เข้าใจกันเหมือนแต่ก่อน ไม่มีเวลาที่จะเลี้ยงดูอบรมให้ดีงามเหมือนอย่างที่เคยเป็นมา เพราะฉะนั้นจึงเกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นพ่อแม่กับรุ่นลูก สิ่งซึ่งเป็นสถาบันหลักอีกหลายประการ เรายังไม่ได้

ให้เวลาพูดถึงกันเลยแต่ว่าจะมีผลต่อเอกลักษณ์ของไทยเป็นอันมากก็คือ เรื่องของสถาบันพระมหากษัตริย์ เรื่องของภาษา เรื่องศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น สถาบันพระมหากษัตริย์นั้นเป็นสถาบันคู่มากับบ้านเมืองไทยหลายศตวรรษ สถาบันพระมหากษัตริย์เคยได้รับการกระทบกระเทือน เคยได้รับการท้ายทายครั้งใหญ่แต่สามารถเปลี่ยนแปลงปรับให้เข้ากับยุคปัจจุบันได้ สถาบันพระมหากษัตริย์จึงมีคุณอยู่เป็นอันเอนกประการ เพราะฉะนั้นในอนาคตต่อไป ถ้าจะว่ากันโดยส่วนรวมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ผู้สรุปก็ใคร่จะพยากรณ์ว่าคงจะมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหลักไปอีกนาน เพราะยังมองไม่เห็นเหตุผลว่าสถาบันนี้อันเป็นที่ยึดเหนี่ยวของคนทั้งชาติจะมีอันเป็นไปด้วยเหตุใด ความข้อนี้เรายังไม่ได้อภิปรายกัน ในแง่ของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นแบบฉบับของไทยแท้ ๆ แต่อาจมีการขาดตอน มีการขาดสบั้นลง ในเมื่อเราเปิดใจเปิดหูเปิดตาไปสู่ตะวันตก ศิลปสมัยใหม่ของเรานั้นมองไม่ออกว่ามีความสัมพันธ์หรือมีความต่อเนื่องกับอดีตอย่างไร ดูเป็นการกระโดดข้ามไปหาศิลปสมัยใหม่โดยไม่ต่อเนื่องกับศิลปดั้งเดิมของเรา ความข้อนี้ก็เช่นเดียวกัน เป็นที่น่าเสียดายที่สมาชิกเสนอให้มีการอภิปรายเรื่องนี้ แต่ปรากฏว่าเราไม่มีเวลาพอที่จะให้ความสนใจกับเรื่องที่สำคัญเช่นนี้เลยว่า ในอนาคตอีก ๒๕ ปีข้างหน้าสิ่งที่ศิลปวัฒนธรรมไทยจะเป็นของอยู่ในพิพิธภัณฑ์เท่านั้น หรือจะมีชีวิตชีวาจริงจังอยู่ต่อไปในชีวิตประจำวันของพวกเรา หรือจะมีในลักษณะที่ผิวเผิน เช่น เพลงลูกทุ่งจะมีลักษณะเชย ๆ หรือผิวเผินอย่างนั้น หรือจะมีในลักษณะงดงามถูกหลักทางสุนทรียศาสตร์ดีไปกว่านั้นหรือไม่ น่าเสียดายที่ไม่มีการอภิปรายเรื่องนี้

ในแง่อื่น ๆ เราอภิปรายกันในแง่การเมืองว่า เอกลักษณ์ทางการเมืองจะมีอยู่อย่างไร ก็มีคนหนุ่มพยากรณ์ว่าเราจะต้องมีการปฏิวัติ มีการยุบสภาอีก ๔-๕ ครั้ง ทหารก็คงจะมีอำนาจอยู่ ระบบเผด็จการไปๆ มา ๆ ก็จะวกกลับมาที่บ้านเมืองเราอีก นี่ก็เกิดจากการคาดคะเนของสถานการณ์ปัจจุบันเท่าที่ดูสถานการณ์ปัจจุบันก็เป็นที่น่าวิตกพอสมควร อย่างไรก็ดีในการพินิจพิจารณาเรื่องเอกลักษณ์ที่เราว่ามานี้ เห็นว่าสิ่งที่เราพิจารณานั้นเราตั้งเป้าหมายผิดไปจากเดิมพอสมควร เราจะพูดกันเรื่องเอกลักษณ์เพราะเกิดจากจิตใต้สำนึกว่า เวลานี้เรามีแต่สิ่งที่เป็นสากลครอบคลุมเราอยู่มาก เทคนิควิทยาแพร่สะพัดเข้ามาแบบแผนของการแต่งกายก็เป็นสากล การกินอยู่ อะไรต่ออะไรสารพัดอย่างก็เป็นสากล อาจจะเป็นสัญชาตญาณที่อยากจะสืบอายุสิ่งที่เป็นตัวของเราเองไว้ แต่ในการพิจารณาปัญหาจริง ๆ เรากลับไม่ได้เน้นสิ่งที่เราห่วงใย เรากลับไปพิจารณาลักษณะปัญหาที่ชวนให้เราหนักอกหนักใจ ชวนให้เราอารมณ์เสียในชีวิตประจำวัน ในการต่อสู้ ในการทำงานในทางความคิดกันเสียเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นเป้าหมายที่เราตั้งนี้เราไม่ได้เดินทางไปตรงเป้าหมายเต็มที่ เอกลักษณ์ที่เราต้องการค้นหาจึงออกมาโดยผิวเผิน ไม่ได้เกิดจากการวิเคราะห์ค้นหาเอกลักษณ์ตามเป้าหมายที่เราตั้งไว้เอกลักษณ์ของเราในวันข้างหน้าจะเป็นสิ่งที่ปล่อยปละละเลยให้เป็นไปตามธรรมชาติ หรืออย่างไรไม่มีความเห็นในทำนองที่จะปล่อยให้เป็นไปอย่างนั้น แต่มีความเห็นตรงกันข้ามว่า ในเมื่อเอกลักษณ์เป็นสิ่งที่สังคมหรือบุคคลในสังคมนั้น ๆ ช่วยกันสร้างขึ้นทำขึ้น ก็น่าจะเป็นสิ่งที่เราควบคุมได้ในบางลักษณะ ทั้งในแง่ส่งเสริม เอกลักษณ์ที่ปรารถนา หรือลบล้างเอกลักษณ์ที่ไม่พึงปรารถนาบางประการ จากหลักการนี้เราก็มีข้อเสนอแนะอยู่หลายประการเช่น ข้อเสนอของคุณไพบูลย์ซึ่งเสนอไว้ว่า หนึ่ง เราต้องรู้จักปัญหาและศึกษาปัญหาให้ถ่องแท้ คือมีการวิเคราะห์ปัญหาให้ตรงตามเหตุตามปัจจัยของปัญหา สอง ทุกท่านจะต้องให้ความรับผิดชอบกับความสนใจในหน้าที่อย่างเต็มที่ สาม ให้ความสนใจในภารกิจ ของบ้านเมืองในส่วนรวมนอกเหนือจากหน้าที่ประจำของตน สี่ มีความมั่นคงไม่ท้อถอยในปัญหาที่เผชิญและห้าชักชวนให้ทำในสิ่งที่ส่วนรวมปรารถนาร่วมกัน ไม่ทราบว่าข้อเสนอนี้ที่ประชุมจะรับเป็นมติหรือจะเพิ่มเติมหรือลบล้างอย่างไร แต่ได้รับการพูดถึงเสมอ ๆ ว่า ข้อเสนอเหล่านี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการที่จะมีการสานต่อไป

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ก็มีอีก เช่น ทุกวันนี้เหตุของความยุ่งยากทั้งหลายเพราะไม่มีความยุติธรรมในสังคม จะในแง่เศรษฐกิจ ในแง่สังคม ในแง่การศึกษาก็ตามที เราขาดความยุติธรรมในสังคมเป็นอย่างยิ่ง สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมสำหรับคนที่มีอำนาจ สำหรับคนที่มีอภิสิทธิ์ สำหรับผู้ที่สร้างหลักเกณฑ์แต่ลบล้างหลักเกณฑ์ได้เพื่อประโยชน์บางประการ ความแตกต่างในรายได้ ในความเป็นอยู่ ในฐานะ ในทางการศึกษานั้น เป็นสิ่งที่มองเห็นอยู่เต็มตา และนับวันความแตกต่าง ช่องว่างระหว่างตนที่มีกับคนที่ไม่มีก็รู้สึกว่าจะกว้างขวางขึ้นทุกที

ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งที่ได้รับการย้ำบ่อย ๆ ก็คือ การที่จะสร้างความเจริญหรือดำรงเอกลักษณ์ที่ดีนั้น ก็ฝากความหวังไว้กับการศึกษา ก็เห็นจะต้อง

ยอมรับว่าการศึกษาเป็นกระโถนท้องพระ โรงทุกสิ่งทุกอย่างที่ไม่พึงปรารถนาในบ้านเมืองมาลงกระโถนการศึกษาได้ทั้งสิ้น แต่คิดว่าเป็นอันตรายเหมือนกันที่จะโยนความรับผิดชอบทั้งปวง ในการแก้ไขสภาพของบ้านเมืองให้กับการศึกษาฝ่ายเดียว สิ่งที่ควรจะคำนึงถึงก็คือคนทุกคนที่เป็นผู้ให้กำเนิดเด็กและเป็นคนที่ทำงานทำการรับผิดชอบต่างบุคคล ต่างหน้าที่ ต่างสถาบันกัน น่าจะช่วยกันคิดช่วยกันแก้ไขปัญหาตามอำนาจหน้าที่ของตัวโดยทั่วหน้าด้วย ถ้าจะโยนภาระความรับผิดให้การศึกษาเป็นผู้แก้ ก็คิดว่าเราจะหวังอะไรไม่ได้มาก เพราะคนที่อยู่ในวงการศึกษานั้น ใครสติปัญญาดี ถ้าเป็นเด็กจบ ม.ศ. ๓ ก็นิยมเรียนนายร้อย จ.ป.ร. ถ้าจบ ม.ศ. ๕ ก็นิยมเรียนแพทย์ เรียนวิศวฯ คนส่วนใหญ่ที่เรียนวิชาการศึกษา มีสติปัญญาปานกลางเพราะฉะนั้นเป็นสิ่งที่น่าห่วงใย ถ้าเราไม่มีคนที่ตั้งใจจริงและมีสติปัญญาชั้นเยี่ยม มารับภาระทางการศึกษาในจำนวนนี้มากพอกับความมหาศาลของภาระ การที่จะให้การศึกษาเป็นกระโถนท้องพระโรงรับผิดชอบทั้งปวงก็คงจะไม่สามารถทำหน้าที่โดยสมบูรณ์ตามที่สังคมคาดหมาย เพราะฉะนั้นจึงขอฝากข้อสังเกตว่าจะต้องเอาคนที่มีสติปัญญาดี ๆ มีความสำนึกดี ๆ และเฉลียวฉลาดเข้ามาทำงานการศึกษาให้มากกว่านี้

สำหรับข้อเสนอแนะนอกเหนือไปจากนี้เป็นเพชรร่วงที่ไม่สามารถจะนำมาสรุปในที่นี้ เพราะรู้สึกว่ามีมากหลายเกิน ใคร่ขอยุติสิ่งที่ควรสรุปไว้แต่เพียงนี้ และขอฝากความหวังไว้ว่า คงจะไม่เป็นไปตามบทกวีสั้น ๆ ของ**คุณดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ** ที่เคยเขียนไว้- **ในสังคมศาสตร์ปริทัศน์**ครั้งหนึ่งหลังจากการสัมมนาที่เชียงใหม่ว่า หลังจากมาคิดดี ๆ ร่วมกันแล้วนี้ ก็กลับไปบ้านใครใครอยู่ อยู่ใครใครนอน ไม่มีการสานต่อจากความคิดที่ดีที่เกิดขึ้นแล้วนี้

จากบันทึกการสัมมนาเรื่อง **"เอกลักษณ์ของสังคมไทยในอนาคต"** *ณ สยามสมาคม เมื่อวันที่ ๕ - ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔ หน้า ๒๓๑ ๒๔๔ และเป็นเอกสารที่นำมาแจกในการสัมมนาเรื่อง* **"เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"** *เมื่อวันที่ ๖ - ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๖ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล*

สรุปผลการสัมมนา เรื่อง

เอกลักษณ์พัฒนาชาติไทย

๑. ตามที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลนี้ต่อรัฐสภา เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ในด้านการเมือง การบริหาร และการศึกษา ความว่า

"รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการเทิดทูนและรักษาไว้ซึ่งสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งจะดำเนินการให้เกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชนในชาติในทุกด้าน โดยจะพยายามแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมโดยรวดเร็ว ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และเป็นธรรม รวมทั้งจะปลูกฝังให้คนไทยทุกคนมีความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง และยึดมั่นในอุดมการณ์ของชาติ

จะเร่งฝึกและอบรมในด้านระเบียบวินัย คุณธรรม ความรู้จักรับผิดชอบต่อสังคมและตนเอง ความรักในศิลปวัฒนธรรม และความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน เพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ เอกราชอธิปไตยของชาติ และระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นอกจากนั้นจะส่ง

ของชาติ กับการ

ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล วันที่ ๖-๗ กรกฎาคม ๒๕๒๖

เสริมให้สถาบันศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมให้มากขึ้น" นั้น

๒. คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการวางแผนประสานงาน และให้คำปรึกษาเชิงวิชาการในการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันสูงสุดของชาติ อันได้แก่ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จึงได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ รับผิดชอบร่วมกับสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยในการจัดสัมมนาเรื่อง **"เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"** ขึ้น เมื่อวันที่ ๖-๗ กรกฎาคม ๒๕๒๖ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

๒.๑ เพื่อระดมความคิดในเรื่องเอกลักษณ์ของชาติและการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติเพื่อพัฒนาชาติไทย

๒.๒ เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติอย่างเป็นระบบโดยทั่วถึงและต่อเนื่อง

๒.๓ เพื่อประมวลข้อสรุปจากการสัมมนาครั้งนี้เสนอต่อกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติในหลักการการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งจะเป็นแม่บทในการดำเนินงานต่อไป

๓. ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยผู้แทนจากสถาบันหลักทั้งสี่สถาบันโดยครบถ้วนจากทั่งประเทศ จำแนกตามอาชีพต่าง ๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู อาจารย์สถาบันอุดมศึกษา นักวิชาการ กรรมกร เกษตรกร สื่อมวลชนทุกสาขา นักธุรกิจ ผู้แทนสมาคมและชมรมต่าง ๆ พระภิกษุสงฆ์ นักบวชในศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม นายกเทศมนตรี ผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองต่าง ๆ ตลอดจน ข้าราชการฝ่ายทหาร ตำรวจ และพลเรือน รวมทั้งสิ้นจำนวนประมาณ ๕๐๐ คน

๔. ผลการสัมมนาสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ๓ ประเด็น ดังนี้

๔.๑ ความหมายของ "เอกลักษณ์ของชาติ" หมายถึง "ลักษณะเด่น เฉพาะและร่วมกันของชาติ ซึ่งประกอบขึ้นด้วยประชากร ดินแดน ความเป็นเอกราชและอธิปไตย รัฐบาลและการปกครอง ศาสนา พระมหากษัตริย์ วัฒนธรรม และเกียรติภูมิ" ทั้งนี้ ที่ประชุมได้เน้นว่า สถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญที่สุดต่อความมั่นคงและการพัฒนาชาติไทย

๔.๒ เป้าหมายของการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ให้มีการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันสูงสุดของชาติ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๔.๓ แนวทางทั่วไปในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

๔.๓.๑ ให้มีการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีของประชาชนทั้งในและนอกประเทศต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย โดยเฉพาะในพระมหากรุณาธิคุณและความเสียสละของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นแบบอย่างอันดียิ่ง

๔.๓.๒ ให้มีการส่งเสริมสถาบันศาสนาให้มั่นคง และสนับสนุนให้สามารถมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในการยกระดับคุณธรรมของสังคมและพัฒนาจิตใจของประชาชน

๔.๓.๓ ให้มีการส่งเสริมสถาบันชาติ โดยการอนุรักษ์ เผยแพร่ และปลูกฝังเอกลักษณ์ที่เป็นคุณ พร้อมกับขจัด สกัด

กั้นเอกลักษณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศและเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติ

๔.๓.๔ ให้มีการเผยแพร่ความรู้และคุณค่าของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนปลูกฝังค่านิยมและอุดมการณ์ที่สนับสนุนการปกครองระบอบนี้

๕. นโยบายในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

๕.๑ นโยบายระยะยาว

๕.๑.๑ ให้ความสำคัญแก่งานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ เนื่องจากเป็นงานที่มีความสำคัญต่อความมั่นคง การอยู่รอด การพัฒนา และเกียรติภูมิของชาติ

๕.๑.๒ ให้มีการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติอย่างจริงจัง เป็นระบบ อย่างต่อเนื่องและทั่วถึงตลอดไป

๕.๑.๓ ให้มีหน่วยงานการถาวรในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางวางแผน วิจัย และเป็นศูนย์วิชาการในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนที่ทำหน้าที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ ๔.๒

๕.๒ นโยบายเร่งด่วน

๕.๒.๑ ให้ยกฐานะสำนักงานเอกลักษณ์ของชาติให้สูงกว่าระดับกอง เพื่อให้มีขีดความสามารถพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์กรกลางตามข้อ ๕.๑.๓ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒.๒ ให้มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมอุดมการณ์ของชาติ ให้แก่ผู้นำและหัวหน้าหน่วยงานทุกระดับ เพื่อให้สามารถสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้การปฏิบัติงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติบรรลุผลตามเป้าหมาย

๕.๒.๓ ให้คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติรับผิดชอบในการร่วมมือกับภาคเอกชน โดยเฉพาะสมาคมนิยมไทย จัดให้มี "สัปดาห์แห่งเอกลักษณ์ไทย" ขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อปลูกฝังและเผยแพร่ความสำนึกในเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ

๕.๒.๔ ให้มีการร่วมมือเพิ่มขึ้นระหว่างรัฐบาลกับเอกชนในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

๕.๒.๕ ให้คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ เร่งรัดให้มีฟื้นฟู เผยแพร่ และปลูกฝังอุดมการณ์สำคัญต่อไปนี้อย่างรีบด่วน ได้แก่ ความมีวินัย ความกตัญญูกตเวที ความรับผิดชอบ ความสามัคคี และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การประหยัดและออม การพึ่งตนเอง การนิยมไทย และการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ตลอดจนรีบเร่งต่อต้านและขจัดอุปสรรคนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ คือ อบายมุขทุกประเภท โดยเฉพาะการพนัน และการดื่มสุรา (เช่น เปลี่ยนจากการใช้สุราดื่มถวายพระพรหรืออวยพรให้พิธีของทางราชการ มาเป็นการใช้น้ำบริสุทธิ์แทน)

๕.๒.๖ ให้คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ พิจารณาหาทางปรับปรุงคำสั่ง ระเบียบหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติของสื่อมวลชน (เช่น การอ่านข่าวที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ จากหนังสือพิมพ์ทางวิทยุกระจายเสียง) ตลอดจนหามาตราการสนับสนุนสื่อมวลชนที่มีผลงานดีเด่นในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ผู้เข้ารับฟังการบรรยาย ในการสัมมนาเรื่อง "เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย" ในวันที่ ๖ - ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๖ ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

ปาก เป็นเอก

กุหลาบ

การพูดเป็นทั้งศิลป์และเป็นทั้งศาสตร์ ที่มีสิ่งต้องศึกษาเหมือนกัน การฝึกหัดการพูดจนพูดได้ดี สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ คือดำรงตนอยู่ในอาชีพและสังคมได้อย่างราบรื่น

"คนอะไร พูดได้พูดดี พูดทั้งวันทั้งวี่ไม่มีวันหยุด พูดเป็นน้ำไหลไฟดับ"

"คนอะไรพูดเป็นต่อยหอย พูดไม่รู้จักหยุด คนฟังจนหูยานไปตามกัน จะหยุดพูดก็ตอนนอนหลับ"

"คนอะไรปากคอเหลือร้าย เป็นตะไกรโรงพยาบาล ด่าคนเจ็บแสบไปทั่วเมือง ปากคอร้ายกาจ"

ท่านคิดว่าคำพูดที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น เป็นการพูดได้ หรือพูดดี ? การพูดหรือคำพูดของคนเราอาจสร้างความก้าวหน้าหรือทำลายตนเองได้ อาจสร้างเสน่ห์หรือทำลายเสน่ห์ของผู้พูดก็ได้

การปรับปรุงการพูด การสนทนา โดยการหัดสังเกต และฝึกหัดอยู่เป็นนิจสิน จะเป็นการปรับปรุงบุคลิกของผู้พูด ปรับปรุงเสน่ห์ ปรับปรุงมนุษยสัมพันธ์ ของผู้พูดด้วย

ถ้อยคำ วาจา วจี ลีลาการพูดการสนทนาของคนเรา ทำให้เกิดความประทับใจซาบซึ้ง ตรึงใจแก่ผู้ฟังได้ ดังคำกล่าวที่ว่า "อันอ้อยตาลหวานสิ้นแล้วสิ้นซาก แต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย"

การพูดของคนเราถ้าแบ่งง่าย ๆ เป็นประเภทใหญ่ ๆ ก็อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

1. ประเภทมีปากพูดได้ แต่พูดออกมาแล้วไม่ดี คนไม่ชอบ เป็นประเภท ปากไม่ดี (ป.ม.)

ช่างสลัก

"เครื่องสด"

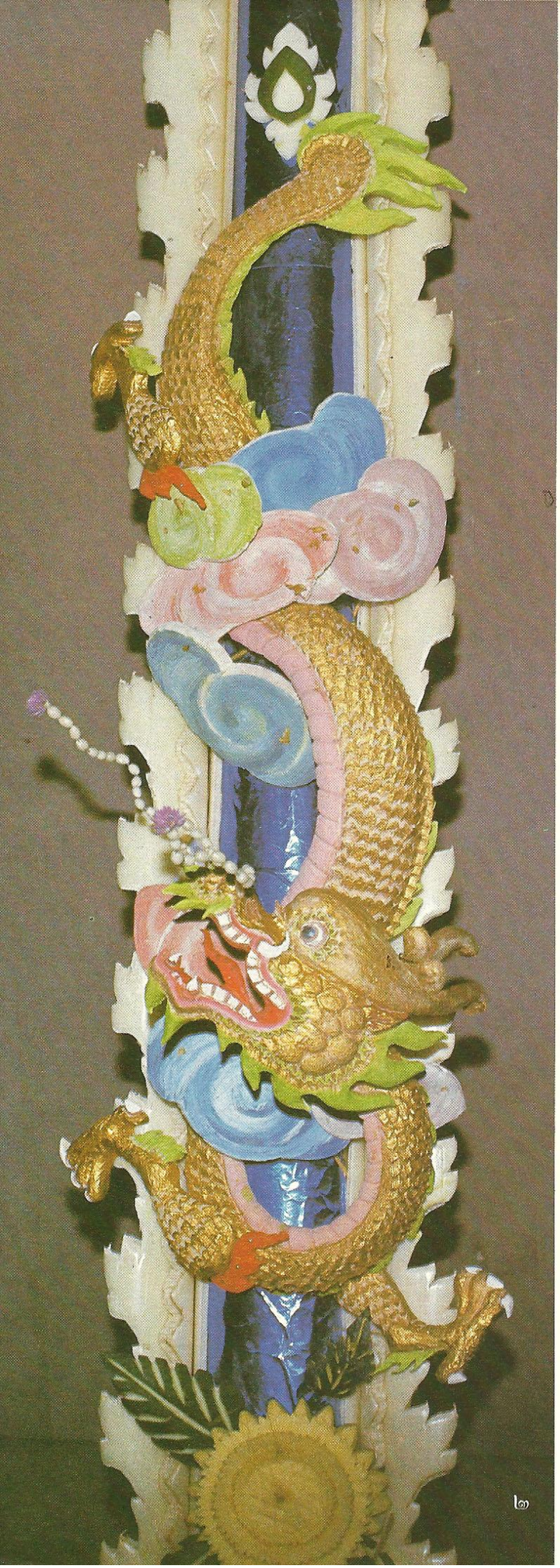

๒

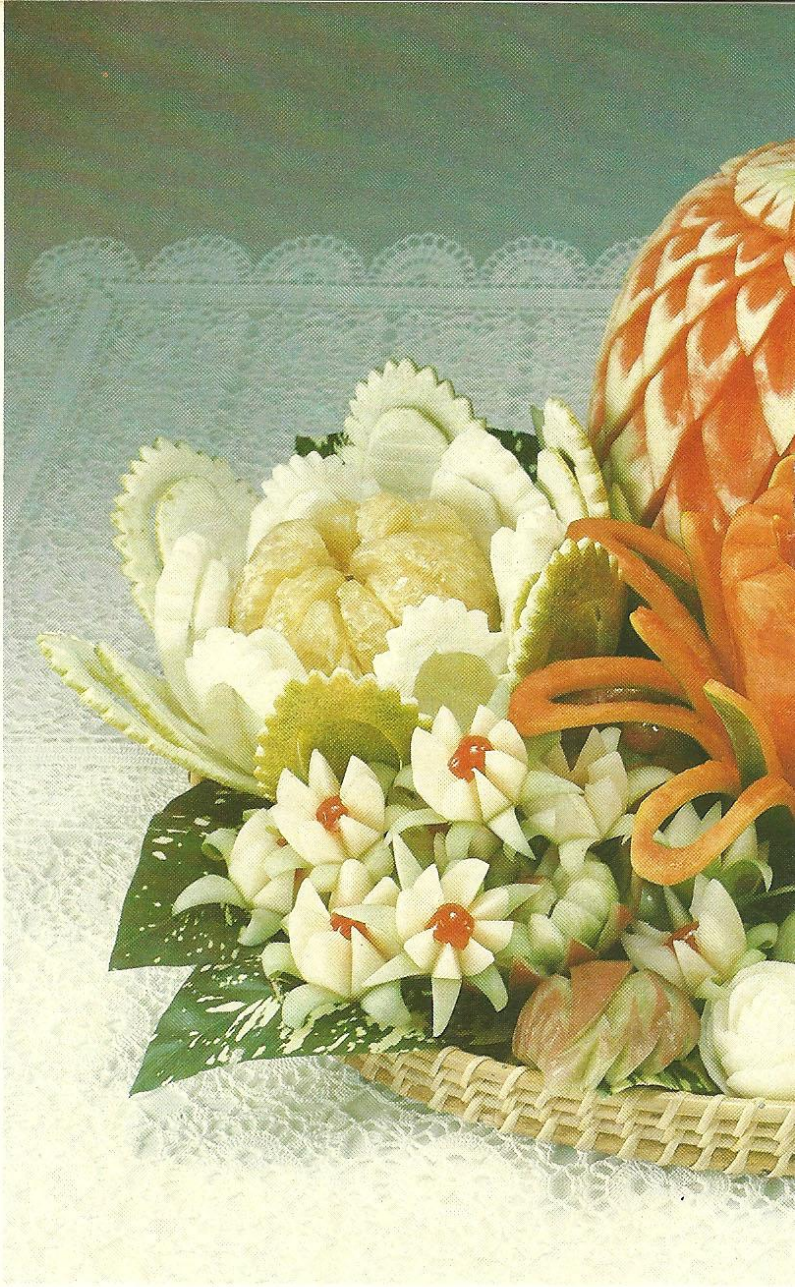

๑

ผลไม้ที่ได้รับการแกะอย่างประณีตสวยงามสำหรับงานเลี้ยงสำคัญ ๆ ในสมัยก่อนสตรีชาววังส่วนมากมีความชำนาญในการแกะเครื่องสดมาก

๒ ๓ ๔

เครื่องสด เป็นงานศิลปะของไทยแบบหนึ่ง ต้องอาศัยความชำนาญและความคิดริเริ่ม ต้องเป็นผู้มีความสังเกต และมีประสบการณ์ในเรื่องของธรรมชาติอย่างมากมาย ทั้งต้องเป็นผู้ที่ชำนาญ สามารถเขียนลวดลายได้อย่างดี จึงจะสามารถสลักผลไม้ต่าง ๆ ให้เป็นรูปร่าง ตัวสัตว์ ใบไม้ดอกไม้ เพราะวัสดุที่นำมาใช้ในการสลักเครื่องสด ประกอบด้วย ฟักทอง ฟัก มะเขือ แตงกวา มะละกอ แตงโม การสลักเครื่องสดนี้นิยมใช้ชั่ววันเดียว เช่น ในพิธีเผาศพ เช่น การแหงหยวก ประกอบด้วยเครื่องสด หรือประเพณีการเทศน์มหาชาติ หรือการสลักผลไม้ในงานเลี้ยง ผู้ที่สลักด้วยความชำนาญ สามารถที่จะป่วนฟักทองทั้งลูกให้เป็นแผ่นยาวได้ 6 หรือ 7 เมตร "ป่วน" เป็นคำเรียกวิธีเฉือนฟักทองทั้งลูกให้เป็นแผ่นยาวโดยไม่ขาดจากกัน คำนี้ถ้าใช้กับการปลูกบ้านแบบไทย หมายถึงการจัดระเบียบเสาแปดต้นให้เข้าระเบียบตอนใส่ขื่อตัวเรือน

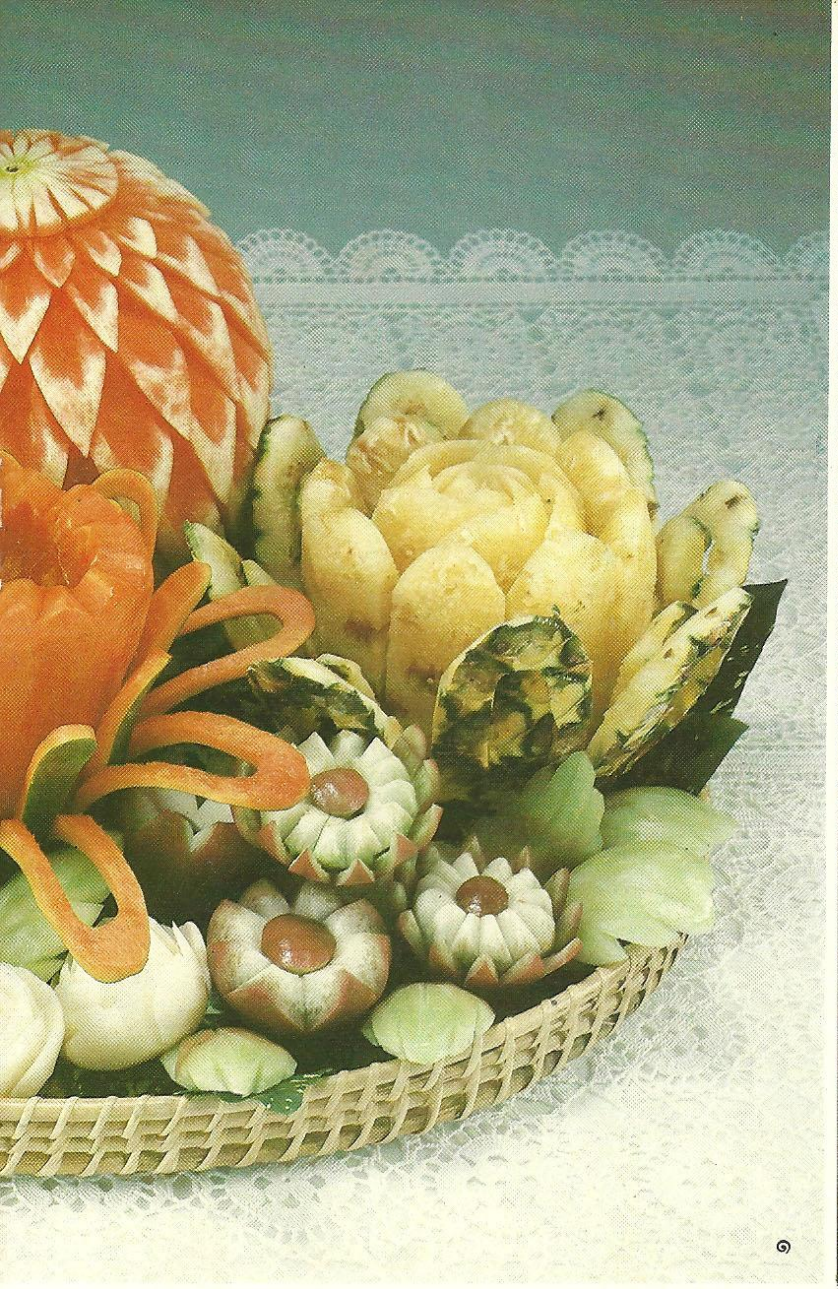

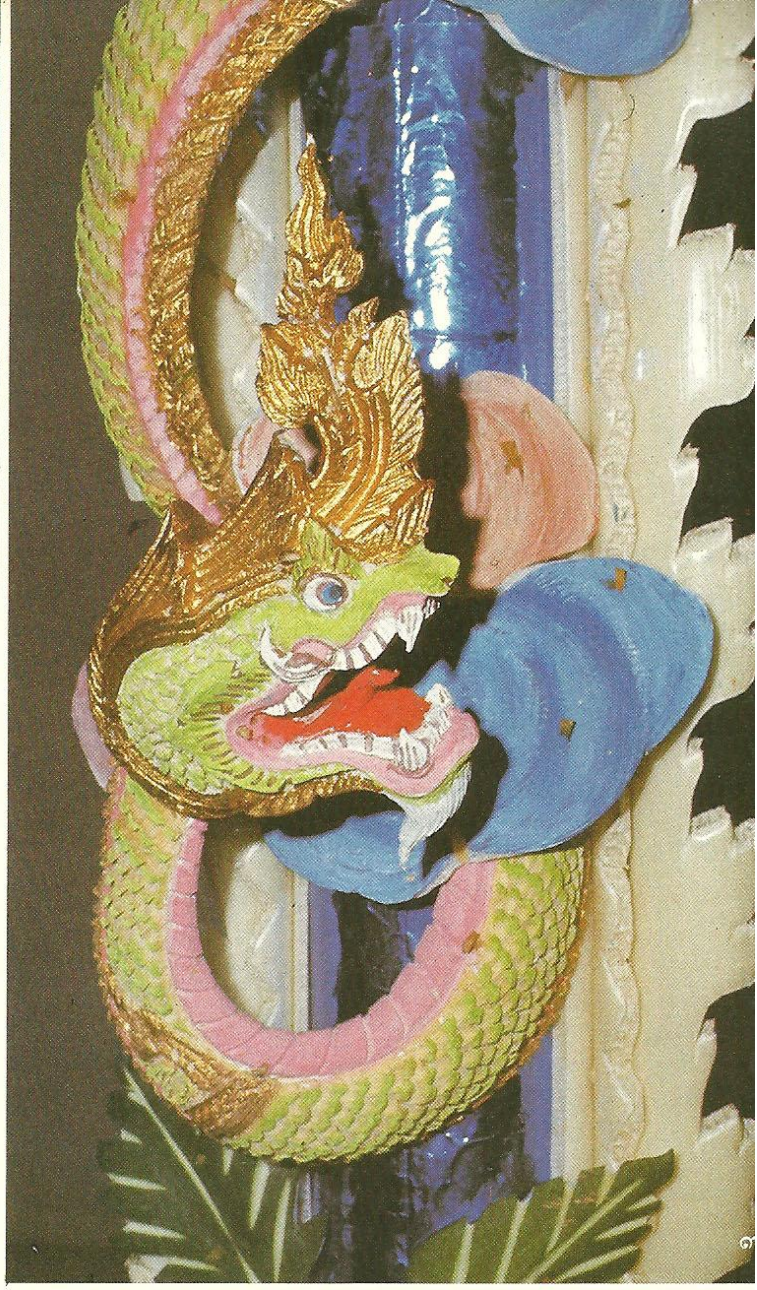

หนังใหญ่ เป็นศิลปะไทยที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ใช้เชิดโดยให้เห็นเป็น เงาดำ เต้นหน้าจอ ศิลปะลีลาในการเชิดหนังใหญ่อยู่ที่ตัวบุคคลผู้เชิด หนังใหญ่นี้มี2 ชนิด คือหนังกลางคืนและหนังกลางวัน หนังกลางคืนเป็น หนังสลักที่มีลายดำ เว้นช่องขาวบางช่อง ส่วนหนังกลางวันเป็นหนังที่ระบายสีปิดทอง สีที่ระบายใช้สีฝุ่นผสมน้ำกาวแบบภาพเขียนฝาผนัง อยู่ที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ

2. ประเภทปากดี (ป.ด.) พวกพูดเป็น พูดดี เกิดผลดีมีประโยชน์ เกิดสวัสดิมงคล เกิดเสน่ห์แก่ตัวผู้พูด

เกิดมาเป็นคนอย่าเพียงแต่พูดได้ หรือที่ชาวบ้านเขาพูดว่า **เพียงแต่ผีเจาะปากมาให้พูด** ก็พูด พูด พูดไปเรื่อย โดยไม่รู้จักคิด ไม่รู้จักยั้ง ไม่รู้จักปรับปรุงแก้ไขการพูดการสนทนาของเราเสียบ้างแล้วการพูดของเราก็จะเปล่าประโยชน์ สิ้นเปลืองพลังและของเหลวในร่างกาย แถมยังคอแห้ง เจ็บคอ ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย สู้เงียบเฉยไม่พูดเลยยังจะดีกว่า

การพูดเป็นทั้งศิลป์และเป็นทั้งศาสตร์ที่มีสิ่งต้องศึกษาเหมือนกัน การฝึกหัดการพูดจนพูดได้ดี สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ คือดำรงตนอยู่ในอาชีพ และสังคมได้อย่างราบรื่น

ปัญหาที่ว่า การจะพูดให้ได้ดีนั้นเป็นอย่างไร ถ้าจะพูดในรายละเอียดก็มีมากมาย หลายร้อยหน้ากระดาษ แต่ถ้าจะพูดกันอย่างย่อ ๆ ในเนื้อที่จำกัด เช่นนี้ก็พอจะคุยให้ฟังถึงข้อที่ดีและไม่ดีของการพูดที่มักพบทั่ว ๆ ไปและพอที่จะปรับปรุงแก้ไขกันได้ด้วยตนเอง และจากประสบการณ์การพูดตั้งแต่เล็กมา ก็คือ

หัดกล่อมเกลาคำพูดของเราให้สละสลวยมีจังหวะ มีลีลาในการพูดเสียบ้างไม่ใช่พูดเรื่อยเปื่อยเจื้อยแจ้วไปเรื่อยไม่ระวัง **ร ล** คำควบกล้ำ **ปลา** ไม่ใช่ **ปา ปลูก** ไม่ใช่ **ปูก** เกลาคำพูดอย่าให้ขรุขระ หยาบคาย สัปดน ให้ฟังแล้วไม่ระคายหู แต่รื่นหู คนฟังสบายอกสบายใจไม่ใช่ฟังแล้วกลุ้มใจ อึดอัดใจอยากจะลุกไปให้พ้นเจ้าหมอนี่

การจะถามปัญหา หรือแสดงความคิดเห็นก็ต้องหัดถาม หรือแสดงความคิดเห็นให้ดีอย่าให้มีเรื่องขัดแย้ง ควรแสดงความคิดเห็นที่มีรสนิยมดี แสดงภูมิปัญญา เพราะคำถามหรือการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ได้รับการกลั่นกรอง อาจทำให้ผู้อื่นมีความรู้สึก หรือทัศนคติต่อเราในทางที่ไม่ดี หาว่าเราเป็นคนไม่เฉลียวฉลาด ไม่มีรสนิยม หรือมีความรู้ไม่ถึงระดับ

บางคนเป็นคนอะไรก็ไม่รู้เกิดมาชอบพูดแต่ขัดคอคน พูดชมคนไม่เป็น โต้เถียงไม่ลดละไม่ยอมลดราวาศอก ชอบด่า ชอบพูดแต่ให้คนได้รับความเจ็บแสบ และอับอายที่รู้จักกันในนามว่า "นักพูดไม่เข้าหูคน" แล้วอย่างนี้จะเป็นคนมีเสน่ห์ได้อย่างไร

บางคนก็ชอบพูด ไปที่ไหนก็พูด ๆ พูดไปเรื่อย เพ้อเจ้อ วกวน เลอะเทอะ เป็นประเภทปากไม่มีหูรูด ไม่เป็นเรื่องเป็นราว ไม่น่าสนใจ เรื่องไม่ควรพูดก็นำมาพูด เป็นที่น่ารังเกียจมากกว่าถ้ารู้สึกตัวว่าเป็นคนเพ้อเจ้อแล้วหยุดพูดเสีย จะได้คะแนนเพิ่มกว่าเพ้อเจ้อต่อไป

บางพวกเป็นพวกพูดจาแข็งกระด้างมะนาวไม่มีน้ำ ไม่นิ่มนวล ทำให้คนฟังรู้สึกว่า พวกนี้อาจจะเพิ่งออกมาจากป่า พูดจาไม่มีหางเสียง กระโชกโฮกฮาก หยาบคาบ แข็งกระด้างไม่รู้จักใช้ คำหวาน หรือภาษาดอกไม้ คนอะไรก็ไม่รู้ไม่รู้จักการเคลือบน้ำตาลให้คำพูดหวานเสียบ้างเลย

พวกซาดิสม์ พวกชอบพูดให้คนเจ็บปวด ชอบพูดเหมือนคนฝ่าฝืน คือพวกพูดขวานผ่าซากพวกนี้ตายทั้งซากมามากแล้ว บางคนพูดยังไม่ทันจบก็ถูกแทงตาย ถูกยิงตาย ชอบพูดให้คนเจ็บใจ แค้นใจ ผูกใจเจ็บ อาฆาต ได้รับความเจ็บปวดจากคำพูด ได้แก่พวกชอบพูดส่อเสียด พูดเหน็บแนมเยาะเย้ย ถากถาง เย้ยหยัน เหยียบย่ำ พวกปากอาวุธต่าง ๆ เช่น กรรไกร ปากขวานผ่าซาก พวกนี้ต้องหัดปลดอาวุธต่าง ๆ ออกจากปากเสียให้หมดก่อน จึงจะพ้นขีดอันตรายในการพูด

ทำไมไม่เป็นเหมือนอย่างพวกพูดดี มีเสน่ห์ พูดให้คนชื่นใจพูดให้เขาได้คิด พูดให้เขารู้สึกเลื่อมใสศรัทธาในคำพูดของเรา มองเราว่าเป็นคนเฉลียวฉลาดหลักแหลม พูดให้คนซาบซึ้งตรึงใจในคำพูดและลีลามากกว่าการพูดให้เสียความรู้สึก หรือเกิดรู้สึกไม่ดีต่อเรา อย่าพูดพล่อย ๆ อย่างที่โบราณสอนไว้ เพราะการพูดพล่อย ๆ จะไปกระทบผู้อื่น มีผลให้เราดีหรือเสียได้จะป้องกันการพูดพล่อย ๆ ได้ก็จะต้องพิจารณาว่า อะไรที่ควรพูด อะไรที่ไม่ควรพูด จะพูดเมื่อไรควรพิจารณาให้เหมาะสมกับกาลเวลาเหมาะสมที่จะพูดเวลานี้ไหม และจะพูดอย่างไร คิดก่อนพูดไม่ใช่พูดก่อนแล้วจึงมาคิดได้ เอาลิ้นไว้ที่หัวใจ ไม่ใช่เอาหัวใจไว้ที่ลิ้น

ผมเป็นคนเชื่อคำสอนของโบราณอะไร ๆ ก็ขอฟังคำสอนของโบราณไว้ก่อนละเพราะท่านหลักแหลมที่สุด ถ้าเป็นสมัยนี้ ถามว่าอะไรเป็น "เอก" ทุกคนก็จะบอกว่า เงินน่ะซิทองน่ะซิ เกียรติยศ ชื่อเสียงน่ะซิเป็นเอก

แต่โบราณท่านบอกว่า "ปาก" ซิเป็นเอก เลขน่ะเป็นโท หนังสือ หรือปริญญานี่น่ะเป็นแค่ตรีเท่านั้น เพราะคนที่มีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอดก็มี เพราะปากไม่ดีก็มีอยู่มากมาย

ปาก เป็นเอกนี้มิใช่เป็นจริงมาแต่สมัยโบราณ ปัจจุบันนี้ก็เป็นจริง และจะเป็นจริงต่อไปในอนาคตอีกนานแสนนาน ถ้าอยากจะเป็น "เอก" ต้องฝึกปากให้เป็นเอกเสียก่อน แล้วทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นเอกไปเอง.

ผืนแผ่นดินจะกลายเป็นทะเลทราย
ถ้ายังมุ่งมั่นทำลายป่าไม้ไม่สิ้นสุด

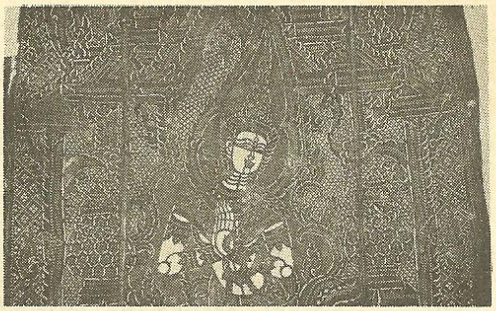

ช่างสลัก

ช่างที่จะกล่าวถึงนี้ ตามปกติเรามักเรียกรวมกับช่างแกะว่า **"ช่างแกะสลัก"** แต่ความจริงแล้วเป็นงานคนละประเภทกัน คำว่า **"สลัก"** มักจะเข้าใจกันว่าต้องใช้เรี่ยวแรงมาก ดังปรากฏคำว่า **"สลักหิน"** แท้จริงคำนี้เลือนมาจาก **"สกัดหิน"** เพราะฉะนั้น จึงขอปรับความเข้าใจเสียใหม่ว่าหมายถึงการทำลวดลายและรูปบนวัสดุอีกแบบหนึ่ง ในสมัยก่อนเรียกว่า **"ฉลัก"** ก็คือสลักนั่นเอง แต่ในปัจจุบันใครเรียกอย่างนั้น ถ้าจะเหมาเอาว่าการสลักหมายถึงงานที่ต้องใช้เรี่ยวแรงมาก ก็ยังมีคำที่ค้านติงอยู่อีกคำหนึ่งคือ **"สลักหยวก"** (แทงหยวก) ซึ่งไม่ต้องใช้เรี่ยวแรงมากเลย แท้จริงคำนี้ใช้ในความหมายของการแทงหยวกหรือฉลุหยวกมากกว่า

ช่างสลักหรือช่างฉลักในสมัยก่อนแยกกันเป็น ๒ อย่าง คือ ช่างสลักกระดาษ และช่างสลักของอ่อนที่เรียกว่า **"เครื่องสด"** สลักหยวกในการแต่งเมรุการสร้างพลับพลาชั่วคราว เพื่อประกอบพิธีหรือเป็นที่ประทับ แต่ก่อนมีอยู่เสมอ ช่างเหล่านี้ก็มีหน้าที่ประดับสถานที่ให้งามตาน่าดูสมกับเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ งานเมรุทั้งของหลวงและของราษฎรก็ใช้ช่างสลักเป็นสำคัญ (ความจริงควรจะใช้คำว่าฉลัก เพราะคำว่า **"สลัก"** มีความหมายในทางอื่นด้วย เช่น สลักกลอนประตู เป็นต้น)

การสลักหรือ **"ฉลัก"** กระดาษนั้นก็คือการฉลุให้เป็นช่องโปร่งเช่นเดียวกับการแทงหยวก หรือสลักหยวก ต่างกันตรงที่ว่าการปฏิบัติและการใช้เครื่องมือสลักกระดาษนั้น จะต้องตอกลายด้วยสิ่วเหล็กและตัว **"ตุ๊ดตู่"** กระดาษที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นกระดาษทองย่น หรือเรียกกันว่า **"กระดาษทองน้ำตะโก"** โดยเคลือบกระดาษด้วยตะกั่วสีเงินแล้วอาบสีเหลือง กระดาษนี้แต่ก่อนส่งมาจากเมืองจีน เพราะในประเพณีของจีนมีการเผากระดาษเงินกระดาษทองอยู่แล้ว ภายหลังมีทำในเมืองไทยบ้าง แต่ก็ไม่กว้างขวางนัก การสลักกระดาษนี้ไม่นิยมใช้กระดาษที่เรียกว่า **"กระดาษอังกฤษ"** เพราะเนื้อแข็งตอกลายยาก แต่มักจะใช้กระดาษอังกฤษบังคับด้านล่างของกระดาษทองที่สลักลายแล้ว เพื่อให้สีแดงหรือสีน้ำเงิน สีเขียว ช่วยขับสีทองให้งามสดใสยิ่งขึ้น

การทำงานของช่างสลักกระดาษก็คือ ต้องมีแบบลายซึ่งฉลุแล้วเป็นแม่แบบ เมื่อวางแผ่นกระดาษทองซ้อนกันราว ๑๐-๑๒ แผ่นแล้ว จึงวางกระดาษแม่แบบซ้อนบน เจาะรูตรงส่วนที่จะฉลุออก เพื่อตรึงด้วยหมุดที่ทำด้วยกระดาษว่าวที่บิดเป็นเกลียวสอดเข้าไปในรู ติดแป้งเปียกตรงด้านหลังให้แน่น ส่วนด้านหน้านั้นบิดเป็นเกลียวให้เขม็งไว้ หรือจะผูกเป็นปมก็ได้ แล้วจึงลงมือตอกด้วยสิ่ว และตัวตุ๊ดตู่ขนาดต่าง ๆ โดยมีเขียงใหญ่รองรับ และใช้ตะลุมพุกหรือท่อนไม้ตอกสิ่วตามลวดลายของแม่แบบ

ลายที่สลักบนกระดาษนั้น ใช้ผึกประดับบนแผ่นไม้หรือแผ่นผ้าในส่วนที่จะประดับสิ่งก่อสร้างชั่วคราว เช่น พลับพลา หรือพระเมรุ เป็นต้น มักจะเป็นลายติดต่อกัน เช่น ลายขอบ โดยใช้ลายฝักก้ามปูบ้าง ลายดอกจอก หรือลายประจำยามบ้าง ก่อนจะเอาเข้าผึกมักจะรองด้วยกระดาษสีให้เข้าชุดกัน เพื่อให้เกิดความงาม

ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงช่างสลักของอ่อน ที่เรียกว่า **"ของอ่อน"** นั้น ก็เจาะจงตรงที่ใช้เผือก มัน ฟักทอง หรือมะละกอเป็นวัสดุ อันจัดอยู่ในกระบวนการของ **"ช่างเครื่องสด"** นั่นเอง

ช่างสลักของอ่อนจะควบคุมกันเข้าเป็นหมู่เป็นเหล่า อย่างที่เรียกกันว่าเป็น **"ทีม"** นั่นเอง เพราะจะต้องร่วมกันทำด้วยความพร้อมเพรียง เป็นแบบช่วยกันคนละไม้คนละมือ ช่างที่เป็นตัวนายงานหรือแม่งานจะมีแผนของตัวเองอยู่ก่อนแล้ว ส่วนมากจะเป็นงานที่เหมือน ๆ กัน นอกจากจะยักย้ายเปลี่ยนแปลงไปบ้างเป็นครั้งคราว ช่างสลักของอ่อนจะต้องเป็นช่างสลักหยวกไปด้วย เพราะงานสลักหยวกเป็นสาระสำคัญของการทำเมรุ งานสลักของอ่อนเสียอีกที่เป็น

งานตกแต่ง แต่ความกลับไปอยู่ที่งานสลักของอ่อน เพราะเป็นสิ่งประดับให้วิจิตรงดงามยิ่งขึ้น คนที่เป็นแม่งานจะต้องมีความสามารถทุก ๆ ด้าน และเป็นที่เคารพของลูกมือด้วย

การวางแผนของแม่งานนั้น เป็นเรื่องสำคัญไม่น้อย ขั้นแรกทีเดียวนายงานจะต้องรู้ความสามารถของลูกมือที่จะมอบหมายให้ทำงานเสียก่อนว่า เป็นคนมีความสามารถด้านใด ถนัดอะไรต้องรีบทำสิ่งยากเสียก่อน ที่ว่ายากนั้น หมายถึงสิ่งที่แต่ละคนมีความถนัด เช่น บางคนถนัดภาพ บางคนถนัดลาย หรือบางคนถนัดลายแบบเดียวเป็นต้น ถ้าจะทำภาพประกอบก็ต้องดูความถนัดในเรื่องต่าง ๆ อีก เพราะบางคนถนัดเรื่องรามเกียรติ์ เรื่องสามก๊ก เรื่องชาดกตอนใดตอนหนึ่ง เช่น **"ตาแอบ รามเกียรติ์" "ตาแวว สามก๊ก"** หรือ **"ตาผัน เวสสันดร"** เป็นต้น คนเหล่านี้มีเม็ดพรายอยู่ในตัวชนิดที่เรียกว่า **"หาตัวจับยาก"** สำหรับสลักภาพโดยเฉพาะ

พอคัดเลือกได้ตัวคนเหล่านี้แล้ว แม่งานก็จะมอบให้ทำงานที่ถนัด เนื่องจากการสลักของอ่อนเป็นงานที่ระดมทำให้เสร็จในเวลา ๓๐ - ๔๐ ชั่วโมง จะทำแช่อย่างงานอื่นไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องทำกันทั้งวันทั้งคืนไม่ได้หลับนอนกันจนกว่าจะเสร็จ เรื่องเหล้ายาปลาปิ้งเป็นของเลี่ยงไม่ได้ จะต้องมีการเลี้ยงดูกันอย่างเหลือเฟือ นี่แสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของไทยอย่างหนึ่งด้วย

การถ่ายทอดความรู้ความสามารถด้านนี้ ส่วนมากเป็นการถ่ายทอดให้กับทายาทผู้สืบสกุลเช่นเดียวกับการช่างอื่น ๆ จะมีบุคคลจากสกุลอื่นบ้างก็มักจะเป็นคนที่รู้จักคุ้นเคยกันมาช้านาน เพราะจะหาคนสนใจอย่างกว้างขวางไม่ใคร่ได้ นอกจากนั้นแล้วการเป็นช่างสลักของอ่อนก็เกือบจะยึดเอาเป็นอาชีพอย่างถาวรไม่ใคร่ได้อีกด้วย ดังนั้นช่างทางด้านนี้จึงมักจะมีอาชีพอื่นเป็นหลัก เช่นเป็นชาวสวนชาวนา หรือค้าขายสินค้าอย่างอื่นที่ผลิตในครัวเรือนเอง แต่กระนั้นก็ยังมีผู้รักการช่างด้านนี้ ถึงกับรับการถ่ายทอดสืบต่อกันตลอดมาไม่ขาดสาย

การถ่ายทอดวิชานั้น มิได้มีการเล่าเรียนกันเป็นกิจลักษณะ เพราะผู้มีฝีมือจะพาลูกหลานไปด้วยขณะทำงาน เพื่อให้คุ้นเคยกับบรรยากาศของการช่าง และทดลองความอดทนไปด้วย เมื่อเห็นว่าพอจะช่วงใช้ไหว้วานได้บ้างก็จะให้ทดลองแกะดอกง่าย ๆ เช่น ดอกบ๊วย ซึ่งเป็นดอกขนาดเล็ก ทำคราวละมาก ๆ เพื่อใช้แต่งแซมต่าง ๆ ทั่ว ๆ ไป นอกจากดอกบ๊วยขนาดเล็กนั้นแล้วก็อาจให้ช่วยทำใบ ซึ่งทำจากผลมะละกอที่ไม่ปอกเปลือกออก โดยผ่าออกมาเท่าขนาดใบไม้ แล้วเดินเส้นกระดูกใบ จักซอยใบให้คล้ายธรรมชาติจริง ๆ

ทายาทหรือผู้มีความสนใจรักวิชานี้ก็จะขะมักเขม้นจนเห็นได้ชัดเจน แต่บางคนไม่รักจริงก็เบี่ยงเบนไปเสียทางอื่น เพราะขาดความอดทนที่ต้องนั่งหลังขดหลังแข็งอดตาหลับขับตานอนจนกว่าจะเสร็จ สิ่งตอบแทนก็แล้วแต่จะได้ จะกะเกณฑ์สนนราคากันตายตัวไม่ได้ เพราะถ้าเป็นงานของคนคุ้นเคยกันก็อาจจะได้เพียงผ้าขาวม้าใหม่คนละผืนเท่านั้นเอง

การลงมือทำงานของช่างสลักของอ่อน จะต้องจัดวัสดุให้พร้อม หรือเกือบจะเพียงพอเสียก่อน จากนั้นจะเริ่มแยกหน้าที่กันออกไปตามความถนัด ช่างบางกลุ่มมีเพียง 5 คน แต่บางกลุ่มก็ตั้ง ๒๐ - ๓๐ คน แล้วแต่ว่าจะเป็นงานเล็กใหญ่ขนาดไหน หน้าที่แกะดอกไม้จะต้องตกลงกันว่าจะใช้ดอกอะไรเป็นพื้น ดอกที่พวกช่างสามารถแกะเป็นว่าเล่นนั้น มีดอกกุหลาบ ดอกบานชื่น ดอกทานตะวัน ลงมือแกะกันพักเดียวก็ได้เป็นจำนวนร้อย คราวนี้ถ้าต้องการภาพประดับ ก็กะเกณฑ์ให้คนที่มีความสามารถหรือตัวแม่งานเองเป็นผู้ลงมือทำภาพ เรื่องเหล่านี้จะจับเป็นตอน ๆ โดยมากจะเลือกเอาตอนที่คนรู้จักกันแพร่หลาย เช่น สามก๊กตอนอุ้มอาเต๊า รามเกียรติ์ตอนนางลอย เป็นต้น

เมื่อใช้เวลาสลักอยู่จนครบเครื่องประกอบทั้งปวงแล้ว ก็ลงมือประกอบหยวก โดยช่างสลักหยวกจะลงมือในวันประกอบเมรุ เพื่อไม่ให้หยวกเหี่ยวแห้งเสียก่อนจะใช้การ สำหรับการสลักหยวกนั้น ช่างสลักหยวกก็มีเครื่องมือเพียงมีดปลายแหลมเล่มเดียวเท่านั้น การสลักหยวกตามภาษาธรรมดาเรียกว่า **"แทงหยวก"** คือการใช้มีดปลายแหลมฉลุลงไปบนแผ่นหยวกจนทะลุออกไปอีกด้านหนึ่ง แล้วเดินมีดเป็นลวดลายแบบต่าง ๆ เช่น **"ลายฟันปลา" "ลายฟันสาม"** หรือ **"ลายแข้งสิงห์"** ทั้งสามแบบนี้ฉลุครั้งเดียวสามารถใช้ได้ทั้งสองด้าน เมื่อสลักจนเพียงพอกับความต้องการแล้ว จึงประกอบหยวกตามรูปจิตกาธาร โดยตัดเข้ามุมแล้วใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นดอกหนา เสี้ยมปลายแหลมมัดผูกให้ยึดติดกันแน่นหนา

ต่อไปเป็นเรื่องการประดับหยวกด้วยเครื่องสด ซึ่งทำเตรียมไว้เป็นด้าน ๆ ไป หรือจะทำพร้อมกันทุกด้านก็แล้วแต่จะตกลงกัน

ช่างสลักของอ่อนที่เรียกกันโดยมากว่า **"เครื่องสด"** นี้ หมายถึงการแสดงฝีมือสลักและประกอบสิ่งของที่ทำขึ้นในทันทีทันใด และเป็นการแสดงเพียงระยะสั้น เพราะถ้าทิ้งไว้นิ่นนานก็จะเหี่ยวแห้งไปหมดงาม ช่างสลักมีหน้าที่และเรื่องราวโดยสังเขปดังกล่าวมานี้

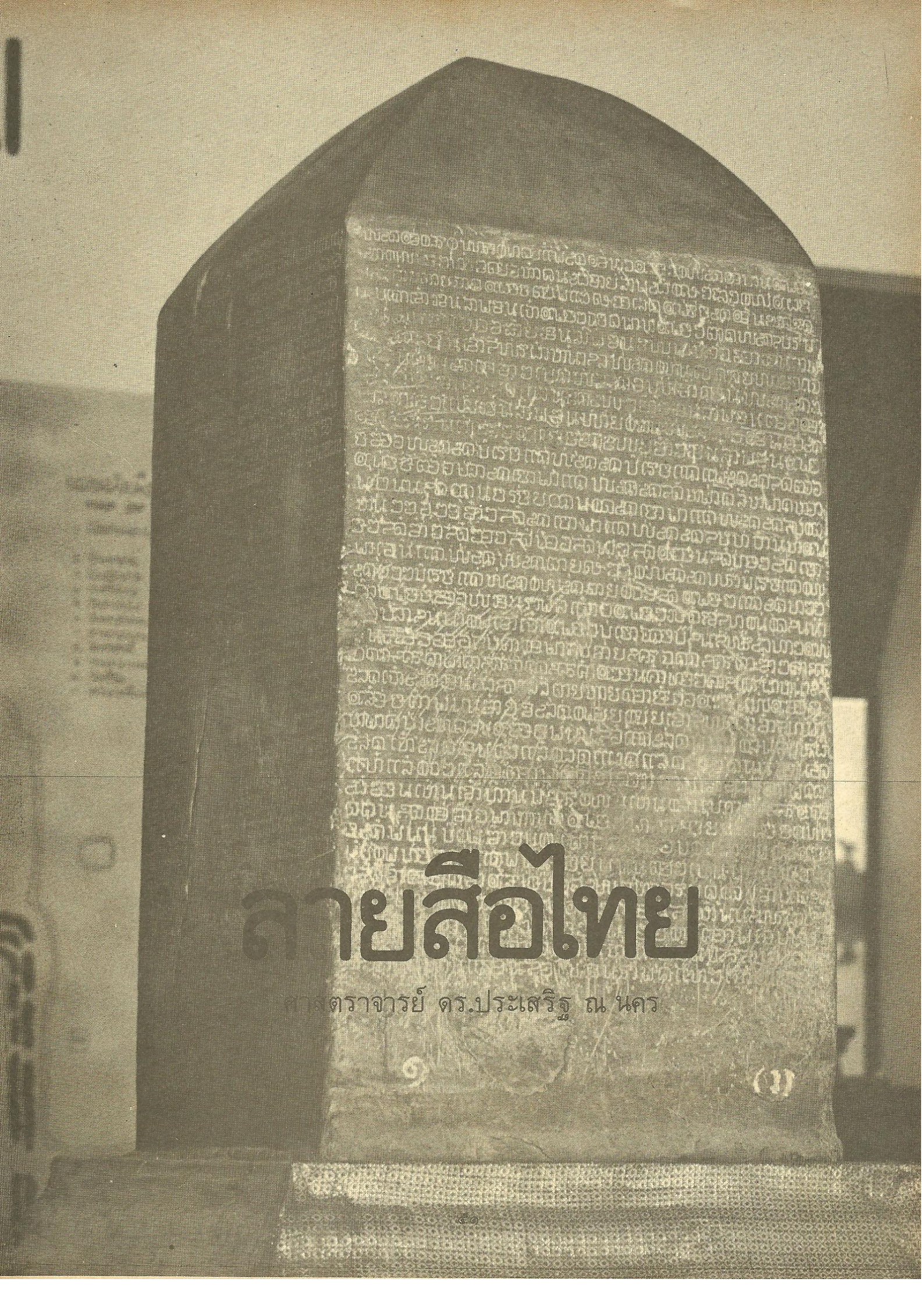

ลายสือไทย

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

กำเนิดลายสือไทย

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ลายสือไทยหรือตัวหนังสือไทยขึ้นเมื่อมหาศักราช ๑๒๐๕ (พุทธศักราช ๑๘๒๖) นับมาถึงพุทธศักราช ๒๕๒๖ ได้ ๗๐๐ ปีพอดี ในระยะเวลาดังกล่าว ชาติไทยได้สะสมความรู้ทั้งทางศิลปะ วัฒนธรรม และวิชาการต่าง ๆ และได้ถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นสืบต่อกันมา โดยอาศัยลายสือไทยของพระองค์ท่านเป็นส่วนใหญ่ ก่อนสมัยสุโขทัย ชาติไทยเคยรุ่งเรืองอยู่ที่ไหน อย่างไร ไม่มีหลักฐานยืนยันให้ทราบแน่ชัด แต่เมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ลายสือไทยขึ้นแล้ว มีศิลาจารึกและพงศาวดารเหลืออยู่เป็นหลักฐานยืนยันว่า ชาติไทยเคยรุ่งเรืองมาอย่างไรบ้างในยุคสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ในโอกาสครบรอบ ๗๐๐ ปีนี้ คนไทยทุกคนจึงควรน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ และพระปรีชาสามารถของพระองค์ท่านโดยพร้อมเพรียงกัน

ศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีข้อความปรากฏว่า *"เมื่อก่อนลายสือไทนี้บ่มี ๑๒๐๕ สก ปีมแม่พ่อขุนรามคำแหง ใคร่ใจในใจแล่ใค่ลายสือไทนี้ ลายสือไทนี้ จิ่งมีเพื่อขุนผู้นั้นนใค่ไว้"* หาแปลว่า ด้วยตนเอง (ไทยขาวยังใช้อยู่) ใคร่ใจในใจ แปลว่า คำนึงในใจ (จากพจนานุกรมไทยอาหม) ข้อความที่อ้างถึงแสดงว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงประดิษฐ์ตัวหนังสือไทยแบบที่จารึกไว้ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๖

ศาสตราจารย์ ยอช เซเดส์ ได้กล่าวไว้ในตำนานอักษรไทย ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ ว่าคำที่ใช้ในจารึกมีคำ นี้ อยู่ต่อคำ **ลายสือ** ทุกแห่ง (สามแห่ง) หมายความว่า หนังสือไทยอย่างนี้ไม่มีอยู่ก่อน มิได้ประสงค์จะทรงแสดงว่า หนังสือของชนชาติไทยพึ่งมีขึ้นต่อเมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๖ เซเดส์ ยังเห็นว่า พวกไทยน้อยซึ่งมาอยู่ทางลำน้ำยม ชั้นแรกเห็นจะใช้อักษรไทยซึ่งได้แบบมาจากมอญ* ต่อมาขอมมีอำนาจปกครองสุโขทัย พวกไทยคงจะศึกษาอักษรขอมหวัดที่ใช้ในทางราชการ แล้วจึงแปลงอักษรเดิมของไทยมาเป็นรูปคล้ายตัวอักษรขอมหวัด ถ้าประสงค์จะสมมติว่าอักษรไทยเดิมเป็นอย่างไร ควรจะถือเอาอักษรอาหม (ใช้ในอัสสัม) กับอักษรไทยน้อย (ใช้ในอีสานและประเทศลาว) นี้เป็นหลัก นายฉ่ำ ทองคำวรรณ ได้เขียนเรื่อง "สันนิษฐานเทียบการเขียนอักษรไทยกับอักษรขอมในสมัยพ่อขุนรามคำแหง" ไว้ และได้สันนิษฐานว่า อักษรพ่อขุนรามคำแหงทุกตัวดัดแปลงมาจากอักษรขอมหวัด

หนังสือจินดามณีเล่ม ๑ ของหอสมุดแห่งชาติเลขที่ ๑๑ เป็นสมุดไทยดำ มีข้อความเหมือนกับจินดามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ ซึ่งนายขจร สุขพานิชได้มาจากกรุงลอนดอน แต่คลาดเคลื่อนน้อยกว่า มีข้อความว่า *"อนึ่งมีในจดหมายแต่ก่อนว่า ศกราช ๖๔๕ มแมศก พญาร่วงเจ้า ได้เมืองศรีสัชนาไลยได้แต่งหนังสือไทย แล จ ได้แต่งรูปก็ดี แต่งแม่อักษรก็ดีมิได้ว่าไวแจ้ง อนึงแม่หนังสือแต่ ก กา กน ฯลฯ ถึงเกอยเมืองขอมก็แต่งมีอยู่แล้ว เหนว่าพญาร่วงเจ้าจะแต่งแต่รูปอักษรไทย"* แท้จริงพ่อขุนรามคำแหงมิได้ทรงแต่งแต่รูปอักษรไทยเท่านั้น แต่ยังได้ทรงเปลี่ยนแปลงอักขรวิธีการเขียนภาษาไทยให้ดีขึ้นกว่าเดิมอีกหลายประการ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปข้างหน้านี้

มีหนังสือไทยเดิมก่อนลายสือไทยหรือไม่

ผู้เขียนเคยบรรยายไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ว่า ถ้า **ลายสือไทยนี้บ่มี** หมายความว่า หนังสือไทยชนิดนี้ไม่มี แต่คงจะมีหนังสือไทยแบบอื่นอยู่ก่อนแล้ว ในจารึกหลักเดียวกันนี้ได้กล่าวถึง **เมืองสุโขทัย** ๑๔ ครั้ง ทุกครั้งใช้คำ **เมืองสุโขทัยนี้** จะตีความว่า มีเมืองสุโขทัยอยู่ก่อนแล้ว แล้วจึงมาตั้งเมืองสุโขทัยขึ้นใหม่กระนั้นหรือ ผู้เขียนเห็นว่า นี้เป็นแต่คำชี้เฉพาะ ถ้าเทียบกับภาษาอังกฤษก็คงจะตรงกับ **the** เท่านั้น มิได้หมายความว่า **this** เพราะฉะนั้นที่ว่า **ลายสือไทยนี้บ่มี** คงมิได้หมายความว่ามีลายสือไทยอื่นอยู่แล้ว แต่ผู้เขียนยอมรับว่าอาจจะมีหนังสือของไทยอาหมเกิดขึ้นทางอัสสัมในเวลาใกล้เคียงกับการก่อกำเนิด

(จากหนังสือ "ลายสือไทย" **โครงการส่งเสริมหนังสือตามแนวพระราชดำริ** จัดพิมพ์เผยแพร่ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ)

** ตำนานอักษรไทย หน้า ๑ หน้า ๖ และหน้า ๑๑*

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ลายสือไทย ขึ้นเมื่อมหาศักราช ๑๒๐๕

ตัวหนังสือในสุโขทัยก็เป็นได้*

ประวัติไทยอาหมปรากฏอยู่ในหนังสือบูราณยี คำว่า ยี อาจจะตรงกับ สือ ในลายสือ หรือรากศัพท์เดียวกับ จื่อ ซึ่งใช้อยู่ในภาคเหนือและภาคอีสาน แปลว่า จดจำ เช่นได้จื่อ จำไว้ บูราณยีบอกประวัติผู้ครองราชย์มาตั้งแต่ยุคที่นิยมแต่งตำนานเป็นเทพนิยายลงมา ศักราชแรกที่กล่าวถึงคือ พ.ศ. ๑๗๓๓ ส่วนไทยเผ่าอื่นเริ่มมีประวัติศาสตร์เป็นหลักเป็นฐานไม่เก่าไปกว่ายุคไทยอาหมหากเก่ากว่านั้นขึ้นไปจะเป็นเรื่องเทพนิยายแบบพงศาวดารเหนือหรือตำนานเก่า ๆ ของเรา ซึ่งเกี่ยวกับปาฏิหาริย์เป็นส่วนมาก ประวัติศาสตร์ไทยทุกเผ่ามาเริ่มจดเป็นหลักเป็นฐานในยุคพ่อขุนรามคำแหงมหาราชนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าตัวหนังสือไทยคงจะเกิดขึ้นต้นยุคสุโขทัยนี้เอง เมื่อมีตัวหนังสือใช้แล้วก็อาจจะจดเรื่องราวย้อนหลังขึ้นไปได้อีกสองสามชั่วคน

อีกประการหนึ่ง ไม่เคยมีผู้พบจารึกภาษาไทยก่อนยุคสุโขทัยขึ้นไปเลย จริงอยู่เป็นไปได้ว่า คนไทยอาจจะมีตัวอักษรอื่นใช้อยู่ก่อนแล้ว แต่เผอิญจารึกหายไปหมด หรืออาจจะเขียนไว้บนไม้ไผ่ หรือสิ่งอื่นที่ผุพังไปได้ง่ายก็เป็นได้ แต่ถ้ามีตัวอักษรอื่นอยู่ก่อนแล้ว ตัวอักษรแบบนั้นก็น่าจะปรากฏขึ้นที่ใดที่หนึ่ง เพราะดินแดนตั้งแต่อัสสัมถึงเวียดนามและจีนตอนใต้ถึงมลายูมีคนไทยอาศัยอยู่ทั่วไป ทำไมจึงไม่ปรากฏตัวอักษรแบบดังกล่าวเลย ไม่ว่าจะจารึกไว้ในรูปลักษณะใด ๆ ทั้งสิ้น

ตัวหนังสือของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแพร่หลายเข้าไปในลานนา ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๖๒ วัดพระยืนว่า พระมหาสุมนเถรนำศาสนาพุทธนิกายรามัญวงศ์ หรือนิกายลังกาวงศ์เก่าเข้าไปในสานนาเมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๒ และได้เขียนจารึกด้วยตัวหนังสือสุโขทัยไว้เมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๔ ต่อมาตัวหนังสือสุโขทัยนี้ได้เปลี่ยนรูปร่าง และอักขรวิธีไปบ้าง กลายเป็นตัวหนังสือฝักขาม และล้านนายังใช้ตัวหนังสือชนิดนี้มาจนถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

เชียงตุงและเมืองที่ใกล้เคียงในพม่ามีศิลาจารึกอักษรฝักขาม ซึ่งดัดแปลงไปจากลายสือของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชอยู่กว่า ๑๐ หลัก เริ่มแต่ศิลาจารึกวัดป่าแดง พ.ศ. ๑๙๙๔ เป็นต้นมา นอกจากนี้ยังมีจารึกที่เจดีย์อานันทะในพุกามเขียนด้วยตัวหนังสือสุโขทัย ประมาณ พ.ศ. ๑๙๑๐-๑๙๔๐ อยู่หลักหนึ่ง

ในประเทศลาวมีจารึกเขียนไว้ที่ผนังถ้ำนางอันใกล้หลวงพระบางด้วยตัวอักษรสุโขทัย ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับตัวหนังสือสมัยพระเจ้าลิไทย (พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๑๑)

* *หนังสือรวมการบรรยายเรื่องตัวอักษรไทย หน้า ๕๕*

ไทยขาว ไทยดำ ไทยแดง เจ้าไทยในตังเกี๋ย ผู้ไทยในญวนและลาวปัจจุบันนี้ยังใช้ตัวอักษรที่กลายไปจากลายสือของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ถ้าคนไทยมีตัวอักษรไทยเดิมอยู่แล้ว ก็คงจะไม่ยอมรับลายสือไทยเข้าไปใช้จนแพร่หลายกว้างขวางไปในหลายประเทศดังกล่าวมาแล้ว เพราะการเปลี่ยนแปลงให้ผิดไปจากของที่เคยชินแล้วทำได้ยากมาก เป็นต้นว่า เราเคยเขียนคำว่า "น้ำ" บัดนี้ออกเสียงเป็น "**น้าม**" แต่ก็มิได้เปลี่ยนวิธีเขียนให้ตรงกับเสียง

ผู้เขียนเห็นว่า ในชั้นแรกเมื่อคนไทยมิได้เป็นชนชั้นปกครอง ก็จำเป็นจะต้องเรียนตัวหนังสือที่ทางราชการบ้านเมืองใช้อยู่ เพื่ออ่านประกาศของทางราชการให้เข้าใจ ถ้าจะประดิษฐ์ตัวหนังสือขึ้นใช้เอง จะไปบังคับใครให้มาเรียนหนังสือดังกล่าว เมื่อใดคนไทยได้เป็นชนชั้นปกครองขึ้น ก็น่าจะดัดแปลงตัวหนังสือที่ใช้กันอยู่ในถิ่นนั้นมาเป็นตัวหนังสือของไทย เช่น คนไทยในเมืองจีนคงดัดแปลงตัวหนังสือจีนมาใช้ คนไทยในล้านนาคงจะดัดแปลงตัวหนังสือมอญซึ่งนิยมใช้กันในถิ่นนี้มาก่อน ส่วนพ่อขุนรามคำแหงมหาราชก็น่าจะดัดแปลงตัวหนังสือขอมซึ่งนิยมใช้กันอยู่แถวลุ่มน้ำเจ้าพระยามาแต่เดิม หากมีตัวอักษรไทยเดิมอยู่แล้ว พ่อขุนรามคำแหงมหาราชคงจะทรงใช้ตัวอักษรไทยเดิม หรือทรงดัดแปลงจากนั้นบ้างเล็กน้อยแทนที่จะดัดแปลงจากอักษรขอมเป็นส่วนใหญ่ แท้จริงนั้นมีเค้าเงื่อนอยู่ในพงศาวดารเหนือว่าพ่อขุนรามฯ ได้ทรงอาศัยนักปราชญ์ราชบัณฑิตย์ที่เชี่ยวชาญตัวหนังสือชาติต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงไทย ยกเว้นแต่จีน เพราะจีนใช้หลักการเขียนหนังสือเป็นรูปภาพผิดกับหลักการเขียนเป็นรูปพยัญชนะและสระแบบของไทย รูปอักษรของพ่อขุนรามคำแหงคล้ายตัวหนังสือลังกา บังคลาเทศ ขอม และเทวนาครี ฯลฯ เป็นต้นว่า ตัว **จ ฉ** หันหน้าไปคนละทางกับอักษรขอม แต่หันไปทางเดียวกับตัวอักษรลังกาที่มีใช้อยู่ก่อนแล้ว

สมัยพ่อขุนรามคำแหงยังไม่มีไม้หันอากาศ แต่ใช้พยัญชนะตัวเดียวกันหรือวรรคเดียวกันเขียนติดกัน เช่น **อนน** แทน **อัน** และ **อฏฐ** แทน **อัฏฐ**

พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์ลายสือไทยขึ้น โดยมิได้ทรงทราบว่ามีตัวหนังสือไทยเดิมอยู่ก่อน ข้อพิสูจน์ข้อหนึ่งคือไทยอาหมและไทยคำที่ (ขำตี้) ออกเสียงคำ **อัน** คล้ายกับคำ **อาน** แต่เสียงสระสั้นกว่า และออกเสียงคำ อัก-อาก อัง-อาง อัด-อาด อับ-อาบ เหมือนกับตัวหนังสือของเราโดยออกเสียงคำต้นสั้นกว่าคำหลังในคู่เดียวกัน แต่ออกเสียง **อัว** ว่า **เอา** เพราะถือหลักการที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า **อัว** คือ **อาว** ที่เสียงสระสั้นลง พ่อขุนรามคำแหงทรงใช้ **อวว** (คือ **อัว**) เป็นสระ **อัว** แทนที่จะเป็นสระ **เอา** หากคนไทยเคยอ่าน**อัว**เป็น **เอา** ซึ่งถูกตามหลักภาษาศาสตร์มาแต่เดิมแล้ว คงยากที่จะเปลี่ยนแก้ให้อ่านเป็น **อัว** ซึ่งขัดกับความเคยชิน ฉะนั้นจึงน่าเชื่อว่า พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์ตัวหนังสือไทยขึ้นโดยมิได้ทรงทราบว่ามีตัวหนังสือไทยเดิมอยู่ก่อนแล้ว

พ่อขุนมังรายมหาราช (เป็นพระนามที่ถูกต้องของพระยาเม็งราย) คงจะได้ดัดแปลงตัวอักษรมอญมาใช้เขียนหนังสือไทยในเวลาใกล้เคียงกัน ดังตัวอย่างตัวอักษรในจารึกลานทองสุโขทัย พ.ศ. ๑๙๑๙

ส่วนไทยอาหมคงสร้างตัวหนังสือขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกับตัวหนังสือสุโขทัย ทั้งนี้เพราะคนไทยเพิ่งจะสร้างอาณาจักรเป็นปึกแผ่นกว้างขวางออกไปในระยะนั้น อย่างไรก็ดี นักอ่านศิลาจารึกหลายท่านเชื่อว่า รูปตัวอักษรของไทยอาหมชี้ให้เห็นว่า อักษรไทยอาหมพึ่งเกิดใหม่หลังอักษรพ่อขุนรามคำแหงเป็นระยะเวลานานทีเดียว

คุณวิเศษของลายสือไทย

๑. ลายสือไทยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชมีลักษณะพิเศษกว่าตัวอักษรของชาติอื่นซึ่งเป็นลูกศิษย์ของชาวอินเดีย กล่าวคือ ชาติอื่นขอยืมตัวหนังสือของอินเดียมาใช้โดยมิได้ประดิษฐ์พยัญชนะ และสระเพิ่มขึ้นให้พอกับเสียงพูดของคนในชาติ ยกตัวอย่างเช่น เขมรโบราณ เขียน **เบก** อ่านออกเสียงเป็น **เบก แบก** หรือ **เบิก** ก็ได้ ไทยใหญ่เขียน **ปืน** อ่านออกเสียงเป็น **ปืน เปน** หรือ **แปน** ก็ได้ เวลาอ่านจะต้องดูความหมายของประโยคก่อน จึงจะอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ตัวพยัญชนะ สระ อีกทั้งวรรณยุกต์ขึ้น เป็นต้นว่าได้เพิ่ม ฆ ค ซ ฎ ด บ ฝ ฟ อ สระอือ อือ แอ เอือ ฯลฯ ไม้เอก ไม้โท (ในรูปกากะบาท) จนทำให้สามารถเขียนคำไทยได้ทุกคำ

๒. อักขรวิธีที่ใช้ สามารถเขียนตาก-ลม แยกออกไปจากตา-กลม ทำให้อ่านข้อความได้ถูกต้องไม่กำกวม กล่าวคือ ถ้าเป็นอักษรควบกล้ำให้เขียนติดกัน ส่วนตัวสะกดให้เขียนแยกห่างออกไป เช่น ตา-กลมเขียนเป็น ตา กล ม ส่วน ตาก-ลมเขียนเป็น ตา ก ล ม

๓. ตัวหนังสือแบบพ่อขุนรามฯ ยังมีลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ นำสระมาเรียงอยู่ระดับเดียวกับพยัญชนะแบบเดียว

กับตัวหนังสือของชาติตะวันตกทั้งหลาย น่าเสียดายที่สระเหล่านั้นถูกดึงกลับไปไว้ข้างบนตัวพยัญชนะบ้าง ข้างล่างบ้างในสมัยต่อมา ทั้งนี้เพราะคนไทยเคยชินกับวิธีเขียนข้างบนข้างล่างตามแบบขอมและอินเดีย ซึ่งเป็นต้นตำหรับดั้งเดิม ถ้ายังคงเขียนสระแบบพ่อขุนรามฯ อยู่ เราจะประหยัดเงินค่ากระดาษลงได้หนึ่งในสามทีเดียว เพราะทุกวันนี้จะต้องทิ้งช่องว่างระหว่างบรรทัดไว้ เพื่อเขียนส่วนล่างของ ฏ ฐ สระ อุ อู วรรณยุกต์และสระอือ รวมเป็นช่องว่างที่ต้องเตรียมไว้สี่ส่วนให้เขียนได้ไม่ซ้อนกัน ยิ่งมาถึงยุคคอมพิวเตอร์ การเก็บข้อมูล และการค้นหาข้อมูลจะประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายได้มหาศาล แต่ตัวอักษรไทยในปัจจุบันบรรทัดเดียว คอมพิวเตอร์จะต้องกวาดผ่านตลอดบรรทัดไปถึง ๔ ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรกกวาดพวกวรรณยุกต์ ครั้งที่สองกวาดพวกสระบน เช่น สระอี อื ครั้งที่สามกวาดพวกพยัญชนะและครั้งที่สี่กวาดพวกสระล่าง คือ สระอุ อู จึงทำให้เสียเวลาเป็นสี่เท่าของตัวอักษรของอังกฤษ ซึ่งเครื่องคอมพิวเตอร์จะกวาดเพียงบรรทัดละครั้งเดียว ถ้าใช้อักขรวิธีแบบของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เครื่องคอมพิวเตอร์จะกวาดเพียงบรรทัดละสองครั้ง ลดเวลาและค่าใช้จ่ายลงได้กว่าครึ่ง ถ้ายิ่งดัดแปลงให้วรรณยุกต์ไปอยู่บรรทัดเดียวกับพยัญชนะเสียด้วย ก็จะลดค่าใช้จ่ายลงได้กว่าสี่เท่า

๔. ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งของตัวหนังสือพ่อขุนรามคำแหงมหาราช คือ พยัญชนะทุกตัวเขียนเรียงอยู่บรรทัดเดียวกัน ไม่มีตัวพยัญชนะซ้อนกันเหมือนตัวหนังสือของเขมร มอญ พม่า และไทยใหญ่ เช่น เขียน อฏฐ แทนที่จะเป็น อฏฐ เซเดส์ได้กล่าวไว้ว่า การที่พระองค์ได้ทรงแก้ไขตัวอักษรของชาวสุโขทัยให้เรียงเป็นแนวเดียวกันได้นั้นเป็นการสำคัญยิ่ง แลควรที่ชาวสยามในปัจจุบันนี้ จะรู้สึกพระคุณ และมีความเคารพนับถือที่พระองค์ได้ทรงจัดแบบอักษรไทยให้สะดวกขึ้นข้อนี้ให้มาก อนึ่ง ในสยามประเทศทุกวันนี้ การคิดแบบเครื่องพิมพ์ดีดและการพิมพ์หนังสือได้เจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ยิ่งในวิชาความรู้แลทางราชการนับว่าเพราะ พ่อขุนรามคำแหง ได้ทรงพระราชดำริเปลี่ยนรูปอักษรขอมแลเรียงพยัญชนะเป็นแนวเดียวกันให้สะดวกไว้ ส่วนบรรดาประเทศที่ยังใช้วิธีซ้อนตัวพยัญชนะ เช่น ประเทศเขมรและประเทศลาว การพิมพ์หนังสือของประเทศเหล่านั้นเป็นการยาก ไม่สู้จำเริญ แลยังไม่มีผู้ใดในชาตินั้น ๆ ได้คิดจะออกแบบพิมพ์ดีดสำหรับตัวอักษรของตน ๆ เลย (พ.ศ. ๒๔๖๘)

๕. ตัวอักษรทุกตัวสูงเท่ากัน หางของ **ศ ส** ก็ขีดออกไปข้าง ๆ แทนที่จะสูงขึ้นไปกว่าอักษรตัวอื่น ๆ หางของ **ป** และ **ฝ** สูงกว่าอักษรตัวอื่น ๆ เพียงนิดเดียว สระทุกตัวสูงเท่ากับพยัญชนะรวมทั้งสระ **โอ ใอ** และ **ไอ** ตัวอักษรแบบนี้เมื่อตีพิมพ์หางตัว **ป** และสระข้างล่าง ข้างบนจะไม่หักหายไปอย่างในปัจจุบัน ไม่ต้องคอยตรวจซ่อมกันอยู่ตลอดเวลา

๖. พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์รูปแบบตัวอักษรไทยให้เขียนได้ง่ายและรวดเร็ว พยัญชนะแต่ละตัวต่อเป็นเส้นเดียวตลอด ในขณะที่ตัวหนังสือขอมต้องเขียนสองหรือสามเส้นต่อพยัญชนะตัวหนึ่ง

๗. ประการสุดท้าย พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์รูปวรรณยุกต์ขึ้น ทำให้สามารถอ่านความหมายของคำได้ถูกต้องโดยไม่ต้องดูข้อความประกอบทั้งประโยค สมมติว่าเราเข้าใจภาษาไทยใหญ่เป็นอย่างดี แต่ถ้าจะอ่านภาษาไทยใหญ่เขาเขียน ปืน คำเดียวอาจจะอ่านเป็น ปืน ปื่น ปื้น ปื๊น ปื๋น เปน เป่น เป้น เป๊น แปน แป่น แป้น แป๊น และ แป๋น รวมเป็น ๑๕ คำ ถ้าไม่อ่านข้อความประกอบจะไม่ทราบว่าคำที่ถูกต้องเป็นคำใดกันแน่ แต่ตัวหนังสือของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช อ่านได้เป็นปืน แต่อย่างเดียว

ปัจจุบันนี้ คนไทยได้เลิกใช้อักขรวิธีของพ่อขุนรามฯ ไปบางส่วน ทำให้ข้อความที่เขียนกำกวมขึ้น กล่าวคือ ข้อความว่าตากลม อาจอ่านว่า ตา-กลม หรือ ตาก-ลม ก็ได้ แต่อักขรวิธีแบบใหม่ก็ให้ประโยชน์ด้านประหยัดและด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยเพิ่มขึ้น ส่วนการที่นำเอาสระขึ้นไปไว้ข้างบนและข้างล่างของพยัญชนะตามความเคยชินนั้นทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัวดังกล่าวมาแล้วในข้อที่ ๓ โดยมิได้ประโยชน์อื่นตอบแทนเลย จึงน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

อักขรวิธีลายสือไทย

๑. พยัญชนะต้นและสระเขียนเชื่อมติดกัน เช่น กา

๒. ตัวสะกดเขียนแยกออกไป เช่น การ เขียนเป็น กา ร

๓. อักษรควบเขียนเชื่อมติดกัน เช่น กราน เขียนเป็น กรา น

๔. อักษรนำเขียนเชื่อมกับอักษรตาม เช่น แหนง เขียนเป็น แห น ง

๕. ไม้หันอากาศยังไม่มีใช้ กำหนดให้ใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน หรือพยัญชนะวรรคเดียวกัน เขียนเชื่อมกันสองตัวแทน เช่น อัน เขียนเป็น อ นน และ อัง เขียนเป็น อ งง

๖. สระ **ออ** และ สระ **อือ** ไม่ต้องมี

อ เดียง เช่นเขียน พ่ชี่ แทน พ่อชื่อ

๗. สระ อิ อี อือ อุ อู นำมาเขียนข้างหน้าติดกับ พยัญชนะต้นเป็น ◌ป น แทน ปีน

๘. สระเอือ ประกอบด้วย สระเอือ สระเอ พยัญชนะต้น ตัว อ เรียงกันไป โดยตัวอักษรแต่ละตัวเชื่อมกับตัวที่อยู่ถัดไปข้างหลังตามลำดับ เช่น เมือง เขียนเป็นึเมอ ง และ เมือ เขียนเป็น◌ึเมอ อ มี อ มาเดียงแทนตัว ง สะกด

๙. นฤคหิต ใช้แทนตัว ม สะกด เช่น ชำ แทน ชม แต่รูปเป็นครึ่งวงกลมแทนที่จะเป็นวงกลมทั้งวง

๑๐. สระเอีย ประกอบด้วย สระอี พยัญชนะต้น ตัว ย เรียงกันไป โดยแต่ละตัวเชื่อมกับตัวที่อยู่ถัดไปข้างหลังตามลำดับ และมีตัว ย เดียงอีกตัวหนึ่งแต่วางไว้ห่างออกไป เช่น เมีย เขียนเป็น◌ึมย ย

เมื่อมีตัวสะกด เช่น เวียง เขียนเป็น วย ง โดยตัดสระอี และเอาตัวสะกดไปแทนตัว ย เดียง ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะออกเสียงวะยงเร็ว ๆ ก็ฟังคล้ายเวียงอยู่แล้ว

๑๑. สระลอยมีเพียงตัวเดียว คือ สระอี แต่ในศิลาจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ มีสระลอยสองตัวคือสระอี และสระอือ

ตัวพยัญชนะไทยซึ่งมีอยู่ทั้งหมด ๔๔ ตัว นั้นปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๑ เพียง ๓๙ ตัว ขาด ฌ ฑ ฒ พ และ ฮ แต่เชื่อได้ว่า ๔ ตัวแรกคงจะมีใช้อยู่แล้ว เพราะ ฌ ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๒ ซึ่งสร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๙๑๒ ส่วน ฑ ฒ และ พ ปรากฏในยุคอยุธยา แต่ ฮ ไม่ปรากฏในจารึกสมัยสุโขทัยและอยุธยาเลย แม้ตัวหนังสือที่ลาลูแบร์รวบรวมไว้สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ก็ไม่มีตัว ฮ ฉะนั้น ฮ จึงน่าจะเกิดขึ้นใหม่ในยุคปลายอยุธยา ยุคธนบุรีหรือยุครัตนโกสินทร์นี่เอง นายฉ่ำ ทองคำวรรณ เคยรายงานไว้ว่ามีตัว ฮ ในจารึกลานทองสุโขทัย พ.ศ. ๑๙๑๙ คือ ข้อความว่า เหนือฮั่น แต่ผู้เขียนพยายามสอบหาจารึกอยู่สิบกว่าปีเพื่อสอบดูใหม่ เพราะจารึกสุโขทัยหลักอื่นใช้ หั้น หลายแห่ง แต่ไม่เคยใช้ ฮั่น เลย ข้อความน่าจะเป็น เหนืออั้น มากกว่า ในที่สุดเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรได้ช่วยกันสอบทานแล้ว ที่ถูกเป็น เหนืออั้น

อักษรสมัยพระเจ้าลิไทย

รูปของอักษรสมัยพระเจ้าลิไทย เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยพ่อขุนรามคำแหงบ้างเล็กน้อย แต่อักขรวิธีเปลี่ยนไปมาก

เนื่องจากชาวสุโขทัยเคยอ่านและเขียนหนังสือขอมมาก่อนลายสือไทย และเคยชินกับอักขรวิธีแบบวางรูปสระบางตัวไว้ข้างบนและบางตัวไว้ข้างล่างพยัญชนะ เมื่อมาถึงรัชกาลพระเจ้าลิไทย ชาวสุโขทัยจึงกลับไปใช้วิธีเดิมตามความเคยชิน ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๙๐๐ ยิ่งกว่านั้น ยังได้เริ่มใช้ไม้หันอากาศในศิลาจารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ ในขณะที่ศิลาจารึกหลักที่ ๘ ด้านที่ ๑ และ ๒ พ.ศ. ๑๙๐๒ ยังไม่ใช้ไม้หันอากาศ สรุปได้ว่าพระเจ้าลิไทยทรงใช้ไม้หันอากาศในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๐๒ ถึง ๑๙๐๔ โดยวางไว้ข้างบนตัวสะกด เริ่มจากแม่กงก่อน ส่วนแม่กก กน ฯลฯ คงใช้พยัญชนะสองตัวแบบลายสือไทยของพ่อขุนรามคำแหงอยู่ ต่อมาจึงใช้ไม้หันอากาศกับตัวสะกดแม่อื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้สันนิษฐานได้ว่าไม้หันอากาศเป็นเลขสองรูปหนึ่งเขียนไว้บนตัวสะกดให้เข้าใจว่าเหมือนกับเขียนตัวสะกดสองครั้ง ในตัวอักษรไทยยวน ไม้หันอากาศและไม้โทใช้รูปเดียวกัน ระหว่างพยัญชนะต้น สระ และตัวสะกดเว้นช่องไฟเท่า ๆ กันและอักษรควบก็เขียนแยกจากกัน

อักษรสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

อักษรไทยได้วิวัฒนาการต่อมาจนถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ตัวอักษรไทยสมัยนั้นมีรูปร่างคล้ายกับตัวอักษรไทยปัจจุบันมาก เข้าใจว่าเมื่อมีผู้แต่งหนังสือจินดามณีขึ้นเป็นหนังสือแบบเรียนในสมัยนั้น ทำให้หนังสือแพร่หลายไปสู่ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป หนังสือแบบเรียนช่วยให้รูปแบบของตัวหนังสือคงตัวอยู่ รูปตัวอักษรจึงเปลี่ยนแปลงต่อไปอีกน้อยมาก

อักษรอริยกะของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๙๐ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประดิษฐ์อักษรอริยกะขึ้นเพื่อใช้เขียนพระไตรปิฎก โดยอาศัยหลักการเขียนแบบตัวหนังสือของชาวยุโรป พระองค์ทรงนำสระมาอยู่บรรทัดเดียวกับพยัญชนะและเขียนสระทุกตัวไว้หลังพยัญชนะ เมื่อขึ้นต้นประโยคใช้อักษรตัวใหญ่นำแบบภาษาอังกฤษ แต่ตัวหนังสืออริยกะมิได้แพร่หลายไปถึงหมู่ประชาชน ซึ่งยังคงเขียนภาษาไทยตามหลักอักขรวิธีเดิม

การปฏิรูปตัวอักษรในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริปฏิรูปตัวอักษรไทย โดยประดิษฐ์สระใหม่เป็นรูปสระลอยไว้เขียนข้างหลัง และอยู่บนบรรทัดเดียวกันกับพยัญชนะตามแบบตัวหนังสือของชาวยุโรป แต่ประชาชนชาวไทยก็ไม่นิยมและคงเขียนตัวหนังสือแบบเดิมตามความเคยชินต่อไป

การปฏิรูปอักขรวิธีสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ปฏิรูปวิธีเขียนตัวหนังสือไทยให้ง่ายเข้า โดยตัดพยัญชนะที่เสียงซ้ำกันออกเสียบ้าง เช่น **ศ ษ** และ **ส** ให้ใช้ **ส** เพียงตัวเดียว เช่นเขียนว่า สมเด็ด. สังคนายกซงสึกสาในพระนคอน แทนที่จะเขียนว่าสมเด็จสังฆนายกทรงศึกษาในพระนครอย่างเดิม แต่ประชาชนไม่นิยม จึงต้องเลิกไป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘

ตัวอักษรไทยในลานนา อีสานและประเทศใกล้เคียง

ตัวอักษรที่ใช้บันทึกภาษาไทยในลานนามีอยู่ ๒ ชนิด คือ

๑. ตัวฝักขาม เป็นตัวอักษรที่มีรูปลักษณะยาวซึ่งกลายมาจากตัวอักษรของพ่อขุนรามคำแหง

๒. ตัวหนังสือพื้นเมือง มีลักษณะกลม และกลายมาจากตัวหนังสือมอญ

อักษรตัวฝักขาม มีรูปลักษณะใกล้เคียงกับตัวหนังสือไทยน้อยของอีสานและของประเทศลาว ต่อมาประเทศลาวเปลี่ยนชื่อจากตัวอักษรไทยน้อยไปเรียกว่า "อักษรลาว" แทน

พระมหาสุมนเถรนำอักษรสุโขทัยเข้าไปสู่ลานนาพร้อมกับศาสนาพุทธนิกายลังกาวงศ์เก่าเมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๒ ดังปรากฏหลักฐานในจารึกหลักที่ ๙ (วัดป่าแดง) และจารึกหลักที่ ๖๒ (วัดพระยืน จังหวัดลำพูน) ตำนานมูลศาสนาได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่าในระยะเดียวกันนี้ เจ้าสุวรรณคิรีนำศาสนาไปเมืองชะวา (หลวงพระบาง) เจ้าเวสภูไปเมืองน่าน อีกสี่องค์อยู่ที่เมืองกลาง คือ สองแคว (พิษณุโลก) แสดงว่าพระเจ้าลิไทยเป็นองค์ศาสนูปถัมภก จนเป็นที่ยอมรับว่าพิษณุโลกซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรสุโขทัยในขณะนั้นเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธในแถบนี้ ศาสนานิกายลังกาวงศ์เก่าได้แพร่หลายเข้าไปในแว่นแคว้นใกล้เคียงในยุคนี้ ดังปรากฏว่าตัวหนังสือฝักขามในลานนา ตัวหนังสือไทยน้อยในอีสานและลาว รวมทั้งตัวหนังสือแบบเดียวกันในปักษ์ใต้ มีรูปร่างคล้ายตัวอักษรสมัยพระเจ้าลิไทย แทนที่จะใกล้ไปข้างตัวอักษรพ่อขุนรามคำแหง การแผ่ศาสนาเข้าไปมีผลยั่งยืนนานกว่าการแผ่อำนาจเข้าไปด้วยกำลังรบ ทั้งนี้เพราะในสมัยโบราณวัดทำหน้าที่เป็นโรงเรียนด้วย

ตัวหนังสือพื้นเมือง มีรูปลักษณะใกล้เคียงกับตัวหนังสือธรรมของอีสานและประเทศลาว ตัวหนังสือไทยวน ไทยลื้อ ไทยเขิน และตัวหนังสือธรรม คล้ายคลึงกันจนสามารถอ่านกันได้โดยสะดวกไม่ว่าจะเขียนโดยไทยใน เชียงรุ้ง เชียงตุง เวียงจันท์ เชียงใหม่ หรือ อุบล

หลักฐานจากจารึก ศิลาจารึกภาษาไทยในลานนาจารึกด้วยตัวฝักขามมาตั้งแต่หลักแรก คือจารึกวัดพระยืน พ.ศ. ๑๙๑๔ หลักที่สองอยู่ที่พระสุวรรณมหาวิหาร เชียงราย พ.ศ. ๑๙๕๔ ในเชียงใหม่คงใช้ตัวฝักขามจารศิลาจารึกมาจนถึง พ.ศ. ๒๑๒๔ เป็นอย่างน้อย แต่ที่เชียงรายและพะเยาได้เริ่มใช้อักษรพื้นเมืองแซกเข้าไปในศิลาจารึกตัวฝักขามใกล้ ๆ กับ พ.ศ. ๒๐๓๐ โดยในชั้นแรกมีตัวอักษรพื้นเมืองเพียงห้าหกตัวแล้วค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกลายเป็นจารึกด้วยตัวหนังสือพื้นเมืองไปในที่สุด จารึกหลักที่ ๗๔ (วัดช้างค้ำ เมืองน่าน) พ.ศ. ๒๐๙๑ ใช้อักษรตัวพื้นเมือง

นายฮันส์เพนธ์รายงานว่าจากหลักฐานจารึกที่ฐานพระพุทธรูปที่เชียงใหม่ ตัวหนังสือธรรมปรากฏครั้งแรก พ.ศ. ๒๐๐๘ ต่อมามีตัวฝักขามเข้าไปแซกเพิ่มมากขึ้นทุกทีจนกลายเป็นหนังสือฝักขามไปในที่สุด

เนื่องจากลานนาตกไปเป็นของพม่าตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๐๑ และแม้จะมารวมอยู่กับไทยบ้างบางคราว แต่ตลอดระยะเวลาประมาณ ๒๐๐ ปี ลานนาคงตกอยู่ในความครอบครองของพม่าเป็นส่วนใหญ่ ตัวหนังสือพื้นเมืองกับหนังสือพม่าคล้ายคลึงกันมาก ลานนาจึงใช้ตัวหนังสือพื้นเมืองเรื่อยมา แม้สมัยเจ้ากาวิละจะได้พยายามนำหนังสือฝักขามมาจารจารึกอีก แต่ประชาชนก็ไม่นิยม คงใช้ตัวหนังสือพื้นเมืองมาจนกระทั่ง ส.ธรรมภักดี พิมพ์คัมภีร์พระธรรมและชาดกลงในใบลานเป็นตัวหนังสือภาคกลาง ซึ่งอ่านได้สะดวกกว่าตัวหนังสือพื้นเมืองมาก และอาจมีการบังคับไม่ให้สอนหนังสือพื้นเมืองไป

ข้อสันนิษฐาน ศาสนาพุทธนิกายลังกาวงศ์ใหม่เข้ามาสู่เชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. ๑๙๗๓ พวกใหม่นี้กล่าวหาว่าพวกเก่าเป็นพระที่ไม่ถูกต้องจึงเกิดเรื่องทะเลาะกัน พระเจ้าสามฝั่งแกนแห่งเชียงใหม่เข้าข้างพระภิกษุลังกาวงศ์เก่า จึงไล่พวกลังกาวงศ์ใหม่ออกจากเชียงใหม่ ไปตั้งรากฐานอยู่ที่เชียงรายและเชียงตุง ต่อมาพระเจ้าติโลกราชขึ้นสวยราชย์เมื่อ พ.ศ. ๑๙๘๔ และทรงสนับสนุนนิกายลังกาวงศ์ใหม่จนได้สังคายนาศาสนาครั้งแรกในประเทศไทย ที่วัดเจดีย์เจ็ดยอด เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๐ เนื่องจากความเชื่อถือว่า พระภิกษุลังกาวงศ์เก่าไม่ควรนับว่าเป็นพระภิกษุ เพราะอุปสมบทโดยมีพระภิกษุเพียง ๔ องค์ ไม่ครบองค์คณะมาแต่ครั้งพระ

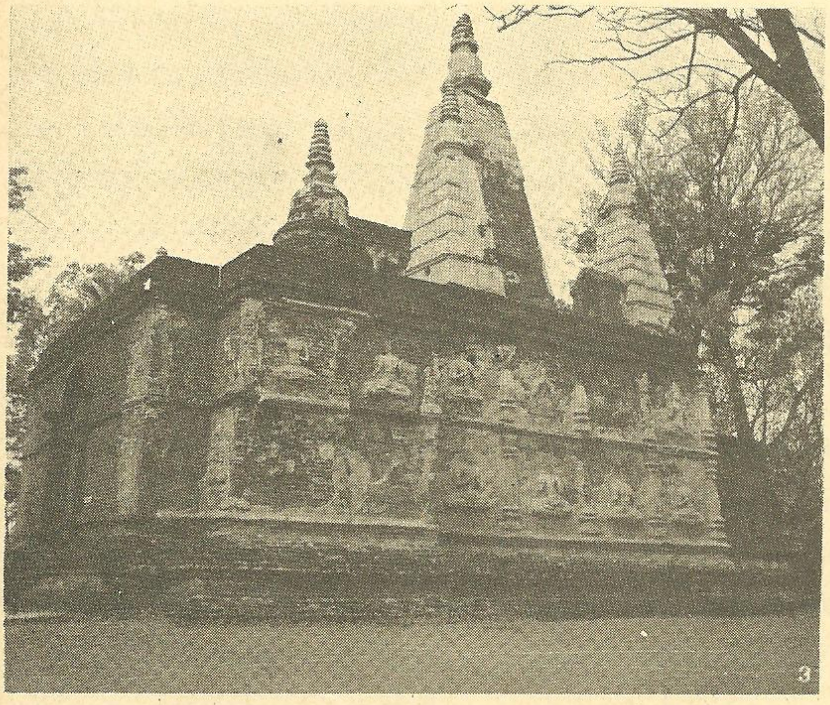

เจดีย์วัดเจ็ดยอด จังหวัดเชียงใหม่

มหาสุมนเถระ การผูกสีมาวัดก็ไม่สมบูรณ์ การกัลปนาของให้วัดก็ย่อมไม่เป็นผล ต้องถวายของและที่ดินให้วัดกันใหม่หมด สันนิษฐานได้ว่า พระเจ้าติโลกราชคงจะถอนสีมาวัดทุกวัดในเชียงใหม่และจังหวัดอื่น ๆ ในลานนา แล้วผูกสีมาทำกัลปนากันใหม่หมด จารึกเดิมก็คงถูกรื้อถอนหมด ที่เชียงใหม่จึงมีจารึกภาษาไทยเริ่มแต่สมัยพระเจ้าติโลกราชมาเท่านั้น

พวกลังกาวงศ์ใหม่คงจะริเริ่มจารึกที่ฐานพระเป็นตัวพื้นเมืองขึ้นเป็นครั้งแรก ต่อมาเมื่อสิ้นสมัยพระเจ้าติโลกราชแล้ว พระเจ้าแผ่นดินเชียงใหม่องค์ต่อมายอมให้ราษฎรถือนิกายใดก็ได้ตามชอบใจ ปรากฏในชินกาลมาลีปกรณ์ว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๐๕๘ พระเมืองแก้วเป็นประธานบวชพระภิกษุในนิกายลังกาวงศ์เก่าถึง ๑,๐๑๑ รูป แต่บวชในนิกายลังกาวงศ์ใหม่เพียง ๑๐๘ รูป แสดงว่าประชาชนนิยมนิกายลังกาวงศ์เก่าซึ่งไม่เคร่งครัดเท่านิกายลังกาวงศ์ใหม่ ฉะนั้นจารึกที่ฐานพระต่อมาจึงเปลี่ยนมาใช้อักษรฝักขามตามความนิยมของนิกายลังกาวงศ์เก่า

การที่อีสานและประเทศลาวใช้ตัวหนังสือธรรมสำหรับจารชาดก และคัมภีร์ทางศาสนา และใช้ตัวหนังสือไทยน้อยจารเรื่องทางโลกนั้น ก็ตรงกับคตินิยมทางเชียงใหม่ ทั้งนี้ตามคำบอกเล่าของท่านมหาหมื่นผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์แห่งเชียงใหม่

หนังสือพื้นเมืองหรือตัวธรรมนี้กลายมาจากหนังสือมอญที่ใช้อยู่ในลำพูน ดังปรากฏในศิลาจารึกภาษามอญประมาณ พ.ศ. ๑๖๐๐ ถึง ๑๘๐๐ ปัญหามีอยู่แต่เพียงว่า

๑. ในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๑๒ ถึง พ.ศ. ๒๐๐๐ เศษนั้น จารึกในลานนาใช้อักษรฝักขามอย่างเดียว และเลิกใช้ตัวพื้นเมืองไปเลย แล้วกลับมาฟื้นฟูใช้ตัวพื้นเมืองเมื่อนิกายลังกาวงศ์ใหม่ นำมาใช้จารข้อความคัมภีร์ที่ได้สังคายนาเรียบร้อย แล้วหากคัมภีร์ใดเขียนด้วยอักษรฝักขามถือว่ายังไม่ได้ชำระให้ถูกต้อง หรือ

๒. ในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๑๒ ถึง พ.ศ. ๒๐๐๐ เศษนั้น ตัวหนังสือพื้นเมืองใช้จารเฉพาะคัมภีร์และชาดก เพราะตัวหนังสือพื้นเมืองเหมาะสำหรับเขียนภาษาบาลีมากกว่าตัวหนังสือภาคกลาง ส่วนตัวฝักขามใช้สำหรับจารภาษาไทยและเหมาะสำหรับจารศิลาจารึกโดยเฉพาะ เพราะการจารศิลาเป็นหนังสือตัวกลม ๆ แบบตัวพื้นเมืองทำได้ยากมาก

ผู้เขียนเองเชื่อตามข้อสันนิษฐานข้อแรก เพราะถ้ายังใช้ตัวอักษรพื้นเมืองอยู่ในช่วงนั้น ก็น่าจะปรากฏตัวหนังสือดังกล่าวปนอยู่จารึกตัวฝักขามบ้าง แต่ไม่ปรากฏเลย ศิลาจารึกในเชียงตุงและประเทศลาวก็ปรากฏเช่นเดียวกัน คือในยุคต้นสมัยพระเจ้าติโลกราช จารึกเชียงตุงและประเทศลาวใช้อักษรฝักขามหรือไทยน้อยอยู่ก่อน มายุคหลังจึงใช้อักษรพื้นเมืองหรือตัวธรรม

อนึ่ง อักษรฝักขามคงมีอิทธิพลต่อหนังสือไทยน้อย และตัวหนังสือพื้นเมืองคงมีอิทธิพลต่ออักษรธรรมของอีสานและประเทศลาวเป็นอันมาก เนื่องจากยุคทองของศาสนาและวรรณกรรมลานนาตกอยู่ในราวพ.ศ. ๒๐๖๐ และพอถึง พ.ศ. ๒๐๖๖ พระเจ้าโพธิสาลราชแห่งประเทศลาวได้อภิเษกกับพระธิดาของพระเมืองเกษเกล้ากษัตริย์เชียงใหม่ ได้นำคัมภีร์พระไตรปิฎกและเถระมหาเถระไปสู่ประเทศลาว และพ.ศ. ๒๐๙๐ พระเจ้าชัยเชษฐาธิราชได้ทรงนำเอาวรรณคดี ชาดก และช่างฝีมือจากเชียงใหม่ไปประเทศลาว ตัวหนังสือไทยน้อยของประเทศลาวจึงได้รับอิทธิพลจากตัวหนังสือฝักขามอยู่บ้าง ส่วนอีสานสมัยโบราณนั้น รับวัฒนธรรมจากประเทศลาวได้สะดวกกว่าจากอยุธยาเพราะภูมิประเทศบังคับ ตัวอักษรไทยน้อยของอีสานจึงได้รับอิทธิพลจากตัวหนังสือฝักขามของเชียงใหม่โดยผ่านทางประเทศลาวอีกทอดหนึ่ง

เท่าที่ค้นพบแล้ว ตัวหนังสือไทยน้อย

ในอีสานที่เก่าแก่ที่สุดปรากฏในศิลาจารึกวัดแดนเมือง พ.ศ. ๒๐๗๓ ส่วนในประเทศลาวศิลาจารึกตัวไทยน้อยเก่าแก่ที่สุดได้แก่ จารึกวัดบ้านสังคะโลก พ.ศ. ๒๐๗๐ แต่มีจารึกที่ฐานพระพุทธรูปที่วัดสีสะเกศเขียนด้วยอักษรตัวธรรม พ.ศ. ๒๐๓๓ แต่พระพุทธรูปเป็นของเคลื่อนย้ายได้ง่าย จึงไม่แน่ว่าจะเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น เช่น จากล้านนาได้หรือไม่

ศาสนาพุทธนิกายลังกาวงศ์เก่าเข้าไปสู่เชียงตุงเมื่อพ.ศ. ๑๙๑๖ และพระเจ้าแผ่นดินเชียงใหม่เคยส่งรัชทายาทไปครองเชียงตุง ฉะนั้นภาษาในราชสำนักเชียงตุงจึงเป็นภาษาเชียงใหม่มาโดยตลอด ทั้ง ๆ ที่ชาวเชียงตุงส่วนใหญ่เป็นไทยเขิน แต่ศิลาจารึกเชียงตุงภาษาไทยรุ่นแรก ๆ (สมัยพระเจ้าติโลกราชเป็นต้นมา) จึงใช้ตัวหนังสือฝักขามของเชียงใหม่เช่นเดียวกัน ต่อมาจึงใช้อักษรตัวพื้นเมือง

ถ้ามองจากหลักฐานด้านศิลาจารึกเพียงอย่างเดียว ดูเหมือนว่าล้านนา เชียงตุง ในพม่า และประเทศลาวใช้ตัวหนังสือฝักขามหรือไทยน้อย ซึ่งกลายไปจากลายสือไทยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชในศิลาจารึกก่อน แล้วจึงเปลี่ยนมาใช้ตัวหนังสือธรรมซึ่งดัดแปลงมาจากหนังสือแบบมอญในภายหลัง

ตัวหนังสือธรรมของสิบสองปันนา ซึ่งนายเดโช สวนานนท์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากรนำมา และไทยในสิบสองปันนายืนยันว่ามีใช้มาแล้วพันกว่าปีนั้น ตัวอักษรมีรูปลักษณะคล้ายหนังสือตัวพื้นเมืองของเชียงใหม่ประมาณ พ.ศ. ๒๑๐๐ ตามพงศาวดารโยนก พระเจ้าติโลกราชทรงยกกองทัพขึ้นไปถึงสิบสองปันนาเมื่อ พ.ศ. ๑๙๙๙ และหลังจากนั้นอีกหลายครั้ง ประกอบกับคำบอกเล่าของ ดร.บรรจบ พันธุเมธา ในหนังสือไปสอบคำไทยหน้า ๑๗๕ ว่า ศาสนาพุทธเข้าไปถึงแสนหวีเมื่อ พ.ศ. ๒๐๑๔ จึงน่าเชื่อว่าตัวอักษรธรรมคงเข้าไปในสิบสองปันนาพร้อมกับศาสนาพุทธในสมัยพระเจ้าติโลกราชนี้เอง

การใช้วรรณยุกต์

มาร์วิน บราวน์ (ค.ศ. ๑๙๖๖ และ ๑๙๗๕) กล่าวว่า รูปวรรณยุกต์ที่พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์ขึ้นตรงกับเสียงวรรณยุกต์ของถิ่นหลวงพระบาง สุโขทัย และนครศรีธรรมราชเท่านั้น ไม่ตรงกับเสียงวรรณยุกต์ของถิ่นอื่น เช่น อยุธยา กรุงเทพ เชียงใหม่ หรืออีสานเลย

ผู้เขียนเชื่อว่า รูปวรรณยุกต์ที่ใช้ในจารึกหลักที่ ๑ ไม่ตรงกับเสียงชาวสุโขทัยด้วย เพราะปรากฏว่าในสมัยพระเจ้าลิไทคำใช้ในศิลาจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ที่ควรใช้ไม้เอกคงใช้ไม้เอกเพียงร้อยละ ๖ เท่านั้น ในศิลาจารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ ใช้ไม้เอกเพียงร้อยละ ๒๖ หลักที่ ๗ พ.ศ. ๑๙๐๔ เพียงร้อยละ ๔ ส่วนคำที่ควรใช้ไม้โทก็ใช้ไม้โทเพียงร้อยละ ๑๑, ๑๑ และร้อยละ ๔ ในจารึก ๓ หลักข้างต้น ส่วนจารึกที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ จารึกที่ ๔๖ พ.ศ. ๑๙๔๒ และจารึกที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ไม่ใช้วรรณยุกต์เลย แสดงว่าพ่อขุนรามคำแหงคงทรงใช้วรรณยุกต์ตามคำแนะนำของพระสังฆราชจากนครศรีธรรมราช ซึ่งแนะนำไปตามเสียงภาษาถิ่นเดิมของท่าน ไทยถิ่นอื่นจึงไม่สู้จะนิยมที่จะใช้วรรณยุกต์เสียเป็นส่วนใหญ่

ลายสือไทยของพ่อขุนรามคำแหง มีวรรณยุกต์เพียงสองรูปคือ ไม้เอกและไม้โท (รูปกากะบาท) แต่มาเปลี่ยนรูปเป็นไม้โทแบบปัจจุบัน ในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๒๗-๑๙๔๒ ส่วนไม้ตรีและไม้จัตวานั้นปรากฏในหนังสือจินดามณี ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ แต่น่าจะเป็นข้อความที่เติมเข้าไปในภายหลัง ผู้เขียนสันนิษฐานว่า ไม้ตรีไม้จัตวาเพิ่งจะมีขึ้นในสมัยกรุงธนบุรีหรือสมัยกรุงเทพฯ นี้เอง เมื่อประเทศไทยติดต่อกับประเทศจีน ประเทศลาว และล้านนามากขึ้น จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มรูปวรรณยุกต์ให้อักษรกลางออกเสียงเป็นเสียงตรีและจัตวาได้ด้วย เช่น คำ เก๋ง และ เจ๊า เป็นต้น

อนึ่งอักษรสามหมู่ที่เรียกว่า อักษรสูง กลาง ต่ำ นั้นก็ตรงกับภาษาถิ่นนครศรีธรรมราชคือ ออกเสียง **ขา** (อักษรสูง) สูงกว่า **กา** (อักษรกลาง) และ **กา** เสียงสูงกว่า **คา** (อักษรต่ำ) ข่า-ก่า-ค่า และข้า-ก้า-ค้า ก็ออกเสียงสูงกลางต่ำลดหลั่นลงไปตามลำดับ ในขณะที่ภาษากรุงเทพออกเสียง **ค้า** (อักษรต่ำ) สูงกว่า **ข้า** (อักษรสูง) ไม่ตรงตามชื่อของอักษรสามหมู่

การกำหนดสมัยของศิลาจารึกภาษาไทย

เนื่องจากวิธีเขียนหนังสือไทยได้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราจึงอาจกำหนดสมัยของศิลาจารึกภาษาไทยโดยอาศัยไม้หันอากาศและไม้โทได้ ดังนี้

๑. ไม้หันอากาศเริ่มปรากฏในจารึกประมาณ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๙๐๔ เดิมไม้หันอากาศอยู่บนตัวสะกดและจะเคลื่อนมาอยู่ที่ท้ายพยัญชนะต้นระหว่าง พ.ศ. ๒๑๖๔-๒๒๒๓ แต่ในภาคเหนือไม้หันอากาศเคลื่อนย้ายไปในระหว่าง พ.ศ. ๒๐๓๒-๒๐๓๖

๒. ในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๒๗-๑๙๔๒ ไม้โทเปลี่ยนรูปจาก + (กากะบาท) มาเป็นรูปปัจจุบัน แต่หางสั้นก่อน แล้วจึงยาวออกในภายหลัง

ถ้าหากจะกำหนดให้ใกล้เคียงกว่านี้ จะต้องทำตารางรูปอักษรทุกตัวเปรียบเทียบ

วิวัฒนาการของตัวอักษรดู

ผู้บุกเบิกการอ่านลายสือไทย

คนไทยคนแรกที่บุกเบิกอ่านศิลาจารึกไทย ได้แก่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมามีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์และสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ในปัจจุบันมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การศึกษาศิลาจารึกจึงยังเจริญก้าวหน้ามาได้ถึงปัจจุบันนี้

แท้จริงยังมีคนไทยอีกหลายคน ที่สนใจศึกษาจารึกไทยนับแต่นายฉ่ำ ทองคำวรรณ หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ นายประสาน บุญประคอง นายเทิม มีเต็ม นายปรีดา ศรีชลาลัย นายมานิต วัลลิโภดม นายจำปา เฟื่องเจริญ นายพิฑูร มลิวัลย์ นางอัญชนา จิตสุทธิญาณ นางสาวก่องแก้ว วีระประจักษ์ นางสาวอุไรศรี วรสริน นายทองสืบ ศุภะมาร์ค นายตรี อมาตยกุล ฯลฯ

คำปณิธาน

ในโอกาสครบรอบ ๗๐๐ ปีลายสือไทยนี้ ขอเชิญชวนให้พี่น้องชาวไทยรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ และพระปรีชาสามารถของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่ได้ทรงประดิษฐ์ลายสือไทยเป็นมรดกอันล้ำค่า ทำให้ชาติไทยได้สะสมความรู้ทั้งทางศิลปะวัฒนธรรม และวิชาการต่าง ๆ สืบทอดกันมาเป็นเวลาถึง ๗๐๐ ปี และขอให้เราภาคภูมิใจว่าเรามีตัวหนังสือไทยที่ใช้เลียนเสียงภาษาพูดของชาติต่าง ๆ ได้อย่างใกล้เคียงดีกว่าตัวหนังสือของชาติอื่น ๆ อีกมากมายหลายชาติ ขอให้เราตั้งปณิธานว่า เราจะช่วยกันจรรโลงตัวหนังสือไทย ภาษาไทย ศิลปะวัฒนธรรมไทยให้ธำรงอยู่คู่กับประเทศไทยชั่วกัลปาวสาน

น้ำใจคนไทย

สถิตย์ เล็งไธสง

คืนวันหนึ่ง ขณะที่ผมยืนคอยเรืออยู่ที่ท่าน้ำนนทบุรี จะข้ามฟากกลับบ้าน ได้สังเกตเห็นแม่ค้าที่ขายของอยู่บนทุ่นจอดเรือทิ้งสิ่งของลงในแม่น้ำเจ้าพระยา รู้สึกไม่สบายใจ จึงเดินเข้าไปใกล้แล้วพูดกับแม่ค้า

"นี่แม่ค้าจ๋า อย่าทิ้งกันอย่างนั้นซี มันทำให้น้ำเน่าเสียรู้ไหม"

"มันขี้นมือค่ะคุณ ทิ้งกันทุกวัน บางคนนะคุณนะ โกยลงเป็นเข่ง ๆ เลย นี่ฉันทิ้งนิดหน่อยเท่านั้นเอง" ว่าแล้วก็หัวเราะ

"นิดหน่อยก็ไม่ดีนะ แม่ค้านะ แม้แต่เศษตั๋วรถเมล์ก็ไม่ควรทิ้ง" ว่าแล้วผมก็ควักเอาเศษตั๋วจากกระเป๋าเสื้อออกมาให้ดู *"นี่ผมจะเอาไปทิ้งใส่โคนต้นไม้ที่บ้านผม ก้านไม้ขีด หรือก้นบุหรี่ ก็ไม่ควรทิ้งทั้งนั้น คนมันเยอะนะแม่ค้า ถ้าต่างคนต่างทิ้งคนละนิดคนละหน่อย มันก็มากเอง"*

"ทีเขาทิ้งกันบนถนนไม่เห็นคุณบอกเขาเลย" แม่ค้าคนหนึ่งสอดขึ้น ผมชักมีอารมณ์ตะหงิด ๆ เมื่อมีคนต่อปากต่อคำ เพราะขณะนั้นกำลังหิวข้าวอยู่ด้วย ผมเดินเข้าไปใกล้ ๆ แม่ค้าคนนั้นแล้วยืนผงาดพูดกับแม่ค้าดัง ๆ เหมือนกับผู้แทนหาเสียง

"นี่แม่ค้าที่รักทั้งหลาย คนไทยเรานี้นับว่าฉลาดในหลาย ๆ อย่าง บางอย่างได้ชื่อว่าเป็นปราชญ์ แต่ในอีกหลาย ๆ อย่าง เรายังโง่กันอยู่มาก"

"โง่ยังไง" เสียงแม่ค้าขายส้มพูดสวน

ขึ้น ว่าแล้วแกก็โกยขยะและเปลือกส้มที่ลูกค้าปอกชิมโครมลงไปในแม่น้ำ เหมือนจะประชดผม เสียงคนอื่นหัวเราะกันเกรียว ผมต้องแค่นพูดต่อด้วยน้ำเสียงที่ไม่ค่อยราบรื่นนัก

"ไม่โง่ยังไงแม่ค้า เราช่วยกันทิ้ง เสร็จแล้วเราก็ต้องเสียเงินจ้างคนกวาด เงินที่ใช้จ้างนั่นเป็นเงินภาษีอากรที่พี่น้องคนไทยทุกคนเสียทั้งนั้น แทนที่เราจะได้ใช้เงินจำนวนนั้นในการพัฒนาประเทศ เราก็เอามาจ้างคนกวาดถนนเสีย แทนที่เราจะเอาแรงงานที่กวาดถนนไปทำอย่างอื่น เช่นปลูกผัก ทำไร่ ไถนา ดายหญ้า หักฟืน เราก็เอามาใช้ในการเก็บกวาดขยะมูลฝอยที่พวกคุณช่วยกันทิ้ง แม่ค้ารู้ไหม ขณะที่พวกเราช่วยกันทิ้งนี้ ฤทธิ์มันมากเอาการเหมือนกันนะ ไอ้ที่มันลงไปในบ่อในแม่น้ำนั่นก็ทำให้น้ำเน่า เป็นพิษ สัตว์น้ำตาย และที่ลงไปในท่อก็ทำให้ท่อน้ำตัน ฝนตกลงมาน้ำไม่ไหล มันก็เลยเอ่อขึ้นท่วมตลาด ท่วมบ้าน ไอ้ที่เป็นถุงพลาสติกก็เป็นภัยต่อพืช เพราะมันไม่ละลาย รากพืชผ่านไม่ได้ ผมไปเห็นญี่ปุ่นเขารักษาถนนหน้าบ้านกันเอง ไม่ต้องมีคนกวาดถนน"

แม่ค้าทุกคนฟังผมพูดโดยไม่มีใครต่อปาก คล้ายกับว่าจะรู้สึกทึ่งในคำพูดของผม ผมจึงหันหน้าออกไปจากวงมองดูเรือซึ่งมาช้ามากในยามดึก แม่ค้าคนหนึ่งพูดขึ้นข้างหลังผมว่า

"คุณนี้แกดีนะ เหมือนกับยายฉันเลย ยายฉันน่ะ จอกแหนไหลผ่านหน้าบ้านก็ไม่ได้ แกพายเรือลงไปเก็บขึ้นมาใส่โคนต้นไม้ ฉันเบื่อเบื่อนะ บางทีหมาตายลอยผ่านมา แกไล่ให้ฉันลงไปเก็บขึ้นมาฝัง ผักตบชวาต้นเดียวก็ไม่ยอมให้ลอยผ่าน "

ผมฟังแล้วรู้สึกประทับใจมาก พอดีเรือข้ามฟากเข้ามาจอด แม่ค้าคนนั้นกับลูกสาวซึ่งกลับจากทำงานร้านอาหารในกรุงเทพฯลงเรือข้ามฟากมากับผมด้วย ผมจึงถามถึงคุณความดีของยายของแม่ค้าคนนั้นว่ามีอีกหรือไม่

"มีเยอะแยะค่ะ หาใครไม่เหมือนเลย"

พวกเราเดินกันมาถึงรถของผมที่จอดรอ ผมชวนแม่ค้ากับลูกสาวขึ้นมาด้วย จะได้คุยเรื่องยายของแก แล้วแม่ค้าก็เล่าต่อ

"ยายฉันนะ เวลาชาวบ้านไปดูหนังดูลคร แกดูแลบ้านช่องโดยเขาไม่ต้องออกปากไหว้วาน แกไม่นอนนะคุณ เดินยามตลอดทั้งคืนเลย

คืนวันหนึ่ง เด็กข้างบ้านมันไม่สบาย มันชัก ปกติแกเป่าหัวมันก็หาย แต่คราวนั้นไม่รู้เป็นอะไร เป่าแล้วไม่หาย ยายฉันรับอาสาพายเรือพาเด็กมาโรงพยาบาลกลางดึก สมัยนั้นไม่มีถนนอย่างนี้"

"ชาวบ้านคงรักแกมากซินะ" ผมสอดขึ้น

"ค่ะ ชาวบ้านรักแกเหมือนแม่เขาเลยทีเดียว เพราะแกดีต่อเขา ดีทุกทางนะคุณนะ ทำคลอดก็ได้ แกมีคาถาของแกด้วย คลอดไม่ออกแกเป่าหัวฟืดเดียวเด็กก็ทะลักออกมาแล้ว วัน ๆ แกไม่ค่อยได้อยู่บ้านหรอก ไปช่วยใครต่อใครทั่วไปหมด แม้แต่เห็นเด็กตัวเล็ก ๆ ถือของหนัก ๆ แกก็ต้องเป็นธุระช่วยหิ้วเป็นพวง ใครมีทุกข์แกเป็นทุกข์กับเขาหมด ทำบุญก็เอา"

"คุณยายชื่ออะไรครับ ผมขอที่อยู่ได้ไหม ว่าง ๆ จะได้ไปสัมภาษณ์" ผมถาม

"แกเสียไปหลายปีแล้วค่ะ" แม่ค้าตอบผมด้วยน้ำเสียงที่แสดงถึงความเสียดาย

"ไม่เป็นไรครับ ผมขอชื่อแกก็แล้วกัน" ผมวอน

"แกชื่อ บุนนาค ค่ะ ตอนแกเสีย คนมาทำศพมืดฟ้ามัวดินเลย สมัยแกมีชีวิต กับข้าวกับปลาแทบไม่ต้องซื้อต้องหาเลย คนอื่นเขาให้ ทั้งผลหมากรากไม้รับประทานไม่หวาดไม่ไหว"

คุยกันถึงตรงนี้ก็พอดีรถวิ่งมาถึงตรอกเข้าบ้านแม่ค้า ผมจอดรถเปิดประตูให้ แม่ค้ากับลูกสาวพากันถือกระจาดเปล่าเดินเข้าซอย ทิ้งไว้แต่ความดีของยายบุนนาค อันประทับใจผมอยู่อย่างไม่มีวันจะลืมเลือน

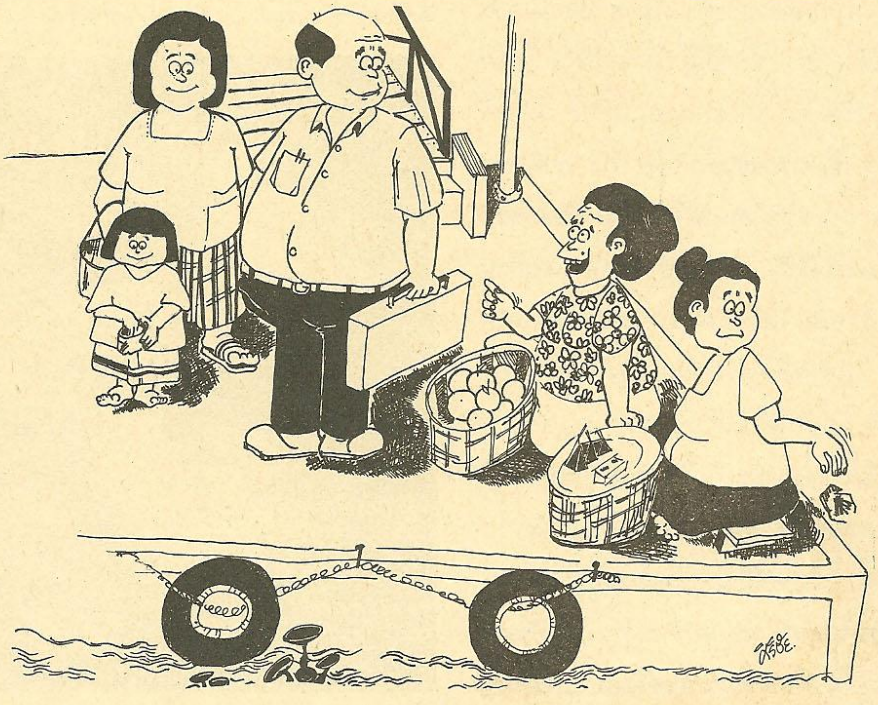

มวยไทยจะเป็น ทั่วโลกจะคลั่ง

ความนิยมมวยไทยในโลกโดยเฉพาะในยุโรป สหรัฐอเมริกา ได้แพร่หลายออกไปเหมือนไฟไหม้ป่า ที่กำลังลุกลามแผ่ขยายเป็นบริเวณกว้าง กล่าวคือ ชาวยุโรป และอเมริกัน ต่างสนใจมวยไทย อยากหัดมวยไทย แต่ปัญหาในขณะนี้ก็คือ การจัดสนามฝึกซ้อมแก่ผู้ที่สนใจและครูผู้ฝึกสอนยังไม่เพียงพอ

ผมเกิดเป็นคนไทย ก็เหมือนกับคนไทยทั่วไป มีความภูมิใจในความเป็นไทย ภูมิใจในหลายสิ่งหลายอย่างที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ให้ รักทุกอย่างที่เป็นของไทย ถ้าใครชมเมืองไทยก็ชื่นชอบ ใครมาตำหนิติเตียนเมืองไทยคนไทยก็ไม่ชอบ

เคยไปเรียนหนังสือในต่างประเทศ มีคนต่างชาติมาว่าเมืองไทย ไม่ดีอย่างโน้นอย่างนี้ เป็นต้องเกิดความโมโห เลือดในกายเริ่มเดือดพล่าน อดกลั้นไว้ไม่ค่อยจะได้ อยากจะลุกขึ้นเตะปากเจ้าหมอนั่นเพื่อสำแดงให้เห็นฤทธิ์เดชของมวยไทยเสียบ้าง ก็กลัวเขาจะหาว่าเราป่าเถื่อนและไม่ดีจริง เลยอดกลั้นไว้ แต่ก็ได้ใช้ฝีปาก ขึ้นเข่า ลงศอก เตะก้านคอเจ้าหมอนั่นงอมพระรามไปเหมือนกัน

ผมว่าเลือดรักชาติของคนไทยเราอย่างผมนี่ มีอยู่ในตัวคนไทยเราทุกคน จริงอยู่แม้เมืองไทยเราจะมีอะไรที่ไม่ดีอยู่บ้าง แต่ก็มีประเทศใดที่ไหนเล่าครับที่ดีสมบูรณ์แบบทุก ๆ ประเทศก็มีข้อบกพร่องอยู่บ้าง ประเทศเขาก็ต้องช่วยกันปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ค่อย ๆ ดีขึ้น ทีละเล็กทีละน้อยมาเป็นลำดับ

ดีเซลน้อย ช. ธนะสุกาญจน์ เตะ ลี จายอง จากเกาหลี ก่อนน็อค เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๒๕ เวทีราชดำเนิน

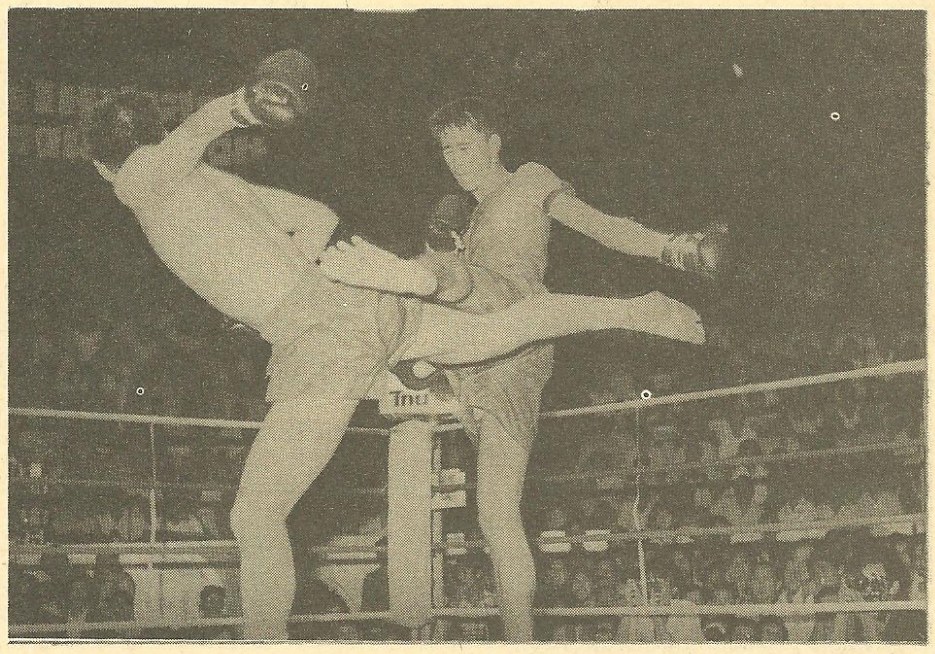

มวยโลก มวยไทย

โดย...วิจิตร อาวะกุล

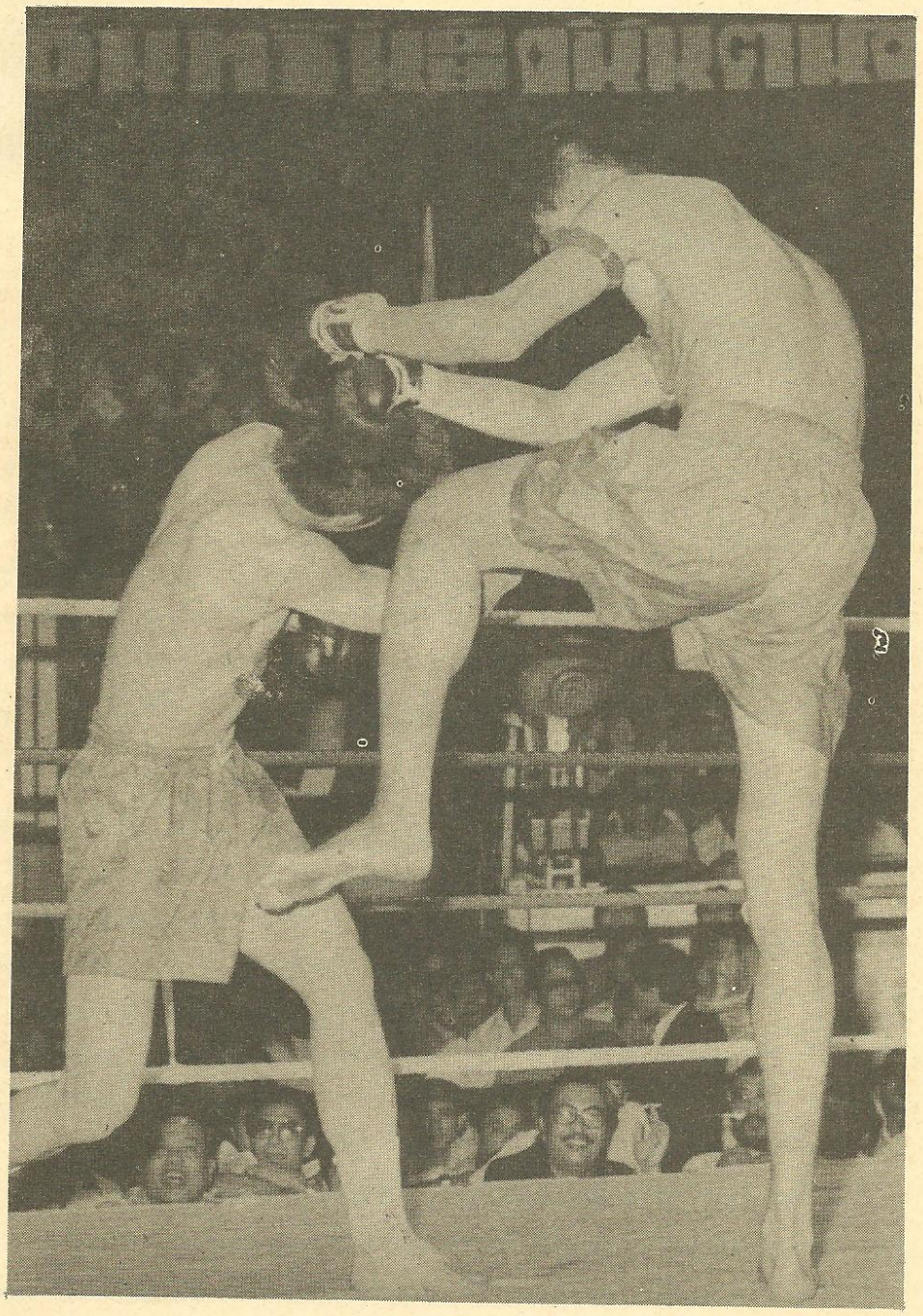

เหมือนกัน

การพัฒนาต้องใช้เวลาค่อยเป็นค่อยไป จะไปเร่งไปเนรมิตให้ได้เหมือนการผลิตของด้วยเครื่องจักรเครื่องยนต์นั้นย่อมทำไม่ได้ ยิ่งการพัฒนาคน พัฒนาอุปกรณ์ของคน ยิ่งต้องใช้เวลาเป็นแรมปี นานเป็นสิบสิบปี แต่ถึงจะช้าอย่างไรเราก็ต้องทำไป พัฒนากันไปเรื่อย หยุดไม่ได้ เพราะถ้ายิ่งหยุดละเลยไม่ทำก็ยิ่งจะตกต่ำและทำความเสียหายแก่ประเทศชาติยิ่งขึ้นไปอีก เราต้องช่วยกัน อย่ารังเกียจเดียดฉันท์ในการช่วยกันส่งเสริมและร่วมกันพัฒนาชาติไทยของเราเลย

เพลงเก่าของเรา ที่ท่านผู้ใหญ่ได้ให้คติเราไว้ยังแว่วอยู่ในสมองของผมอยู่เสมอ **"รักเมืองไทย ชูชาติไทย ทนุบำรุงให้รุ่งเรือง สมเป็นเมืองของไทย เราชาวไทย เกิดเป็นไทย ตายเพื่อไทย"** ผมฟัง ผมร้องเพลงนี้มิใช่เพียงแต่เปล่งเสียงร้องออกไป เพียงแต่ว่าเป็นเพลงที่ร้อง ๆ กัน แต่ผมคิดคำนึงถึงความหมายที่ผู้ใหญ่ฝากฝังอุดมการณ์รักชาติไว้ให้เราด้วย

ท่านผู้อ่านลองวิเคราะห์ดูซิครับ ท่านสอนว่า ถ้ารักเมืองไทยจริงแล้ว ต้องนิยมยกย่องเชิดชู และทนุบำรุงให้รุ่งเรืองด้วยทรัยพ์สมบัติของชาติ ถนนหนทาง แม่น้ำลำคลอง สาธารณสมบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของชาติ ต้องช่วยกันบำรุง

5/2

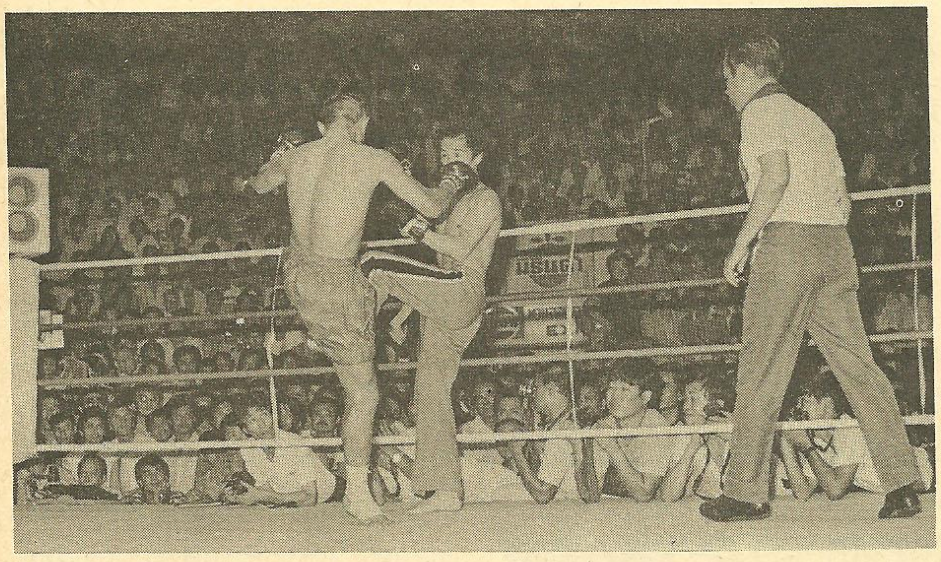

หนองคาย ส.ประภัสสร ต้อน คูมิ มาชา นากาเอะ จากญี่ปุ่นก่อนเอาชนะได้ เมื่อ ๒๘ เมษายน ๒๕๒๕

รักษาไว้ให้ลูกหลาน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทยเรา

ผมอารัมภบทมาเสียยืดยาว ท่านผู้อ่านอาจคิดว่าทำไมผมไม่ขึ้นเรื่อง **"มวยไทยจะเป็นมวยโลก"** เสียที ก็เพราะเจ้าเลือดรักชาตินิยมไทยของผมนี่แหละครับ จึงทำให้ผมต้องนั่งลงเขียนเรื่องนี้ เพราะเกิดความภาคภูมิใจในศิลปการต่อสู้ของไทย ที่ได้รับการยกย่องจากทั่วโลก และทั่วโลกกำลังหันมาหัดมวยไทยเรา นิยมยกย่องมวยไทยว่าเป็นศิลปการต่อสู้ป้องกันตัวที่เป็นเลิศในโลก

ทั้งนี้เป็นการเปิดเผยด้วยความประทับใจในศิลปมวยไทยของคณะผู้จัดรายการมวยของยุโรปซึ่งเดินทางมายังประเทศไทยเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๒๖ นี้ คณะผู้จัดรายการมวยของยุโรปที่เราเรียกทับศัพท์ภาษาอังกฤษกันว่า **"โปรโมเตอร์"** ได้กล่าวว่าชาวยุโรปเลิกสนใจ และเลิกหัดศิลปะการต่อสู้ประเภทสวยงาม มาร์เชี่ยลอาร์ต (martial arts) เสียแล้ว เพราะเป็นศิลปของการร่ายรำ ชูนิ้ว ยื่นมือ ทำท่าตั๊กแตนตำข้าว กระโดดโลดเต้น ตีลังกา ฯลฯ ขาดความหนักหน่วงรุนแรงเมื่อยกทีมมาร์เชี่ยลอาร์ต มาสู้กับมวยไทยที่เวทีราชดำเนิน จึงปรากฏว่าพ่ายแพ้ไปอย่างยับเยิน หมดรูป จากผลของการพ่ายแพ้ต่อมวยไทยในครั้งนี้ ทำให้นักมวย ครูผู้ฝึก เลิกนิยมชมชอบมาร์เชี่ยลอาร์ตอีกต่อไปและหันมาฝึกมวยไทยกันอย่างจริงจังแล้ว ปัจจุบันในค่ายฝึกซ้อมในยุโรปปลดป้ายมาร์เชียลอาร์ตออก และใช้คำว่า Muay Thai **(มวยไทย)** ขึ้นแทน น่าภูมิใจไหมครับ แม้ในสหรัฐอเมริกา ก็ได้มีสโมสรสมาคม หรือที่เราเรียกว่าค่ายมวยไทย เกิดขึ้นมากมาย โดยจัดเป็นโรงยิมรับจ้างสอนมวยไทยกันแล้ว หลายแห่ง

นอกจากนั้นคณะผู้จัดรายการมวยยุโรป ยังกล่าวว่าจะจัดตั้งสถาบันส่งเสริมเผยแพร่ฝึกหัดมวยไทยให้กว้างขวางออไปในยุโรปและจะจัดนำทีมมวยไทยชาวยุโรปมาแข่งขันและทดสอบฝีมือกันกับนักมวยไทยชาวไทยเป็นประจำเพื่อยกระดับฝีมือมวยไทยของเขาให้สูงขึ้น คณะของเขามาเมืองไทยครั้งนี้ จะได้ถือโอกาสพบและเชิญครูมวยไทยไปสอนเคล็ดลับและแม่ไม้มวยไทยให้แก่นักมวยของเขาด้วย

โปรโมเตอร์มวยจากฮอลแลนด์ นาย ที.ฮาร์ริงค์ (T.Harinck) ซึ่งเป็นผู้จัดรายการกีฬาและเป็นนายกสมาคมมวยไทยที่ฮอลแลนด์บอกว่าสมาคมของเขาขึ้นป้ายเป็นภาษาอังกฤษว่า Muay-Thai Association **(สมาคมมวยไทย)** และได้ปลดป้ายเก่า **มาร์เชี่ยลอาร์ต** ลงและไม่ใช้อีกต่อไปแล้ว ขณะนี้ชาวฮอลแลนด์กำลังนิยมมวยไทยมาก เราเชื่อว่าชาวฮอลแลนด์ที่คลั่งกีฬาฟุตบอลจะหันกลับมาคลั่งมวยไทย ผมว่าก็คงเหมือนกับคนไทยที่แม้เป็นคนไทยก็ยังติดใจมวยไทย ไม่ได้ไปดูที่สนามก็ขอให้ได้ดูการถ่ายทอดโทรทัศน์ก็ยังดีทำนองนั้นแหละครับ

ถ้ามีการบันทึกเทปโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์รายการมวยไทยส่งออกไปขายต่างประเทศ นอกจากจะได้เงินมากมายแล้ว ยังได้เผยแพร่ศิลปมวยไทยของเราให้กว้างขวางออกไป เหมือนกับที่เราชอบดูมวยชิงแชมป์เปี้ยนที่ต่างประเทศ ถ่ายเป็นภาพยนตร์ หรือเทปโทรทัศน์ ถ่ายทอดผ่านดาวเทียมมาให้เราคลั่งไคล้ไหลหลงอยู่ในขณะนี้นั่นแหละครับ

หัวหน้าคณะผู้จัดแข่งขันกีฬาของฝรั่งเศสที่ร่วมคณะมาด้วยชื่อนาย รอช ปาชี (Roche Pashi) ได้เล่าว่าในฝรั่งเศส มีการหัดมวยไทยมานานเป็นสิบปีแล้ว มีคนฝรั่งเศสที่หัดและชกมวยไทยเป็นแล้วกว่า ๒,๐๐๐ คน และที่นับว่าชกมวยไทยได้เป็นอย่างดีถึงขนาดขึ้นเวทีชกโชว์เป็นอาชีพได้มีถึง ๔๐๐ กว่า และที่มีชื่อเสียงและชกกับนักมวยไทยได้เป็นอย่างดี ชื่อนาย ฟรังซัวร์ แฮปเล่อร์ ซึ่งแพ้คะแนน สามารถ ประสานมิตร ไปเมื่อเร็ว ๆ นี้

ความนิยมมวยไทยในโลกโดยเฉพาะในยุโรป สหรัฐอเมริกา ได้แพร่หลายออกไปเหมือนไฟป่ากำลังลุกลาม ทุกคนอยากหัดมวยไทย แต่ปัญหาของเขาในตอนนี้ก็คือการจัดสนามฝึกซ้อมแก่ผู้ที่สนใจและครูผู้ฝึกสอนยังไม่เพียงพอ

เดี๋ยวนี้คนฝรั่งเศสเลิกสนใจ ศิลปมวยมาร์เชี่ยล อาร์ต เสียแล้ว นาย รอช ปาชี ได้กล่าวยกย่องการต่อสู้แบบมวยไทย ว่า

เป็นการออกกำลังกายที่ยอดเยี่ยม เพราะความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหว ของมือ แขนเท้า ทำให้เป็นการออกกำลังที่วิเศษจริง ๆ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๒๖ เขามาให้สัมภาษณ์ที่เมืองไทยว่าพวกเขาจะรวมกันจัดตั้งสมาพันธ์มวยไทยของโลกขึ้น (World Federation for Muay Thai) บัดนี้ก็เป็นที่น่ายินดียิ่งว่าขณะนี้สมาพันธ์มวยไทยของโลกได้จัดตั้งขึ้นแล้ว ซึ่งต่อไปก็จะมีการดำเนินการให้มวยไทยเป็นกีฬาของโลกซึ่งแข่งขันในการจัดแข่งขันกีฬาทั่วไป ทั่วโลกด้วย

ผมเห็นว่าในระยะเริ่มแรกนี้ ไทยเราไม่ควรส่งนักมวยไทยเราเข้าแข่งขันกับประเทศอื่น เพราะถ้าส่งไปแข่งขัน นักมวยไทยก็ต้องชนะและชนะอย่างคู่ต่อสู้ไม่มีทางสู้จะเป็นการไปดับแสงสว่างของความเจริญแพร่หลายของมวยไทยที่กำลังจะนิยมแพร่หลายไปทั่วโลก จะทำให้ชาติอื่นหมดกำลังใจและท้อถอยในการชกมวยไทยหรือเลิกหัดมวยไทยไป

สู้เราปล่อยให้เขาแข่งขันกันอย่างสนุกและกว้างขวางขึ้นให้เต็มที่ เราคอยแต่เพียงช่วยส่งเสริม สนับสนุน เช่น ส่งครูมวยเราไปรับจ้างสอน ส่งนักมวยไทยไปชกโชว์ทั่วโลก คอยยกระดับมวยไทยของต่างประเทศโดยการจัดชกชิงแชมป์ในประเทศไทยให้หรือจัดให้ชกกับนักมวยไทยถ้าฝีมือถึงขนาดหรือเป็นความต้องการ เป็นครั้งคราว เท่านี้เงินทองก็จะหลั่งไหลเข้าประเทศไทย วงการมวยไทยก็จะได้ลืมตาอ้าปาก เราจะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว เงินตราเข้าประเทศจากการถ่ายทำภาพยนตร์ การทำเทปการแข่งขันมวยไทย ที่จะส่งไปขายทั่วโลก

แม้ในขณะนี้ เข็มขัดแชมเปี้ยนมวยไทยก็มีการสั่งทำจากเมืองไทยเช่นเดียวกันกับ

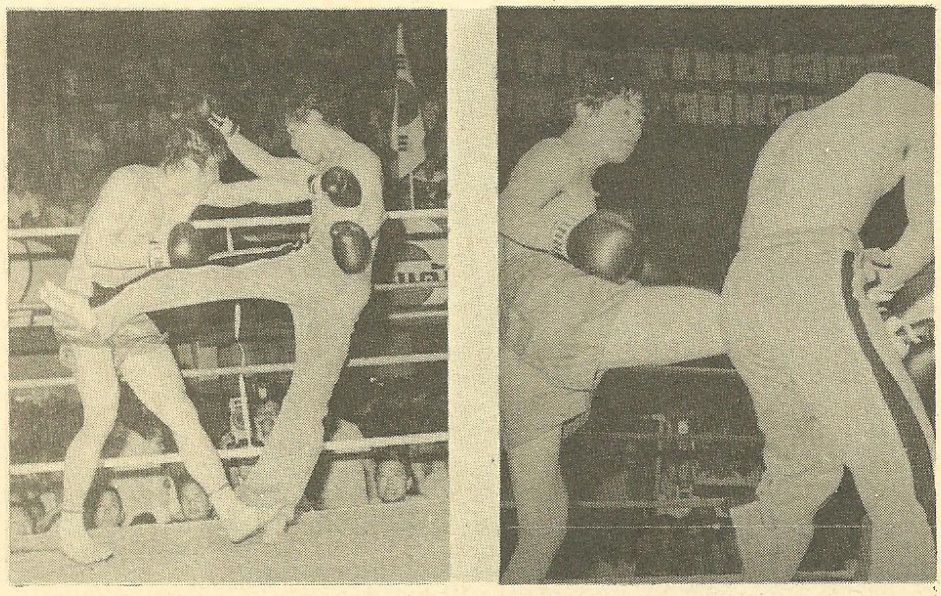

เดวิด อมรรัตน์ ชกหมัดและเตะ เคน โอกาดะ จากญี่ปุ่น เมื่อ ๒๘ เมษายน ๒๕๒๖ เวทีราชดำเนิน

มงคลสรวมศีรษะนักมวย กางเกง นวม ปี่ กลอง ฯลฯ สินค้าที่เกี่ยวข้องกับวงการมวยไทยอีกมากมาย จะขายได้ดีในราคาสูง เมื่อราคาสูงก็จะทำให้เราพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้นด้วย เป็นการพัฒนาวงการมวยไทยเราอีกขั้นหนึ่ง

นักมวยไทยที่ชกเก่งชกดีก็มีโอกาสจะได้ค่าตัวไปชกโชว์ในต่างประเทศแม้แต่นักมวยคนใดไหว้ครูมวยสวย ถูกต้องตามแบบฉบับของการไหว้ครูมวยไทยที่ดี ก็จะได้ไปโชว์ ครูมวย ผู้ฝึกซ้อม คนล่อเป้า พี่เลี้ยงผู้เชี่ยวชาญเชิงมวยไทย ฯลฯ ก็จะเป็นที่ต้องการของต่างประเทศ เตรียมตัวกันไว้ให้พร้อมเถอะครับ ใครเก่งก็คงจะได้เดินทางไปโชว์รอบโลกคราวนี้แหละครับ

ในการส่งเสริมศิลปะมวยไทยในยุโรปขณะนี้ ประเทศเนเธอร์แลนด์ก็ได้เชิญนักมวยไทยเรา ๓ คน ไปโชว์ศิลปะมวยไทยมาแล้วเมื่อเดือนเมษายนนี้ คือ **แฟนต้า เพชรเมืองตราด, วันเผด็จ ศักดิ์ครูหมาย และนกเล็ก เพชรเมืองตราด**

นักมวยไทยทั้ง ๓ คนนี้ ได้ไปตระเวนชกโชว์ศิลปะมวยไทยจนทั่วเนเธอร์แลนด์แล้วก็เดินทางกลับประเทศไทย จากนั้นก็มีชุดใหม่เดินทางไปฝรั่งเศส เยอรมันระหว่างวันที่ ๕-๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๖ ที่ผ่านมานี้ ชุดอื่น ๆ ก็ยังคงเดินทางไปประเทศในยุโรปอื่น ๆ อีก ซึ่งนักมวยไทยเราที่ไปนี้ นอกจากชกกับแชมป์มวยไทยในประเทศเหล่านั้นเพื่อเป็นการทดสอบและยกระดับมวยไทยบ้าง ไปเปิดการแนะนำ ฝึกสอน วิธีการชกและเชิงมวยไทยที่ถูกต้องให้บ้าง

สำหรับสหรัฐอเมริกาก็ได้คัดเลือกนักมวยไทยไปโชว์คราวนี้เพิ่มจากที่เชิญไปเป็นประจำแล้วคือ **เผด็จศึก พิษณุราชันย์, เขียวสด ลูกเมืองแพร่ และฟ้าอุทัย พิษณุราชันย์** ซึ่งได้เดินทางไปตั้งแต่เดือนเมษายนที่ผ่านมาทั้งสามคน

เราเป็นคนไทยทำไมจะไม่ดีใจ เมื่อคนทั้งโลกชอบมวยไทย นิยมมวยไทย และหัดชกมวยไทย ท่านผู้อ่านรู้สึกดีใจ ปลื้มใจภูมิใจกับมวยไทยเหมือนผมบ้างไหมครับ ผมเชื่อว่าทุกท่านก็คงจะมีความรู้สึกเหมือนผม บางคนก็อาจจะมีมากกว่าผมเสียอีก ก็เพราะว่ามรดกของไทยอย่างหนึ่งที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างไว้ให้ กำลังจะเป็นที่ยอมรับของโลก ทั่วโลกกำลังกระหายที่จะฝึกหัดมวยไทย นิยมมวยไทย และคลั่งมวยไทย มาช่วยกันเถอะครับ คนละไม้คนละมือให้มวยไทยเรามีชื่อเสียงโด่งดัง และนิยมชื่นชอบไปทั่วโลกเสียสักทีเถอะครับ

สังคมไทย อะไรจะเกิดขึ้นบ้าง

ทัศนัย มุขวิชิต

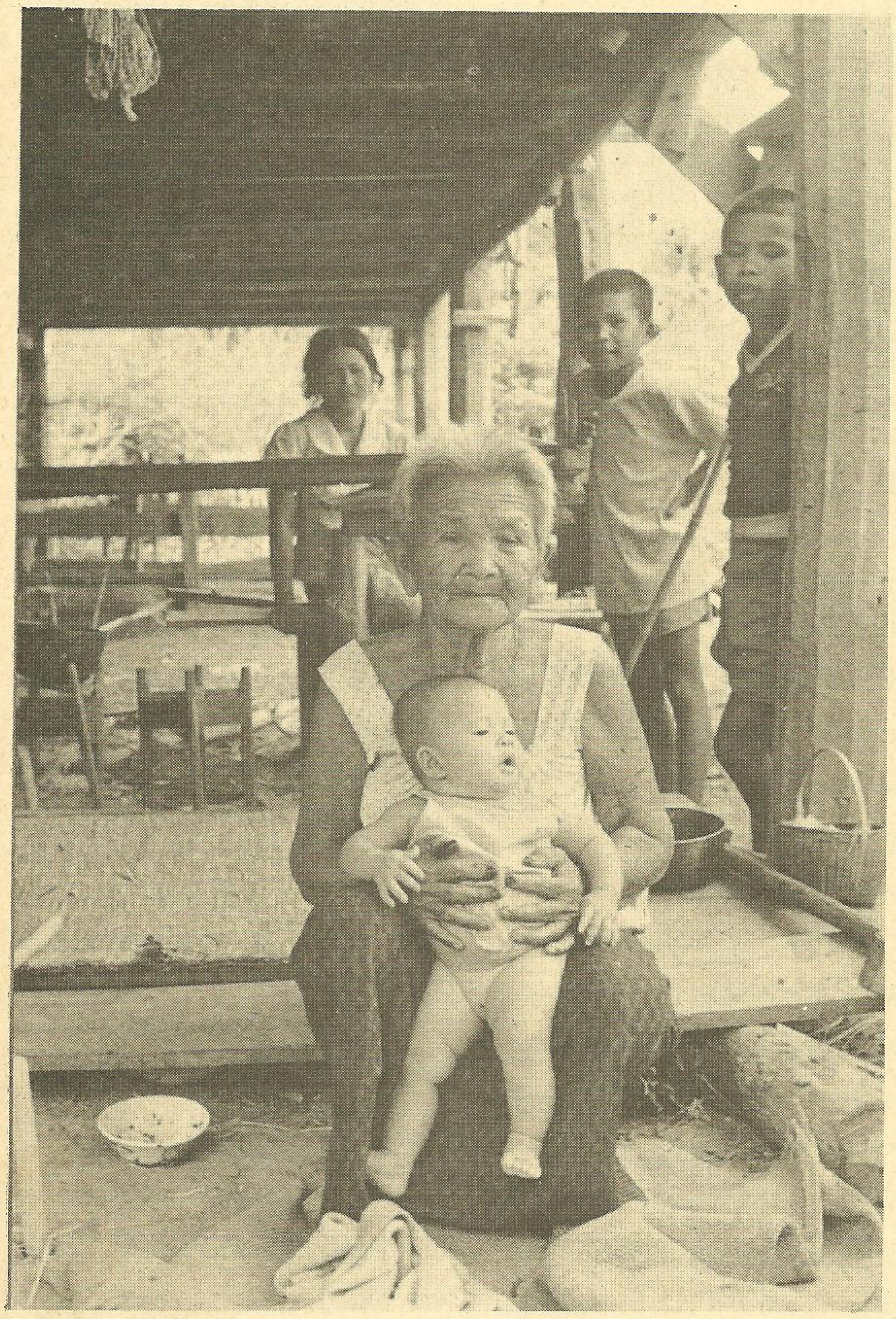

ในระยะ ๓ - ๔ ปีมานี้ ได้มีกลุ่มผู้สนใจสังคมไทยและนักเศรษฐศาสตร์สังคมพยายามที่จะจัดทำ **"เครื่องชี้ภาวะสังคม"** เพื่อบ่งชี้ให้ทราบถึงสถานภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคต แต่เนื่องจากปัญหาความใหม่ การขาดแคลนตัวเลขและความล่าช้าในการผลิตข้อมูล ตลอดจนความน่าเชื่อถือของข้อมูลทำให้ เครื่องชี้ภาวะสังคม เท่าที่มีอยู่ ยังไม่อาจนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนได้มากนัก อย่างไรก็ดี ด้วยความพยายามของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจในเรื่องนี้ จากหลาย ๆ ฝ่ายในขณะนี้น่าจะเป็นความหวังได้ว่า ในอนาคตอันใกล้ **"เครื่องชี้ภาวะสังคม"** จะเป็นเครื่องมือสำคัญทางวิชาการเช่นเดียวกับ **"เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจ"** ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบัน

แม้เครื่องชี้ภาวะสังคมจะมีปัญหาด้านความไม่สมบูรณ์ แต่ก็มิใช่ว่าความพยายามของกลุ่มนักวิชาการด้านนี้จะสูญเปล่าเสียทีเดียว อย่างน้อยที่สุดตัวเลขและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการจัดหมวดหมู่ในรูปของเครื่องชี้ภาวะสังคมเบื้องต้นก็พอจะสะท้อนภาพของสังคมไทยได้ดีพอสมควร ดังเช่นข้อมูลที่จะนำมาเสนอต่อไปนี้

ประชากร : เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง

ตัวเลขประชากรนับเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่สุด และสามารถนำไปสัมพันธ์กับข้อมูลทางสังคมอื่น ๆ ทุกด้าน จากสถิติของกองการทะเบียน กรมการปกครอง ปรากฏว่า ในปี ๒๕๒๔ ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๔๗,๘๗๕,๐๐๒ คน เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๒๓ ประมาณร้อยละ ๑.๙ ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ

ที่ ๔ ซึ่งกำหนดให้ลดอัตราเพิ่มประชากรลงเหลือร้อยละ ๒.๑ ในปีสุดท้ายของแผนฯ (ปี ๒๕๒๔)

เมื่อจำแนกรายละเอียดเป็นรายภาค จะพบว่า ภาคใต้ มีอัตราเพิ่มประชากรสูงสุดในปี ๒๕๒๔ คือ เพิ่มร้อยละ ๑.๙๐ รองลงมาได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ ๑.๘๘ ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) ร้อยละ. ๑.๘๕ ส่วนภาคเหนือมีอัตราเพิ่มต่ำสุด ร้อยละ ๑.๓๑ สำหรับ กทม. นั้น มีอัตราเพิ่มสูงถึงร้อยละ ๓.๓๘ ทั้งนี้เหตุผลหนึ่งอาจเนื่องมาจากการอพยพเข้าของประชากรจากภาคอื่น ๆ ที่มุ่งมาแสวงโชค หางานทำ เรียนต่อ ฯลฯ ในเมืองหลวง

ผลจากการที่ประชากรใน กทม. ขยายตัวขึ้นในอัตราค่อนข้างสูง ทำให้อัตราความหนาแน่นของประชากรในกรุงเทพมหานคร เพิ่มจาก ๒,๙๖๔.๐ คน ต่อตารางกิโลเมตร ในปี ๒๕๒๐ เป็น ๓,๓๓๒.๑ คน ต่อตารางกิโลเมตร ในปี ๒๕๒๔ ซึ่งนับเป็นปัญหาที่น่าห่วงใยไม่น้อย เนื่องจาก กทม.มีพื้นที่จำกัด แต่จำนวนผู้อพยพยังคงหลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่หยุดยั้ง จนหลายจุดใน กทม. กลายเป็นชุมชนแออัด หรือแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่รัฐจำเป็นต้องเร่งรีบแก้ไขอยู่ในขณะนี้

อย่างไรก็ดี ในระดับประเทศ อัตราความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยเพิ่มจากปี ๒๕๒๐ ไม่มากนัก กล่าวคือ ในปี ๒๕๒๔ มีอัตราความหนาแน่นเท่ากับ ๙๓.๑ คนต่อตารางกิโลเมตร เทียบกับ ๘๖.๑ คน ต่อตารางกิโลเมตร ในปี ๒๕๒๐ และเมื่อจำแนกเป็นรายภาค ปรากฏว่าภาคเหนือเป็นภาคที่มีอัตราความหนาแน่นของประชากรต่อตารางกิโลเมตรต่ำสุด คือ ๕๗.๑ รองลงมาได้แก่ ภาคใต้ ๘๔.๖ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๙๖.๓ และภาคกลาง ๑๐๓.๐

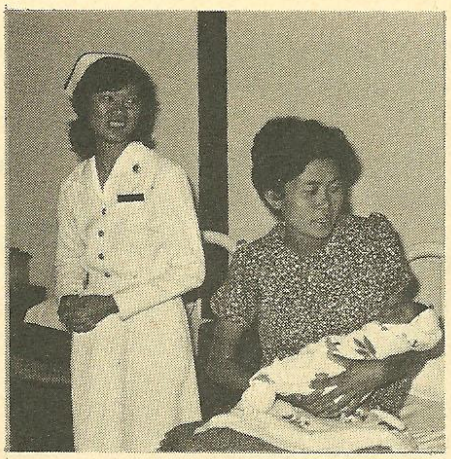

สาธารณสุข : บริการได้ทั่วถึงขึ้น

จากปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ ซึ่งเป็นระยะของการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ นับได้ว่าบริการของรัฐด้านสาธารณสุขมีแนวโน้มดีขึ้น และขยายบริการไปถึงมือประชาชนมากขึ้น เครื่องชี้ที่เห็นได้ชัด ได้แก่ อัตราการตายของมารดา ที่เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น โรคแทรกในระหว่างคลอด หรือในระยะอยู่ไฟ แท้งและตกเลือดในระยะตั้งครรภ์ เป็นต้น ปรากฏว่า ปัญหานี้มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดในทุกภาค โดยในปี ๒๕๒๔ อัตราการตายของมารดาทั้งประเทศได้ลดลงเหลือประมาณ ๐.๘ ต่อพัน จากที่มีประมาณ ๑.๒ ต่อพัน ในปี ๒๕๒๐ เมื่อเทียบระหว่างภาค จะเห็นว่าภาคที่มีอัตราการตายของมารดาสูงสุด คือ ภาคใต้ มีอัตรา ๑.๑ ต่อพัน ในปี ๒๕๒๔ แต่ก็ลดลงจากอัตรา ๑.๖ ต่อพัน ในปี ๒๕๒๐ รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีอัตราการตายของมารดาต่อพันคน ๑.๐ ในปี ๒๕๒๔ ลดลงจากอัตรา ๑.๕ ในปี ๒๕๒๐ ส่วนภาคเหนือและภาคกลางมีอัตราการตายของมารดาต่อพันคนประมาณ ๐.๘ และ ๐.๕ ตามลำดับ

เครื่องชี้ที่แสดงว่า บริการสาธารณสุขมีแนวโน้มดีขึ้น อีกอย่างหนึ่ง คือ อัตราการตายที่เกิดจากโรคที่ป้องกันได้ ซึ่งหมายถึงโรคที่เกิดจากเชื้อโรค หรือสารพิษที่เข้าสู่ร่างกายทางจมูก หรือระบบหายใจ เช่น วัณโรค ปอดบวม คอตีบ ไอกรน หรือทางปากได้แก่ การกินหรือรับสารมีพิษ หรือจากแมลงเป็นสื่อ ทำให้เกิดไข้มาลาเรีย ไข้เลือดออก ท้องร่วง เป็นต้น หรือทางผิวหนัง ได้แก่ บาดทะยัก โรคกลัวน้ำ โรคเรื้อน และกามโรค เป็นต้น อัตราการตายด้วยสาเหตุเหล่านี้ ได้ลดลงจาก ๔.๙ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๒๐ เหลือเพียง ๒.๔ ในปี ๒๕๒๔ และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายภาคแล้ว ปรากฏว่า ภาคเหนือมีอัตราลดลงจาก ๕.๐ เหลือ ๒.๙ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดจาก ๕.๔ เหลือ ๒.๖ ภาคกลางลดจาก ๔.๗ เหลือ ๑.๘ และภาคใต้ลดจาก ๓.๙ เหลือ ๒.๕ ในระยะจากปี ๒๕๒๐ ถึง ๒๕๒๔

อุบัติเหตุ : ตายมากอันดับหนึ่ง

อย่างไรก็ดี แม้จะปรากฏว่า อัตราการตายที่เกิดจากโรคที่ป้องกันได้มีแนวโน้มลดลงในทุก ๆ ภาค อย่างค่อนข้างน่าพอใจ แต่เมื่อพิจารณาถึงอัตราการตายจากสาเหตุอื่น โดยเฉพาะอุบัติเหตุแล้ว ก็เป็นเรื่องที่น่าวิตก และห่วงใยอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่า ในปี ๒๕๒๔ อัตราการตายเนื่องจากอุบัติเหตุต่อประชากรแสนคน มีจำนวนถึง ๓๔.๖ ซึ่งสูงกว่าอัตราการตายที่เกิดจากโรคที่ป้องกันได้หลายเท่า และเมื่อจำแนกเป็นรายภาคแล้ว ภาคกลางจะมีอัตราตายด้วยสาเหตุนี้สูงสุดคือ ๔๖.๖ รองลงมา คือ ภาคใต้ ๓๖.๙ ภาคเหนือ ๓๔.๒ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒๓.๓ เป็นที่น่าสังเกตว่า ปีหนึ่ง ๆ มีประชาชนต้องเสียชีวิตลงก่อนถึงวัยอัน

สมควร อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุ จำนวนสูงกว่าการเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง หรือโรคหัวใจ ซึ่งมีผู้เกรงกลัวกันมากเสียอีก

โรคขาดอาหาร : มีมากในจังหวัดที่ยากจน

เมื่อหลายปีก่อนคงไม่มีใครเชื่อว่าคนไทยเป็นโรคขาดอาหาร หรือ ประสบภาวะทุโภชนาการ เพราะยังหลงอยู่ในความคิดเก่า ๆ ที่ว่า "เมืองไทยอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" หรือ "เมืองไทยเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำ" แต่สำหรับปัจจุบัน ผลจากการศึกษา และสำรวจวิจัยหลายชิ้น ได้ชี้ให้เห็นอย่างสอดคล้องต้องกันว่า ประชากรไทย โดยเฉพาะที่อยู่ในชนบทกำลังเผชิญกับโรคขาดสารอาหารในระดับที่น่าวิตก และเป็นปัญหาใหญ่ของชาติที่จำเป็นจะต้องเร่งรีบแก้ไขให้ลดความรุนแรงลงไปโดยเร็วที่สุด

ผลงานที่ได้จากการวัดสภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนอายุ ๐-๖๐ เดือน ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี ๒๕๒๓ ก็เป็นอีกข้อมูลหนึ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงสภาพปัญหานี้ได้เป็นอย่างดี จะเห็นว่าจากจำนวนเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ๔๗๓,๔๘๑ คน ทั่วประเทศ (ยกเว้น กทม.) พบว่ามีเพียง ๒๑๔,๕๑๗ คน หรือร้อยละ ๔๕.๓ เท่านั้น ที่อยู่ในสภาวะปรกติ นอกนั้นเป็นพวกที่ขาดสารอาหารในระดับต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ขาดสารอาหารในระยะเริ่มต้น ซึ่งมีจำนวน ๑๘๒,๗๗๙ คน หรือร้อยละ ๓๘.๖ ระยะปานกลาง จำนวน ๖๕,๔๓๓ คน หรือร้อยละ ๑๓.๘ และในระยะรุนแรง จำนวน ๑๐,๗๕๒ คน หรือร้อยละ ๒.๓

เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด ปรากฏว่า ศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีปัญหาเด็กขาดสารอาหารมากที่สุด โดยอยู่ในขั้นระยะแรกร้อยละ ๔๖.๒ ระยะปานกลาง ร้อยละ ๑๘.๘ และระยะรุนแรง ร้อยละ ๒.๙ ที่เหลือร้อยละ ๓๒.๑ เป็นเด็กปรกติ รองลงมาคือ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีเด็กปรกติประมาณร้อยละ ๓๕.๖ และชัยภูมิ มีเด็กปรกติประมาณร้อยละ๓๖.๒ จากข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่าจังหวัดที่มีปัญหาทุโภชนาการในเด็กรุนแรงคือ มีเด็กปรกติไม่ถึงร้อยละ ๔๐ จะอยู่ในจังหวัดยากจนของภาคอิสานทั้งสิ้น เช่น นครพนม มหาสารคาม สกลนคร และอุบลราชธานี เป็นต้น ส่วนจังหวัดที่มีปัญหาเด็กเป็นโรคขาดสารอาหารน้อยที่สุด ได้แก่ ลพบุรี ซึ่งมีเด็กอยู่ในสภาวะปรกติถึงประมาณร้อยละ ๗๖.๙ รองลงมาได้แก่ ชุมพร มีเด็กปรกติร้อยละ ๗๓.๕ และพังงา ร้อยละ ๗๒.๙

การศึกษา : ประชากรในวัยเรียนเข้าเรียนมากขึ้น

การศึกษานับเป็นเครื่องชี้ภาวะสังคมที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง จากจำนวนประชากร ๔๗.๘๘ ล้านคน ในปี ๒๕๒๔ นั้น ประมาณว่า เกือบครึ่งเป็นกลุ่มของผู้ที่อยู่ในวัยเรียน (อายุ ๔ - ๒๓ ปี) ซึ่งสังคมจำเป็นต้องจัดบริการด้านการศึกษาให้ แต่โดยข้อเท็จจริงปรากฏว่าบริการที่เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนสามารถจัดได้ครอบคลุมประชากรกลุ่มดังกล่าวเพียงประมาณร้อยละ ๔๕.๗ เท่านั้น โดยในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาระดับเดียวที่ประชากรวัยเรียนสามารถเข้าเรียนได้เกือบทั่วถึงทุกคน ในขณะที่ระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา จำนวนผู้ที่มีโอกาสเข้าเรียนมีเพียงร้อยละ ๒๘.๓ และ ๑๒.๖ ของประชากรกลุ่มอายุ ๑๒ - ๑๗ และ ๑๘ - ๒๓ ปี ตามลำดับ

ข้อมูลสำคัญทางด้านการศึกษาที่น่าสนใจอีกลักษณะหนึ่ง ก็คือ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างประชากรทางด้านการศึกษา ที่ได้จากรายงานผลการสำรวจแรงงานรอบ ๒ (กรกฎาคม - กันยายน) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในจำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานที่มีอายุตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป ซึ่งมีประมาณ ๓๓.๕๑ ล้านคน ในปี ๒๕๒๔ นั้น มีถึง ๒๔.๒๔ ล้านคน หรือประมาณร้อยละ ๗๒.๓ เป็นผู้ที่มีการศึกษาไม่เกินประถมปีที่ ๔ อีกร้อยละ ๖.๙ สำเร็จการศึกษาระดับประถมปลาย และร้อยละ ๑๐.๕ สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมไปจนถึงอุดมศึกษา ทั้งในสายสามัญ อาชีพ และฝึกหัดครู สำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสเข้า

ศึกษาเลยนั้น พบว่ามีถึง ๓.๒๘ ล้านคน หรือร้อยละ ๙.๘ ของประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด

เศรษฐกิจสังคม

เครื่องชี้ภาวะสังคม ที่น่าจะกล่าวถึงอีกหมวดหนึ่ง คือ เศรษฐกิจสังคม ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วเป็นเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีผลกระทบต่อภาวะสังคมเป็นอย่างมาก ดัชนีเหล่านี้ ได้แก่ ระดับราคา และภาวะเงินออม เป็นต้น ทางด้าน**ดัชนีราคาผู้บริโภค** นั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราการเพิ่มของดัชนีราคาผู้บริโภคสำหรับประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นในช่วง ๕ ปี (๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) ที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี ๒๕๒๓ ซึ่งเป็นปีที่ประสบภาวะเงินเฟ้อรุนแรงมากกว่าปีอื่น ๆ นั้น ดัชนีราคาผู้บริโภคเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๑๙.๗ ในขณะที่ปี ๒๕๒๐, ๒๕๒๑ และ ๒๕๒๒ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๗.๖, ๗.๙ และ ๙.๙ ตามลำดับเท่านั้น สำหรับปี ๒๕๒๔ ดัชนีราคาผู้บริโภคยังคงเพิ่มขึ้นในอัตราค่อนข้างสูง คือ ประมาณร้อยละ ๑๒.๗ แต่ก็ยังนับว่าต่ำกว่าปี ๒๕๒๓ มาก

สาเหตุสำคัญที่มีผลกระทบต่ออัตราเพิ่มของดัชนีราคาผู้บริโภคปี ๒๕๒๔ ประการแรก คือ การประกาศขึ้นราคาขายปลีกน้ำมันและแก๊ส เมื่อเดือนมกราคมนี้ มีผลให้ดัชนีราคาผู้บริโภคทั้งในหมวดอาหารและหมวดอื่น ๆ เพิ่มสูงขึ้น ประการที่สอง เกิดจากการปรับอัตราค่ากระแสไฟฟ้าในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวม ๒ ครั้ง เมื่อเดือนมกราคม และสิงหาคม ตามลำดับ ทำให้ดัชนีราคาหมวดเคหสถานและบ้านเรือนสูงขึ้น และส่งผลทางอ้อมต่อต้นทุนการผลิตสินค้าอื่น ๆ ประการที่สาม การปรับค่าน้ำประปา เมื่อเดือนเมษายน ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้บริโภคในเขต กทม. มากกว่าภาคอื่น ๆ ประการที่สี่ การปรับค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำให้สูงขึ้น เมื่อเดือนตุลาคม (ทั้งในปี ๒๕๒๓ และ ๒๕๒๔) ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น และระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปพลอยสูงตามไปด้วย ประการที่ห้า การปรับราคาข้าวเปลือก ตามโครงการรักษาระดับราคาข้าวเปลือก ได้มีส่วนผลักดันให้ราคาข้าวสารสูงตามไปด้วย ประการที่หก การปรับค่าเงินบาทเทียบกับเงินดอลล่าร์ ลดลงร้อยละ ๑.๐๗ และ ๘.๗ เมื่อเดือนพฤษภาคม และกรกฎาคม ตามลำดับ ทำให้ราคาสินค้าเข้าคิดเป็นเงินบาทแพงขึ้น อย่างไรก็ดี ผลกระทบจากสาเหตุนี้ ยังมีไม่มากนัก เนื่องจากสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพ ส่วนใหญ่ยังมีอัตราการนำเข้าต่ำ

กล่าวโดยสรุป ดัชนีราคาผู้บริโภคในปี ๒๕๒๔ มีอัตราเพิ่มสูงสุดในหมวดพาหนะ และบริการขนส่ง ซึ่งเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๒๘.๕ รองลงมาได้แก่ หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเคหสถาน เพิ่มร้อยละ ๑๓.๓ หมวดยาสูบและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เพิ่มร้อยละ ๑๑.๔ หมวดอาหารและเครื่องดื่ม เพิ่มร้อยละ ๑๐.๖ หมวดการตรวจรักษาและบริการส่วนบุคคล เพิ่มร้อยละ ๑๐.๒ หมวดการบันเทิงการอ่าน และการศึกษาเพิ่มร้อยละ ๑๐.๑

สำหรับดัชนีราคาผู้บริโภคในเขตเมืองยกเว้นกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอัตราเพิ่มสูงกว่าภาคอื่น ๆ นั้น ปรากฏว่า ในปี ๒๕๒๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นภาคที่ยากจนที่สุด แต่กลับมีอัตราเพิ่มของดัชนีราคาถึงร้อยละ ๑๒.๘ สูงกว่าภาคเหนือ ภาคกลาง-ตะวันออก และภาคใต้ ซึ่งมีอัตราเพิ่มร้อยละ ๑๑.๙, ๑๑.๔ และ ๑๐.๖ ตามลำดับ โดยอัตราเพิ่มส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการเพิ่มค่อนข้างสูงทั้งในหมวดอาหารและหมวดอื่น ๆ ที่มิใช่อาหารสำหรับภาคใต้ แม้หมวดอาหารจะเพิ่มขึ้นในอัตราสูงสุด แต่หมวดอื่น ๆ ที่มิใช่อาหารนั้น เพิ่มในอัตราที่ต่ำมาก มีผลให้ดัชนีราคาผู้บริโภคของภาคนี้เพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าทุกภาค

การบริโภคข้าว ปริมาณการบริโภคข้าวในประเทศปี ๒๕๒๓ มีประมาณ ๗,๗๑๖,๘๑๖ในจำนวนนี้มีข้าวเจ้าประมาณร้อยละ ๖๑ ต้นข้าวสาร เพิ่มจากปีก่อนประมาณร้อยละ ๒.๑ ข้าวเหนียวร้อยละ ๓๙ อัตราส่วนนี้ไม่แตกต่างไปจากปีก่อน สำหรับ

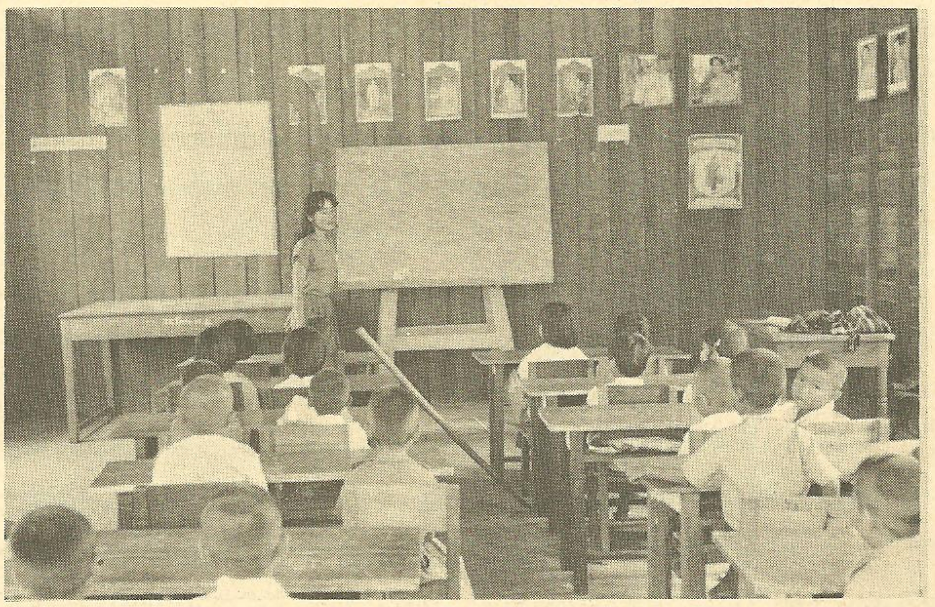

ประชากรในกรุงเทพฯ ภาคกลาง-ตะวันออก และภาคใต้ นั้น ส่วนใหญ่บริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก ในขณะที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นิยมบริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก และข้าวเจ้าเป็นบางส่วน

เมื่อจำแนกเป็นรายภาค ปรากฏว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนการบริโภคข้าวสูงสุดประมาณ ๓,๑๒๕,๗๒๓ ตัน หรือร้อยละ ๔๐.๕ ของการบริโภคข้าวรวมทั้งประเทศ รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือบริโภคข้าว ๑,๘๗๔,๐๒๐ ตัน หรือร้อยละ ๒๔.๓ ภาคกลาง-ตะวันออก บริโภคข้าว ๑,๔๑๒,๔๕๘ ตัน หรือร้อยละ ๑๘.๓ ภาคใต้บริโภค ๘๒๖,๙๒๓ ตัน หรือร้อยละ ๑๐.๗ และกรุงเทพฯ บริโภค ๔๗๗,๖๙๒ ตัน หรือร้อยละ ๖.๒

การออมภายในประเทศ ในปี ๒๕๒๔ การออมสุทธิในประเทศมีมูลค่า ๑๒๐,๖๗๗ ล้านบาท เพิ่มจากปี ๒๕๒๓ ประมาณร้อยละ ๑๓.๒ ซึ่งอัตราเพิ่มนี้ต่ำกว่าปี ๒๕๒๓ มาก (ปี ๒๕๒๓ มีอัตราเพิ่มร้อยละ ๒๓.๓) ทั้งนี้เป็นเพราะ การออมในภาคเอกชน มีอัตราเพิ่มที่ลดลงมากอันสืบเนื่องมาจากรายจ่ายของครัวเรือนขยายตัวในอัตราที่สูงกว่ารายได้นั่นเอง อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า เงินออมในภาครัฐบาลที่เคยลดลงมากเมื่อสองปีก่อนกลับเพิ่มสูงขึ้นในปีนี้ทั้ง ๆ ที่รายได้ของรัฐบาลลดลง

จากการที่อัตราเพิ่มของการออมสุทธิในประเทศลดจากปีก่อนทำให้สัดส่วนเงินออมสุทธิในประเทศต่อมวลรวมผลิตภัณฑ์ในประเทศมีระดับต่ำลง และนับเป็นสัดส่วนต่ำสุดในรอบ ๕ ปีที่ผ่านมา (๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) กล่าวคือ ในปี ๒๕๒๔ เงินออมสุทธิในประเทศ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ ของมวลรวมฯ ขณะที่ปี ๒๕๒๐, ๒๕๒๑, ๒๕๒๒ และ ๒๕๒๓ มีสัดส่วนร้อยละ ๑๕.๖, ๑๖.๕, ๑๕.๕ และ ๑๕.๖ ตามลำดับ

สวัสดิการสังคม

ปัจจุบันสังคมยุคใหม่เกือบทุกประเทศมักมีนโยบายด้านสวัสดิการสังคมรวมอยู่ในนโยบายการบริหารประเทศ สำหรับประเทศไทยก็เช่นกัน รัฐบาลได้ถือเป็นภาระที่จะต้องรับผิดชอบให้บริการสงเคราะห์แก่ประชาชนที่อยู่ในสภาพไม่อาจช่วยตัวเองได้ เท่าที่ขีดกำลังความสามารถและงบประมาณจะอำนวยให้ได้ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ไม่มีประเทศใดในโลกที่สามารถจัดสรรทรัพยากรแบบให้เปล่าแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง เพียงแต่อย่างน้อยประชาชนก็ควรจะได้รับการเหลียวแล เอาใจใส่ บรรเทาทุกข์ภัย หรือได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์จากบริการทางสังคมของรัฐ ในยามที่ต้องประสบกับปัญหาที่ทำให้ไม่อาจช่วยตัวเองได้บ้าง แม้จะเป็นความช่วยเหลือเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ตาม

จากสถิติผู้มารับบริการสงเคราะห์จากกรมประชาสงเคราะห์ตั้งแต่ปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ จะเห็นว่า มีจำนวนผู้มารับบริการขึ้นลงไม่คงที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สำคัญ คือ จำนวนผู้ประสบภัยที่มารับการสงเคราะห์ซึ่งมีมากกว่าประเภทอื่น ดังจะเห็นได้จากในปี ๒๕๒๓ และ ๒๕๒๔ ซึ่งเป็นปีที่มีจำนวนผู้มารับการสงเคราะห์เนื่องจากประสบภัยลดลงอย่างมาก มีผลให้จำนวนผู้รับการสงเคราะห์รวมทุกประเภทลดลงจาก ๓,๓๓๗,๘๒๕ คน ในปี ๒๕๒๒ เหลือ ๒,๗๖๙,๔๒๑ และ ๑,๙๐๖,๔๒๕ คน ตามลำดับ

อย่างไรก็ดี เมื่อจำแนกตามประเภทของบริการแล้ว จำนวนผู้มารับการสงเคราะห์บางประเภท ได้มีแนวโน้มสูงขึ้นเกือบทุกปี โดยเฉพาะในกลุ่มบุคคลไร้ที่พึ่ง คนพิการและทุพลภาพ และคนชรา เป็นต้น

ในด้านของงบประมาณค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อผู้ได้รับบริการสงเคราะห์ ๑ คน ในรอบ ๕ ปีที่ผ่านมานั้น ปรากฏว่าก็มีแนวโน้มสูง ๆ ต่ำ ๆ เช่นเดียวกัน โดยในปี ๒๕๒๐ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคน จะตกประมาณ ๓๒๘.๕๔ บาท และลดลงเหลือเพียง ๒๑๒ บาท ๑๕๗.๒๖ บาท และ ๑๘๘.๑๖ บาท ในปี ๒๕๒๑, ๒๕๒๒ และ ๒๕๒๓ ตามลำดับ จากนั้นได้เพิ่มสูงขึ้นอีกมากในปี ๒๕๒๔ เป็น ๓๐๔.๗๖ บาท แต่ก็ยังต่ำกว่าปี ๒๕๒๐ อยู่เล็กน้อย

รักษาพยาบาลฟรี : นโยบายช่วยเหลือเฉพาะคนยากคนจน

การให้บริการรักษาพยาบาลผู้มีรายได้น้อย โดยไม่เสียค่ารักษา จัดว่าเป็นสวัสดิการอีกอย่างหนึ่งที่รัฐให้แก่ประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึงทุกภาค แต่ก็ปรากฏว่า มีประชาชนมาใช้บริการต่ำกว่าความคาดหมาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานพยาบาลของรัฐที่จะให้บริการยังมีไม่พอ จึงไม่อาจสนองความต้องการครอบคลุมประชากรในเขตชนบทอย่างทั่วถึงได้ อย่างไรก็ดี จากสถิติผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่ารักษา ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ชี้ให้เห็นว่า จำนวนผู้มาใช้บริการในระยะ ๕ ปีที่ผ่านมา มีจำนวนสูงขึ้นเกือบทุกปี (ยกเว้นปี ๒๕๒๓ ซึ่งมีจำนวนลดลงจากปี ๒๕๒๒) โดยในปี ๒๕๒๔ มีผู้เข้ารับการรักษาฯ ๑๐,๐๘๕,๑๑๘ คน สูงกว่าปี ๒๕๒๐ ประมาณร้อยละ ๓๔.๖ และสูงกว่าปี ๒๕๒๓ ประมาณร้อยละ ๑๐.๒

สำหรับภาคที่มีจำนวนผู้มารับบริการฯ ลดลงในปี ๒๕๒๔ ได้แก่ ภาคเหนือ ซึ่งมี

จำนวนผู้มารับบริการฯ ลดลงจากปี ๒๕๒๓ ประมาณร้อยละ ๓.๘ (ตรงข้ามกับปี ๒๕๒๓ ที่มีจำนวนผู้มารับบริการฯ เพิ่มขึ้นขณะที่ภาคอื่น ๆ มีแนวโน้มลดลง) ส่วนภาคที่มีอัตราเพิ่มของผู้มารับบริการสูงสุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๑๗.๓ โดยมีจำนวนผู้เข้ารับบริการฯ ทั้งสิ้น ๔,๑๑๔,๐๗๗ คน รองลงมาได้แก่ ภาคใต้ มีอัตราเพิ่มประมาณร้อยละ ๑๑.๐ และมีจำนวนผู้รับบริการฯ ๑,๐๗๘,๖๙๑ คน และภาคกลางมีอัตราเพิ่มร้อยละ ๑๐.๔ และจำนวนผู้รับบริการฯ ๓,๐๙๖,๙๔๕ คน

เครื่องชี้ภาวะสังคมด้านอื่น ๆ

นอกจากเครื่องชี้ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นแล้ว ยังมีข้อมูลที่แสดงถึงภาวะสังคมที่สำคัญอีก ๒ - ๓ ด้าน ได้แก่การหย่าร้าง การบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และบุหรี่ และการฆ่าตัวตายซึ่งด้านนี้เหล่านี้มีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ คือ

อัตราการหย่าร้าง

จากสถิติการหย่าร้างในรอบ ๕ ปี (๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) ที่ผ่านมาปรากฏว่า จำนวนคู่สมรสในประเทศไทยมีการหย่าร้างเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก ๑๗,๖๐๘ คู่ ในรอบปี ๒๕๒๐ เป็น ๒๗,๒๓๖ คู่ ในปี ๒๕๒๔ หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๕๔.๗ โดยสัดส่วนการหย่าร้างจะมีจำนวนสูงสุดในเขตกรุงเทพฯ ประมาณร้อยละ ๒๗.๙ ของจำนวนการหย่าร้างทั้งหมดทั่วประเทศในปี ๒๕๒๔ รองลงมา คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคใต้มีสัดส่วนการหย่าร้างต่ำสุดเพียงประมาณร้อยละ ๙.๗ แต่เมื่อพิจารณาในด้านการเพิ่มแล้วกลับปรากฏว่า มีอัตราสูงจากปี ๒๕๒๓ ถึงร้อยละ ๒๖.๔ ซึ่งนับเป็นอัตราเพิ่มที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ มาก สำหรับภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น มีอัตราเพิ่มของการหย่าร้างสูงขึ้นประมาณร้อยละ ๑๕.๗ และ ๑๔.๐ ตามลำดับ ตรงข้ามกับกรุงเทพมหานคร ที่อัตราการหย่าร้างได้ลดลงจากปี ๒๕๒๓ ประมาณร้อยละ ๑.๔

การบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และบุหรี่

อัตราการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และบุหรี่เฉลี่ยต่อประชากรวัยทำงาน มีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดมา โดยในปี ๒๕๒๔ อัตราการบริโภคสุราโดยเฉลี่ยต่อประชากรวัยทำงานได้เพิ่มเป็น ๒๓.๙ ขวด เมื่อเทียบกับ ๒๐.๐ ขวด ในปี ๒๕๒๓ แต่การบริโภคเบียร์ต่อประชากรวัยทำงานกลับมีอัตราลดลงจาก ๗.๐ ขวด ในปี ๒๕๒๓ เหลือเพียง ๔.๑ ขวด ในปี ๒๕๒๔ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเบียร์มีราคาแพงขึ้นมากเมื่อเทียบกับสุรา ทำให้ประชาชนบางส่วนจำต้องลดการบริโภคลง หรือหันไปบริโภคสุราซึ่งมีราคาถูกกว่าแทน ส่วนการบริโภคบุหรี่ ซึ่งแม้จะมีราคาแพงขึ้น และมีการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่อย่างค่อนข้างกว้างขวาง แต่อัตราการบริโภคบุหรี่ต่อประชากรวัยทำงาน ก็ยังคงสูงขึ้นจากปีก่อนมาก โดยสูงจากเฉลี่ย ๕๔.๖ ของต่อคนในปี ๒๕๒๓ เป็น ๖๕.๙ ซองต่อคนในปี ๒๕๒๔

อัตราการฆ่าตัวตาย

จากการศึกษาของจิตแพทย์ ได้สรุปไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า สาเหตุที่กระตุ้นให้คนฆ่าตัวเองมีหลายประการ เช่น ปัญหาครอบครัวขาดความสุข ความอบอุ่น หรือถูกทอดทิ้ง ปัญหาคู่สมรส หรือบุตร นิสัยเข้ากันไม่ได้ สามีเจ้าชู้ ติดการพนัน และการหึงหวง ปัญหาเศรษฐกิจความยากจน หรือธุรกิจล้มละลาย ปัญหาผิดหวังในความรัก ปัญหามีโรคประจำตัวเรื้อรัง ทั้งทางกายและ/หรือทางใจ หรือป่วยเป็นโรคประสาทเรื้อรัง ติดยาเสพติดแล้วเลิกไม่ได้ รวมทั้งปัญหาผิดหวังในด้านการเรียนหรือสอบตกเป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ หากมิได้รับการคลี่คลายแก้ไขลงแล้ว ก็จะเป็นทางนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ในที่สุด

สำหรับวิธีการฆ่าตัวตายที่พบมากที่สุด ก็คือ การกินยาตาย ตามมาด้วยการผูกคอตาย และยิงตัวตาย จากสถิติการฆ่าตัวตายต่อประชากรแสนคนในประเทศไทยในรอบ ๕ ปี ที่กระทรวงสาธารณสุขได้รวบรวมไว้นั้น ปรากฏว่า มีแนวโน้มสูงขึ้น จาก ๕.๗ ในปี ๒๕๒๐ เป็น ๗.๓ ในปี ๒๕๒๔ ทั้งนี้โดยมีอัตราการฆ่าตัวตายของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงทุกปี เฉลี่ยแล้วในเพศชายทุก ๆ แสนคน จะมีผู้ฆ่าตัวตายประมาณ ๖.๓ คน ในปี ๒๕๒๐ และเพิ่มเป็น ๗.๖ คน ในปี ๒๕๒๔ ส่วนเพศหญิงนั้น ในทุก ๆ แสนคน จะมีผู้ฆ่าตัวตายประมาณ ๕.๕ คน ในปี ๒๕๒๐ และเพิ่มเป็น ๗.๐ ในปี ๒๕๒๔

สรุป

ทั้งหมดนี้คือ ภาพสังคมไทย ในแง่มุมที่มองจากเครื่องชี้ภาวะสังคม ปี ๒๕๒๔ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทย และเป็นสัญญาณเตือนให้ทราบว่า ขณะนี้สังคมไทยกำลังอยู่ในภาวะเช่นไร เพื่อรัฐบาลและประชาชนจะได้ร่วมกันหาทางแก้ไขต่อไป

ไปนิปปอน

คนภูธร

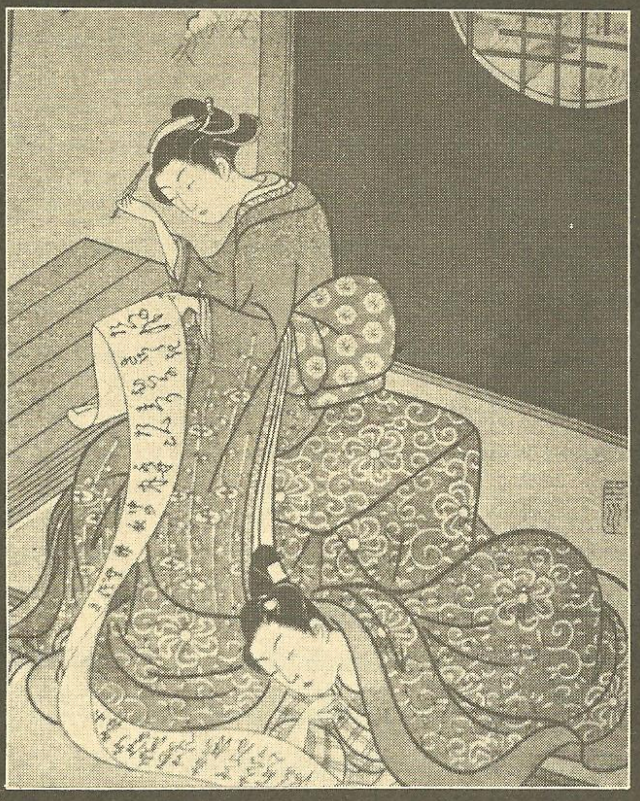

"ทำไมคนญี่ปุ่นบ้านเมืองของเขาจึงได้เจริญ ทั้ง ๆ ที่เขาก็คนเตี้ยชาวเอเชียเหมือนพวกเรา แต่เขาเจริญสุดขีด แม้แต่ฝรั่งมังค่าก็สู้ไม่ได้ ก็ด้วยคนญี่ปุ่นมีดีนั่นเอง

ความดีของคนญี่ปุ่นที่พึงถือเป็นตัวอย่างก็คือ ความมีระเบียบวินัย การทำงานเป็นหมู่คณะ ความเสมอภาค ไม่ถือตัว การถือศาสนาโดยไม่ขัดแย้งกัน ที่สำคัญก็คือ คนญี่ปุ่นชาตินิยมและรักประเทศของเขาสุดจิตสุดใจ นักการเมืองก็มีความสุจริต มุ่งทำงานเพื่อบ้านเมืองโดยแท้"

พ่อแม่พี่น้องที่รัก ผมได้ไปเมืองญี่ปุ่นอีกครั้งหนึ่ง จึงขอนำเรื่องมาเล่าสู่กันฟัง พอได้เป็นข้อคิดว่าทำไมเขาก็คนเตี้ยชาวเอเชียเหมือนพวกเรา เขาจึงได้เจริญสุดขีด แม้แต่ฝรั่งมังค่าซึ่งเราเคยนับถือนักหนาก็สู้ไม่ได้

ผมมีความรู้สึกอย่างหนึ่งว่าตัวเองเป็นคนภูธร แม้จะเดินทางห่างบ้านไปไกลจนสุดหล้าฟ้าเขียว ก็อดที่จะคิดถึงพี่น้องในชนบทไม่ได้ ป่านนี้คงจะจูงวัว จูงควาย กรีดยาง ปลูกต้นไม้ จับคันไถเหงื่อโทรมกาย ยืดแสงแดดแผดเผาและสายลมเป็นอาภรณ์หุ้มห่อกาย

บนเครื่องบินตอนเดินทางขาไป ผมนั่งติดกับชาวอียิปต์คนหนึ่งเป็นวิศวกร ตัวแกใหญ่ นั่งกางแขนเข้ามาในที่นั่งของผมจนผมต้องนั่งตัวลีบ ขอแลกกับคนไทยอีกคนให้มานั่งกับผม แกก็ไม่ยอม ผมรู้สึกเป็นทุกข์เอามาก ๆ โดยเฉพาะเวลารับประทานอาหาร แขนแกมาถองเอาแขนผมจนกินไม่ถนัด ผมลองกางแขนเข้าไปถองแกดู รู้สึกแกไม่พอใจเหมือนกัน ผมก็เลยมาคิดว่า เออไม่ว่ามนุษย์ชาติ ศาสนาใด ย่อมมีธรรมชาติเหมือนกันหมด สิ่งใดที่ไม่สบอารมณ์ก็ไม่ชอบและเป็นทุกข์ เป็นหลักของทุกศาสนา มนุษย์ทุกผู้ทุกนามต่างก็ติดข้องอยู่กับความจริงข้อนี้อย่างที่ไม่มีข้อยกเว้น

คิดมาถึงตอนนี้ก็ได้สติ ขณะนั้นรู้สึกอยากจะเข้าห้องน้ำ ต้องแหวกอียิปต์ที่นั่งข้าง ๆ ออกไป พอกลับมาก็เห็นแกไปนั่งป้อหลออยู่ในที่นั่งผม ทำให้ผมมีโอกาสได้นั่งใกล้คุยกับคนไทย ซึ่งเป็นอาจารย์สอนทางเกษตร จะไปอบรมดูงานทางด้านพืช

"คุณจะไปดูงานด้านไหนหรือคะ" อาจารย์คนนั้นถามผม ผมตอบว่า

"เห็นอะไรดูหมด" อาจารย์หัวเราะจนงอหาย แล้วผมก็ชี้ให้แกดูพร้อมพูดขึ้นว่า "อาหารที่เรารับประทานไปเมื่อสักครู่นั้นมีเส้นก๋วยเตี๋ยวดำ ๆ แต่รสชาดอร่อยดี ผมเข้าใจว่าคุณค่าทางอาหารคงจะดีดูเหมือนเขาจะใช้ข้าวไม่ขัดเปลือกมาทำ อาจจะเป็นเพราะอาหารการกินมีค่าทางอาหารสูงเช่นนี้กระมัง คนญี่ปุ่นจึงสูงใหญ่เหมือนฝรั่ง จะมีเตี้ยอยู่ก็แต่ในชนบทบ้าง อาจารย์คงต้องช่วยไปบอกพี่น้องคนไทยเราให้กินข้าวกล้องข้าวซ้อมมือนะครับ อย่าไปกินแต่ข้าวขาว ๆ หรือขนมจีน หรือก๋วยเตี๋ยวเส้นงาม ๆ ที่โฆษณากันนัก มันมีแต่แป้ง"

"ใช่ค่ะ กินอาหารไม่ดีก็เหมือนต้นไม้ขาดปุ๋ย มันงามไปไม่ได้ ทำให้เด็กปัญญาทึบ เติบโตขึ้นเป็นคนโง่ อันนี้สำคัญ เวลานี้ทางสาธารณสุขก็ส่งเสริมด้านโภชนาการโดยเฉพาะส่งเสริมให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่เอง เพราะเด็กอ่อนต้องการโปรตีนคืออาหารจำพวกเนื้อสัตว์และถั่วมาก คนไทยโบราณให้ลูกกินแต่กล้วยน้ำว้าผสมข้าวบดโดยไม่ได้ให้อาหารเสริมอื่น ๆ"

การสนทนาของเราต้องขาดตอนลงเมื่อได้ยินเสียงประกาศบนเครื่องบินว่า เครื่องจะลงในอีก 15 นาที อากาศในโตเกียวหนาวสั่น ผมหยิบเสื้อกั๊กแบบฝรั่งมาใส่ ใส่แล้วทำให้แลดูหนุ่มขึ้นเป็นกอง แต่ผมก็ยังรู้สึกว่ามันสู้เสื้อม่อฮ่อมหรือเสื้อกุยเฮงที่พี่น้องของเราใส่ไม่ได้ เพราะว่านอกจากจะราคาถูกแล้ว ยังใส่สบายทำงานได้ทุกประเภท ซักแล้วก็ไม่ต้องรีด

เมื่อเครื่องจอดนิ่งแล้ว ผู้โดยสารต่างพากันเดินออกไปตามทางที่มีฝาปิดเหมือนเดินเข้าถ้ำ มีช่องลมจากข้างนอกเข้าได้เล็กน้อย พอพ้นจากประตูเครื่องบินก็ได้สัมผัสกับอากาศที่หนาวเหน็บ เหมือนมีเข็มหมุดล้าน ๆ อันมาแทงที่ผิวกาย พวกเรารีบเดินให้ถึงอาคารไว ๆ หลังจากรับกระเป๋าเดินทางแล้ว พวกเราไปที่ด่านตรวจ ได้พบคนไทยอีก 2-3 คน ผมได้เข้าไปทักทาย ยังไม่ทันจะได้คุยกันสักกี่คำ คนไทยกลุ่มนั้นก็แยกจากพวกเราไป ผมจึงหันมาคุยกับอาจารย์ต่อ

"อาจารย์เห็นไหมครับ เด็กหนุ่มที่ท่าอากาศยานนี้ แต่งเนื้อแต่งตัวเรียบร้อย ผมเผ้ายาวพอดีตามสภาพของดินฟ้าอากาศ เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเขา ไม่มีผมสั้นข้างยาวข้างหรือยาวเป็นฮิปปี้ก็ไม่มี อีกอย่างหนึ่งก็คือความซื่อสัตย์ในตนเอง คนญี่ปุ่นเขาถือเป็นเรื่องใหญ่ อาจารย์ไม่ต้องกลัวว่าชาวญี่ปุ่นจะโกงนะครับ อย่างกินข้าวในร้านอย่างนี้ เขาจะไม่คิดเกินราคา หรือโมเมเอาเป็นอันขาด อาจารย์ครับ ผมว่าสิ่งเหล่านี้ต้องช่วยกันสั่งช่วยกันสอนให้เยาวชนของเราปฏิบัติ เพราะจะเป็นการป้องกันปัญหาคดโกงกันได้อย่างมากมาย อาจารย์ลองให้รางวัล เช่นเงินทอนแก่เขาดูซิครับ ไม่มีที่เขาจะรับของเราดอก"

ไปคราวนี้ ผมได้พบกับนายตำรวจจากเมืองไทยใจดีผู้หนึ่งไปโครงการเดียวกับผม เราได้ร่วมเดินทางเข้าเมืองด้วยกัน พักที่โรงแรมเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในย่านชินจูกุ รุ่งเช้าผมไปเดินเที่ยวดูบ้านเมืองของเขา อากาศยังหนาวเย็นเหมือนวันมาถึง เห็นคนเขาล้างถนนหน้าบ้านของใครของมัน สะอาดเหมือนพื้นเรือนเลยทีเดียว ผมเดินกลับมา มีชายหนุ่มหญิงสาวคู่หนึ่งเดินเร็ว ๆ มาทันผมที่ทางข้าม เพราะพวกนี้เขามีนิสัยเดินเร็ว เนื่องจากอากาศหนาว แต่พอมาถึงผมสังเกตเห็นเขาหยุดที่ริมถนน ส่วนผมกำลังจะเดินข้ามทางม้าลาย เด็กผู้ชายรีบคว้าแขนผมไว้ พูดออกมาเป็นภาษาญี่ปุ่นซึ่งผมไม่รู้เรื่องเลย แม้แต่คำเดียว เด็กสาวชี้ให้ผมดูที่สัญญาณไฟสีแดงฝั่งตรงข้าม ผมจึงรู้ว่าเขาห้ามข้าม ความจริงรถไม่มี ถึงข้ามก็ไม่มีอันตราย ผมนึกอัศจรรย์ใจว่า โอ้โฮ ขนาดคนเดินถนนก็ปฏิบัติตามกฎจราจรเหมือนคนขับรถเชียวหรือนี่ มิน่าอุบัติเหตุเขาจึงน้อยมาก รถเลี้ยวก็จอดรอให้คนข้ามก่อนจึงจะผ่านไป ขอให้คนไทยทุกคนได้พากันเอาตัวอย่างญี่ปุ่นเขา

บ้างเถิด เราจะได้เจริญอย่างเขาบ้าง ขณะผมข้ามไปกับชายหญิงคู่นั้น ก็มีจักรยานสองล้อขี่ข้ามตามมาด้วย ตรงทางม้าลายนั้น เขาก็ทำทางลาดให้จักรยานขี่ขึ้นบาทวิถีทุกแห่ง ทำให้ผมนึกในใจว่าในกรุงเทพฯ ของเราน่าจะทำไว้บ้าง ประชาชนจะได้ใช้จักรยานกันประหยัดน้ำมันได้เป็นกอง

ผมเห็นชายหญิงน้อย ๆ คู่นั้นเดินผลุบลงไปใต้ดิน ผมจึงเดินตามลงไปบ้าง วกซ้ายเวียนขวาประมาณ 2-3 ตลบก็พบเมืองบาดาล มันน่าอยู่ยิ่งกว่าเมืองบนดินเสียอีก มีร้านรวงขายของสาระพัด มีอาหารขายถูก ๆ ด้วย อากาศก็ไม่หนาวเหมือนข้างบน บางแห่งมีประชาชนเดินมาลงรถใต้ดินนับจำนวนร้อย ๆ ต่างคนต่างหยอดเหรียญซื้อตั๋วรถไฟกัน โดยไม่ต้องมีคนขาย พี่น้องจำไว้นะครับว่า เมืองที่เจริญแล้วนั้น เขาใช้แรงคนน้อยมาก แต่ใช้เครื่องจักรแทนแรงคนไปกว่าครึ่ง คนไหนทำงานก็จะได้ค่าแรงแพง ทำให้มีเงินเหลือเก็บไปซื้อสิ่งของที่ผลิตด้วยเครื่องจักรในราคาถูก คนเขาจึงสบาย อายุก็ยืน แม้แต่พวกผมไปเบิกเงินที่ธนาคารก็ใช้วิธีใส่การ์ดเข้าไปในเครื่องจักร กดปุ่มผึงเดียวได้เงินเป็นหมื่น

ตอนดึกคืนหนึ่ง ผมแอบย่องไปดูราตรีใต้บาดาล ก็ปรากฏว่ามีคนไปอาศัยนอนอยู่หลายสิบคน คนพวกนี้รายได้น้อย เลิกงานแล้วไม่กลับบ้าน เกรงจะเสียค่ารถไฟ แม้ว่าไม่แพง พากันอาศัยนอนใต้ดินซึ่งอุ่นดี ผมเองก็คิดว่าจะนอนได้เพราะมันสะอาดพอ ๆ กับพื้นบ้านของเรา

กลับมาที่พัก ได้เห็นพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ **แจแปนไทม์** ว่าศาลสูงพิพากษายืนคดีคอรัปชั่น ผมก็เลยอ่านดู เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากครับ ผมจึงขอนำมาเล่าให้พี่น้องฟัง เพื่อจะได้เปรียบเทียบกับผู้แทนของเราดูว่ามันห่างกันแค่ไหน เราควรจะปรับปรุงของเรายังไง ไหน ๆ ก็ใกล้วันเลือกตั้งเต็มทีแล้ว ยิ่งทางการเขาเลื่อนวันเลือกตั้ง

หญิงเกอิชาชาวญี่ปุ่น

จากเดือนมิถุนายนมาเป็นวันที่ 18 เมษาเช่นนี้ เป็นห่วงก็แต่พวกมหาดไทยซึ่งจะต้องเตรียมงานเท่านั้นว่าจะหายใจหายคอไม่ทัน กลับมาเรื่องผู้แทนกินสินบาทคาดสินบนในญี่ปุ่นจนเป็นข่าวใหญ่กันต่อ เรื่องของเรื่องก็มีอยู่ว่า นายเซกิย่ากับนายซูฮาร่า ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไปรับเงินจากนายทาดะ ประธานบริษัทแท็กซี่โซโก้แห่งโอซากา และจากนายทัชจิมา ประธานสมาคมแท็กซี่เพียงล้านเยน ซึ่งเท่ากับเงินไทยในราวแสนบาทไม่ถึงดี เพื่อให้ออกเสียงเป็นคุณแก่พวกแท็กซี่ในการที่สภาเสนอออกกฎหมายภาษีน้ำมันรถแท็กซี่ นายซูฮาร่าตายไปเสียก่อนระหว่างคดี เหลือแต่นายเซกิย่าถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 1 ปีกับให้จ่ายเงิน 1 ล้านเยนเข้าหลวงด้วย โทษจำคุกให้รอ 1 ปี ส่วนนายทาดะและนายทัชจิม่าผู้ให้สินบนนั้นก็โดนศาลลงโทษไปตาม ๆ กัน นาดะโดน 1 ปี ทัชจิม่า 8 เดือน แต่ศาลรอการลงโทษไว้คนละ 1 ปี ข้อน่าอัศจรรย์ก็คือ คดีพิจารณาอยู่ 15 ปี จนจำเลยตายไปคนหนึ่ง แสดงว่าเขาไม่สุกเอาเผากิน

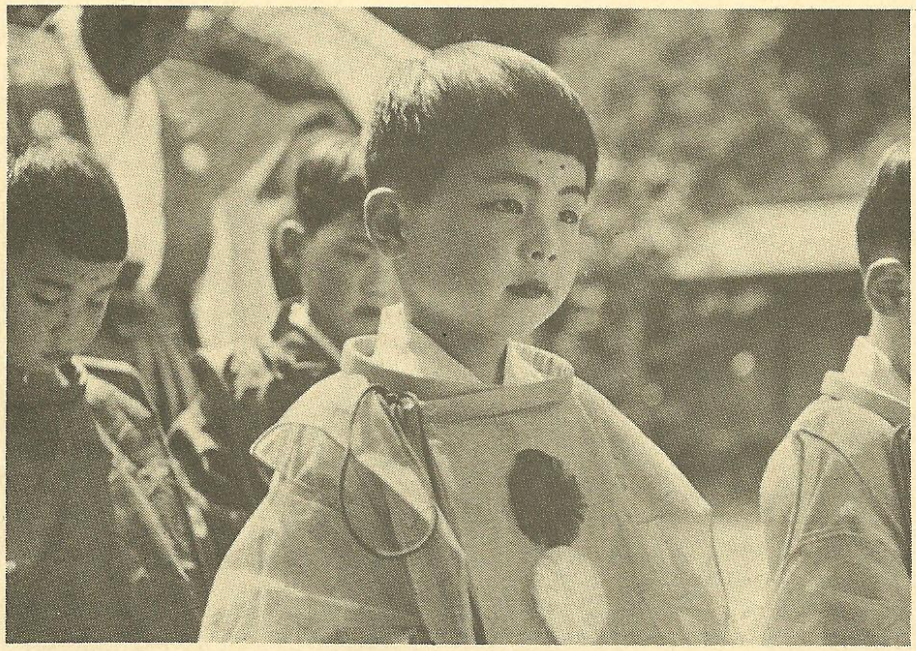

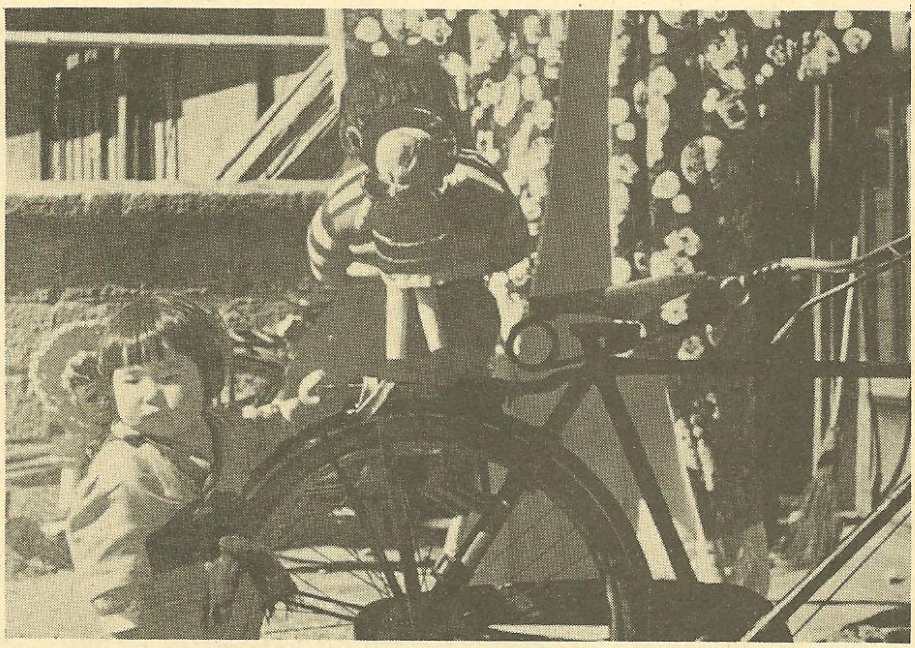

เด็กญี่ปุ่นในงานพิธี

หญิงสาวชาวญี่ปุ่นในงานพิธี ด้วยเครื่องแต่งกายและหมวกที่ประดับประดาอย่างสวยงาม ในมือถือต้นข้าวที่เพิ่งเริ่มขึ้น

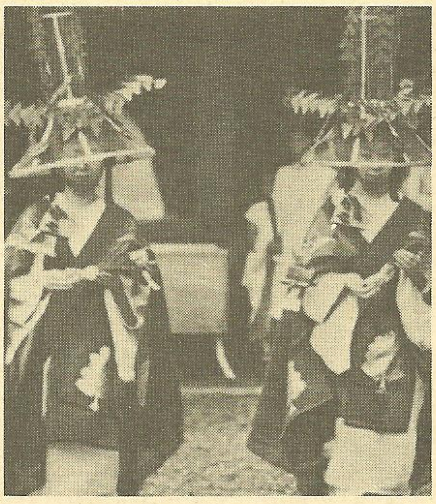

พิจารณากันอย่างรอบคอบถี่ถ้วน พยานไม่กลับคำ ไม่มีการวิ่งเต้น ซึ่งก็เห็นจะวิ่งไม่ได้นั่นเอง ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ เขาเอาเรื่องทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยไม่มีเจ้าทุกข์เลย แม้กระนั้นเขาก็สามารถเสาะหาพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลได้

วันหนึ่งเขาพาพวกผมไปเที่ยวเมืองหิมะ ระหว่างทางเห็นแต่ขุนเขาที่เต็มไป

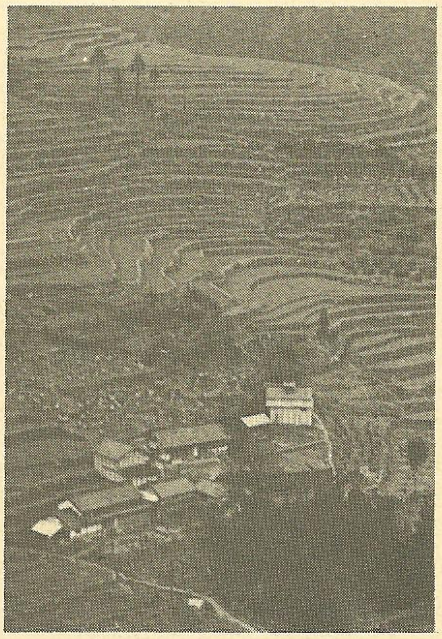

การทำนาแบบขั้นบันได ในญี่ปุ่น

ด้วยน้ำแข็ง ซึ่งตกมาจากฟ้าคลุมเต็มไปหมดทั่วบริเวณตั้งแต่ออกจากที่พักเรื่อยไป ต้นไม้ไม่ค่อยโต จะหาใบสักนิดก็ไม่มี เหมือนยืนต้นตายอยู่ พื้นที่ราบมีน้อยมาก แต่เขาก็ทำนาได้ข้าวจนเหลือกินสำหรับเลี้ยงพลเมืองร้อยล้านเศษของเขา ก็เป็นสิ่งที่น่าชมเชยในความอุตสาหวิริยะของเขาเอามาก ๆ มองเห็นภูเขาไฟฟูจิคลุมด้วยหิมะขาวโพลน สูงเด่นกว่าเทือกเขาทั้งหลาย เขาบอกว่าเป็นโชคของพวกผมที่ไปในวันอากาศโปร่ง มีเมฆก้อนเล็ก ๆ ลอยอยู่บ้างประปราย ไม่สนใจใยดีกับความโลภโกรธหลงของมนุษย์บนพื้นดิน ทางขึ้นเมืองหิมะสูงชัน ไต่ไปตามไหล่เขา ถนนมีน้ำแข็งเกาะลื่น คนรถจอดเอาโซ่ไปล่ามล้อโดยรอบกันลื่น แล้วค่อย ๆ ขับไต่ขึ้นไป จนในที่สุดก็ไปถึงจุดหมายปลายทางซึ่งคลุมไปด้วยปุยน้ำแข็งเต็มไปหมด หนุ่มสาว เด็กและผู้ใหญ่พากันเล่นไม้ติดเท้าเลื่อนลงเนินเขา เรียกว่าเล่นสะกีเขาเล่นกันอย่างสนุกสนานเหมือนกับเด็ก ๆ เล่นน้ำฝน อากาศหนาวเอามาก ๆ ผมใส่เสื้อ 5 ชั้น กางเกงขายาว 2 ตัว แล้วใส่ถุงมือ ยังหนาวแทบตะคิวจับ ทนไม่ไหวต้องวิ่งเข้าร้านเพื่อหาที่หลบหนาว กว่าเพื่อนฝูงจะพากลับก็ทรมานเอาการ นี่แหละครับพี่

น้อง มันไม่มีที่ไหนจะสู้เมืองไทยเราได้ดอก หนาวก็หนาวแต่พอดี ต้นไม้เขียวชะอุ่มตลอดปี มีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ ถ้าเราตั้งใจร่วมมือกันพัฒนาให้ดี ไม่ทำให้สกปรกหรือทำลายของที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมแล้วต่อให้ที่ไหน ๆ ก็ไม่มีทางสู้

ระหว่างรับประทานอาหารเย็นวันหนึ่ง ผมนั่งใกล้เพื่อนญี่ปุ่นชื่อฮาราดะ ผมถามเขาว่า

"ทำไมชาวญี่ปุ่นทำงานเป็นหมู่คณะกันดีจัง ว่าอะไรว่าตามกันดี" เขาตอบว่า

"เป็นประเพณีมาแต่เก่าก่อนแล้ว ถ้าคนไหนทำงานร่วมกับคนอื่นไม่ได้ ก็อยู่ร่วมกับเขาไม่ได้ ในที่สุดก็เอาตัวไม่รอด มันบังคับอยู่ในตัว ทำงานเป็นคณะย่อมสำเร็จมากกว่าทำคนเดียว" ว่าแล้วแกก็เอื้อมไปหยิบเอากระปุกเกลือบนโต๊ะมาชูให้ผมดู ยิ้ม ๆ อยู่พักหนึ่ง แล้วพูดออกมาว่า

"เกลือกระปุกนี้เค็มนะ แต่ถ้าเรากินมันทีละน้อยมันก็ชูรส และในที่สุดก็หมดคนก็เหมือนกัน ถ้ารวมกันมีความสมัครสมาน กำลังมันก็มาก ขุดใต้ดินอยู่อีกเมืองหนึ่งก็ได้" ว่าแล้วแกก็ตบหลังผมเบา ๆ เหมือนกับหัวเราะ

"ใช่แล้ว ผมไม่เถียงเลย" ผมตอบเขาพร้อมกับยกหัวแม่มือให้

บ่ายวันหนึ่ง ทางเจ้าภาพเขาจัดให้พวกเราไปเยี่ยมกระทรวงยุติธรรม ระหว่างทางผมได้นั่งคู่กับเพื่อนชาวญี่ปุ่นคนนั้น เพราะเหตุว่าถูกอัธยาศัยกัน รถขนาดใหญ่ขนพวกผมแล่นไปตามทางหลวงที่แสนจะงดงามสูงบ้างต่ำบ้าง บางครั้งก็เข้าอุโมงค์สลัวสองข้างทางดารดาษไปด้วยบ้านหลังเล็ก ๆ ไม่มีแม้ที่จอดรถ ผมเลยถามเขาว่า

"เอ๊ะ ชาวญี่ปุ่นนี่ไม่มีรถกันหรือไง เห็นผลิตรถยนต์ส่งไปขายทั่วโลก" เขาหัวเราะ แล้วตอบว่า

"มีให้โง่ซี แค่นี้ก็ไม่มีถนนจะให้วิ่งอยู่แล้ว ต้องขุดทางใต้ดินคุณก็เห็น คุณลองเพื่อนว่านั่นอะไร เขาตอบว่า

"ไซรน์" หมายถึงวัด แต่เป็นวัดในศาสนาชินโต

"คุณถือศาสนาอะไร" เขาตอบผมว่า

"ศาสนาอะไรก็ได้"

ผมจับไหล่เขาเขย่า พร้อมกับจ้องหน้าเขา ผมย้ำถามว่า

"ถามดี ๆ นะว่าคุณถือศาสนาอะไร อย่าตอบบ้า ๆ อีก"

ฮาราดะยิ้มกว้างแล้วตอบผมว่า

"พ่อแม่ปู่ย่าผมถือพุทธ แต่พี่น้องผมบางคนก็ไปแต่งงานกับชาวชินโต เราแยกกันไม่ออกดอกว่า ใครถืออะไร ตัวผมเองนั้นอะไรก็ได้ ถือคำสอนที่จะนำมาบำเพ็ญให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิตของเราได้ผมก็พอใจ คุณรู้ไหมที่ญี่ปุ่นนี้เขามีองค์การศาสนารวม"

ถามดูเถอะ ตั้งแต่ผู้พิพากษาซาโตะ ผู้อำนวยการสถาบันอิชิกาว่าใครต่อใครในที่นี้ไม่มีรถยนต์กันสักคนเดียว เราจะนึกถึงแต่ความสะดวกส่วนตัวไม่ได้ บ้านเมืองแย่ คุณก็เห็นจักรยานจอดเป็นแถว ไปไหนเราก็ขี่กัน"

"หายบ้างไหม?" ผมพูดสวนขึ้น

"ในญี่ปุ่น คุณไม่ต้องกลัวของหายดอกนะ เย็นใจได้ จำที่จอดไว้ให้ได้ก็แล้วกัน"

ผมเอามือกุมหัวตัวเองนั่งนึกถึงบ้านเรา สักครู่หนึ่งเรามาถึงที่แห่งหนึ่ง มีต้นไม้ค่อนข้างจะหนาแน่น บางต้นยังมีใบเขียวอยู่เต็ม แต่ส่วนใหญ่ใบร่วง ผมมองเข้าไปข้างในเห็นอาคารเก่า ๆ หลังทรงจีน ผมจึงถามผมทำตาโต แล้วถามว่า

"หมายความว่าคุณเอาศาสนาทุกศาสนามาผสมกันเป็นศาสนาเดียวอย่างนั้นใช่ไหม แล้วเขาเรียกว่าศาสนาอะไรล่ะ"

"อย่าคิดมากขนาดนั้นซี ไม่มีใครสามารถจะทำได้ขนาดนั้นดอก ถ้าทำได้ก็ดีซิ จะได้ไม่มีการทะเลาะกัน ผมเพียงแต่หมายความว่าพวกเราศาสนาหลายเหล่ามาร่วมกันหาทางขจัดความแตกต่างกัน แล้วเราก็คิดคำสวดร่วมกันขึ้นมา บทหนึ่งสั้น ๆ เวลาพบกันจะได้สวด"

"ดีไหมล่ะ" ผมถาม

"ดีมาก ผมมีความรู้สึกว่าศาสนาทุกศาสนามีความมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือเป็นที่พึ่งทางใจ โดยเอาหลักธรรมชาติมาใช้ให้มนุษย์มีความสุข พ้นทุกข์ในทางใจ"

"แล้วคุณยังเป็นชาวพุทธอยู่หรือเปล่าล่ะ" ผมจับไหล่เขาถาม

"ไอ้เป็นน่ะเป็น แต่ผมถือหลักศาสนาอื่นด้วย เท่าที่เห็นว่าเหมาะสมกับชีวิตความเป็นอยู่ของผม บางทีผมก็ไปโบสถ์คริสต์ บางครั้งผมก็ไปสุเหร่ากับเพื่อนชาวมุสลิม แล้วก็ทำให้ผมมีใจเมตตา มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย มีเพื่อนมาชวนผมทำสมาธิ ผมก็เอาด้วยเท่าที่เวลาจะอำนวย"

"คุณหมายความว่าคำสอนทุกศาสนาเหมือนกันใช่ไหม?" ผมขัดคอขึ้น ฮาราดะมองหน้าผมราวกับหมั่นไส้เต็มทน สักครู่ริมฝีปากจึงแย้มออกจากกัน เป็นยิ้มปนขัน แล้วตอบผมว่า

"นี่ คำสอนบางอย่างก็เหมือนกัน เพราะเป็นคำสอนที่ใช้กับมนุษย์ด้วยกัน เช่น ชีวิตใคร ๆ ก็รัก ทุกศาสนาจึงห้ามฆ่าสัตว์ ของ ๆ ใคร ๆ ก็หวง ทุกศาสนาจึงห้ามถือเอาของคนอื่นเป็นของตน อย่างศีลห้าข้อในพุทธศาสนานั่นเอง คุณก็เป็นพุทธมิใช่หรือ?"

"ใช่"

"อย่างนั้น คุณก็รู้หลักพุทธศาสนาดี แต่บางอย่างก็ต่างกัน เพราะแต่ละศาสนาเกิดในสิ่งแวดล้อมต่างกัน ศาสดาของศาสนานั้น ๆ ย่อมจะหยิบเอาเฉพาะหลักที่เหมาะกับชีวิตประจำวันของศาสนิกของท่าน ในสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ มาใช้ จะเห็นได้ว่าพี่น้องชาวมุสลิมของเราไม่ได้เผาศพ เพราะต้นกำเนิดของศาสนาอิสลามนั้น เป็นที่แห้ง

แล้ง ไม่มีต้นไม้ นี่เป็นตัวอย่าง เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรถือเอาความแตกต่างในคำสอนในพิธีกรรมของศาสนาอื่นซึ่งแตกต่างกับศาสนาของตนว่าเป็นผิด แต่คำสอนนั้นอาจจะดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมนะ พระไทยใส่รองเท้าไหมล่ะ"

"บางรูปก็ใส่รองเท้าแตะ แต่ที่เคร่งมาก ๆ ก็ไม่สวม" ผมตอบ

"คุณลองไปดูพระในแถบหนาวซี ท่านใส่รองเท้าหุ้มส้นของท่าน แต่งตัวเหมือนดังฆราวาส ยิ่งกว่านั้นพระในญี่ปุ่น ทั้งพุทธและชินโต ท่านมีครอบครัวทั้งนั้น แต่คุณก็เห็นแล้วว่าญี่ปุ่นเจริญขนาดไหน ขโมยก็ไม่มี คุณทิ้งของไว้ที่ไหนเย็นใจได้ คุณจะถือว่าไม่ใส่รองเท้าเคร่งกว่าอย่างนั้นหรือ"

พอดีรถจะถึงที่หมาย ผมจึงบีบแขนฮาราดะบอกให้หยุดพูด ผู้อำนวยการลงจากรถช่วยลูกน้องขนของอย่างขมักเขม้น ผมจึงถามฮาราดะว่า

"ฮาราดะ ผู้อำนวยการต้องทำงานเป็นกรรมกรอย่างนั้นหรือ"

"คนเราไม่มีอะไรต่างกัน คำว่าผู้อำนวยการนั้น เป็นแต่ตำแหน่งซึ่งเรียกตามหน้าที่เท่านั้น หรือคุณเห็นเขาเป็นเทวดา" พูดแล้วก็หัวเราะดัง ๆ มือขวาตบที่ตักของผม ซึ่งกำลังจะลุกขึ้นเดินออกไปจากรถ

อากาศในยามเย็นวันนั้นหนาวเย็น ทุกคนใส่เสื้อคลุมนอกจากผมคนเดียว เพราะว่าบิดามารดาพาอดพาทน

อาหารมื้อนั้นอร่อยมาก แต่ผมมาคิดว่าเรากินเพื่ออยู่เดี๋ยวก็หิว กินมากทำให้เป็นทุกข์ กินของมัน ๆ มากก็ทำให้เส้นเลือดอุดตันเป็นโรคหัวใจได้ จึงกินแต่พอดี เรากลับกันค่อนดึกต่างหลับในรถตาม ๆ กัน จึงมิได้คุยกัน

พี่น้องที่รัก ความดีของคนญี่ปุ่นที่พึงถือเป็นตัวอย่างก็คือความมีระเบียบวินัย การทำงานเป็นหมู่คณะ ความเสมอภาคไม่ถือตัว การถือศาสนาโดยไม่ขัดแย้งกัน ที่สำคัญที่สุดที่ผมใคร่ขอย้ำก็คือความสุจริตของนักการเมือง เพราะบ้านเราก็จะมีเลือกตั้งกันใหม่ในวันที่ 18 เมษายนนี้แล้ว ถ้าเราได้ผู้แทนที่ไม่ดีเข้าไปนั่งในสภา ขาดความสุจริตทั้งใจและกายแล้วละก็ เห็นจะหนีไม่พ้นที่ความวุ่นวายยุ่งเหยิงจะตามมาเป็นแน่แท้ พ่อแม่พี่น้องก็จะพากันเดือดร้อน ลักษณะหนึ่งของผู้แทนที่ไม่ดีก็คือแจกเงินซื้อเสียง ซึ่งกฎหมายก็ห้ามแต่ก็ทำกัน ตัวเองแจกก็ผิด ให้คนอื่นที่เรียกว่าหัวคะแนนแจกก็ผิด ผิดทั้งหัวคะแนนด้วย มีโทษจำคุกตั้งหลายปี เมื่อเขาเป็นผู้แทนแล้วเขาก็ตั้งหน้าตั้งตาหาเงิน พอได้ทางไหนเอาทั้งนั้น แล้วยกมือให้เป็นคุณประโยชน์แก่พ่อค้าที่เขาให้เงินให้ทอง ในญี่ปุ่นซึ่งแทบจะไม่มีเรื่องเหล่านี้ แต่ก็มีเหมือนกันดังเป็นข่าวกรณีผู้แทนญี่ปุ่นต้องคดี เป็นอาทิ ผมลืมบอกไปว่าเรื่องนั้นจำเลยต่อสู้ว่าให้เงินอุดหนุนพรรคการเมือง ไม่ได้ให้ผู้แทน แต่ศาลก็ยังลงโทษ ตามกฎหมายไทยผู้แทนจะรับเงินเองหรือให้พรรครับก็ผิดทั้งนั้น ก่อนหน้าที่ผมจะไปญี่ปุ่น มีคนรู้จักกันคนหนึ่ง เขาถูกถอนใบอนุญาตเพราะฉ้อโกงประชาชน จึงวิ่งเต้นขอคืนใบอนุญาต โดยใช้วิธีโอนเงินไปบำรุงพรรคการเมือง ซึ่งผู้มีอำนาจเซ็นอนุญาตสั่งกัดอยู่ ถ้าเขาได้ใบอนุญาตคืน ก็หมายความว่าตาคนนั้นมีสิทธิที่จะโกงประชาชนอีกต่อไป คนเดือดร้อนก็คือพี่น้องประชาชนนั่นเอง เมื่อไม่นานมานี้ท่านคงได้ยินข่าวเกรียวกราวเรื่องรัฐมนตรีผู้หนึ่งเซ็นใบอนุญาตบริษัทประกันภัย ถ้าเป็นในญี่ปุ่นแล้วเขาจะขุดค้นจนถึงที่สุด ผู้แทนเราที่แจกเงินแจกทองนั้นท่านลองคิดดูซิว่าเขาเอาเงินมาจากไหน เขาก็เอามาจากพ่อค้านายทุนนั่นเอง โรงงานนี้ให้ 10 ล้าน โรงงานโน้นให้ 100 ล้าน เมื่อเขาซื้อเสียงได้แล้วก็ได้เป็นผู้แทน เขาไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของท่านดอก เพราะผู้มีบุญคุณกับเขาคือเจ้าของโรงงานกิจการต่าง ๆ กำลังคอยตักตวงบุญคุณคืนอยู่ จะออกกฎหมายระเบียบอะไรก็ออกให้เป็นประโยชน์แก่พ่อค้านายทุนทั้งนั้น ตัวอย่างเช่นการกำหนดราคาข้าวเปลือก เขาก็คงต้องกำหนดให้พ่อค้าเจ้าของโรงสีได้ประโยชน์ ชาวนาจะเป็นผู้เดือดร้อนอยู่เสมอมา กฎหมายที่ควรออกควรแก้ให้พี่น้องประชาชนได้รับประโยชน์เขาก็ไม่นำพา เช่นว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับที่ดินมือเปล่า ซึ่งเวลานี้แย่งกันครอบครองเพียงปีเดียว เจ้าของก็ฟ้องร้องเอาคืนไม่ได้อย่างนี้เขาไม่นึกถึง แต่เขากลับพากันขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อเขาจะได้รับประโยชน์ในการเลือกตั้ง ท่านคิดเอาเองก็แล้วกัน เพราะฉะนั้น จึงขอให้พี่น้องประชาชนเลือกผู้แทนที่ดีมีความรู้ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ซื่อสัตย์ ไม่ใช่เลือกคนที่ปากหวาน นบไหว้ หรือเลือกเพราะสงสาร หรือเพราะเขาแจกเงิน เพราะถ้าเลือกคนผิดเข้าไปแล้ว เขาก็จะเข้าไปแย่งกันเป็นรัฐมนตรี กระทรวงโน้นกระทรวงนี้ หาประโยชน์กันจนบ้านเมืองฉิบหาย พี่น้องประชาชนนั่นแหละจะทุกข์จนตาย

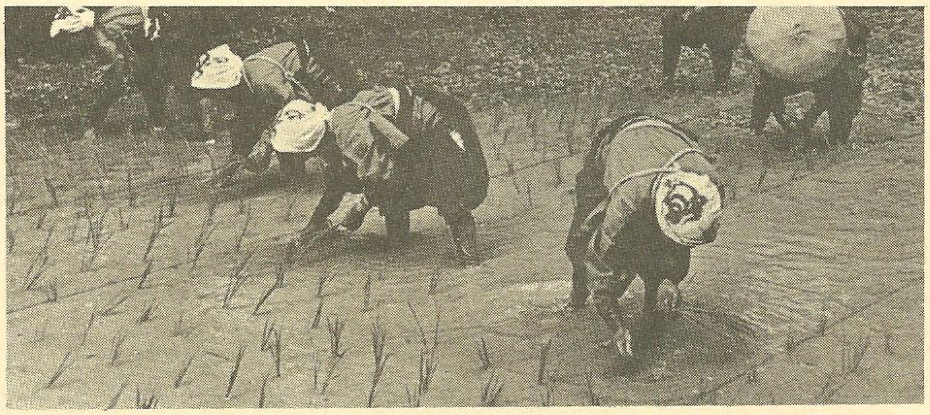

การทำนาในญี่ปุ่น

ระวัง จะถูกหลอก

สถิตย์ เล็งไธสง

วันหนึ่งสมหวังเด็กหนุ่มข้างบ้างลงรถวิ่งกระหืดกระหอบเข้ามาในบ้านผมหน้าตาซีด ๆ เหมือนถูกทำร้ายมา

"เป็นอะไรไปหรือสมหวัง" ผมร้องทักแต่ไกล สมหวังทรุดตัวลงนั่ง กัดฟันกรอด ๆ ก่อนพูดขึ้นว่า

"ผมจะเอาให้มันสะใจ" พูดได้แค่นั้นแล้วหอบต่อไป

ผมอดขำไม่ได้จึงหัวเราะแล้วถามต่อไปว่า *"อะไรกันสมหวังเจ็บใจใครมาหรือ"*

"คืออย่างนี้ครับคุณอา เมื่อเช้านี้แม่ให้ผมขึ้นตาลได้สองกระจาดไปขายตลาดได้เงิน ๒๐๐ บาทเศษ ขากลับ พวกแก๊งบางกระสอมันโกงเอาไปหมด ผมกลับบ้านต้องโดนแม่ไล่แน่ ๆ ผมจะไปแจ้งตำรวจจับมันเข้าคุกให้ได้ แต่ไม่แน่ใจจึงมาขอความรู้จากคุณอาก่อน ความผิดฐานฉ้อโกงนี่โทษมันเท่าไรครับคุณอา"

"โทษสำหรับฉ้อโกงธรรมดาจำคุกไม่เกิน ๓ ปี ปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาทราวนี้แหละ แต่เป็นโทษที่กฎหมายกำหนดไว้นะ ศาลลงจริง ๆ ไม่ถึงนั่นหรอก อาไม่เคยเห็นศาลลงโทษเต็มสักที ไหนลองเล่าให้อาฟังซิว่าใครมันโกงหนูยังไง"

"ก็ที่ท่าน้ำนั่นแหละครับ มันทำท่าเล่นไพ่ ๓ ใบ ทีแรกผมก็ยืนดูมัน แล้วมันชวนให้ผมเล่น ตาแรกมันให้ผมได้ พอตาที่ ๒ ที่ ๓ มันเอาของผมไปหมดเลย ได้แล้วมันพากันวิ่งเข้าไปในตรอกท่าน้ำนั่นแหละ ผมงงอยู่พักหนึ่ง คนเขาหัวเราะผม อีกคนหนึ่งผมบอกไปแจ้งตำรวจจับมัน ผมคิดว่ามาถามข้อกฎหมายคุณอาก่อน ไม่งั้นอาจเสียเปรียบเขาอีก ผมเห็นว่าเขาผิดแต่ผมไม่แน่ใจ คุณอากรุณาอธิบายให้ผมฟังด้วยเถอะ"

"ตามตัวบทมีความว่า ผู้ใดหาประโยชน์ที่ไม่ควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงความเท็จ หรือปกปิดความจริงที่ควรบอกให้เขารู้ ถ้าการหลอกลวงนั้นผู้หลอกได้ทรัพย์สินเงินทองไปจริง ๆ ไม่ว่าจะได้จากผู้ถูกหลอกหรือจากผู้อื่น ก็เรียกว่าฉ้อโกงสำเร็จ ถ้าหลอกเกือบตาย เขาไม่ยอมเชื่อก็ผิดเพียงฐานพยายามฉ้อโกง"

"แล้วมีความผิดหรือเปล่าครับ" สมหวังพูดสวนขึ้น

"พยายามทำผิดมีความผิด ไม่ว่าจะทำผิดอะไรผิดทั้งนั้น เช่น ยิงเขาไม่ถูกเขาไม่ตาย อย่างนี้ติดคุกหัวโตเหมือนกัน คือมีโทษ ๒ ใน ๓ ของความผิดนั้น ในกรณีพยายามฉ้อโกงนี้ก็จำคุกไม่เกิน ๒ ปี เพราะโทษเต็ม ๆ มัน ๓ ปี"

เมื่อกี้นี้อายังพูดไม่จบ คือที่ว่าผู้โกงได้ทรัพย์สินเงินทองไปนั้นยังไม่หมด บางทีอาจจะหลอกให้เขาทำลายเอกสารสิทธิ เช่น สัญญากู้ สัญญาเช่า สัญญายอม สัญญาจ้าง หรือสัญญาอะไรทำนองเดียวกันนี้ก็ได้ ก็ได้ชื่อว่าโกงสำเร็จเหมือนกัน"

"แล้วอย่างที่เขาโกงผมนี่เข้าข่ายกฎหมายที่คุณอาว่าหรือเปล่าครับ"

"เข้าซีครับ เขาหลอกหนูแล้วก็ได้เงิน

จากหนูไปจริง ความผิดสำเร็จแล้ว แต่อย่าลืมนะว่าหนูไปเล่นพนันกับเขา ได้ชื่อว่าหนูทำผิดด้วย คนทำผิดกฎหมายแล้วยังจะไปพึ่งกฎหมายอีก กฎหมายไม่ยอมให้พึ่ง เราไม่เรียกว่าเป็นผู้เสียหาย ความผิดฐานฉ้อโกงนี้เป็นความผิดต่อส่วนตัว ทางการจะดำเนินคดีให้ได้ต่อเมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์มอบให้ฝ่ายบ้านเมืองดำเนินคดี ตำรวจหรือฝ่ายบ้านเมืองจึงจะมีอำนาจดำเนินคดีได้ เมื่อหนูไม่มีอำนาจแจ้งความเสียแล้วตำรวจก็ไม่มีอำนาจไปจับกุมผู้กระทำผิดไปดำเนินคดีฐานฉ้อโกงหนูแต่ตำรวจอาจจับเขาฐานเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต หนูอาจจะโดนจับด้วยเพราะหนูก็เล่นกับเขาด้วยเหมือนกัน ทีหลังอย่าไปเล่นกับเขาก็แล้วกัน นี่อาช่วย ๑๐๐ บาท แม่จะได้ไม่ดุ" ผมพูดพร้อมกับยื่นธนบัตรให้สมหวัง ๑๐๐ บาท สมหวังสั่นศีรษะ และดูหน้าแกผิดหวังเอามาก ๆ กัดฟันกรอด ๆ ขณะที่ยกชายเสื้อม่อฮ่อมขึ้นเช็ดเหงื่อปนน้ำตา หลังจากอึ้งไปพักหนึ่ง แกถามผมขึ้นว่า

"ผมจะฟ้องเองโดยไม่แจ้งความได้ไหมครับ เจ็บใจมันจริง ๆ"

"ฟ้องเองก็ไม่มีสิทธิเหมือนกัน ผู้มีสิทธิฟ้องคดีอาญานั้น มี ๒ คนคือ อัยการซึ่งเป็นทนายความของหลวง กับผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิด เมื่อตามกฎหมายหนูไม่ใช่ผู้เสียหายเสียแล้วก็ไม่อาจจะฟ้องคดีเองได้ ตัวอย่างมีอยู่เยอะนะอาจจะเล่าให้ฟัง ที่อุดรมีมนุษย์พวกหนึ่งต้มมนุษย์ด้วยการไปหลอกชาวบ้านว่ามีอาจารย์ดี บอกหวยแม่น แล้วก็พาชาวบ้านผู้ชอบเล่นหวยใต้ดินไปหาอาจารย์ในป่าซึ่งเป็นพวกของตน เมื่ออาจารย์ให้เลขตัวเก็งมาแล้วก็รับเงินจากชาวบ้านไปซื้อหวยแทน ได้เงินไปเป็นหมื่นเป็นแสน อย่างนี้ผู้ถูกหลอกก็ฟ้องเขาไม่ขึ้นเหมือนกัน เพราะตัวก็ไม่ดี ไปเล่นหวยซึ่งผิดกฎหมายกับเขาด้วย เรื่องทำผิดด้วยกันนี้มีอยู่ไม่น้อย คนที่ยอมให้ดอกเบี้ยเขาแพง ๆ เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี ถือว่ากระทำผิดกฎหมายด้วย ไม่มีอำนาจฟ้องให้ลงโทษผู้ให้กู้ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา คนที่เข้าร่วมวิวาทชกต่อยกับเขาก็ไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหายที่จะฟ้องให้ศาลลงโทษคู่วิวาท เห็นหรือยัง"

"ผมว่าโทษมันน้อยไปนะครับคุณอา คนมันโกงกันจังเลย" สมหวังพูดพร้อมกับถอนหายใจขณะยกแก้วน้ำขึ้นดื่ม

"เรื่องโทษนั้นแล้วแต่วิธีโกง โกงบางอย่างก็โทษสูงเหมือนกัน เช่น โกงโดยวิธีปลอมตนเป็นคนอื่น อย่างพวกแต่งตัวเป็นตำรวจไปหลอกเก็บเงินตามร้านค้า หรือว่าโกงคนโง่คนบ้า หรือโกงเด็กเล็ก โทษจำคุกสูงถึง ๕ ปี โกงประชาชน เช่น พวกหลอกคนไปทำงานตะวันออกกลาง พวกนี้ร้ายนัก ก็โทษสูงถึง ๕ ปี ถ้าเจ้าคนโกงประชาชนมันแต่งตัวเป็นแขกขายอุดมาหลอกชาวบ้าน หรือหลอกชาวบ้านผู้โง่เง่าเป็นพิเศษนั้น โทษสูงลิบลิ่ว จำคุกถึง ๗ ปี อ้ายเจ้าพวกหลอกคนตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไปให้ทำงานให้แก่ตนแล้วไม่ยอมจ่ายค่าแรงหรือจ่ายน้อยกว่าที่ตกลงกัน กฎหมายลงโทษจำคุกเพียง ๓ ปี"

"แล้วพวกนักเลงที่สั่งอาหารกินแล้วไม่จ่ายเงิน ทุบแก้ว เตะโต๊ะ โทษเท่าไหร่คุณอา" สมหวังถามผม ดูท่าทางจะหันความสนใจมาทางผมมากขึ้น

"ถ้าตัวเองไม่มีเงิน หรือมีไม่พอจ่ายแล้วยังไปสั่งอาหารเขามากินจึงจะผิดนะ พวกเข้าในโรงแรมโดยไม่มีเงินให้เขา หรือมีไม่พอก็ผิดเหมือนกัน แต่กฎหมายเอาโทษเพียงจำคุก ๓ เดือน แต่ที่ทำให้โต๊ะเขาพังและทุบถ้วยชามเขาพังนั้นมีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์อีกต่างหาก"

"แล้วพวกหลอกซื้อหลอกขายล่ะครับ โทษเท่าใด"

"ไม่ต้องถึงกับหลอกหรอก เพียงแต่พูดจูงใจให้เขาขายของให้แก่ตนในราคาถูก ๆ ก็ผิดแล้ว แต่บุคคลผู้ถูกหลอกต้องเป็นเด็กเบาปัญญา หรือผู้ใหญ่ที่โง่เง่ามีจิตอ่อนแอผิดธรรมดา ไม่เข้าใจตามสมควรซึ่งสารสำคัญแห่งการกระทำของตน โทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี"

"แล้วพวกที่เผาบ้านเอาเงินประกันผิดไหมครับ เห็นเผากันบ่อย ๆ โดยเฉพาะหน้าตรุษจีน"

"ผิดซิ โทษจำคุกถึง ๕ ปีแน่ะ อันนี้โทษฐานโกงผู้รับประกันนะ โทษฐานเผาบ้านวางเพลิงอีกต่างหาก"

"ที่เขาว่าโกงเจ้าหนี้นั้นคือยังไงครับคุณอา"

"โกงเจ้าหนี้นั้นมี ๒ แบบ คือ แบบหนึ่งเกี่ยวกับเอาทรัพย์จำนำไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ อาจเพื่อแกล้งเขาหรือเพื่อไม่ให้เขาบังคับจำนำก็ได้ เช่น อาเอาแหวนเพชรไปจำนำหนูไว้เป็นประกันเงินกู้ซึ่งอายืมหนูไประหว่างลูกเปิดเทอม อาเสียดายเป็นกำลังวันหนึ่งอาทำเป็นขอดูแหวน พอหนูเผลออาก็แอบเอาใส่กระเป๋ากลับมาเสีย เพื่อหนูจะได้ไม่บังคับจำนำ อย่างนี้ก็ผิดแล้ว"

"น่าจะผิดฐานลักทรัพย์นะครับคุณอา"

"ลักทรัพย์ของตัวเองไม่เป็นความผิด ต้องลักทรัพย์ของผู้อื่น แต่ผิดฐานโกงเจ้าหนี้"

"ถ้าคุณอาเพียงแต่แกะเอาเพชรออกผิดไหมครับ"

"ผิด อากำลังจะอธิบายอยู่แล้ว หนูจะเห็นได้ว่า แหวนเพชรเสียหาย ค่ามันน้อยลงแทบจะไม่เหลือเลย แหวนไม่มีหัวใครเขาจะซื้อ"

"ใช่ครับคุณอา หัวไม่มีแหวนผมก็ไม่เอาเหมือนกัน ถึงซื้อก็ซื้อไม่กี่บาท แต่ผมว่าโทษ ๒ ปีน้อยไปนะครับ ถ้าเผื่อว่าลูกหนี้เอาเรือกำปั่นไปจำนำคนอื่นเขาเป็นล้านแล้วเจ้าของเอาเรือไปเสียอย่างนี้ เจ้าหนี้เสียหายมาก น่าจะลงโทษสูงถึง ๑๐ ปี จึงจะคุ้มกัน"

"ผมเอื้อมมือไปแตะที่หลังสมหวังแล้วพูดขึ้นว่า"

"นี่หนูมาปรับทุกข์หรือมาเรียนกฎหมายกับอากันแน่"

"ผมเข้าบ้านยังไม่ได้ครับ คุณอา ขืนเข้าไปตอนนี้ก็โดนแม่ตีหัวแตกแน่ ๆ คุณอาช่วยอธิบายให้ผมฟังไปก่อนเถอะ กว่าผมจะคิดหาวิธีได้"

ผมจึงจำต้องอธิบายต่อไป

"เออนี่ เรือกำปั่นอย่างหนูว่านั่นนะ เขาไม่จำนำกันหรอก ถ้าเขาจะเอาไปประกันหนี้เขาก็จะทำเป็นจำนองมากกว่า"

"แล้วมันต่างกันยังไงครับ"

"จำนำนั้นต้องมอบทรัพย์ที่เป็นประกันหนี้ไว้กับเจ้าหนี้ อย่างโรงรับจำนำทั้งหลายนั่นแหละ คนเข้าไปจำนำของ หมายถึงยืมเงินเจ้าของโรงรับจำนำด้วยการมอบทรัพย์สิ่งของให้เจ้าหนี้ยึดถือไว้เป็นประกัน แต่จำนองนั้นไม่ต้องนำทรัพย์ที่เป็นประกันหนี้ไปมอบไว้กับเจ้าหนี้อย่างจำนำ เพียงแต่จดทะเบียนจำนองแสดงว่าทรัพย์นั้นตกอยู่ในภาระเป็นประกันหนี้ที่ระบุก็ใช้ได้ ส่วนตัวทรัพย์นั้นลูกหนี้หรือผู้จำนองคงครอบครองใช้สอยอยู่ตามปกติ จำนองนั้นทำได้แต่เฉพาะทรัพย์ที่สำคัญ ๆ ซึ่งมีทะเบียนเช่น เรือกำปั่น เรือยนต์ ที่ดิน ช้าง ม้า โค กระบือ บ้านเรือน และเครื่องจักร เป็นอาทิ"

"โกงเจ้าหนี้อีกอย่างหนึ่งคุณอายังไม่อธิบายเลยครับ"

"โกงเจ้าหนี้อีกแบบหนึ่งนั้นเป็นการทำให้สมน้ำหน้าเจ้าหนี้ คือพอรู้ว่าเจ้าหนี้จะฟ้องคดี ลูกหนี้ก็จัดแจงเอาทรัพย์สินไปซ่อนไว้เสียที่อื่น หรือโอนกรรมสิทธิ์ไปเป็นของคนอื่นเสีย เช่น โอนให้ลูกให้เต้า เพื่อไม่ให้เจ้าหนี้มายึดไปขายทอดตลาดเวลาเจ้าหนี้ชนะคดี หรือแกล้งทำเป็นว่าตนเองเป็นหนี้คนอื่นซึ่งไม่ได้เป็นหนี้จริง"

"แกล้งเป็นหนี้คนอื่นจะได้ประโยชน์อะไรครับ คุณอา เผื่อเขาถือว่าเป็นหนี้เขาจริง ๆ มิแย่หรือ"

"ก็เพื่อเจ้าหนี้จะได้ไม่บังคับชำระหนี้เต็มจำนวนไงล่ะ คืออย่างนี้นะ เวลาเจ้าหนี้ฟ้องคดีชนะ เขาจะยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาดใช่ไหมล่ะ เพื่อเอาเงินที่ได้มาชำระหนี้ตนรวมทั้งค่าธรรมเนียมศาลและค่าทนาย ถ้ามีเจ้าหนี้คนเดียวก็ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ถ้ามีเจ้าหนี้หลายคนต้องเฉลี่ยแบ่งกันไปคนละนิดคนละหน่อย ยิ่งมีเจ้าหนี้หลายคนก็ยิ่งได้ส่วนแบ่งน้อยลงไป เจ้าหนี้ธรรมดานะ อาจจะเล่าให้ฟัง ตอนอาเป็นผู้พิพากษาอยู่ทางอีสาน มีพยาบาลคนหนึ่งชนะคดี แล้วนำยึดที่ดินและเรือนที่จำเลยอยู่ พอโดนยึด จำเลยก็หัวแหลมขึ้นมาทันที ไปแกล้งเป็นหนี้ญาติพี่น้องของมันเยอะแยะเลย แล้วก็ให้ญาติพี่น้องเหล่านั้นมาฟ้องตนเองต่อศาล พอฟ้องปุบก็จัดแจงทำยอมกันปับ พอศาลตัดสินยอมตาม เจ้าหนี้ใหม่คนนั้นก็ยื่นคำร้องขอส่วนแบ่งในเงินซึ่งจะได้จากการขายที่ดินและบ้านที่ว่านั้นร่วมกับพยาบาลเจ้าหนี้ที่แท้จริง พยาบาลแกก็ไม่คัดค้าน ทนายก็เป็นทนายชั้นสองไม่ค่อยชำนาญ ตอนนั้นอาเองก็เป็นผู้พิพากษาใหม่ขาดความชำนาญไม่ทันคน ก็อนุญาตให้เจ้าหนี้ปลอมเฉลี่ยหนี้ ลูกหนี้หาเจ้าหนี้ปลอมมาฟ้องและทำยอมกันทำนองนั้นตั้ง ๔-๕ ราย เมื่อยอมเสร็จก็ขอเฉลี่ยหนี้กับพยาบาลเจ้าหนี้แท้ พยาบาลคนนั้นแกได้ส่วนแบ่งเพียงนิดเดียว เพราะหนี้แกไม่มากนัก อาเข้าใจว่าคนที่ซื้อทรัพย์ก็คงเป็นพวกของจำเลยเอง ซื้อให้จำเลย เห็นไหมล่ะ จำเลยเสียเงินไปไม่เท่าไรก็หลุดจากหนี้ไป พยาบาลคนนั้นก็ได้แต่นั่งร้องไห้ แต่แกไม่เอาเรื่องกับพวกหัวใสทั้งหลายนั้น เพราะแกไม่รู้กฎหมาย ถ้าแกเอาเรื่องก็คงจะทำให้พวกนั้นติดคุกหัวโตเหมือนกัน"

"แล้วศาลไม่มีทางช่วยบ้างหรือครับคุณอา"

"มี ศาลมีอำนาจไต่สวนว่าเป็นหนี้จริงหรือหนี้ปลอม ถ้าเห็นว่าจริงจึงจะอนุญาตให้เฉลี่ย แต่เจ้าหนี้ก็ไม่รู้กฎหมาย พอเจ้าหนี้ปลอมยื่นคำร้องขอเฉลี่ยมาก็จัดแจงนั่งเช็ดน้ำตา แทนที่จะคัดค้าน ในทางปฏิบัติไม่ค่อยคัดค้านกันหรอก เมื่อเจ้าหนี้จริงเขาไม่คัดค้านว่าที่ขอเฉลี่ยนั้นเป็นหนี้ปลอมศาลก็มักจะอนุญาตให้เฉลี่ย ถ้าคัดค้านศาลจึงจะไต่สวนหาความจริง อันที่จริงถึงเจ้าหนี้จริงไม่ค้าน ศาลจะไต่สวนก็ได้ สำคัญเจ้าหนี้จริงก็ไม่รู้กฎหมาย ทนายก็เงิ่ง ศาลก็งั่งอย่างอาเป็นตัวอย่าง คนมันก็เลยโกงกันใหญ่ อารู้สึกเสียใจไม่หายที่ปล่อยให้ราษฎรโกงกัน ต่อมาอาไปเป็นหัวหน้าศาลอยู่ทางใต้ก็มีการโกงเจ้าหนี้แบบเดียวกันนี้อีก มีการแกล้งฟ้องและทำยอมกันบนศาล ๓ ราย เสร็จแล้วก็จัดแจงมาขอเฉลี่ยหนี้กับเจ้าหนี้จริง อาก็เลยเรียกเจ้าหนี้จริงมาถามเป็นภาษาง่าย ๆ ว่า ที่เขาขอเฉลี่ยหนี้นี้คุณรับรองไหมว่าเขาเป็นหนี้

กันจริง ตอนนั้นทนายไม่ค่อยมาดูแล้ว ก็เลยถามตัวโจทก์ ตัวโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้จริงก็พูดว่าไม่รู้ คงไม่จริงมั้ง พอเจ้าหนี้จริงเขาว่าอย่างนั้นอาก็นัดไต่สวนหาความจริง ให้พวกขอเฉลี่ยทั้งหลายนำพยานหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นหนี้พวกตนจริง ๆ พอศาลนัดไต่สวน พวกเจ้าหนี้ปลอมทั้งหลายต่างก็หน้าซีด ถึงวันนัดไต่สวนบางคนก็มา บางคนก็ไม่มา ที่มาอาก็ถามว่าจำเลยยืมเงินคุณไปทำอะไรมากมาย เขาก็ตอบไม่ค่อยได้และไม่ตรงกัน อึก ๆ อัก ๆ พูดไม่เป็นภาษาคน พอดีทนายโจทก์จริงก็มาถามค้านเข้าด้วย ยิ่งตัวสั่นเป็นลูกนก เพราะเรื่องมันไม่จริง ในที่สุดอาสั่งยกคำร้อง คือไม่อนุญาตให้เฉลี่ย เจ้าหนี้จริงดีใจใหญ่ ดูเหมือนอาจะลงโทษพวกเจ้าหนี้ปลอมฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย เพราะการยื่นคำร้องเท็จนั้นเป็นการประพฤติตนไม่เรียบร้อยในศาล เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล"

สมหวังอ้าปากค้าง พอผมพูดจบแกก็ถอนหายใจแล้วถามขึ้นว่า

"เมื่อกี้คุณอาว่า **เจ้าหนี้ธรรมดา** ทำให้ผมสงสัยว่า มีเจ้าหนี้พิเศษอะไรด้วยหรือครับ"

"อ๋อ มีซิ ก็เจ้าหนี้มีประกันไงล่ะ อย่างพวกผู้รับจำนำ หรือผู้รับจำนอง เหล่านี้เป็นเจ้าหนี้ชนิดพิเศษ มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น เหลือจากเขาเจ้าหนี้ธรรมดาหรือเจ้าหนี้สามัญจึงจะได้อีกพวกหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้บุริมสิทธิ์ กฎหมายจำแนกไว้หลายประเภท อย่างเช่น แม่หนูเฝ้าสวนแห่งหนึ่งยังไม่ได้ค่าเฝ้ารักษา ต่อมาเจ้าหนี้ยึดสวนแปลงนั้นขายทอดตลาด แม่หนูเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ์เช่นว่านี้เหมือนกัน หรือลูกหนี้คนนั้นค้างค่าภาษีรัฐบาลอยู่ กรมสรรพากรขอรับค่าภาษี ก็เหมือนกัน ทั้งแม่หนูและกรมสรรพากรมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ"

"เออ คุณอาครับ ที่เถ้าแก่กังโกงป้าเนียงนั้น เวลาป้าเนียงไปแจ้งความ ตำรวจบอกว่าเป็นเรื่องแพ่ง ทำไมไม่ผิดอาญาล่ะครับ"

"ไหนลองเล่าให้อาฟังซิว่าเขาโกงกันยังไง"

"คือป้าเนียงแกเอาที่ดินไปจำนำไว้กับเถ้าแก่กัง เอาเงินให้ลูกชายไปซาอุด พอถึงเวลาป้าเนียงแกก็เอาเงินไปใช้เถ้าแก่กัง แต่เถ้าแก่กังบอกว่ายังไม่ว่างไปจดทะเบียนที่อำเภอ ขอให้ป้าเนียงไปวันหลัง พอป้าเนียงแกไปตามนัด เถ้าแก่กังบอกว่า หมดเวลาไถ่เลี้ยว ถ้าลื้อจะเอาคืนต้องให้อั๊ว ๑๐๐,๐๐๐ บาท ป้าเนียงจำนำไว้ ๒๐,๐๐๐ บาทเท่านั้นเอง ที่นาแกตั้ง ๕๐ ไร่ เถ้าแก่กังบอกด้วยว่า ถ้าปีนี้อยากทำนา ก็ให้ป้าเนียงเช่าแกทำ ป้าเนียงแกร้องไห้โฮเลย วิ่งไปแจ้งตำรวจ ตำรวจบอกว่าเป็นเรื่องแพ่ง จับเถ้าแก่กังไม่ได้ ทำไมยังงั้นครับคุณอา ผมว่ามันร้ายยิ่งกว่าที่คุณอาเล่ามาแล้วเสียอีก"

"เรื่องอย่างนี้มีเยอะนะหนูนะ เขาเรียกว่าเถ้าแก่เบี้ยว คนไม่รู้กฎหมายย่อมจะเป็นเหยื่อของคนโกงอยู่เรื่อยไป อาว่าเจ้าหน้าที่ที่จดทะเบียนควรจะชี้แจงแถลงให้ประชาชนเข้าใจ ข้อความปฏิบัติพิมพ์ใส่แผ่นกระดาษแจกให้คนเขาถือกลับบ้าน เจ้าตัวอ่านไม่ออกลูกหลานเขาจะได้อ่านให้ฟัง ผู้ขายฝากหรือผู้จำนองแล้วแต่เรื่อง จะได้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา ไม่ปล่อยให้เจ้าหนี้โกงเอาง่าย ๆ ที่หนูว่าป้าเนียงเอาที่ดินไปจำนำไว้กับเถ้าแก่กังนั้นเห็นจะไม่ใช่ อาว่าเป็นขายฝากมากกว่า ซึ่งต้องจดทะเบียน เพราะที่ดินนั้นจำนำไม่ได้ จำนำนั้นต้องเป็นทรัพย์ที่ขนไปไหนมาไหนได้ ผู้จำนำมอบทรัพย์ให้เจ้าหนี้ครอบครองไม่ต้องจดทะเบียน

"ก็ให้เจ้าหนี้เข้าครอบครองที่ดินไม่ได้หรือครับ"

"ได้เหมือนกัน มีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยและถูกโกงสูญที่ดินไปไม่รู้เท่าไหร่แล้ว" คือ "พอได้ครอบครองที่ดินทำกินต่างดอกเบี้ย เจ้าหน้าที่หัวแหลมก็อ้างว่าตนซื้อ ไม่ใช่ครอบครองทำกินต่างดอกเบี้ย ถ้าเป็นที่ดินมีโฉนดปัญหาไม่เกิด เพราะถ้าขายจริงจะต้องจดทะเบียนการซื้อขาย จึงจะสมบูรณ์เป็นซื้อขาย ถ้าไม่จดทะเบียน เจ้าหนี้จะต้องครอบครองปรปักษ์ ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของนาน ๑๐ ปีจึงจะได้กรรมสิทธิ์ ระหว่างนั้นลูกหนี้จะฟ้องร้อง จะทำอะไรก็ยังพอทัน แต่ถ้าเป็นที่ดินไม่มีโฉนด เช่น ที่ดิน ส.ค.๑ หรือที่ดิน น.ส.๓ นั้นสามารถซื้อขายกันแบบยื่นหมูยื่นแมวเหมือนซื้อขายเป็ดไก่ ถ้าเจ้าหนี้อ้างว่าซื้อครอบครองเพียงปีเดียว เจ้าของที่ดินเอาคืนไม่ได้ เจ้าหนี้จึงโกงได้โดยอ้างว่าเจ้าของที่ดินขายให้เขาแล้ว พูดขายกันด้วยปาก เขาจึงได้ครอบครองที่ดินอย่างเป็นเจ้าของเรื่อยมา เป็นเวลากว่า ๑ ปี อย่างนี้เจ้าของที่ดินก็แย่แล้ว"

"ทำไมเขาไม่เขียนไว้ในสัญญากู้ล่ะครับว่า ได้จำนำที่ดินกัน ให้เจ้าหนี้ทำกินต่างดอกเบี้ย"

"ทั้ง ๆ ที่เขียนไว้ในสัญญากู้ก็ยังไม่วายโกง เพราะสัญญากู้มีอยู่ฉบับเดียวที่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ก็อ้างแต่ปาก ศาลก็ไม่ค่อยสนิทใจเชื่อ คนเรามันจะโกงซะอย่าง ถ้าลูกหนี้ระวัง ถ่ายรูปสัญญากู้เก็บไว้เรื่องก็คงไม่เกิด แต่เวลาอยากได้เงินเขานะ เซ็นแต่ชื่อในสัญญากู้ก็ยอม จะทำอะไรนิดก็กลัวแต่จะผิดใจเขา"

"ครอบครองปีเดียวได้สิทธิ์นี้มันทารุณไปหน่อยนะครับคุณอา" สมหวังมองขึ้นฟ้า

แล้วหัวเราะดัง ๆ แล้วถามผมว่า "กฎหมายมีอย่างนี้จริง ๆ หรือครับ น่าจะแก้กันนานแล้ว ไม่งั้นชาวนาชาวไร่ก็จะถูกนายทุนโกงเอาไปหมด"

"บอกผู้แทนซี อาเคยขอแก้ แต่มาติดอยู่ที่กระทรวงมหาดไทย"

"จำนองกับขายฝากที่คุณอาว่านั้น จะกันโกงได้แค่ไหนครับ"

"หนูเห็นแล้วใช่ไหมว่า จำนำที่ดินนั้นไม่มีหลักฐาน แล้วคนมันก็โกงกัน กฎหมายจึงไม่ต้องการให้คนจำนำที่ดิน หรือทรัพย์ที่สำคัญ ๆ ที่เคลื่อนที่ได้ เพราะมันมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของราษฎรมาก ถูกโกงทีก็เดือดร้อนมาก"

"ก็เห็นคุณอาว่าจำนำใบ ส.ค.๑ น.ส.๓ และโฉนดที่ดิน ก็มีมิใช่หรือครับ"

"มี และไม่วายถูกโกง พอลูกหนี้มอบ ส.ค.๑ หรือ น.ส.๓ ให้ไว้กับเจ้าหนี้ เจ้าหนี้ก็อ้างเอาเชียวว่า ขายให้ขาปากเปล่า เจ้าหนี้บางรายนะ ให้ลูกหนี้เซ็นใบมอบอำนาจให้ด้วย ปลอมใบมอบอำนาจก็มี แล้วเอาไปโอนขายให้แก่ตน แม้ที่ดินมีโฉนดเขาก็โกงได้ พอโอนมาแล้วก็จัดแจงเอาไปจำนองหรือขายฝากไว้กับคนอื่นในราคาสูง ๆ กว่าเจ้าของจะติดตามเอาคืนได้ก็คางเหลือง บางรายเอาคืนไม่ได้เลย บางรายเอาคืนได้แต่ต้องไถ่จำนอง นี่ก็เพราะทำไม่ถูกแท้ ๆ มักง่ายกัน ถ้าจำนองนะ ๑๐ ปี ๒๐ ปี ที่ดินก็ยังเป็นของเจ้าของอยู่ ไม่มีใครโกงได้"

"จำนองกับขายฝากต่างกันยังไงครับคุณอา"

"จำนองนั้นต้องจดทะเบียนเป็นประกันหนี้ โดยมากเป็นหนี้เงินกู้ ถ้าลูกหนี้ใช้หนี้หมดเมื่อใด จำนองก็หมดไปโดยปริยาย เมื่อนั้น ลูกหนี้นำหลักฐานไปจดทะเบียนปลดจำนองได้ ถ้าไม่ใช้หนี้ ๑๐ ปี ๒๐ ปี จำนองก็ยังอยู่ แม้หนี้จะขาดอายุความแล้วก็ยังบังคับจำนองได้ เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้วันยังค่ำ และลูกหนี้ก็ไม่อาจจะถูกเจ้าหนี้โกงได้ ดีด้วยกันทั้งสองฝ่าย"

"แล้วขายฝากล่ะครับ"

"ขายฝากนี้แย่ที่สุด อาไม่ชอบเลย ถ้าเป็นขายฝากที่ดินบ้านเรือน ช้าง ม้า โค กระบือ ก็จดทะเบียนเหมือนกัน"

"แย่ยังไงครับ"

"แย่ตั้งแต่ต้นเลย คือ ประการแรก ขายฝากนั้นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายฝากตกไปยังผู้รับซื้อฝากแล้วตั้งแต่วันขายฝากเลยทีเดียว แต่มีเงื่อนไขให้ไถ่คืนได้ในเวลาที่กำหนดกันไว้ คนมันก็เลยโกงกันแบบป้าเนียงนั่นแหละ เลยเวลาแล้วไถ่คืนไม่ได้ ประการที่ ๒ เจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยเกินกฎหมายได้ ตามกฎหมาย นายเงินจะเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ ๑๕ ต่อปีไม่ได้ สำหรับเงินกู้นะ ร้อยละ ๑๕ ต่อปีก็ตกร้อยละ ๑.๒๕ ต่อเดือน แต่พวกขายฝากนี้เขาสามารถเลี่ยงกฎหมายได้อย่างสบาย เขาอาจจะคิดเอาดอกเบี้ยร้อยละ ๕ ต่อเดือน หรือร้อยละ ๖๐ ต่อปีก็ทำได้ สมมติว่า ป้าเนียงแกอยากได้เงิน ๒๐,๐๐๐ บาท ไปขอยืมเถ้าแก่กังเถ้าแก่กังจะให้ทำเป็นขายฝาก เพื่อจะได้คิดดอกเบี้ยแพง ๆ ถ้าคิดร้อยละ ๕ ปีหนึ่งก็ตกเข้าไป ๑๒,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ย ๑๒,๐๐๐ บาทนี้เขาจะนำเข้าไปบวกกับเงินต้นระบุว่าขายฝากกันในราคา ๓๒,๐๐๐ บาท หรือจะระบุว่า ขายฝากเพียง ๒๐,๐๐๐ บาท แต่จะไถ่คืนในราคา ๓๒,๐๐๐ บาทก็ทำได้ เห็นไหมดอกเบี้ยสูงอย่างหูดับตับไหม้เลย คนยากคนจนไม่มีก็ต้องเอา ที่ร้ายก็คือ โกงกัน ซึ่งมีบ่อยเหลือเกิน"

"ทำไมเจ้าของที่ดินไม่ขอทำจำนองล่ะครับ"

"เจ้าเงินเขาไม่เอาด้วยจะทำได้ยังไง อยากได้เงินเขา เขาจะเอายังไงก็ต้องยอมทั้งนั้น ปกตินายเงินเขาไม่อยากรับจำนอง เพราะจำนองนั้น เวลาลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ต้องไปฟ้องศาล จึงจะบังคับจำนองยึดทรัพย์จำนองออกขายทอดตลาดได้ มันยุ่งยากไม่น้อย ต้องเสียค่าทนาย และค่าธรรมเนียมศาล แต่ขายฝากไม่ต้องฟ้องให้เสียเวลา ถึงเวลาผู้ขายฝากต้องดิ้นรนหาเงินมาไถ่เอง ถ้าไม่ไถ่พ้นกำหนดแล้วไม่มีสิทธิไถ่ แม้ว่าจะขายฝากกันไว้ไม่กี่บาทก็ตาม

"ประการที่ ๓ นายเงินมักจะรับซื้อฝากในราคาต่ำ ถ้าต่อมาที่ดินมันขึ้นราคาด้วยแล้ว โอกาสที่เจ้าของที่ดินที่ขายฝากจะถูกโกงก็ยิ่งมีมาก เป็นคดีขึ้นศาลทุกวัน ทำนองเดียวกับป้าเนียงนี้แหละ

"ประการที่ ๔ ก็คือ กฎหมายไม่ดีห้ามไม่ให้คู่กรณียืดเวลาขายฝาก สมมติว่าทำขายฝากกันไว้กำหนดไถ่คืนภายใน ๑ ปี พอถึงเดือนที่ ๑๑ ผู้รับซื้อและผู้ขายฝากทำสัญญากันว่าตกลงยืดเวลาขายฝากออกไปอีก ๖ เดือนนับแต่สิ้นกำหนดแรก อย่างนี้ก็ใช้ไม่ได้ เป็นโมฆะ เท่ากับไม่ได้ตกลงกันเช่นนั้น ผลก็คือ พ้น ๑ ปีไปแล้วผู้ขายฝากไม่มีสิทธิ์ไถ่คืน พอไปไถ่ผู้รับซื้อฝากพูดหน้าดื้อ ๆ ว่าไม่ยอมให้ไถ่ ผู้ขายฝากไม่มีทางแก้ตัวเลย นี่ก็โกงเหมือนกัน แต่ไม่ผิดกฎหมาย อาว่าผู้แทนน่าจะขอแก้กฎหมายข้อนี้ให้ดีกว่าที่เป็นอยู่"

"ศาลไม่มีทางช่วยเหลือเลยหรือครับคุณอา"

"เรื่องยืดเวลานี้ช่วยยาก ศาลเคยตีความว่าเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย ผู้รับซื้อฝากสัญญาจะขายคืนให้ผู้ขายฝาก บังคับได้ ทั้งนี้แล้วแต่ข้อความในสัญญา สัญญาบางฉบับกล่าวว่าตกลงยืดเวลากัน ศาลก็ไม่

(อ่านต่อหน้า ๘๖)

บทดอกสร้อย
แม่จ๋า

● ดอกเอ๋ยดอกมะลิ
ถึงยามผลิกลีบพราวสกาวต้น
สดสะอาดปราศสีราคีระคน
เหมือนกมลใสสดหมดระคาย

กลิ่นมะลิหอมกระไรไม่รู้สร่าง
เปรียบได้อย่างรักแท้ไม่แปรหาย
อันรักแท้แลหัวใจได้บรรยาย
ขอเชิญทายหาที่ไหนจากใครเอย

● ใจเอ๋ยใจสะอาด
น่าประหลาดใจใครที่ไหนหนา
จึ่งสะอาดปราศตำหนิเหมือนมัลลิกา
ดังใจพระออกจะหาได้ยากครัน

ใจมนุษย์มักจะดำอำมหิต
เพราะมัวคิดโลภรังเกียจคอยเดียดฉันท์
ในโลกหล้าจะหาได้ที่ไหนกัน
เห็นแต่ใจแม่เท่านั้นสะอาดเอย

● รักเอ๋ยรักแท้
รักอะไรของใครแน่ยังสงสัย
เพราะรักของสาวหนุ่มชุ่มชื่นใจ
ก็ยังไม่ดำรงคงเส้นวา

หรือรักของพี่น้องผองญาติมิตร
รักชีวิตรักชาติศาสนา
ยังเปลี่ยนแปลงตะแบงบิดฤทธิ์เงินตรา
รักของแม่นั่นแลว่ารักแท้เอย

● แม่จ๋า
แม่ช่วยตอบปัญหาลูกได้ไหม
ไยแม่เฝ้ารักลูกผูกหัวใจ
ลูกดีชั่วอย่างไรรักไม่คลาย

หัวใจแม่เป็นไฉนไยผ่องผุด
หลั่งรักแท้บริสุทธิ์ไม่ขาดสาย
เฝ้าพันผูกตั้งแต่ลูกกำเนิดกาย
จนลูกตายรักของแม่ไม่แปรเอย

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

กฐินปรับรูป

ศจ.คุณหญิงเต็มสิริ บุณยสิงห์

"นี่เธอฉันจะทอดกฐิน อยากทอดมานาน ได้การละทีนี้"

"ไปทอดที่ไหนล่ะ"

"ไปทอดวัดเล็ก ๆ วัดในไร่ เมืองใกล้ ๆ นี่เอง"

"จะสนุกรื้อ"

"ไม่ได้ทอดเอาสนุกนี่เธอ"

"เอาล่ะ ๆ เอาฎีกามาจะไปช่วยแจก ฉันทำบุญด้วย ๑๐๐ หนึ่ง เป็นประเดิม"

"เสียใจ ไม่มีฎีกา"

เพื่อนที่ทอดกฐินไม่มีฎีกาคนนี้ชอบทำอะไรแปลก ๆ แต่เข้าทีอยู่เสมอ อย่างคราวนี้พอเธอบอกว่าไม่มีฎีกา พวกเพื่อน ๆ อีก ๓-๔ คน ก็อุทานแทบจะพร้อมกันว่า "สิ้นเคราะห์ไปที" มีคนหนึ่งพูดแถมเสียด้วยว่า *"นึกว่าจะเจอฎีกาใบที่ ๒๓ เสียแล้ว"*

พูดก็พูดเถิด คนไทยบ่นกันมานานเรื่อง **"บอกบุญ"** กับ **"แจกฎีกา"** ผู้แทนราษฎรประเภทเลือกตั้งหลายคนเคยให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า เงินเดือนผู้แทน ๑๘,๐๐๐ บาท ที่ดูเผิน ๆ ว่ามากนั้น ถูกซองฎีกา ลาบวช งานศพ งานแต่งงาน ฯลฯ ก็เกลี้ยงแล้ว คนที่ได้ยินเชื่อทุกคน เป็นการหาเสียงระยะยาวเท่าอายุสภา ทำทางไว้เลือกตั้งคราวหน้า

ไม่ใช่ท่านผู้แทนอันทรงเกียรติเท่านั้นดอก ชาวบ้านอย่างเรา ๆ ก็กระเทือนกันอยู่เหมือนกัน ปากบ่นลับหลัง แต่มือก็หยิบเงินส่งให้

แล้วก็พากันขนานนามการให้เงินแบบนี้ว่า **"ภาษีสังคม"** น่าให้รางวัลคนคิดคำใหม่คำนี้กระทัดรัดได้ความโดยไม่ต้องใช้อรรถาธิบายมากนัก

ถ้าเป็นการช่วยเพื่อน้ำใจและมิตรภาพส่วนตัวก็แล้วไปเถิด ถูกบ่อย ๆ ก็ต้องบ่นแก้รำคาญให้หายอึดอัด ถูกตามหลักการรักษาสุขภาพ ทางจิตอย่างที่จิตแพทย์เคยว่าไว้

สังคมไทยสมัยหลังจึงมีการบำเพ็ญบุญประกอบกุศลอย่างขาดศรัทธาบ่อย ๆ แล้วจะดีอะไร อย่างทอดกฐิน

น่ายินดีที่มีคณะคนไทยที่มีความริเริ่มสร้างสรรค์สูง หาทางแก้ปัญหาเพื่อความสบายใจของสังคม มีการทอดกฐินไม่มีการแจกฎีกาขึ้นแล้ว อย่างรายที่เล่าไว้ข้างบนรายนี้รวบรวมพี่น้องร่วมอุทร ๖ คน ปรึกษากันว่าจะออกเงินคนละหมื่น ได้ ๖ หมื่นเศษ รุ่นลูกคนไหนทำงานแล้วไม่เดือดร้อนที่จะร่วมทำบุญก็บริจาคได้ ทำเป็นเล่นไปมาถึงขั้นลูกมีถึง ๒๐ คน ยื่นเงินสมทบทุนตั้งแต่คนละพันจนถึงคู่ละหมื่น ทีนี้เขยเป็นรองอธิบดีภรรยาเป็นผู้อำนวยการกอง เพื่อให้ดูไม่รุ่มร่ามทำให้เป็นเงินนับง่าย ได้ถวายวัดในไร่ดังกล่าวถึง ๑ แสนบาท เศษที่เหลือมอบชาวบ้าน และครัวของวัดจัดอาหารเลี้ยงแถมข้าวให้อีก ๑ กระสอบไว้เลี้ยงคน

ส่วนชาวบ้านที่อยู่รอบ ๆ วัดใครอยากจะร่วมทำบุญก็ขอของหวานก็ได้ ของคาวก็ได้บ้านละ ๑ หม้อเล็ก ๆ โดยให้เหตุผลว่าชาวไร่มักจะเงินน้อย แจ้งความจำนงไว้ที่วัดเพื่อไม่ให้ของหวานของคาวซ้ำ ๆ กัน บ้านนี้แกงจืด บ้านโน้นแกงส้ม อีกบ้านหนึ่งแกงเผ็ดต้มยำหรืออะไรก็สุดแท้แต่

วันกฐินมีแกงชาวบ้านเลี้ยงกันเองถึง ๒๐ กว่าอย่าง พอรับประทาน สนุกสนานถ้อยทีถ้อยชมฝีมือกันเอง ใคร ๆ ก็รู้ว่าชาวชนบทนั้น เวลาทำอาหารไปร่วมทำบุญ เขาจะทำสุดฝีมือใช้แต่ของดี ๆ ทั้งนั้น

ประชาชนที่อยู่รอบ ๆ วัดเป็นพี่น้องไทยรามัญ วัดที่ตั้งองค์กฐิน พระส่วนมากพูดภาษารามัญ สมภารพูดภาษาไทยได้น้อย ชาวบ้านก็เคร่งในพระศาสนายิ่งนัก จึงขอ

ให้สมภารเจรจากับเจ้าภาพ อนุญาตให้มีการฉลององค์กฐิน การสวดแบบรามัญนั้นเพราะสุดใจ ฟังไม่รู้เรื่องเท่ากับสวดบาลีในกรุงเทพฯ การสวดแบบรามัญหรือสวดแบบกรุงเทพฯ จึงไม่ด้อยไม่เด่นกว่ากันในเรื่องนี้

การฉลององค์กฐินคืนก่อนทอดไม่มีการเสียเงินอะไรเลย นอกจากเลี้ยงข้าวต้มกับมีถั่วลิสงทอด กุ้งแห้งยำ ปลาเล็กปลาน้อยเคล้าน้ำตาลปี๊บ ก็เท่านั้น

แต่สนุกเหลือใจ หนุ่มสาวเล่นสะบ้าหัวเราะกันคิกคัก การแสดงก็มีรำผีมอญ การละเล่นพื้นบ้านนั้นก็มีการแสดงรอบกองไฟ ต่างก็เสวนาการ สร้างมิตรภาพและมิตรจิต ตั้งแต่บ่ายจนดึกดื่น เป็นกฐินสามัคคีสมตามความหมายของคำ

นี่ก็แบบหนึ่งละ ซักจะมีคนเอาอย่างหลายราย

แต่กฐินที่น่าสนใจที่ท่านผู้มีเกียรติและความคิดริเริ่มสูงอีกแบบหนึ่งก็คือ **"กฐินวันละบาท"**

อันเป็นความดำริชอบของท่านเจ้าอาวาสวัดสระเกศวรมหาวิหาร พระเดชพระคุณเจ้าคุณพรหมคุณาภรณ์ กรุณาแนะนำหลักเกณฑ์ง่าย ๆ

ขั้นแรกทีเดียวให้มีการรวมกลุ่มของผู้ที่คุ้นเคยชอบพอและญาติมิตร เลือกหัวหน้าผู้จัดการนัดหมายเสียก่อน คนสำคัญอีกคนหนึ่งก็คือเหรัญญิก

ใครเป็นสมาชิกของกลุ่มจะต้องสะสมเงินไว้วันละบาท เดือนไหนมีกี่วันก็เท่านั้นบาท เช่น เดือนกุมภาพันธ์มี ๒๘ วัน หรือเดือนกันยายนมี ๓๐ วัน เดือนตุลาคมมี ๓๑ วัน ก็เอาเงินจำนวนเท่าวันในเดือนนั้น ๆ ไปส่งที่หัวหน้าหรือเหรัญญิก โดยไม่ต้องทวงถามหรือตามเก็บ ค่ารถกับเงินที่ได้จะไม่พอกัน

สมมติว่าสมาชิกมี ๑๐๐ คน เดือนตุลาคมมี ๓๑ วัน เดือนนั้นคณะกฐินวันละบาทจะเก็บเงินได้ถึง ๓,๑๐๐ บาท

พอเงินเป็นก้อนทั้งหัวหน้าและเหรัญญิกจะไม่มีใครเก็บเงินเอาไว้กับตัวเลย นำไปซื้อสลากออมสินทุกเดือนไปตลอดปี

เรื่องบุญเรื่องกุศลที่ศรัทธาแรงกล้าและจริงใจอย่างนี้ก็แปลก เท่าที่สดับตรับฟังมาปรากฏว่ากลุ่มไหนก็กลุ่มนั้นมักจะถูกสลากออมสิน รางวัลงาม ๆ เสียด้วย

บัญชีนั้นคิดไม่ยากอะไรจึงเป็นปัจจุบันและเรียบร้อยอยู่เสมอ ไม่ต้องมีการสางบัญชีรายรับตายตัวอยู่แล้ว จะมีแถมก็ตรงถูกสลากออมสิน การเงินของคณะกฐินวันละบาทจึงสะอาดไม่มีมลทิน

ก่อนหน้ากฐินสัก ๓ เดือน คณะจะนัด

ชุมนุมกันที่ศาลาวัดไหนก็ได้ เพื่อเลือกวัดไว้ทอดกฐิน การเลือกวัด เจ้าคุณพรหมฯ ท่านก็กรุณาแนะหลักเกณฑ์ไว้ให้ปฏิบัติคือ

● **ต้องเป็นวัดที่มีโรงเรียนสอนปริยัติธรรมอยู่ในวัด**

● **ต้องไปเช้าเย็นกลับได้ ไม่มีการค้างที่วัด**

● **ต้องเป็นวัดนอกกรุงเทพฯ**

พอได้วัดแล้วก็เลือกสมาชิกของกลุ่มที่พอมีเวลาติดต่อเป็นคณะดำเนินงาน ประสานงานกับวัด

กฐินวันละบาทนี้เป็น**กฐินเศรษฐกิจ**ด้วย เพราะเมื่อเจ้าภาพค้างวัดไม่ได้ก็ไม่มีการฉลององค์กฐิน องค์กฐินก็จะไปกับขบวนรถของเจ้าภาพ เอกลักษณ์สำคัญของกฐินวันละบาทอยู่ที่ทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าภาพเท่ากัน เพราะปัจจัยในการทำบุญเสมอกัน

วันทอดกฐินนั้นกิจกรรมเนื้อแท้จะทำครบ ไม่มีอะไรขาดตกบกพร่อง

องค์กฐินก็มีผ้ากฐิน บริวารกฐินได้แก่ ไตร จีวร ทอดเช้าก็เลี้ยงพระเพล ทอดบ่ายมักมีของแห้งถวายที่เรียกกันว่าเครื่องยาวคือเครื่องครัวมีข้าวสารและผลไม้เป็นต้น เครื่องประจำเสนาสนะ เช่น บริขาร ๘ เครื่องใช้ประจำที่มี มุ้ง หมอน ที่นอน เตียงตั่ง โต๊ะ เก้าอี้ โอ่ง อ่าง กระถาง กระทะ กระโถน เตา ภาชนะสำหรับคาวหวาน เครื่องน้ำเย็น เครื่องน้ำร้อน เครื่องซ่อมเสนาสนะ มีด ขวาน กบ สิ่ว เลื่อย ไม้กวาด จอบ เสียม

ยังมีศิลานเภสัชชบริกขาร คือหมากพลูเครื่องเคี้ยวชำระฟัน ยารักษาโรค ฯลฯ

องค์กฐินทั้งหมดจะใช้เงินกองกลางซื้อ

อาหารเลี้ยงพระเลี้ยงคน หากวัดมีครัวเจ้าภาพจะมอบเงินไว้ให้ทางวัดจัดเพื่อความสะดวก การเลี้ยงด้วยข้าวห่อจะประหยัดได้มาก และเหลือเงินสดบำรุงวัดแยะ เพราะจะเลี้ยงข้าวราคาแกงมีเครื่องเคียงเท่านั้น

ประธานถวายองค์กฐินใช้วิธีจับฉลากในหมู่สมาชิก ใครจับได้ฉลากที่เขียนใส่เศษกระดาษว่า **"ประธาน"** ก็รับหน้าที่นั้นไป จะไม่เชิญผู้มีเกียรติเป็นประธานอย่างที่เคยทำกันมา ตัดปัญหาหมางใจเรื่องประธานออกได้เลย

เล่ากันว่าคณะกฐินวันละบาทนี้ หลังจากทอดกฐินอย่างเขียมแล้ว จะมีเงินถวายวัดเป็นแสนทุกปี บางปีกุศลนำโชคทางสลากออมสินมาสู่เงินกองกลาง เงินถวายวัดก็จะเพิ่มมากขึ้นอีก

คุณสมบัติของกฐินวันละบาทยังมีอยู่อีกอย่างหนึ่ง นั่นก็คือผู้ไปในกระบวนกฐินจะคับคั่งสนุกเพราะรู้จักกันหมด ต้องไปและเต็มใจไปก็เพราะต่างก็เป็นเจ้าภาพตัวจริง

ไม่มีบาปเพราะวัดจะไม่เดือดร้อน ปลอดจากการทัศนาจรที่นิยมใช้กฐินบังหน้า บางรายวัดยังขาดทุน

จะติว่าเงียบไปก็ไม่ผิด แต่ควรเอา "เงียบ" และ "เงิน" ไปใส่ตาชั่ง เงียบมากเงินก็มาก เงียบน้อยเงินก็น้อย สนุกมีแสงมีสีเข้าที่เงินอาจจะไม่ถึงวัดเลย คนที่ติควรจะได้รับการอภัย เพราะเกือบตลอดชีวิตเห็นแต่กฐินมีแสงและเสียงมาเสียนาน

ปี ๆ หนึ่งยังมีวัดอีกมากมาย และสำนักสงฆ์อีกเป็นพันแห่งที่ไม่มีคนไปจองกฐิน หากพวกเราช่วยกันสร้างกลุ่มกฐินวันละบาทกันให้ทุกหนทุกแห่ง จะรวบรวมเงินได้เท่าไรก็คงจะพอทอด วัดเล็กวัดน้อยจะได้ไม่ว่างกฐิน

ประเพณีบุญกุศลนั้นยังทำได้อีกมากมายโดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้บำเพ็ญ พูดจริง ๆ แล้วก็แปลก ความเดือดร้อนใจในเรื่องทำบุญทำกุศลนั้น ความจริง เจ้าตัวก่อเองทั้งสิ้น จะไปโทษใครเขา

(ระวังจะถูกหลอก) (ต่อจากหน้า ๘๒)

รู้จะช่วยยังไง เพราะข้อความมันชัดอยู่แล้วว่าเขาตกลงยืดเวลากัน"

"เรื่องของป้าเนียงมีทางช่วยหรือไม่ครับ"

"ช่วยได้สบายมาก เพราะป้าเนียงแกไปขอไถ่ในกำหนด มีเงินไปให้เถ้าแก่กังด้วย แต่เถ้าแก่กังเบี้ยวเอง ป้าเนียงแกฟ้องบังคับให้เถ้าแก่กังรับไถ่ได้ บางคนพอผู้รับซื้อฝากไม่ยอมให้ไถ่คืน เขาจัดแจงไปให้เจ้าพนักงานบันทึกไว้เลย เอาเงินเอาทองที่นำมาไถ่ไปให้เจ้าหน้าที่ที่นั่นดูและบันทึกไว้ ขายฝากที่อำเภอก็เอาไปให้อำเภอบันทึก บางคนก็ไปแจ้งตำรวจอย่างรายของป้าเนียงนี้จะได้เป็นหลักฐานว่าตนได้ใช้สิทธิไถ่ถอนภายในกำหนด แล้วค่อยมาฟ้องศาลบังคับในภายหลัง ถ้าเป็นอาจะเอาเงินไปวางไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์"

"อย่างนี้ศาลบังคับให้ผู้รับซื้อฝากรับไถ่ได้ใช่ไหมครับ"

"ใช่ อย่างที่อาพูดนั่นแหละ"

"แล้วสำนักงานวางทรัพย์คืออะไรครับ อยู่ที่ไหน"

"สำนักงานวางทรัพย์คือสำนักงานที่กระทรวงยุติธรรมจัดไว้สำหรับรับเงินหรือสิ่งของซึ่งลูกหนี้นำมาวางเป็นการชำระหนี้ เพราะไม่สามารถจะชำระให้แก่เจ้าหนี้ของเขาได้โดยตรง อย่างในกรณีป้าเนียงนี้เป็นอาทิ สำนักงานนี้มีอยู่ทุกภาคยุติธรรม ถามที่ศาลก็พอรู้เรื่อง"

"แต่บางรายอาจไกล ไม่สะดวกครับคุณอา"

"ทางไหนสะดวกก็เอาทางนั้นก็แล้วกัน"

สมหวังขอบอกขอบใจผมใหญ่ ก่อนไปได้ขอยืมเงินผม ๒๐๐ บาท แล้ววิ่งถลาออกไปทางบ้านยายสำเนียง.

เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น

ชาคริต จุลกะเสวี

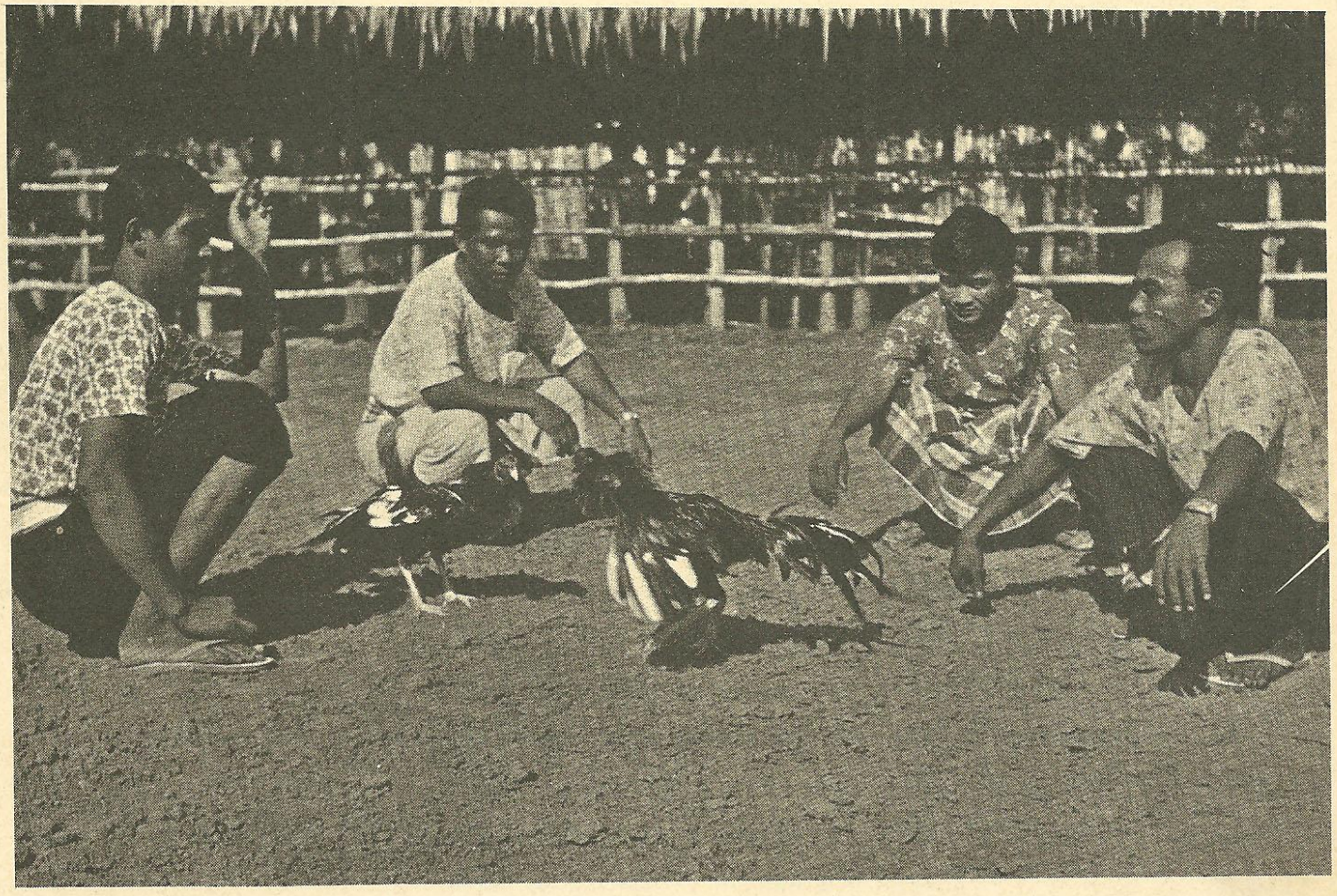

แต่ก่อน ๆ นี้ในชนบทส่วนใหญ่ของเมืองไทยเรา ยังมีเกมส์กีฬากัดปลา ชนไก่ ให้หาดูแก้เหงาได้ไม่ยากเลย เพราะคนโบราณท่านถือเป็นเพียงกีฬาที่สนุกสนานอย่างหนึ่ง ในยามว่างงานไร่นาเท่านั้นเอง มิได้มุ่งหมายให้เล่นกันเป็นการพนันขันต่อ เอาเงินเอาทองกันเป็นพันเป็นหมื่นอย่างในสมัยนี้ "**ไก่ชน**" ซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตแบบไทย ๆ ที่คุ้นหูคุ้นตาของคนไทยเราสมัยก่อนนั้น จึงได้ถูกจำกัดขอบเขตด้วยกฎหมาย ทำให้จ้องลงไป ไม่เฟื่องฟูโด่งดังอย่างสมัยก่อน ๆ ได้อีกแล้ว ทำให้มีการเลี้ยงไก่ชนกันน้อยลงไปมาก

แต่ถึงกระนั้นการเลี้ยงไก่ชนของไทยเราก็ยังคงมีอยู่ ในหมู่ผู้มีรสนิยมรักการต่อสู้ของ "**ไก่ชน**" ในชนบทหลายต่อหลายแห่งของเมืองไทยเรา

ท่านผู้อ่านเชื่อไหมครับว่า ไก่ชนนักเตะตีนโหดจากเมืองไทยเรา ก็ได้เคยบินเหินฟ้าไปตีชิงแชมป์กับไก่ชนเมืองตากาล็อกของประเทศฟิลิปปินส์เขามาแล้ว ทำชื่อเสียงให้ไก่และประชาชนชาวไทยได้ไม่น้อยกว่านักมวยเอกของไทยเราเลย

เมื่อเดือนกันยายนปีที่แล้วมานี้เอง **คุณชาญ จันทรวิมลศรี** นักธุรกิจเจ้าของไก่ชนพันธุ์ดีจากกรุงศรีอยุธยา ได้นำไก่ชนตัวสำคัญของเมืองไทยที่มีชื่อเรียกกันว่า "**ไอ้ขวัญ**" หรือ "**สตาร์ไฟเตอร์**" ซึ่งมีเดือยคมกริบยาวถึง ๒ นิ้ว ปากแข็ง และแหลมคมมาก เล่ากันว่าขนาดจิกก้อนกรวดให้แตกได้เชียวละ "**ไอ้ขวัญ**" ไก่ชนฝีตีนและฝีปากดีตัวนี้ เป็นไก่ไทยตัวแรกที่ได้เข้าไปปราบไก่ชนเจ้าถิ่นถึงในประเทศฟิลิปปินส์ ชิงเงินรางวัลเดิมพันกันถึง ๓ ล้านบาท เป็นข่าวเกรียวกราวกันไปทั่วโลกเชียวละครับคราวนั้นน่ะ

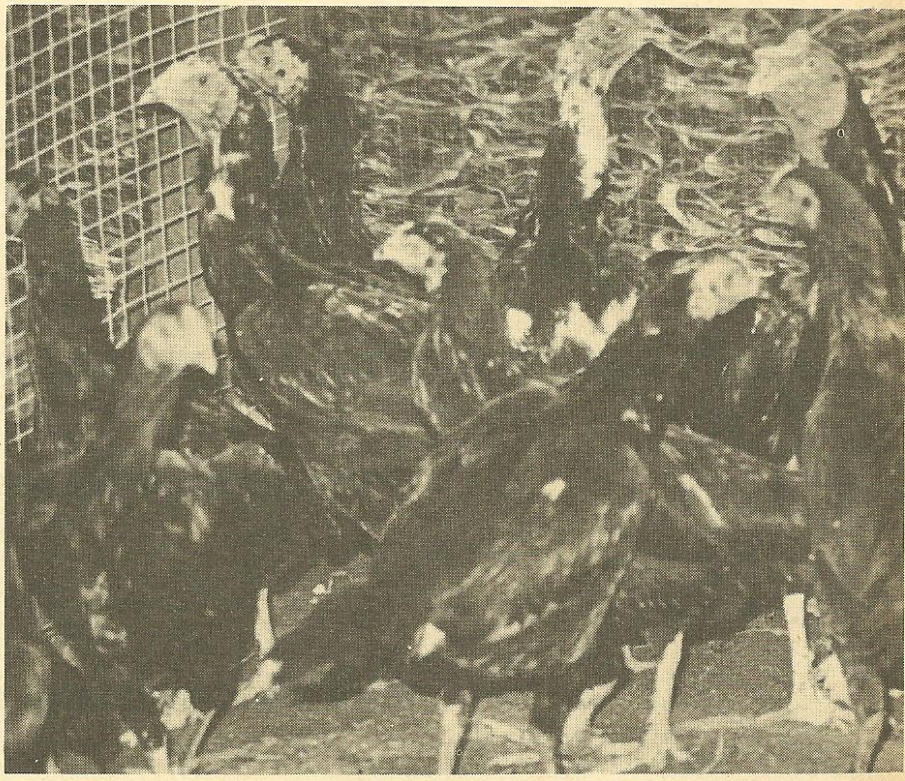

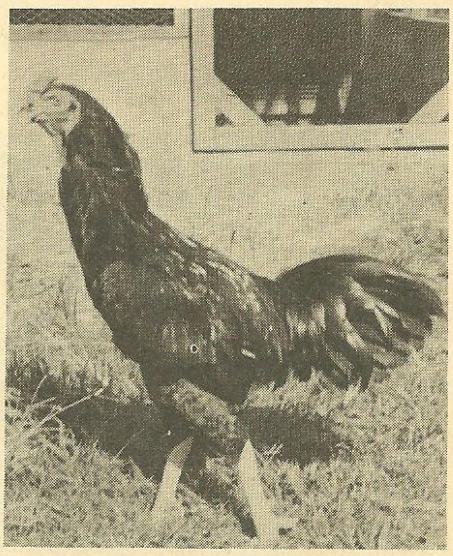

พ่อไก่พื้นเมือง ซึ่งมีความสามารถขยายพันธุ์ได้ดี ถ้าบำรุงรักษามาให้ดี ก็ให้เป็นไก่ชนได้

ไก่ชนวัยรุ่น

ขนาด "**ไอ้ขวัญ**" มันเป็นเพียงไก่ชนตัวหนึ่งเท่านั้นเอง แต่มันก็ยังโชคดีได้มีส่วนกระทำความดี ช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงความเป็นชาตินักสู้ของไก่ไทยเราได้โด่งดังเอาการอยู่

นี่ก็เป็น ก.เอ๋ย ... ก.ไก่ชน ที่คนไทยในยุคปัจจุบันน่าจะได้รู้จักกันไว้บ้าง

"**ไก่ชน**" เป็นไก่พื้นบ้านที่มีมาตั้งแต่สมัยดั้งเดิมของไทยเรา ไก่ตัวผู้ที่มีลักษณะเป็นนักสู้ที่ทรหดลักษณะดีเด่น ก็จะได้รับการคัดเอาไปเลี้ยงฝึกปรือวิทยายุทธการจิกและการเตะให้เป็นพิเศษ มีค่าตัวเป็นเงินเป็นทอง เจ้าของต้องทนุถนอมมันเป็นพิเศษ ขนาดต้องกางมุ้งให้ไก่นอน แถมได้รับการเปรอปรนด้วยน้ำผึ้งให้กินเช้าเย็นกันเชียวละ ส่วนตัวเมียกับตัวผู้ที่มีลักษณะดีไม่ถูกใจเจ้าของ ก็มักจะต้องถูกส่งไปขายเป็นไก่แกงกันเสียหมด ประกอบกับความไม่เอื้ออำนวยของตัวบทกฎหมายว่าด้วยการพนันด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไก่ชนของไทยเรามีลด

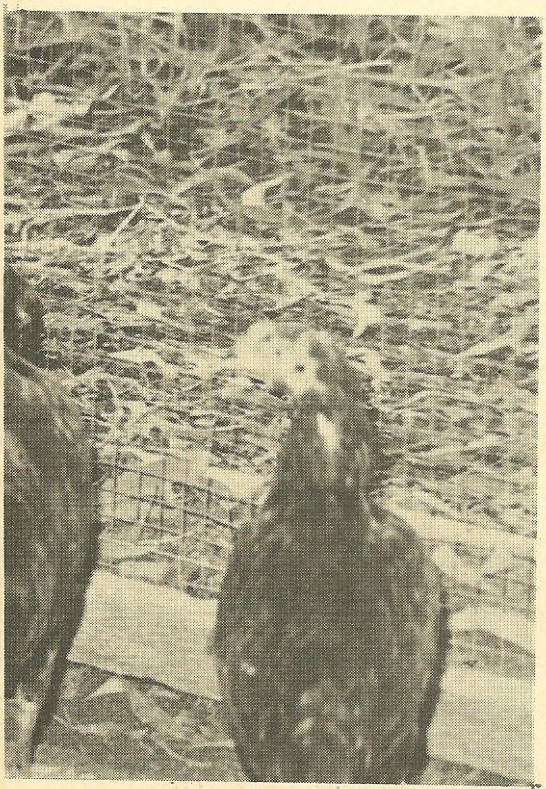

ลูกไก่ดำที่กำลังนิยมเลี้ยงกันในขณะนี้ เลี้ยงง่าย ขายได้ราคาดีเสียด้วย

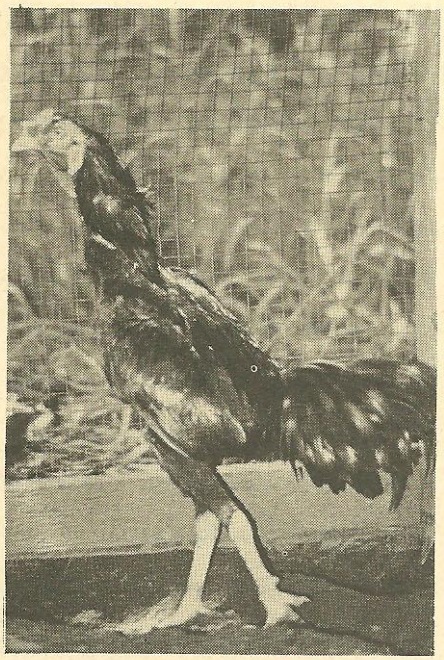

น้อยลงรวดเร็วมาก จนเดี๋ยวนี้ชักเกรงกันว่าจะถึงกับสูญพันธุ์ไป จึงได้เริ่มมีการเพาะเลี้ยงคัดเลือกพันธุ์กันใหม่ขึ้นอีกแล้ว

ก็เช่นเดียวกับไก่พื้นเมืองอีกหลายพันธุ์ของเมืองไทยเรา อย่างเช่นไก่อู ไก่แจ้ ไก่ตะเภา พื้นบ้านไทย ๆ เรา มีคุณสมบัติที่เลี้ยงง่าย เติบโตได้ดีพอใช้ และมีความต้านทานโรคธรรมดา ๆ ของไก่ทั่วไปได้ดีเสียด้วย จะเป็นรองพวกไก่ป่าก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น คุณลักษณะที่ดีของไก่พื้นเมืองอย่างว่านี้ จึงน่าจะรื้อฟื้นสนับสนุนให้พี่น้องเกษตรกรในชนบททั่วไป ได้เพิ่มความสนใจหันมาทำการเลี้ยงไก่พื้นเมือง หรือไก่ลูกผสมที่ทางกรมปศุสัตว์ท่านได้แจกจ่ายให้อยู่ขณะนี้ เอาไปเลี้ยงกันให้มาก ๆ ขึ้นก็จะดี เลี้ยงง่าย ๆ แบบปล่อย ไม่ต้องขังกรงปรนเปรอด้วยอาหารสำเร็จรูป การเลี้ยงแบบธรรมชาติช่วยมาก ๆ อย่างในชนบทนั้น เดี๋ยวนี้กลับจะมีคนนิยมชมชอบกินกันมากกว่าไก่เนื้อนุ่มที่เลี้ยงขังกรงกันแล้วนะครับ

เมื่อปลายเดือนกรกฎาคมนี้เอง ที่สำนักงานเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ก็ได้มีการสัมมนาส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองนี้กันเป็นการใหญ่น่าชื่นใจที่การสัมมนานี้ได้มีส่วนฉุดรั้งความเชื่อของเกษตรกรเราให้คงอยู่กับความเป็นจริง ดีกว่าที่จะปล่อยให้อยู่กับความฝันในสิ่งที่ทำไม่ได้ หรือต้องลงทุนมากมายจนเกินกำลังอย่างเช่นเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อพันธุ์ไข่ชนิดดี ๆ เหล่านั้น

ถึงอย่างน้อย ผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองก็ยังมีหวังที่จะได้รับความสำเร็จได้ดีขึ้นไม่น้อยเลย เมื่อได้เลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบประหยัดกันขึ้นนี้ คงมีเนื้อไก่เป็นอาหารโปรตีนชั้นดีกินกันได้มากขึ้นแน่ ๆ

จุดอ่อนของการเลี้ยงไก่พันธุ์แท้ พวกไก่เนื้อหรือไก่ไข่ก็ตามเถอะ ส่วนใหญ่จะอยู่ที่มันมีความต้านทานโรคได้น้อยกว่าไก่พันธุ์พื้นเมือง อาหารการกินก็ต้องปรนเปรอกันเป็นพิเศษ ผู้ที่ประกอบธุรกิจการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อและพันธุ์ไข่ จึงต้องเผชิญปัญหามีเรื่องให้ปวดหัวได้ตลอดเวลา ต่างกว่าการเลี้ยงไก่พื้นเมือง แบบปล่อยตามหัวไร่ปลายนาหลังบ้านในชนบทเหล่านั้นมากเชียวละ

ดังนั้น จึงอยากเสนอแนะให้พี่น้องประชาชนในชนบท ได้ให้ความสนใจกับไก่พื้นเมืองหรือไก่ลูกผสมกับไก่พื้นเมืองของเราไว้ให้มากขึ้นก็คงจะดี

นี่ก็เป็น ก.เอ๋ย ... ก.ไก่พื้นเมืองของไทย ที่เราน่าจะภูมิใจและเลี้ยงกันไว้ในชนบทให้มาก ๆ ขึ้นด้วยก็จะดี

สำหรับไก่พันธุ์ต่างประเทศทั้งพันธุ์เนื้อและพันธุ์ไข่ ในช่วงระยะปีกว่า ๆ ที่ผ่านมานี้ ก็ได้มีข่าวที่ไม่ดีเกี่ยวกับธุรกิจการเลี้ยงไก่ คือทั้งไก่เนื้อและไก่ไข่ราคาตกต่ำ เพราะตลาดต่างประเทศไม่เอื้ออำนวยตลอดมา จนทำให้ผู้เลี้ยงไก่ทั้งหลายออกจะเพลียใจ แถมล้มเลิกกิจการไปก็มีหลายรายเศร้าใจไปตาม ๆ กันแล้วนั้น ที่จริงปัญหาของการขายไก่สดของไทยเราที่ผ่านมานี้ มันอยู่ที่พ่อค้าไก่ไทยเรายังมิได้ขวนขวายหาตลาดอย่างจริงจัง และนักเลี้ยงไก่ก็ยังมิได้รวมตัวกันอย่างจริงใจเท่าใดนักนั่นเอง

แต่บัดนี้ ภาวะวิกฤติสำหรับเรื่องไก่ก็ได้เริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นบ้างแล้ว ได้มีคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ) ขึ้นมาช่วยดำเนินการแก้ไขให้ด้วย ทำให้ตลาดต่างประเทศเริ่มเปิดให้ไก่เนื้อประเภทไก่สดแช่เย็นของไทยส่งออกไปขายได้เพิ่มขึ้น หลังจากที่ได้มีการปรับระบบโรงฆ่าสัตว์ปีก จนฝ่ายประเทศผู้ซื้อมีความมั่นใจใน

เรื่องคุณภาพและการปลอดโรคได้ดีขึ้นแล้ว นอกจากตลาดในประเทศเพื่อนบ้านและญี่ปุ่น ตลาดเป้าหมายของไก่สดแช่เย็นของไทยเรา ขณะนี้ยังได้มุ่งไปทางตลาดยุโรปและตะวันออกกลางเป็นหลักด้วยแล้ว

และนี่ก็เป็น ก.เอ๋ย ... ก.ไก่ อุตสาหกรรม ที่ทำรายได้เข้าประเทศของเราได้ปีละหลายร้อยล้านบาทในปัจจุบัน

ก็น่ายินดีครับ ที่เมื่อเดือนสิงหาคมนี้เอง ไก่สดแช่แข็งจากไทยเราก็ได้เริ่มส่งไปขายในตลาดเยอรมันตะวันตกได้แล้ว คาดว่าจะสามารถส่งไปขายในปีนี้ได้ไม่ต่ำกว่า ๖ หมื่นตันเชียวละ นับว่าเป็นนิมิตรที่ดีมาก จึงควรที่นักเลี้ยงไก่ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ เมืองทั้งหลายจะได้ทราบและช่วยกันเลี้ยงช่วยกันระวังรักษาคุณภาพของไก่ไทยเราให้ดีขึ้นด้วย อย่าให้มีโรคใด ๆ ระบาดทำให้เสียคุณภาพได้ก็จะเป็นการดี

โรคของไก่ที่สำคัญ ๆ มีอยู่ ๔ โรค คือ โรคนิวคาสเซิล โรคฝีดาษ โรคหลอดลมอักเสบ และโรคอหิวาต์ไก่

โรคนิวคาสเซิลในไก่ เป็นโรคติดต่อที่ร้ายแรงของไก่ และอาจจะระบาดมาถึงคนเราได้ จึงควรจะได้ระวังป้องกันเป็นพิเศษไว้ด้วยก็จะดี

เมื่อเจ้าเชื้อไวรัสนิวคาสเซิลเข้าไปสู่ตัวไก่ได้ภายใน ๒-๑๕ วัน ก็จะเกิดอาการของโรคแสดงให้เราเห็นได้ไม่ยาก คือจะมีอาการผิดปกติของระบบการหายใจและเบื่ออาหารร่วมกับอาการทางประสาทด้วย คือตัวสั่น กล้ามเนื้อคอและขาจะแสดงอาการบิดเบี้ยว จิกอาหารก็ไม่ถูก น่าสงสารมากก็ลองนึกภาพดูเถอะครับ คล้าย ๆ กับคนเราที่เป็นหวัดอย่างแรงแถมยังมีอาการโรคประสาทอยู่ด้วยนั่นแหละ โรคนิวคาสเซิลในไก่นี้ ถ้าเกิดขึ้นในระยะไก่กำลังไข่จะทำให้ไข่ลดลงด้วย ที่มันร้ายก็คือว่า เจ้าโรคนิวคาสเซิลนี้ มันเป็นขึ้นได้ทั้งไก่เล็กและไก่ใหญ่ เพราะเชื้อโรคนี้มันปลิวฟุ้งกระจายไปในอากาศได้ การแพร่จึงเกิดได้กว้างขวางรวดเร็ว จึงต้องรู้จักสังเกตอาการไก่ที่เป็นโรคนี้ให้ดี จะต้องแยกไก่ที่เริ่มป่วยออกจากฝูงโดยด่วนที่สุด มิฉะนั้นก็คงจะต้องวอดวายตายได้หมดทั้งเล้า

การป้องกันและการรักษาโรคนิวคาสเซิลนี้ จะต้องทำการกำจัดไก่ที่ป่วยตายแล้ว โดยการฝังหรือเผา ส่วนไก่ตัวที่ยังพอจะรักษาได้ ก็จะต้องรีบแยกออกจากฝูงไว้เป็นพิเศษ แต่วิธีที่ดีที่สุดนั้นเราควรจะใช้วิธีป้องกันไว้ก่อนจะดีกว่ารักษา ศาสตราจารย์คุณหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ อดีตปรมาจารย์ใหญ่ทางไก่ของเมืองไทย ท่านได้กล่าวไว้ว่า ควรจะใช้วิธีรักษาด้วย **"ยาตราขวาน"** คือฆ่าเสียก่อนที่เชื้อโรคจะแพร่ได้เป็นดีที่สุด

วิธีป้องกันขั้นแรกที่ผู้เลี้ยงไก่ทุกราย ไม่ควรจะละเลยหรือมองข้ามไปเป็นอันขาดก็คือ ไม่ควรนำไก่ใหม่เข้ามาเลี้ยงร่วมในฝูงโดยตรงทันที ควรจะกักไว้ดูอาการปลอดโรคให้แน่ใจเสียก่อน แล้วจึงค่อยปล่อยเข้ารวมในฝูงได้ การจำกัดผู้เข้ามาในบริเวณคอกหรือเล้าไก่ของเราก็เป็นสิ่งจำเป็น การใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคตั้งไว้หน้าคอกเลี้ยง ให้ผู้ที่จะเข้ามาทำงานในเล้าไก่นั้นได้ล้างรองเท้ากำจัดเชื้อโรคต่าง ๆ เสียก่อนด้วยก็จะดีมาก

ก่อนที่จะนำไก่รุ่นใหม่เข้ามาเลี้ยงควรใช้ยาฆ่าเชื้อโรคฉีดพ่นในคอกหรือเล้าไก่ของท่านให้ทั่วถึง ทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ วันเสียก่อนได้ก็จะยิ่งดี

สำหรับการป้องกันด้วยการฉีดวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล เสตรนเอฟ. เดี๋ยวนี้ทำได้ง่ายขึ้นมาก ใช้วัคซีนนี้หยอดจมูกลูกไก่ที่มีอายุ ๑-๓ วันได้แล้วนะครับ วัคซีนนี้ราคาหลอดละ ๗ บาท ฉีดไก่ได้ตั้ง ๑๐๐ ตัว วิธีการทำง่าย ๆ ก็คือ ให้จับลูกไก่หงายขึ้น เอานิ้วอุดช่องจมูกไก่ไว้ข้างหนึ่ง แล้วหยอดวัคซีนนั้นลงในช่องจมูก ๑-๒ หยด รอจนไก่สูดวัคซีนเข้าในจมูกแล้ว จึงปล่อยตัวไปได้ วัคซีนนี้จะสร้างภูมิคุ้มกันโรคนี้ได้นานถึง ๖ เดือน ข้อสำคัญมีอยู่ว่า วัคซีนนี้เมื่อผสมกับน้ำกลั่นแล้วต้องรีบใช้ฉีดภายใน ๒ ชั่วโมง จึงจะได้ผลดี แล้วทำวัคซีนซ้ำให้อีกครั้งเมื่อลูกไก่มีอายุ ๓ สัปดาห์ และต่อมาเมื่อไก่มีอายุ ๑๐ สัปดาห์แล้ว ทีนี้ก็จัดการให้วัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล สเตรนเอ็ม.พี. ซึ่งเป็นชนิดที่รุนแรงขึ้น ทำง่าย ๆ โดยใช้วิธีเอาเข็มที่จะใช้นั้นจุ่มลงในขวดวัคซีนที่ผสมแล้ว รีบเอามาจิ้มแทงให้ที่ผนังปีกไก่ จากด้านในให้ทลุเพียงครั้งเดียวก็พอ ควรให้วัคซีนนี้ประจำทุกปี มีข้อควรระวังอยู่นิดหนึ่งว่าขณะให้วัคซีนนี้ต้องระวังอย่าให้ไก่ถูกลมโกรก ถ้าเป็นไก่เลี้ยงขังกรง ควรหาน้ำมันตับปลามาบำรุงให้มันกินบ้าง จะช่วยเพิ่มความต้านทานโรคนี้และกันโรคแทรกอื่น ๆ ได้ดีขึ้นมาก

โรคที่ ๒ ที่ร้ายแรงเป็นรองโรคนิวคาสเซิล ก็คือ **"โรคฝีดาษไก่"** โรคนี้ไก่พื้นเมืองก็เป็นได้ง่ายเหมือนกัน เชื้อโรคนี้มักจะเข้าตัวไก่ได้ทางบาดแผล อาการที่ปรากฏมีอยู่ ๒ ประเภท คือชนิดที่เป็นตามผิวหนังกับชนิดที่เป็นในปากไก่

ที่เป็นตามผิวหนัง จะเป็นตุ่มเล็ก ๆ ต่อมาจะโตขึ้นแล้วแตกกลายเป็นแผลตกสะเก็ด ถ้าเป็นใหม่ ๆ ในระยะแรก เราอาจใช้ทิงเจอร์ไอโอดีนที่ใส่แผลสดของคนเรานี่แหละ ใส่ให้มันได้ผลดีเหมือนกัน แต่ชนิดเป็นในปากนั้นออกจะร้ายมาก ด้วยทำให้ไก่กินอาหารไม่ได้ จึงมักจะต้องตายไปในที่สุด

การใช้วัคซีนป้องกันโรคฝีดาษไก่ที่ทางกรมปศุสัตว์จัดขายบริการให้อยู่ราคาหลอดละประมาณ ๑๔ บาท รวมทั้งน้ำกลั่นพร้อม ยา ๑ หลอดนี้ผสมน้ำกลั่นแล้วจะใช้กับไก่ได้ ๒๐๐-๓๐๐ ตัว คุ้มเกินค่าเป็นไหน ๆ จึงขอแนะนำว่าอย่ามัวรีรออยู่เลย หาวัคซีนนี้มาใช้ป้องกันแต่เนิ่น ๆ จะดีกว่า

แต่วิธีไหน ๆ ก็ไม่ดีเท่ากับได้ป้องกันเอาไว้ก่อน ตั้งแต่เมื่อลูกไก่อายุได้ ๗-๑๐ วันแล้ว เอาจับมากางแผ่ปีกออก จะเห็นผนังปีกบาง ๆ เป็นแผ่นชัดเจนที่บริเวณโคนปีก ให้ใช้เข็มที่จุ่มลงในวัคซีนป้องกันโรคฝีดาษนี้แล้วรีบเอาไปแทงให้ทลุผนังที่โคนปีกนั้นทันที แทงจากด้านในให้ทลุทางด้านนอกครั้งเดียวก็พอแล้ว วัคซีนนี้จะสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้นานถึง ๑ ปีได้สบายไป

ส่วนโรคหวัดกับอหิวาต์ไก่นั้น ควรป้องกันให้ดีด้วยเช่นกัน การช่วยให้ไก่ได้รับความอบอุ่นเพียงพอ ไม่เปียกฝนหนัก และระวังที่เรื่องความสะอาดของน้ำดื่มและอาหารให้ดี จะช่วยลดอันตรายจากโรคทั้ง ๒ นี้ได้มาก

ไหน ๆ เลี้ยงไก่กันแล้ว ก็ควรจะให้ได้ผลตอบแทนให้เต็มที่ จะได้มีเนื้อไก่เป็นอาหารโปรตีนราคาไม่แพง ให้กินให้ขายในหมู่บ้านของท่านได้เพิ่มขึ้น พวกสัตว์ปีกทั้งนก-ไก่ และเป็ดก็อาจใช้หลักง่าย ๆ อย่างว่าป้องกัน ๒ โรคที่ร้ายแรงนี้ได้เช่นกัน

ดังนั้น จึงใคร่ขอเชิญให้ผู้เลี้ยงไก่กันอยู่ในชนบท ได้ติดต่อขอซื้อวัคซีนป้องกันโรคร้าย ๆ ของไก่เหล่านั้น เอาไปไว้ใช้เองบ้างก็คงได้ดีมาก เป็นวัคซีนที่ดีแต่มีราคาถูก ใครต้องการก็เชิญติดต่อกับเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหรืออำเภอทุกแห่งดูได้เสมอ

พูดถึงเรื่องไก่ ก็นึกถึงไก่อีกชนิดหนึ่งคือ **"ไก่ดำ"** ซึ่งคนจีนนิยมกินกันมาก ถือว่ามีคุณค่าสูงทั้งทางยาและอาหาร เป็นอาหารชั้นหนึ่งที่บำรุงพลังได้วิเศษนัก ว่ายังงั้นเถอะ ไก่ดำนี้ไม่ใช่จะดำแต่ขนเท่านั้นนะครับ แม้แต่แข้งกระดูกตลอดจนเครื่องในของมันก็จะต้องมีสีดำด้วย จึงจะถือว่าเป็นไก่ดำขนานแท้ที่นิยมกินกันดีที่สุด กล่าวกันว่าไก่ดำนี่มีอยู่ประมาณ ๓๐ พันธุ์ แต่ที่ดีที่สุดก็เห็นจะเป็นพันธุ์ไก่ดำจากมองโกเลียนั่นเอง

ไก่ดำที่เลี้ยงและนิยมกินกันอยู่มากในเมืองจีนและมองโกเลียขณะนี้ ได้มีผู้นำเข้ามาเลี้ยงและผสมขยายพันธุ์ในเมืองไทยเราแล้ว ที่จังหวัดฉะเชิงเทราก็มีฟาร์มไก่ดำซึ่งตั้งขึ้นอย่างจริงจังเป็นแห่งแรก ฟาร์มนี้เป็นของคุณคเชนทร์ ภูตินาท ผู้สนใจเรื่องไก่ดำมานับสิบปีแล้ว ขณะนี้ก็ได้ผสมขยายพันธุ์เลี้ยงอยู่เป็นการใหญ่ ในพื้นที่ประมาณ ๔๐ ไร่ มีไก่ดำที่เลี้ยงอยู่ราว ๆ ๔๐,๐๐๐ ตัว สำหรับทยอยส่งไปขายให้แก่ชาวจีนในเมืองไทย และได้มีการชำแหละแช่เย็น ส่งออกไปขายในฮ่องกงกับสิงคโปร์ด้วยเดือนละประมาณ ๑,๓๐๐ ตัว ที่ส่งไปขายนั้นไก่จะมีน้ำหนักประมาณตัวละ ๘ ขีด ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ เราก็ตกอยู่ในราวกิโลกรัมละ ๒๐๐ บาท เข้าไปแล้ว ไก่ดำนี้จึงทำรายได้ให้แก่เจ้าของได้อย่างเป็นกอบเป็นกำดีเหลือเกิน

และเมื่อปลายเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมานี้เอง ได้มีงานประกวดการทำอาหารประเภทฟรีสไตล์ไม่จำกัดวิธี ซึ่งจัดโดยสมาคมพ่อครัวโรงแรมชั้นหนึ่งแห่งประเทศไทย ก็ปรากฏว่า **คุณธวัช เชิญพิพัศธนกุล** พ่อครัวของโรงแรมดุสิตธานี ได้คว้ารางวัลชนะเลิศไปครอง จากฝีมือการทำ **"ไก่ดำโดมิโน่"** โอชารส จึงช่วยให้ชื่อเสียงของไก่ดำนี้ได้แพร่หลายออกไปอีกไม่น้อยเลยเดี๋ยวนี้ใคร ๆ ก็สนใจอยากจะได้ชิมไก่ดำกันดูบ้าง

เกี่ยวกับเรื่องไก่ดำนี้ นักวิทยาศาสตร์การอาหารชาวจีนเขาได้วิจัยเอาไว้ว่า ไก่ดำมีธาตุพิเศษกว่าไก่ทั่ว ๆ ไป คือมีแร่ธาตุที่ร่างกายคนเราต้องการอยู่กว่า ๒๐ ชนิด และมีอยู่ถึง ๑๒ ชนิดเป็นแร่ธาตุที่ร่างกายคนเราเปลี่ยนเอามาใช้ประโยชน์ได้มาก นัยว่าให้ความคึกคักกระชุ่มกระชวยได้ดีเหลือเกิน คนจีนจึงนิยมกินไก่ดำที่ว่านี้กันมากเป็นพิเศษ เขาว่าไว้อย่างนั้นนะครับ

ก็มีรายงานข่าวก้าวหน้ามาแล้วด้วยว่า ขณะนี้ทาง **"ฟาร์มเฉลิมเกียรติ" ของคุณคเชนทร์ ภูตินาท** ผู้นี้ ได้ทดลองทำซุปไก่ดำขึ้นแล้ว ได้ผลดีมาก กำลังเตรียมการสร้างโรงงานผลิตซุปไก่นี้ขึ้นที่เขตลาดกระบังกรุงเทพฯ จะตั้งชื่อว่า **"ซุปไก่ดำบอร์นแบล็ค"** ก็จะช่วยให้กินซุปไก่ดำกันได้สะดวกและกว้างขวางมากขึ้น ด้วยไม่ต้องทำไก่ดำตุ๋นเองให้เสียเวลาเปล่า ๆ ก็เข้าท่าดีนะครับ เป็นของดีที่รายการของเราก็สนับสนุน และที่ต้องขอชมเชยเจ้าของฟาร์มนี้ไว้ด้วยก็คือ ไม่ได้คิดจะรวยคนเดียว หากแต่ได้มีการนำพันธุ์ไก่ดำนี้จำนวน ๑๒๐ ตัว ไปมอบให้ท่านปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี เพื่อให้เกษตรกรผู้สนใจรับไปเลี้ยงขยายพันธุ์ด้วยแล้ว ทางโรงงานทำซุปไก่ดำจะรับซื้อได้ทั้งหมด จังหวัดไหนสนใจจะเลี้ยงบ้างจริง ๆ ก็ลองติดต่อกับเจ้าของฟาร์มไก่ดำนี้ดูได้ที่โทรศัพท์หมายเลข 2349029

ช่วยกันผลิตเนื้อไก่ออกไปขายต่างประเทศให้มาก ๆ ขึ้นเถอะครับ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของชาติแล้ว ยังทำเงินเข้ากระเป๋าเจ้าของผู้เลี้ยงไก่นั้นได้ดีเสียด้วย.

สารพิษ กับสิ่งแวดล้อม และอาหาร

เป็นที่กล่าวขวัญกันอย่างกว้างขวาง ถึงพิษภัยของสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร จนบางท่านถึงกับหวาดผวาไม่ยอมซื้อพืชผักรับประทาน หรือบางท่านก็อาจจะปลงตกว่า *"กินเข้าไปเถอะน่า ขืนกลัวโน่นกลัวนี่ ก็เลยอดตายกันพอดี เพราะหันไปทางไหนก็มีพิษทั้งนั้น"*

ความจริงเหตุการณ์เช่นนี้มิใช่เพิ่งจะเกิด แต่มันเกิดมานานแล้ว และไม่ใช่แต่ในประเทศไทย ในต่างประเทศก็เกิดปัญหาเช่นนี้มาหลายสิบปี ในฐานะที่เขาเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยี และในฐานะที่เราเป็นผู้หนึ่งที่รับเทคโนโลยีของเขามาใช้ก็คงจะหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวนี้ไม่ได้

ดร.โกวิท โกวิทวที แห่งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย ได้กล่าวในการประชุมสัมมนาเรื่อง "การป้องกันอุบัติภัยจากสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร" เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา ณ สถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ บางเขน พอจะสรุปได้ว่า สารเคมีที่ใช้ในการเกษตรนั้น จะก่อให้เกิดมลภาวะกับสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ๓ ชนิด คือ ดิน น้ำ และอากาศ

กล่าวคือ หลังจากที่เกษตรกรพ่นหรือฉีดยาเคมีลงไปบนพืช สิ่งที่เกิดขึ้นคือ จะมีสารเคมีเพียง ๒๐% เท่านั้น ที่ติดอยู่ตามใบพืช กิ่ง ผล หรือลำต้น ส่วนที่เหลืออีก ๘๐% จะตกอยู่บนผิวดิน สารเคมีที่ตกค้างอยู่ในดินจะซึมลงไปไม่ลึกนัก ส่วนมากจะปรากฏอยู่แถวผิวหน้าดิน แต่ถ้าเราให้น้ำต้นไม้ หรือฝนตก หรือทำการไถพรวนดิน สารเคมีก็จะซึมลึกลงไปอีกหน่อย โดยเฉลี่ยแล้วจะพบว่าสารเคมีจะอยู่ลึกลงไปในดินประมาณ ๔-๖ นิ้ว

สารพิษที่ฉีดพ่นแล้วตกอยู่บนดินนี้ จะถูกน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก หรือน้ำฝนชะล้างลงไปสู่แม่น้ำ ลำธาร หรือ ลงบ่อ ทำให้ปลาที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำเหล่านั้นได้รับพิษเข้าไปจนตายลงเป็นจำนวนมาก หรือหากไม่ตายก็ได้สะสมสารพิษเอาไว้ เมื่อเราจับปลามารับประทาน สารพิษนั้นก็เข้าสู่ร่างกาย และสะสมไว้ ส่วนแหล่งน้ำซึ่งมีสารพิษเจือปนอยู่เหล่านั้น หากสัตว์ หรือคนนำน้ำมาใช้มาดื่มกิน ก็ได้รับสารพิษเข้าไปในร่างกายอีกเช่นเดียวกัน

อีกกรณีหนึ่งที่สารพิษจะลงไปปะปนอยู่ในน้ำ คือ การที่เกษตรกรหรือผู้ใช้สารเคมีนำอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการพ่นยาเคมี หรือภาชนะที่ใช้ผสมสารเคมี ลงไปล้างในแม่น้ำหรือเทลงไปในแม่น้ำ ลำคลองต่าง ๆ ทำให้ยาเคมีเข้าไปอยู่ในเนื้อเยื่อของปลา หรืออาจจะอยู่ในสิ่งมีชีวิตบางชนิดที่เป็นอาหารของปลา เช่น แพลงตอน หรือสาหร่าย เมื่อปลากินแพลงตอน หรือสาหร่ายเข้าไป สารพิษก็จะเข้าไปสะสมอยู่ในตัวปลาอีก คนกินปลา สารพิษก็เข้าไปอยู่ใน

ร่างกายของคน เป็นลูกโซ่เช่นนี้เรื่อยไป

สารเคมีจะแพร่กระจายไปกว้างมาก ในกรณีที่ใช้เครื่องบินโปรย หรือฉีดพ่น เพราะจะทำให้เกิดมลภาวะทั้งในดินและในอากาศ ซึ่งหากสารเคมีฟุ้งกระจายอยู่ในอากาศแล้ว ก็เป็นที่แน่นอนว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดจะต้องได้รับสารเหล่านั้นเข้าไปในบริเวณที่กว้างขึ้น

อย่างที่กล่าวแล้วว่า สารเคมีที่ใช้ในการเกษตรนั้นจะก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมเป็นพิษทั้ง ดิน น้ำ และอากาศ แต่สิ่งที่เราสนใจกันมากนอกเหนือไปจากนั้น และเป็นสิ่งที่เรากลัวกันมากนั่นคือ พิษตกค้างในอาหาร พิษตกค้างที่อยู่บนต้นพืชซึ่งเป็นปัญหาที่เรากำลังพูดถึงกันนั้น ส่วนมากเป็นพวกสารเคมีที่เรียกว่า คลอริเนทเต็ด ไฮโดรคาร์บอน (Chlorinated Hydrocarbon) จากการทดลองและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าสารคลอริเนทเต็ดไฮโดรคาร์บอน นอกจากจะมีพิษตกค้างอยู่ในพืชแล้วยังมีพิษตกค้างอยู่ในสัตว์น้ำพวกกุ้งหอย ปู ปลาด้วย นอกจากนั้นหน่วยงานดังกล่าวยังได้ทำการวิจัยอาหารหลายอย่าง ก็พบว่ามีสารจำพวก คลอริเนทเต็ด ไฮโดรคาร์บอน อยู่ถึง ๗๖% ของตัวอย่างที่เก็บมา เช่น ในข้าวและแป้ง พบว่ามีพิษตกค้างเกิน ๓๐% ของปริมาณสารเคมีที่อยู่ในขีดปลอดภัย หอมสด ผักชี หัวหอม มีพิษตกค้างเกินขีดปลอดภัย ยิ่งในพวก กะหล่ำปลี ผักบุ้งจีน ต่าง ๆ พริกแห้งบางช้าง และพริกขี้หนูแห้ง แล้วมีสารพิษเกินปริมาณขีดปลอดภัยอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอนดริน (Endrin) ซึ่งเป็นสารที่จัดอยู่ในจำพวกคลอริเนทเต็ด ไฮโดรคาร์บอน อีกชนิดหนึ่ง

ส่วนในผลไม้ เช่น พุทรา องุ่น ชมพู่ พบว่ามีสารพิษอยู่เพียงเล็กน้อย ไม่ถึงกับ

อันตราย

ทางด้านพืชน้ำมัน เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง และงา ปรากฏว่ามีสารพิษตกค้างอยู่ถึง ๘๔% ของตัวอย่างที่เก็บมาตรวจสอบ และจากการวิเคราะห์พบว่า งาดำมีสารพิษเกินปริมาณที่อยู่ในระดับปลอดภัย และยังปรากฏด้วยว่า ๙๔% ของตัวอย่างน้ำมันพืช และ ๑๐๐% ของตัวอย่างน้ำมันจากสัตว์ที่เก็บมาตรวจสอบ มีปริมาณสารพิษตกค้างที่เกินระดับปลอดภัยทั้งสิ้น

อาหารสัตว์ต่าง ๆ เช่น รำ ข้าวโพด ปลาป่น ถั่วต่าง ๆ ก็ยังไม่สามารถรอดพ้นจากสารพิษตกค้างไปได้ เพราะปรากฏว่ามีสารพิษตกค้างอยู่ในอาหารสัตว์เหล่านี้ แม้จะมีปริมาณเล็กน้อยไม่ถึงขีดอันตราย แต่ก็มีปัญหาตามมาคือ เมื่อสัตว์กินอาหารเหล่านี้เข้าไปก็จะสะสมอยู่นาน มีผลไปสู่ผลผลิตของสัตว์นั้น เช่น นม ไข่ เนื้อ และไขมัน เมื่อเราบริโภคผลิตผลจากสัตว์เหล่านี้เข้าไปสารเหล่านี้ก็จะไปสะสมอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตับ ไต สมอง ไขมัน จนถึงระดับหนึ่งซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิต

จากการวิจัยพบว่า เนื้อหมู เนื้อวัว เนื้อเป็ด และเนื้อไก่ และเครื่องในสัตว์เหล่านี้มีสารพิษในปริมาณต่ำ แต่ตรงกันข้ามไขมันของสัตว์เหล่านี้กลับมีสารพิษมากอยู่ในขีดอันตราย ดังนั้น การรับประทานไขมันมาก ๆ จะทำให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้

จากปัญหา และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้คงมีหลายท่านมีคำถามเกิดขึ้นมาในใจว่า *"ก็แล้วทำไมไม่ออกกฎหมาย หรือทำอะไรสักอย่างที่จะห้ามไม่ให้ใช้สารเคมีเหล่านี้"* ก็ต้องขอชี้แจงให้ทราบว่า การเลิกใช้สารเคมีนั้นคงจะเป็นไปไม่ได้ ดังที่อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า *"ประเทศเกษตรกรรมอย่างเรานั้น นับวันการแข่งขันในการผลิตมีมากขึ้น เกษตรกรต้องการผลผลิตที่มีทั้งปริมาณ และคุณภาพ เพราะฉะนั้น อะไรที่จะเป็นปัจจัย ส่วนประกอบในการผลิตได้ตามต้องการ เกษตรกรก็ต้องหันมาใช้สิ่งนั้นเป็นส่วนเสริม มิฉะนั้นเขาก็จะสู้กับการแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ผู้ผลิตต่างประเทศไม่ได้"*

วิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดในขณะนี้ คือ ลดการใช้ยาเคมีให้อยู่ในระดับที่ไม่ทำให้เกิดอันตราย ซึ่งหลายประเทศได้ทำกันมาแล้ว ขณะเดียวกันก็อาจจะต้องมีกฎ ระเบียบต่าง ๆ ออกมาใช้บังคับให้มีการใช้ยาเคมีอย่างถูกต้อง มีการให้ความรู้กับเกษตรกรในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีการต่าง ๆ นอกเหนือจากการใช้ยาเคมีเพียงอย่างเดียว การแก้ปัญหาดังกล่าวคงต้องใช้เวลา และต้องได้รับความร่วมมือด้วยดีจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เราก็ได้แต่หวังว่าพิษภัยจากสารเคมีต่าง ๆ คงจะลดน้อยลง ด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน ระหว่างเกษตรกรผู้ใช้ยาเคมีกับประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นผู้บริโภค เพื่อที่เราจะได้อยู่ร่วมกันอย่างไม่ต้องหวาดผวาต่อพิษภัย หรืออันตรายใด ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

● **เผยแพร่โดย ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร**

คุณสวาสดิ์ มโนภิรมย์ เขียนมาจากโรงเรียนเทศบาลวัดตรังคภูมิพุทธาวาส อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีใจความเป็นปัญหากฎหมายว่า นาย ก. มีบ้านอยู่หลังหนึ่ง ไม่ได้อยู่เอง แต่ให้ครอบครัวของเพื่อนสนิทอยู่อาศัย ได้ค่าเช่าบ้างไม่ได้บ้าง แล้วแต่ผู้อาศัยจะให้ การให้อยู่อาศัยในบ้านหลังนี้ไม่ได้ทำสัญญาเช่าอย่างหนึ่งอย่างใด จะมีผลดีผลเสียแก่ผู้เช่าและเจ้าของบ้านอย่างใด

ตอบ ผลดีกับเจ้าของเห็นจะอยู่ตรงที่ว่า ได้ค่าเช่าบ้าง และเมื่อไม่ได้ทำสัญญาเช่า จึงเป็นเรื่องอาศัยแท้ ๆ จะไล่เมื่อใดก็ได้ บอกให้ออกวันนี้พรุ่งนี้ก็ได้ ไม่ต้องให้ค่าขนย้ายอะไรทั้งสิ้น แต่ผลเสียก็มีนะครับ โดยเฉพาะก็คือ ได้ค่าเช่าบ้างไม่ได้บ้าง เวลาได้ค่าเช่าก็ดีไป แต่พอเวลาไม่ได้ชักไม่อยากมองหน้า ครั้นจะให้ไปหรือก็เป็นเพื่อนกัน อีกอย่างหนึ่ง สิทธิที่จะให้ไปน่ะมีอยู่เต็มประตู แต่คนเรานะครับ ไม่ได้ย้ายที่อยู่ง่าย ๆ เหมือนมดเหมือนปลวก ฟ้องขับไล่ได้ แต่ว่ากว่าคดีจะเสร็จก็กินเวลาเป็นปี ช้าเพราะกลเม็ดของทนาย เขามีวิธีต่อสู้ บางทีเจ้าของบ้านรำคาญหนักเข้าก็ต้องจ้างให้ไป คือให้ค่าขนย้ายที่เขาได้กันตามท้องตลาดนั่นแหละ ตามกฎหมายไม่มี แต่ความรำคาญมันบังคับให้จ่าย

ผมไม่แน่ใจว่าเจ้าของบ้านเคยเขียนจดหมายไปทวงค่าเช่าบ้างหรือไม่ ถ้ามีจดหมายเช่นว่านั้น ถือเป็นหลักฐานการเช่า ไม่ใช่อาศัย หากผู้ให้เช่าคือ เจ้าของบ้านจะให้ออกต้องบอกเลิกสัญญาเช่าเสียก่อนนะครับ บอกล่วงหน้าอย่างน้อยเท่ากับระยะเวลาเช่าระยะหนึ่ง เช่นเช่ากันเป็นเดือน ก็ต้องบอกล่วงหน้า ๑ เดือน แต่ไม่เกิน ๒ เดือน แม้จะชำระค่าเช่ากันเป็นปีก็บอกล่วงหน้า ๒ เดือนได้ เขาไม่ออกตามคำบอกกล่าวจึงฟ้องศาล ถ้าไม่บอกกล่าวก่อนก็ฟ้องไม่ได้ ฟ้องไปก็แพ้ หลักฐานการเช่าเป็นหนังสือนี้สำคัญ สำหรับการเช่าอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านเรือนที่ดิน ไม่มีหลักฐานการเช่าจะเรียกว่าเช่าไม่ได้ ใบเสร็จรับเงินที่เจ้าของบ้านออกให้ในการชำระค่าเช่าก็เป็นหลักฐานการเช่าได้ มีหรือเปล่า ระวังให้ดี เดี๋ยวเขาจะใช้ใบเสร็จนั้นยันเอา

คุณสำแดง แสงพรม เขียนมาจากตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ชมว่า เป็นการดีที่ได้รับวารสารไทยฉบับที่ ๕ ไว้ให้ประชาชนชาวบ้านได้อ่าน และอยากจะให้ส่งให้อีก และคุณสำแดงได้ถามปัญหามาว่า กำนันมีเวลาทำงานหรือไม่ หมายถึงมีเวลาทำงานเหมือนข้าราชการหรือไม่ "เพราะที่ตำบลหนองจอกเขามีเวลาทำงานตั้งแต่ ๘.๓๐ - ๑๒.๓๐ น. และ ๑๓.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. หยุดเสาร์-อาทิตย์ด้วย เขียนติดไว้ที่หน้าบ้านเลยครับ"

ตอบ ขอขอบคุณที่ให้ยาหอมมาเกี่ยวกับวารสารไทยนะครับ และดีใจด้วยที่ชาวบ้านชอบอ่านวารสารไทย อยากรู้อะไรก็ได้โปรดถามโปรดบอก

ส่วนที่คุณถามว่ากำนันทำงานเหมือนข้าราชการหรือไม่นั้น ผมเห็นจะตอบได้ว่ามีสำหรับบางอย่าง และไม่มีสำหรับบางอย่าง ที่ผมตอบอย่างนี้ก็เพราะว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านนั้น เป็นพนักงานฝ่ายปกครองที่ต้องดูแลความทุกข์สุขของประชาชนตลอด ๒๔ ชั่วโมง คนถูกปล้นกลางดึกมาแจ้งเดี๋ยวนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ต้องรับแจ้ง และเอาเป็นธุระ ติดตามคนร้ายโดยฉับพลันทันที กรณีอย่างนี้จะเลือกกาลเวลาเห็นจะไม่ได้ อีกอย่างหนึ่ง กำนันเป็นนายทะเบียนราษฎรระดับตำบล มีหน้าที่รับแจ้งตายและแจ้งย้ายที่อยู่ การแจ้งเกิดต้องแจ้งภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันเด็กเกิด ถ้าไม่สามารถแจ้งได้ก็นับแต่วันที่สามารถจะแจ้งได้ หรือแจ้งย้ายออกอย่างนี้กฎหมายก็ให้แจ้งภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันย้ายออก ๒ กรณีนี้พอจะอดใจรอไว้แจ้งตามวันเวลาทำงานของข้าราชการก็ได้ แต่การตายนั้นกฎหมายให้แจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาตาย ถ้าเผื่อคนเจ็บอดใจรอวันจันทร์ไม่ได้ขาดใจตาย ตอนเย็นวันศุกร์จะว่ายังไง ถ้าจะให้รอไปแจ้งเช้าวันจันทร์ ๘.๓๐ น. มิเกินกำหนดในกฎหมายหรือ ผมว่าที่กำนันท่านเขียนไว้เช่นนั้นคงหมายถึงเวลาทำงานทั่ว ๆ ไปที่ไม่รีบร้อนมากกว่า หวังว่าคงเข้าใจนะครับ แล้วจะส่งวารสารไทยไปให้

พระมหาประเทือง อินทรีโร รองเจ้าอาวาสวัดหนองโพ อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เขียนมาว่า ต้องการความรู้ความเข้าใจในแง่กฎหมายเกี่ยวกับอุบัติเหตุ เช่นรถชนกัน ชนคน สัตว์ เพราะสภาพปัจจุบัน การเดินทางด้วยรถมีมาก เมื่อเลี่ยงไม่ชนเขา แต่เขาก็อาจจะชนเราได้ ถ้าเป็นฝ่ายถูกชนจะมีวิธีอย่างไรบ้าง จึงจะถูก เท่าที่ได้ยินได้ฟังมานั้น ผู้ที่เกิดเหตุเขาบอกว่า พนักงานสอบสวน บางครั้งเราเป็นฝ่ายถูกแต่เขาว่าเอาเสียผิดไปก็มี หรือบางคราวเขาผิดมากก็ทำให้ผิดน้อย จนเรียกค่าเสียหายไม่ได้ก็มี อยากให้เขียนให้ละเอียดเท่าที่จะทำได้ ให้คนอ่านเข้าใจ เป็นเล่มเล็กขนาดปกเก็ตบุ๊ค หรือหนังสือที่เขาพิมพ์ขายกันเล่มละ ๑๕ - ๒๐ บาท จะกี่เล่มจบก็ได้

อยากจะขอความรู้เกี่ยวกับลายเซ็น เช่นพนักงานสอบสวนให้เซ็นชื่อลงไป ถ้าห่างจากข้อความที่อาจพิมพ์เพิ่มขึ้นมาอีก ๔ - ๕ แถวได้ กับบางครั้งเขาให้เซ็นในกระดาษเปล่า ๆ โดยไม่มีข้อความ เมื่อไปถึงศาล ถ้าเกิดมีข้อความที่ไม่ถูกต้องเราจะมีข้อโต้แย้งอะไรบ้างไหม

ตอบ เรื่องพิมพ์หนังสือกฎหมายนั้น ทางวารสารไทยเคยพิมพ์รวมเล่มแจกไปทีแล้วครับ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม ปรากฏว่าคนต้องการมาก ไม่พอกับความต้องการ ไม่ช้าคงจะได้พิมพ์ใหม่ ขอให้อดใจรอหน่อยนะครับ

สำหรับคำถามที่ว่าเกิดเหตุแล้วทำอย่างไรจึงจะไม่เสียเปรียบนั้น ผมขอเรียนว่า **อย่าหนี** อันนี้สำคัญ ไม่ว่าเราจะเป็นฝ่ายผิดหรือถูก ก็หนีไปไม่ได้ทั้งนั้น เพราะการหนีนั้นเป็นความผิดอีกฐานหนึ่งต่างหาก หนีเป็นผิด ทั้ง ๆ ที่เราเป็นฝ่ายถูก เราก็ยังผิดฐานหนี ให้ยืนดูพนักงานสอบสวนเขาตรวจสถานที่เกิดเหตุ ทำแผนที่เกิดเหตุ ถ้าทำไม่ถูกก็บอกเขาให้เขาทำให้ถูก ถ้าเขาไม่ยอมทำตามที่ท่านบอกก็อย่าเซ็นรับรองแผนที่ และท่านควรจะมีสมุดบันทึกส่วนตัวบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จดชื่อพยานผู้รู้เห็นตลอดจนตำบลที่อยู่ของเขาไว้ เพื่อว่าท่านจะได้เรียกเขามาเป็นพยานของท่านที่ศาล การไม่หนีนั้นมีผลดีที่ท่านจะได้ดูการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความสำคัญต่อคดีของท่านมากมาย

ถ้าท่านเป็นฝ่ายผิด ทางที่ดีก็คือ อ่อนน้อมกับฝ่ายผู้เสียหายเขา ไปเยี่ยมคนเจ็บให้ความเอาใจใส่อย่างจริงจังและจริงใจ อย่าอวดเบ่งหรือท้าทายเป็นอันขาด มีเงินมากน้อยเท่าไรก็ให้รีบควักให้เขาไปก่อน รับรองว่าท่านจะจ่ายค่าเสียหายถูก และศาลอาจรอการลงโทษให้แก่ท่านด้วย บางทีศาลอาจไม่ตัดสินว่าท่านไม่ผิดเลยก็ได้ เพราะผู้เสียหายเปิดความช่วยทำให้โทษทางอาญาของท่านเปลี่ยนเป็นความดี คนส่วนใหญ่ละเลยในเรื่องนี้กันมาก จึงทำให้เป็นความกันกระจองอแง

พนักงานสอบสวนนั้นสำคัญมาก เพราะเขาเป็นคนรวบรวมพยานหลักฐานส่งให้พนักงานอัยการฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาล ถ้าพนักงานสอบสวนบิดเบือนสำนวนก็ทำให้ความยุติธรรมเสียไปได้เหมือนกัน ทางที่ดีท่านควรมีทนายคอยกำกับ และพูดกับพนักงานสอบสวนดี ๆ อย่าฮึดฮัดฉุนเฉียว เพราะอาจทำให้เขาไม่พอใจแล้วบิดเบือนพยานหลักฐานทำให้เป็นโทษแก่ท่านได้

ถ้าเขาจะให้ท่านแปะโป้ลงลายมือชื่อในช่องว่างห่างจากข้อความหรือในกระดาษเปล่า ท่านก็ไม่จำเป็นต้องเซ็น เพราะกระดาษที่ท่านลงชื่อไปนั้นท่านต้องรับผิดชอบ ท่านควรจะมีสิทธิที่จะโต้แย้งในทางที่ถูกที่ควรได้ ถ้าเป็นผมนะครับ กรณีที่เขาให้ลงชื่อห่างจากข้อความมาก ๆ นั้น ผมจะขีดเส้นในช่องว่างก่อนลงชื่อ เขาว่าอะไรเราไม่ได้ ถ้าท่านเป็นผู้ต้องหาเขาจะแจ้งข้อหาว่าท่านทำผิดอะไร แล้วเขาจะสอบถามปากคำท่านว่าจะให้การอย่างไร ท่านมีอำนาจที่จะไม่พูดและไม่ยอมลงชื่อในกระดาษอะไรทั้งนั้น

คำให้การชั้นสอบสวนนั้นไม่สำคัญอะไร ศาลไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐานยันจำเลย อย่างดีก็ฟังประกอบพยานอื่น แม้ท่านจะรับสารภาพชั้นสอบสวนหรือจับกุมไปถึงศาลท่านก็ยังมีสิทธิที่จะปฏิเสธได้ ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเจ้าหน้าที่ทำร้าย ข่มขู่ หรือไม่ก็เจ้าหน้าที่เขียนเอาเอง โดยให้ท่านลงชื่อไว้ในกระดาษเปล่า.

สถิตย์ เล็งไธสง

ผู้อ่านจำนวนมากเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการวารสารไทย มีข้อความตรงกัน ๓ ประการคือ

๑. ขอ วารสารไทย **ฉบับย้อนหลัง**

2. **ขอสมัครเป็นสมาชิกประจำโดยยินดีเสียค่าสมาชิกวารสาร**

๓. **อยากให้ออกวารสารถี่ขึ้นเป็นเดือนละ ๑ ฉบับ**

ผมจึงขอถือโอกาสตอบเพื่อให้ทราบทั่วกันอีกครั้งหนึ่ง (ซึ่งความจริงผมได้ตอบท่านผู้อ่านในเรื่องเดียวกันนี้มาแล้วหลายครั้ง) ดังนี้คือ

๑. วารสารไทย ฉบับย้อนหลังแจกจ่ายไปหมดทุกฉบับ แม้แต่ทางสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์เองก็หาไม่ค่อยจะได้ เพราะเจ้าหน้าที่ฝ่ายรับผิดชอบในการเผยแพร่ต้องนำวารสารที่เหลือไม่กี่เล่มไปเก็บซ่อนเสียอย่างมิดชิด มิฉะนั้นจะไม่มีพอร่วมเล่ม เรามีงบประมาณพิมพ์จำกัดครับ พิมพ์ได้เพียงฉบับละ ๑๒,๐๐๐ เล่มเท่านั้นเอง ซึ่งไม่อาจสนองความต้องการของหน่วยงานของทางราชการที่เป็นเป้าหมายของการผลิต เช่น สภาตำบล ห้องสมุดประชาชน โรงเรียนมัธยม โรงเรียนประถม สมาคมนักเรียนไทย และสำนักผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ เป็นต้น

๒. คณะผู้จัดทำวารสารไทยก็ต้องการที่จะสนองความต้องการของท่านผู้อ่านที่อยากเป็นสมาชิกวารสารเช่นเดียวกันครับ เราได้เคยนำเรื่องนี้เข้ามาหารือกันในที่ประชุม แต่ไม่สามารถจะทำได้ เพราะขาดแคลนเจ้าหน้าที่ประจำที่จะรับผิดชอบในการดำเนินการ ทั้งนี้เพราะสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติมีคนอยู่เพียงหยิบมือเดียวจริง ๆ พูดไปแทบไม่น่าเชื่อว่ามีข้าราชการประจำอยู่เพียง ๙ คน ลูกจ้างชั่วคราว ๗ คนเท่านั้น เห็นจะต้องรอไปก่อนครับ เมื่อรัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของสำนักงานนี้เมื่อใด เขาก็คงจะสนับสนุนให้เพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่จนเพียงพอ เมื่อนั้น เราก็จะสามารถบริการท่านได้เต็มที่

๓. เหตุผลเช่นเดียวกันกับข้อ ๒ ครับ

เย็นใจ เลาหวณิช

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้สร้างลายสือไทย

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๓ ของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์และนางเสือง ไม่ปรากฏศักราชที่ประสูติ

พระชนมายุ ๑๙ พรรษา ตามเสด็จพระราชบิดาออกสงครามรบกับขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด ซึ่งยกกองทัพมารุกรานเมืองตาก ได้กระทำยุทธหัตถีมีชัยชนะขุนสามชน จึงได้รับพระราชทานนามว่า **"พระรามคำแหง"** รัชกาลพ่อขุนบาลเมืองมีหน้าที่เป็นผู้ปรึกษาราชการและป้องกันพระราชอาณาเขต เสด็จขึ้นครองราชย์ พ.ศ. ๑๘๒๒ - ๑๘๔๒

ทิศเหนือ ได้แก่เมืองแพร่ เมืองน่าน เมืองพลั่ว (อำเภอปัว จังหวัดน่าน) ตลอดเมืองชวา (หลวงพระบาง)

ทิศใต้ ได้แก่เมืองคณฑี (กำแพงเพชร) พระบาง (นครสวรรค์) แพรก (ชัยนาท) สุพรรณบุรี ตลอดถึงเมืองนครศรีธรรมราช

ทิศตะวันออก ได้แก่เมืองสระหลวง สองแคว (พิษณุโลก) ลมบาจาย (หล่มเก่า) สระคำ ตลอดเวียงจันทน์ และเวียงคำ

ทิศตะวันตก สุดเขตแดนเมืองหงสาวดี

ทรงปกครองบ้านเมืองแบบพ่อปกครองลูก ให้ความร่มเย็นแก่ราษฎรทั่วหน้า ดังปรากฏว่ายามที่ผู้ใดมีทุกข์เดือดร้อนก็จะไปสั่นกระดิ่งที่โปรดให้แขวนไว้ แล้วพระองค์จะเสด็จออกตัดสินความด้วยพระองค์เอง ให้เสรีภาพแก่ราษฎรในการประกอบสัมมาอาชีพ งดเว้นภาษีอากร จังกอบ และธรรมเนียมใด ๆ ทำนุบำรุงศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองได้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาลัทธิหินยานแบบลังกาเป็นหลักฐานมั่นคงในพระราชอาณาจักร โดยอาราธนาสงฆ์จากเมืองนครศรีธรรมราชมาเป็นสังฆราชชักชวนพลเมืองทำบุญให้ทาน รักษาศีลและสดับพระธรรมเทศนา ดังเช่น โปรดนิมนต์พระบรรยายธรรมบนแท่นมนังคศิลาบาตทุกวันธรรมสวนะ

พ.ศ. ๑๘๒๖ คิดประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นอักษรประจำชาติ พ.ศ. ๑๘๓๕ โปรดให้จำหลักแท่งศิลาจารึกเหตุการณ์ในรัชสมัยของพระองค์ อันเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์และวรรณคดีในสมัยต่อมา ปัจจุบันเรียกว่า **"ศิลาจารึกหลักที่ ๑"** หรือ **"ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง"** มีสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ พ่อขุนมังรายมหาราชแห่งลานนาไทย ขุนงำเมืองแห่งแคว้นพะเยา

รัชกาลพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา วัฒนธรรม อักษรศาสตร์ วรรณกรรมและศิลปกรรม จนได้รับยกย่องว่าเป็นยุคทองแห่งกรุงสุโขทัย ด้วยพระปรีชาสามารถพระองค์จึงได้รับการถวายพระนามว่า **"มหาราช"**

วารสารไทย
THAI JOURNAL

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๑ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๒๖
หมายเลขสากลประจำวารสาร (ISSN) ๐๑๒๕ - ๕๗๒

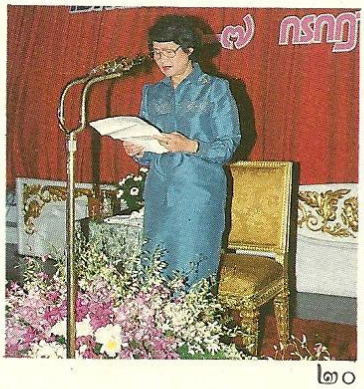

๒๐

สารบัญ

จากบรรณาธิการ	๒
สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก พระประทีปแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำของไทย	๔
เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระประชวร	๑๓
บทความเรื่องสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ	๑๗
พระดำรัส สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา พระราชทานแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาเรื่อง "เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"	๒๐
คำกราบทูลรายงานองค์ประธานในพิธี โดย ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในพิธีเปิดสัมมนาเรื่อง "เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"	๒๒
ปาฐกถาพิเศษเรื่อง "เอกลักษณ์ของชาติ"	๒๔
การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย	๒๘
เอกลักษณ์ของสังคมไทยในอนาคต	๓๘
สรุปผลการสัมมนาเรื่อง "เอกลักษณ์ของชาติกับการพัฒนาชาติไทย"	๔๔
ปากเป็นเอก	๔๗
ช่างสลัก	๔๕
ลายสือไทย	๕๑
น้ำใจคนไทย	๖๐
เมื่อมวยไทยจะเป็นมวยโลก ทั่วโลกจะคลั่งมวยไทย	๖๒
สังคมไทยอะไรจะเกิดขึ้นบ้าง	๖๖
ไปนิปปอน	๗๒
ระวังจะถูกหลอก	๗๘
บทดอกสร้อย แม่จ๋า	๘๓
กฐินปรับรูป	๘๔
เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น	๘๗
สารพิษกับสิ่งแวดล้อมและอาหาร	๕๒
คุยกับวารสารไทย	๕๔
พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้สร้างลายสือไทย	๕๖

๒๒

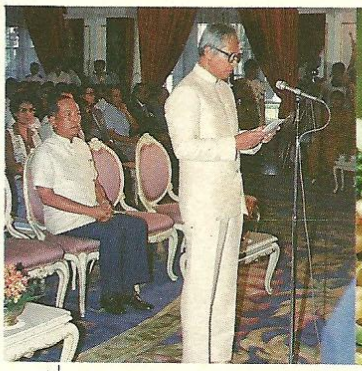

๗๒

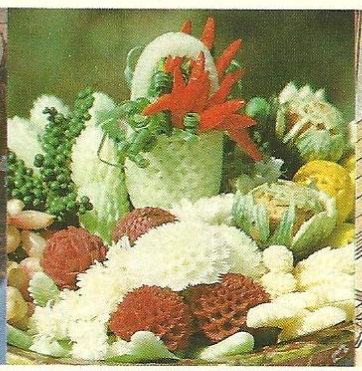

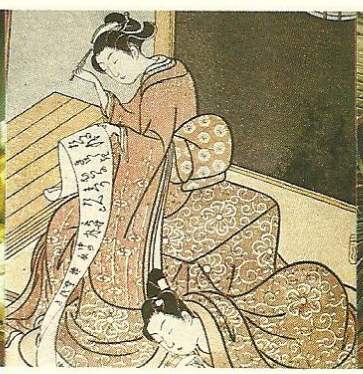

๕๓

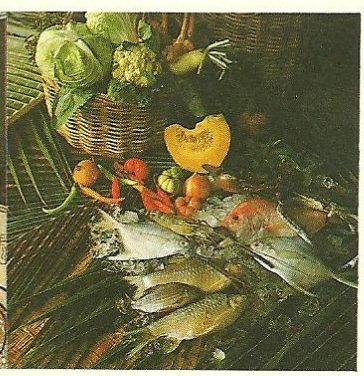

พิมพ์ที่ บริษัท ประชาชน จำกัด (แผนกการพิมพ์) ๓๕ ซอยพิพัฒน์ ถนนสีลม กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
นายนิรันดร์ เทตระกูล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๖

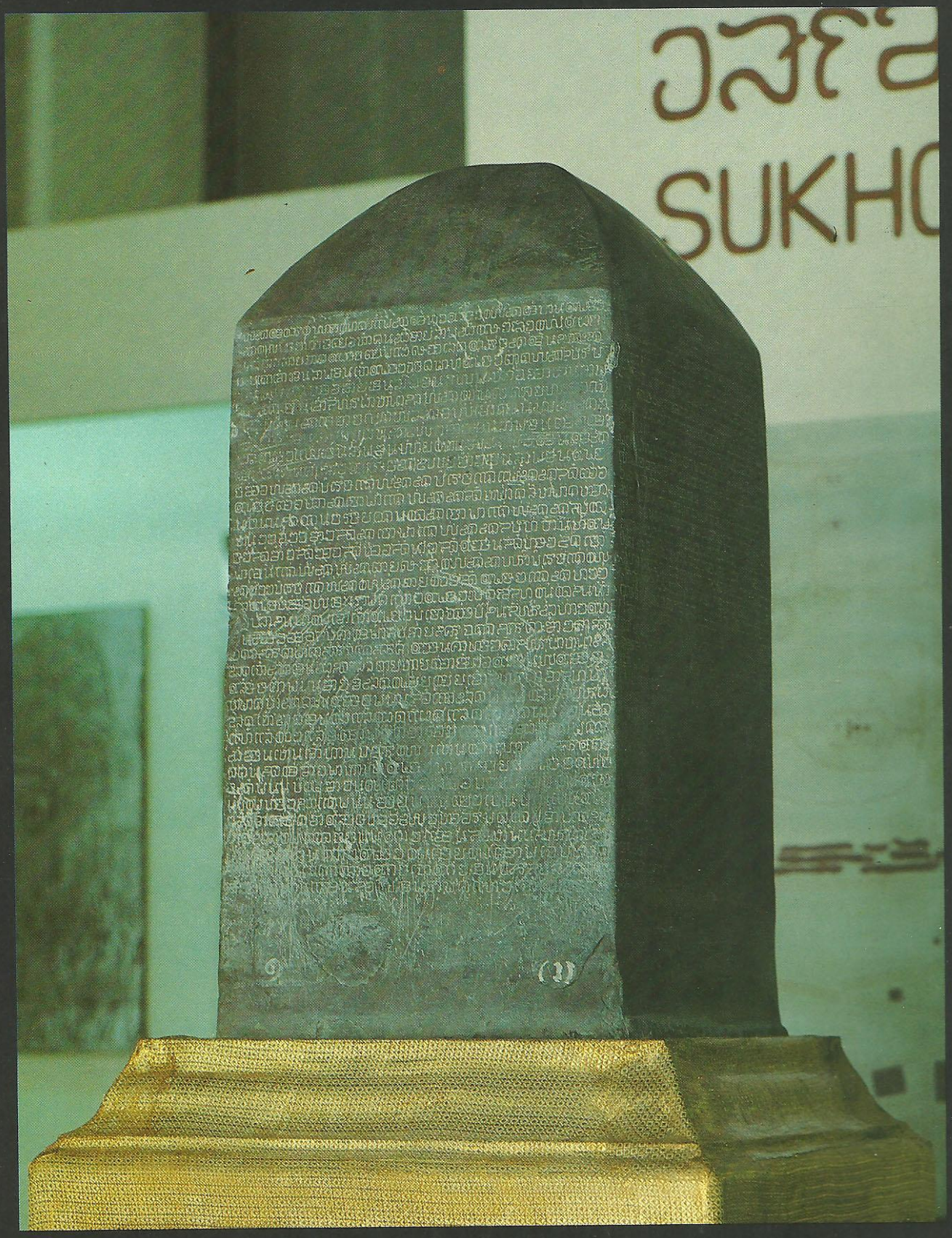
SUKHO